

Santa Montefiore

MORE
IZGUBLJENE
LJUBAVI

Naslov originala:

Santa Montefiore
SEA OF LOST LOVE

Santa Montefjore

**MORE
IZGUBLJENE LJUBAVI**

S engleskog prevela
Ivana Lazić

Mom bratu Džejsu, s ljubavlju

Zahvalnost

U vreme kada sam razmišljala o tome gde da smestim radnju ove knjige, imala sam sreće što sam bila pozvana da posetim Apuliju u južnoj Italiji, gde je jedna od mojih najstarijih prijateljica, Atina Makalpajn. Ona je s mužem Alisterom pretvorila stari samostan, u kojem su nekada živeli monasi, u pansion i stvorila sebi očaravajući dom. U trenutku me je osvojila čarolija u koju su pretvorili svoj kutak Italije i odlučila sam da veći deo radnje smestim tamo. Izražavam im najdublju zahvalnost jer bez manastira Santa Marije di Konstantinopoli ova knjiga ne bi bila nikada napisana.

Htela bih da zahvalim svojoj snahi Sari Palmer-Tomkinson i njenoj majci, Kristini Milard Barns, što su mi odgovorile na pitanja o katoličanstvu, ali volela bih da bude potpuno jasno da ni na koji način nisu odgovorne za ono što sam napisala! Zahvaljujem takođe Viktoru Sebestijenu, autoru knjige *Dvanaest dana – revolucija 1956*, koji mi je pomogao u manjem delu o Mađarskoj; svom prijatelju psihologu Džonu Stjuartu, koji mi je pomogao da zaronim u misli svojih likova; i Džejn Rou, Karen i Malkomu Livingu i Doroti Kosgrouv, koji su u meni pobudili ljubav prema Jorkširu i Lankaširu. Zahvaljujem svojoj majci, Peti Palmer-Tomkinson, koja se namučila da pročita rane verzije – njeni komentari bili su neprocenjivi.

Posebno želim da zahvalim američkom izdavaču Triš Tod na njenom vođstvu, entuzijazmu i veri u moju sposobnost. Ekipa *Sajmona i Šustera* je prvoklasna, a podrška koju su mi pružili neprocenjiva je.

Hvala i mojoj urednici Su Flečer, koja mi je još jednom pomogla da dam sve od sebe; mojoj agentkinji Šili Krouli za savete, zarazni entuzijazam i prodor na američko tržište; Lindi Šonesi, što prodaje moje knjige širom sveta; Karen Giri, Ariyani Gali i svim svojim prijateljima u *Hoderu* koji tako marljivo rade iza scene.

Kao i uvek, najviše zahvaljujem Sibagu. Bez njega ne bih ni pisala.

Proi deo

1.

Kornvol, avgust 1958.

Dok se otac Majls Dalgliš vozio biciklom stazom prema kući porodice Montagju, *Pendrift holu*, uživao je u zlatnom suncu koje se probijalo kroz krošnje lipe, bacajući blistave tačke treperave svetlosti na šljunkovitu stazu i okolnu paprat, i očima iza naočara prešao preko bujnih polja na kojima su pasle svetlosmeđe krave. Svež povetarac duvao je s mora, a na plavom nebu kružili su galebovi. Otac Dalgliš bio je nov u gradu. Prethodni otac, Vilijam Henkok, umro je malo pre toga kako bi nastavio svoj rad na onom svetu, ostavivši svog mladog nasljednika u teškom položaju pre nego što se očekivalo. Ali bog mu je poslao iskušenje i on će na njega odgovoriti s radošću u srcu.

Danas će upoznati Montagjuove, najvažniju porodicu u *Pendrifu*.

Pendrift hol je bio gospodska kuća od svetlog kamena ukrašenog glicinijom, visokim prozorima i bujnim parkom koji se spuštao do mora. Golubovi su gugutali s dimnjaka, a pod nadstrešnicom iznad ulaznih vrata svake godine su se gnezdile lastavice. Kuća je bila velika i malo ofucana, kao omiljena dečja igračka pohabana od ljubavi. Odisala je zadovoljstvom i otac Dalgliš još više živnu kada ju je video. Znao je da će mu se porodica svideti i predosećao je prijatno popodne.

Stao je i sišao s bicikla. Krupan labrador svetle dlake istrčao je kroz ulazna vrata mašući repom i uzbuđeno lajući.

Otac Dalgliš se sagnuo da ga pomiluje i pas prestade da laje, osećajući blagu narav mladog sveštenika, i umesto toga stade da njuška njegove sjajne crne cipele. Sveštenik podignu pogled i ugleda batlera koji je stajao kraj vrata, u crnom fraku i ispegloj beloj košulji. Muškarac je s poštovanjem klimnuo glavom.

- Dobro jutro, oče. Gospođa Montagju vas očekuje.

Otac Dalgliš nasloni bicikl na zid i pođe za batlerom kroz veliko kameno predvorje u kojem su dominirali kamin i par velikih jelenskih rogova. Vazduh u kući bio je slatkast od sećanja na zimske vatre, cimet i vekove življenja u njoj. Primetio je otvoren kovčeg pod stepeništem, pun teniskih reketa i loptica i stari zidni sat s klatnom koji je tiho kucao na zidu kao pospani sluga. Iz salona je dopirala klasična muzika s tihim žamorom udaljenih glasova. Duboko je udahnuo.

- Otac Dalgliš, gospođo Montagju - ozbiljno je najavio batler, pokazujući pokretom ruke ocu Dalglišu da uđe u prostoriju.

- Hvala, Soumse - rekla je Džulija Montagju ustavši da ga pozdravi. - Oče, dobro došli u Pendrift.

Otac Dalgliš se rukovao s njom i odmah se opustio zbog njenog srdačnog osmeha. Bila je jedra, imala je mekanu belu kožu, pepeljastoplavu kosu i srdačno, blago lice. Džulija Montagju je toliko zračila, da je u njenom društvu uvek bilo zabavno. S ogrlicom od krupnih svetlozelenih i plavih perli što su joj se slagale s očima, i smehom tako zaraznim da mu niko nije mogao odoljeti - čak ni onaj kiseli Soums - i smislom za humor koji je i u onom najgorem uvek video nešto dobro, Džulija je bila kao živopisna rajska ptica koja je svoje gnezdo svila u samom srcu buržujskog Kornvola.

- Porodica vas čeka na terasi - nastavila je osmehnuvši se. - Da li ste možda za piće pre nego što vas bacim vukovima?

Otac Dalgliš se nasmeja i Džulija pomisli kako je zgodan za jednog sveštenika. Bilo je nečeg privlačnog u borama oko njegovih usana kada se smejao, a njegove oči iza naočara bile su duboko usađene i pametne. Pritom, bio je iznenađujuće mlad. Nije mogao da ima više od trideset godina.

- Čaša vode bi bila dovoljna, hvala vam - odgovorio je.

- Imamo domaći sok od zove, zašto ga ne biste probali?

- Što da ne? To bi bilo lepo.

- Soumse, dve čaše zove na terasu, molim.

Soums klimnu glavom i povuče se. Džulija je uzela sveštenika

podruku i provela ga kroz staklena vrata na suncu.

Terasa se prostirala širokim unutrašnjim dvorištem popločanim kamenom s nepravilnim stepenicama koje su se spuštale do bašte. Među kamenjem su rasle divlje jagode i sitan nezaboravak, boreći se za prostor. Oko velikih glinenih saksija s kalama i frezijama zujale su krupne pčele i opijale se u gustim žbunovima lavande koji su rasli kraj ograde oko terase. U bašti je čvornovata žalosna vrba vukla grane po ukrasnom ribnjaku gde je par divljih pataka svio gnezdo.

Kada se otac Dalgliš pojavio sa Džulijom, svi su začutili. Arči Montagju, Džulijin muž, prvi je zakoračio. – Drago mi je – srdačno je kazao rukujući se sa sveštenikom. – Bilo nam je veoma žao kada je umro otac Henkok. Bio je čovek koji nadahnjuje.

– Bio je, zaista. Ostavio mi je nezavidan zadatak da nastavim njegovim stopama.

– Koji ćete, siguran sam, hrabro obavljati – ljubazno je dodao Arči, prelazeći prstima preko smeđih brkova koji su stajali nad gornjom usnom kao uredan krov od slame.

– Dozvolite mi da vas upoznam s Arčijevom sestrom, Penelopi, i njenim ćerkama, Loti i Melisom – rekla je Džulija, još uvek držeći oca Dalgliša ispod ruke zato što je znala da porodica njenog muža ume da bude pomalo naporna. Penelopi je prišla i rukovala se s njim. Trgnuo se kada mu je snažno stegla ruku. Krupna i stamena, s pozamašnim grudima i podbratkom, podsetila ga je na jednu džersi kravu njenog brata.

– Veoma mi je drago što sam vas upoznala, oče. – Penelopin glas bio je dubok i sladunjav, a samoglasnike je izgovarala s takvom slašću kao da joj oblikovanje svakog od njih predstavlja posebno uživanje. – Mnogo ste mlađi nego što smo mislili.

– Nadam se da vas moje godine nisu razočarale – odgovorio je.

– Naprotiv. Ponekad su oni stariji previše godina slušali zvuk sopstvenog glasa da bi bili osetljivi na glasove drugih ljudi. Sumnjam da ćete vi upasti u tu zamku. – Okrenula se i pozvala ćerke da se upoznaju. – Ovo je Loti, moje najstarije dete, i Melisa, koja je tek

napunila dvadeset pet.

Osmehnula im se ponosno dok su se pozdravljale sa sveštenikom. Obučene u prelepe letnje haljine sa cvetnim dezenima, dugih kosa prikačenih na temenu, bilo je zadovoljstvo gledati ih jer su imale veoma dobro držanje. Bile su, međutim, prazne, glava punih banalnosti koje je njihova majka ohrabrila, želeći jedino da ih uda za fino vaspitane bogate mladiće. Prema Penelopinom mišljenju, bile su dve najpoželjnije devojke u Londonu i dolazilo je u obzir samo ono najbolje. Rugala se onima koji su govorili o braku iz ljubavi. To je za nju bilo krajnje neostvarivo, a pre svega glupo: ne možeš se uzdati u to da će se srce zaljubiti u pravog. Ona lično bila je najbolji primer svoje teorije. Miliona Flinta je s vremenom zavolela, iako se tajno nadala da će njene ćerke proći bolje od nje. Mada se udala za Flinta, u duši je ostala Montagju.

– Ovo su Milton, Penelopin muž i Dejvid, njihov sin – nastavila je Džulija vodeći sveštenika kroz terasu. Milton je bio visok i sportski građen, imao je gustu plavu kosu začesljanu unazad i živahne plave oči.

– Drago mi je, oče. Da li igrate tenis?

Otac Dalgliš izgledao je kao da mu je neprijatno. – Ne, nažalost – odgovorio je.

– Tata je opsednut – dodao je Dejvid kao da se izvinjava – ali ostavlja reket kada je misa! – Dejvid se nasmejavao, a otac Dalgliš se umirio u prisustvu mladog muškarca svojih godina. Džulija mu pusti ruku i sede.

Otac Dalgliš je seo na stolicu pored nje i prekrstio noge pokušavajući da izgleda ležerno. Bio je pomalo nervozan. Njegovo uverenje bilo je čvrsto kao stena, njegovo poznavanje *Svetog pisma* i filozofije nenadmašno, a znanje latinskog izuzetno. Ahilova peta su mu, međutim, bili ljudi. Otac Vilijam Henkok jednom mu je rekao: „Nije dobro biti toliko okrenut nebu da na zemlji nisi ni od kakve koristi. Moraš naučiti da se ophodiš prema ljudima, Majlse, na ravnoj nozi, inače slobodno možeš da se zamonašiš.“ Znao je da je stari sveštenik bio u pravu. Biskup ga je poslao da bude među

ljudima i širi božju reč. Podigao je naočare na nosu, odlučan da ga ne razočara.

– Naši mlađi sinovi su u šumi sa svojim rođakom Harijem, postavljaju zamke za štetočine – rekla je Džulija. – Lovočuvar im daje šest penija po pacovu, ako ga donesu mrtvog. Obogatiće se, pretpostavljam. Moj trogodišnji sin, koga zovemo Baunsi, pravi je mali đavo, a sada je na plaži s dadiljom. Uskoro bi trebalo da dođu, a Selestrija, moja nećaka... – Džulija se osvrkala oko sebe. – Ne znam gde je ona. Možda je sa svojom majkom Pamelom, koja je udata za Arčijevog i Penelopinog brata Montija. Ona je legla, ima migrenu. Nažalost, pati od migrena. Možda će kasnije sići. Ona je Amerikanka.

Džulija je oklevala na trenutak jer je Pamela Bankroft Montagju, kako je volela da je zovu, bila krajnje razmažena i često je danima ležala u krevetu i žalila se ako je svetlo previše jako, stenjala kada je previše tamno, zahtevala da je ostave samu s Pučijem, njenim napudersanim pekinezerom, a istovremeno je tražila svu moguću pažnju od Selestrije i Harija, i stalno zvonila da joj dođe poslugu. Sumnjala je da će otac Dalgliš ikada upoznati Pamelu, jer nije bila katolikinja i gnušala se Crkve, smatrajući je gubitkom vremena. – Monti večeras stiže vozom iz Londona. On je divan čovek i nadam se da ćete ga upoznati. Harija i Selestriju, njihovu decu, sigurno ćete sresti. Hari vrlo lepo peva i član je školskog hora. – Džulija pripali cigaretu i povuče dug dim. Soums uđe na terasu noseći piće na poslužavniku. Kada je ocu Dalglišu dao čašu soka od zove, Džulija primeti da se mladom svešteniku tresu ruke.

Nije mnogo prošlo kada su se iz šume s Harijem vratili Vilfrid i Sem, Džulijini i Arčijevi stariji sinovi. Razigrani posle prepodneva provedenog u pravljenju kampa i postavljanju zamki, bili su zdravo rumeni i sjajnih očiju. – Našli smo tri mrtva pacova! – doviknuo je Vilfrid majci.

– To je divno! – odgovorila je. – Dušo, volela bih da pozdraviš oca Dalgliša. – Tri dečaka začutaše primetivši beli okovratnik oca

Dalgliša i oprezno pružiše ruke.

- Šta ste uradili s tim pacovima? - pitao je otac Dalgliš nastojeći da se dečaci opuste.

- Okačili smo ih na vrata za repove! - rekao je Sem radosno namrštivši svoj pegavi nos. - Ogromni su, veliki kao Puči! - dodao je.

- Pazi da *njega* ne okačiš za rep! - nasmejao se Dejvid.

- Morao bi da okačiš i tetka Pamelu s njim - dodao je Arči i nasmejao se. - Nikad ga ne ispušta iz vida.

- Ah, tako si nevaljao, dragi - izustila je Džulija gledajući Harija. Nije bilo pametno šaliti se na Pamelin račun ne razmišljajući o njenoj deci.

- Gde je mama? - upita Hari.

- U krevetu je, ima migrenu - odgovori Džulija.

- Ne opet!

- Bojim se da pati od migrena.

- Ne kad je tata kod kuće - nedužno je odvratio Hari. To je bilo tačno. Kada je Monti bio tu, Pameline migrene su nekim čudom nestajale.

* * *

U idilu zvanu Pendrift Monti je dolazio i odlazio; stizao je vozom u pola osam iz Londona, na vreme za viski i cigaru i partiju tenisa s Arčijem, Miltonom i Dejvidom. Stigao bi smeškajući se šeretski ispod oboda svog panama šešira, u svetlom lanenom odelu zgužvanom od voza, novinama stisnutim ispod miške, noseći samo akten-tašnu i svu radost sveta. Pamelino raspoloženje bi se podiglo kao siva magla koja ponekad lebdi nad Pendriftom pre nego što grane sunce, ali ponašala se zlobno kao i uvek, postavljajući zahteve i skrećući razgovor na sebe u svakoj prilici. Bila je razmažena i sebična, ćerka jedinica bogatog američkog biznismena Ričarda V. Bankrofta Drugog.

Dečaci su povelili labradora Perdija dole do plaže da igraju kriket u trenutku kada se dadilja vratila stazom s Baunsijem i Selestrijom. Ocu Dalglišu usne su se razdvojile u čudu dok je gledao nestvarno lepu mladu ženu koja je išla ka njemu. Na njegovu sramotu, srce počeo ubrzano da mu kuca a obrazi mu pocrveneše. Nadao se da je to iznenađeno uzbuđenje izazvala podnevna vrućina. Selestrija je nosila kratku suknju sa crvenim i belim tufnama i majicu s bretelama koja joj je otkrivala stomak. Plava kosa bila joj je raspuštena, padala je talasasto preko glatkih preplanulih ramena, a ona je hodala kao da nema nikakvih briga na svetu. Oči joj nije video, bile su sakrivene iza velikih naočara za sunce s belim ramom.

- Ah, Selestrija, dođi da upoznaš oca Dalgliša - pozvala ju je Džulija kada se približila. Kada je Baunsi čuo majčin glas, pustio je dadiljinu ruku i potrčao stazom, ciknuvši od uzbuđenja.

- Mama! - viknuo je.

- Zdravo, dušo! - odgovorila je Džulija. Kada je dečak shvatio da ima publiku, podbočio se i zakoraćao smešnim, samouverenim hodom, vrckajući zadnjicom i smeškajući se, vireći ispod gustih obrva. Svi su zapljeskali i grohotom se nasmejali. Baunsi ih je sve spajao. Njegov vragolasti osmeh, nasleđen od Džulije, svakoga bi osvojio. Imao je gustu svetlu kosu s primesom riđe i tople braon oči, boje domaćeg nugata. Obožavao je da pravi predstave i na to su ga podsticali, iako je dadilju ljutilo što je u svakoj prilici skidao sa sebe odeću i trčao unaokolo go. Šušкао je dok priča, što je bilo neodoljivo ljupko. Džulija i Pamela, koje osim činjenice da su se udale za braću nisu imale mnogo čega zajedničkog, našle su u Baunsiju most koji ih je povezao. - Dušo, tako si divan! - rekla je njegova majka oduševljeno, podižući ga na kolena i s ljubavlju ga trljajući nosom. Selestrija je prišla, još uvek se smešeći i pljeskajući rukama. Otac Dalgliš je očarano zurio u nju.

- Ovo je moja nećaka Selestrija. Harijeva starija sestra - izgovorila je Džulija ne skidajući pogled sa sina. Selestrija je skinula naočare i zadenula ih između grudi, a zatim pružila ruku svešteniku.

- Mnogo ste mlađi nego što sam zamišljala. Otac Henkok bio je star kao dadilja! - rekla je.

- Zaista, Selestrija - viknula je Penelopi s neodobravanjem. - Dadilja je zdrava kao dren. - Sveštenik se još više zajapurio, a Selestrijino nadmeno lice srdačno se osmehnulo.

- Izgledate kao da bi vam prijalo plivanje, oče. More je jutros divno. Hladno, ali osvežavajuće.

- Skinite jaknu, oče - oglasi se Džulija, koja je iznenada primetila da jadnom čoveku nije dobro.

- Dobro sam, zaista - odgovorio je. - Navikao sam na vrućinu, živeo sam u Italiji.

- Ništa nije kao englesko leto - dodao je Arči. - Baš kada pomisliš da će biti hladno i tmurno, izađe sunce i izgoriš. Potpuno nepredvidivo.

- Idem gore da vidim mamu i skinem kupaći kostim - rekla je Selestrija spretno se izvijajući između stolica. Otac Dalgliš ju je gledao kako odlazi i shvatio da može ponovo početi da diše.

Selestrijina lepota bila je zaista izuzetna. Njena draž nije bila samo u gustoj plavoj kosi koja je blistala kao polje kukuruza oko Pendrifta, ni u svetloplavim očima koje nikada nije povredio ni trenutak nesreće, kao ni u punim usnama i finim kostima što su njenom licu davale specifičan oblik, nego u njenom ponašanju. Bilo je ležerno, samouvereno i oholo, ne bahato - jednostavno, bila je svesna svog mesta u svetu i sigurna u to da je drugi ljudi izuzetno cene.

Imala je dvadeset jednu godinu i, po mišljenju njene majke, „nesigurno je balansirala na granici ženstvenosti“. Ali Selestrija se nije osećala nimalo nesigurno, a da je Pamela znala samo pola od toga kako je pustila da joj Ejdan Kuni klizne rukom u gaćice i kako je osetila uzbuđenje u njegovim pantalonama, ne bi pričala takve gluposti. Već je bila slavna po lepoti i imala je istaknuto mesto na londonskoj društvenoj sceni, na koju je izašla kada joj je bilo osamnaest godina. Mnogi mladići su se nadali da će se oženiti njome. Mnogi su je gledali prodorno i ponašali se prema njoj kao da

je od porcelana, što je ona smatrala glupim, osim naravno u slučaju Ejdana Kuniya, čije su oči bile ispunjene nečim mračnijim od divljenja.

Ali Selestrija je bila više od engleske lepotice. Posedovala je nešto egzotično, što je muškarcima bilo neodoljivo. Zabrinuta za njenu sigurnost kada je izbio rat, majka ju je odvela u Njujork. Živele su kod Pamelinih roditelja u stanu na poslednjem spratu zgrade u Park aveniji, s tavanicama toliko visokim da ih je Selestrija jedva videla, i predivnim pogledom na Central park. Šest godina je bila dedina najveća radost. Davno pre toga njegova ćerka je otišla, sada je pripadala Montiju i Engleskoj, pa se radovao maloj devojčici u kući i obasipao je pažnjom i poklonima koje je donosio u kutijama uvijenim u svileni papir, što su mirisale na novo. On joj je bio otac koga nije imala zbog rata, otac koga je mogla da zagrlji dok je njen bio preko mora i u veoma tankim kovertama, koje su s vremena na vreme stizale, uspevao da rasplače njenu majku. Selestrija je naučila da plete svoj šarm i pokriva njime sobe pune ljudi, onako kako ribar baca svoju mrežu i vuče je malo-pomalo dok ne ulovi i poslednju ribu. Naučila je da općini i očara, vrlo rano shvativši šta deda od nje očekuje. Postala je zavisna od njegovih pohvala, željno je upijala njegovu ljubav i opijala se njome. Pokazivao ju je gostima pre večere; sa sedam godina guvernanta joj je pravila uvojke, peglala haljinu i glancala cipele, a ona, dedin ponos, bila je slatka kao bombona. Pevala je pesmice i crvenela kada bi svi tapšali. Bilo je lako manipulirati ljudima. Mislili su da je previše mala da bi bila svesna svoje harizme, ali Selestrija je znala koliko je lepa i nije joj trebalo dugo da shvati kako oponašanjem odraslih može pridobiti njihovo divljenje. „Kako lepo dete!“, gukali bi. „Pametna mala duša!“ A što je bila starija, sve više su je voleli.

Uprkos svoj toj glumi, njen deda se nije dao prevariti. Poznavao ju je bolje od njene rođene majke i više saosećao s njom. Zanimao ga je svaki deo njenog života, probudio je u njoj ljubav prema knjigama – čitao joj je svake večeri pre spavanja, a kasnije joj pozajmljivao

klasike koje je kao mala obožavala. Nije bio muzikalan i žalio se da nikada nije imao tu povlasticu da nauči da svira neki instrument, ali muziku je izuzetno cenio i redovno je išao u operu. Odveo je Selestriju na balet kada je imala samo pet godina i lično je nadgledao njene časove klavira. Nijedna pojedinost mu nije promakla, koliko god da je bila mala. Ohrabrivao ju je u školi, hvalio njene pobede i bio razočaran kad ne bi uspela. Ali nikada joj nije dozvolio da zaboravi koliko je voli.

* * *

Pamela Bankroft Montagju nikoga nije mogla da voli više nego sebe. Nije to bila njena krivica. Problem je bio u tome što su je roditelji razmazili. Naučila je da bude sebična, verujući da je centar univerzuma, pa nije bilo mnogo mesta za nekoga drugog. Selestriju je volela kao nastavak sebe; to je bila ljubav koju je instinktivno razumela. Razmazio ju je i njen muž. Sijala je kao dragulj i on je kao takvu čuvao. Imala je očaravajuću lepotu, onu vrstu lepote koja izaziva strah u srcima muškaraca isto kao i kod žena. Muškarci su takvu lepotu smatrali neosvojivom, a žene znale da njihova lepota gubi sjaj u svetlu njene.

Selestriji nije nedostajao otac u ranom detinjstvu. Stigla je u Ameriku s dve godine i u London se vratila kada je imala osam. Nije se čak mogla ni setiti kako izgleda. Nedostajao joj je deda pošto je otišla iz Njujorka; pamtila je nedelju koju su svake jeseni provodili u Škotskoj, u lov u šetnjama i u njegovom dvorcu iz bajke, kao i leto u domu porodice Bankroft na ostrvu Nantaket. Poput njene majke, naučila je da najviše voli sebe. Kada je Monti pokušao da nadoknadi godine odsustvovanja poklonima, rado ih je primala, manipulišući poljupcima i šarmantnim osmesima zahvalnosti. Onda je on njenoj majci podario dečaka, Harija. Od trenutka kada se rodio Hari, Pamela Bankroft Montagju otkrila je kako može da voli nekoga više nego sebe. Selestrija nije osećala da je u bratovoj senci; još uvek je

uživala u blistavom svjetlu dedine ljubavi.

Kada se Selestrija vratila, obučena u jednostavnu belu haljinu izvezenu belim radama, porodica je zauzimala svoja mesta za ručak za dugim stolom ispod velikog četvrtastog suncobrana. Oca Dalgliša su postavili u čelo trpeze, a Arčija naspram njega. Džulija je sela svešteniku s jedne strane, a Penelopi s druge.

Pamelinu stolicu Soums je diskretno odneo. Gospođa Bankroft Montagju bila mu je krajnje zamorna. Kuvaričin sin, Voren, tog jutra je već šest puta bio kod nje, noseći na poslužavniku vruće napitke i činije s hranom i vodom za njenog groznog psa. Imao je iskrenu želju da priguši zvuk njenog zvonceta kako ga ne bi čuo.

Otac Dalgliš se prekrsti, a zatim, pognute glave i sklopljenih ruku, izgovori molitvu: – *Benedict, domine, nos et haec tua dona quae de tua largitate sumus sumpturi.*¹ Kada je ponovo napravio znak krsta u vazduhu, Selestrija podiže pogled i susretnu njegov. Podsetio ju je na uplašenu lisicu. Htela je da mu se osmehne u znak ohrabrenja, ali utom je Arči sve pozvao da sednu rečima: – Neka bitka otpočne!

Selestrija je sedela između Loti i Dejvida, ali bila je svesna sveštenikovog pogleda, iako se trudio da je ne pogleda ponovo. Nije to bilo nikakvo iznenađenje. Većini muškaraca bila je privlačna. Bilo je simpatično uhvatiti pogled jednog sveštenika i skoro doći u iskušenje da ga zavedeš iz šale. Imala je poneku suparnicu, ali nikada nekog tako moćnog kao što je Bog. Bila je fascinirana konceptom celibata, naročito kod jednog tako zgodnog muškarca. Imao je inteligentne braon oči, koščato lice isklesanih jagodica i snažnu liniju brade. Zapravo, kad bi skinuo naočare, bio bi vrlo privlačan.

– Oče Dalgliše – rekla je prikrivajući osmeh. – Šta vas je navelo da služite Crkvi? – Za trenutak je izgledao zaprepašćeno i podigao je naočare više na nos, zapanjen efektom koji je na njega imala ta mlada žena. Nisu li njegova vera i posvećenost izgradili otpornost na takve pojave?

– Kao mali, imao sam jedan san – odgovorio je.

– Stvarno? Ispričajte nam – ohrabrivala ga je.

Podigao je glavu i odlučno je pogledao u oči. – Ukazao mi se anđeo i jasnim glasom mi rekao da je moja budućnost u Katoličkoj crkvi. To je bila vizija, svetlo je bilo tako jako da nimalo nisam sumnjao da me Bog zove da mu služim. Od tada sam hteo da postanem sveštenik i ništa drugo. Tu viziju nikada nisam zaboravio, i u trenucima sumnje, setim je se.

– Kao svetlo na putu u Damask – rekao je Arči žvaćući kobasicu.

– Čudesno – uskliknula je Penelopi glasom nikad umilnijim.

– Divno je što se čuda događaju u modernom svetu – dodala je Džulija.

– Da, tako je – odgovorio je otac Dalgliš.

– Da li vas muče neke sumnje, oče? – pitala je Selestrija uz nagli uzdah svoje tetke Penelopi.

Oca Dalgliša mučilo je kako da odgovori na to drsko pitanje. – Svi smo mi samo ljudi – pažljivo je izustio. – I bilo bi pogrešno da mislim kako sam nešto više zbog neke vizije i poziva. Bog me je stavio na iskušenje, i ono ponekad izgleda veliko. To što sam sveštenik, ne znači samo po sebi da sam otporan ili čak pošteđen životnih prepreka i zamki. Imam svojih slabosti kao i svi. Ali, moja vera mi daje snagu. Nikada nisam posumnjao u nju ili u svoje uverenje, samo u svoju sposobnost.

Dok je govorio, vraćalo mu se samopouzdanje. Izgledao je stariji nego što jeste, kao da je imao zrelost koja se stiče posle decenije iskustva, a ipak, negde u najudaljenijem delu njegovog srca, bilo je posejano preteće malo seme.

Kasnije, po povratku oca Dalgliša u parohijski dom, smešten kraj Crkve Blažene Device Marije, gospođica Hodel mu je donela čaj na poslužavniku. Sedeo je u tišini u sobi za prijem, gledajući negde u daljinu, daleko od knjige koja mu je ležala na kolenu. Ona je pogledala oko sebe, na gomilu papira i knjiga zbijenih na policama, ne znajući gde da stavi čaj. Nestrpljivo frknuvši, ljutito je otišla do niskog stočića i stavila ga na vrh kule od pisama. Otac Dalgliš se trgnuo iz zanosu i požurio da joj pomogne.

- Šta vredi da čistim ako je uvek sve neuredno, oče - rekla je trljajući ruke gore-dole o široke bokove kao da otresa prašinu.

Otac Dalgliš slegnu ramenima izvinjavajući se. - Bojim se da čak ni ova kuća nije dovoljno velika za moje knjige - odgovorio je.

- Zar ne možete neke da prodate?

Izgledao je zapanjeno. - To ne dolazi u obzir, gospođice Hodel.

Ispustila je težak uzdah i odmahнула glavom. - Dobro, ostavila sam vama i ocu Broku u ostavi hladnu šunku i malo salate.

- Hvala vam - odgovorio je saginjući se da sipa čaj.

- Poneću kući vaše odelo da ga zakrpinim. Imam svoju staru dobru singericu, pa mogu da uradim posao kako treba. Ne možete u crkvi da nam izgledate pohabano, oče, zar ne? - Ponovo joj je zahvalio. - Onda, idem ja. Vidimo se sutra, rano ujutro, tad ću obrisati svu tu prašinu. Moraću da čistim samo oko vaših stvari. Neće biti savršeno, ali šta ću?

Gledao ju je kako odlazi i zatvara za sobom drvena vrata. Odahnuo je s olakšanjem. Gospođica Hodel je bila pobožna žena, u to nije bilo nikakve sumnje. Problem je bio u njenoj mrzovolji - u tome nije bilo ničega pobožnog. Ali niko nije savršen, čak ni on. Neudata, na izmaku šezdesetih, bila je posvećena služenju Crkvi, srećna što za veoma malu platu može da se brine o njemu i ocu Hauelu Broku. Ljudi kao ona bili su blagoslov. Zamolio je Boga za strpljenje. Zamolio ga je takođe za snagu i oprost. Nije mogao prestati da misli na Selestriju Montagju od trenutka kada ju je video kako u svojoj suknji na tufnice dolazi kroz vrt. Još jednom je iz džepa izvadio brojanicu i polako, pomerajući zrna prstima, počeo tihim glasom da izgovara deset Zdravomarija...

2.

Što se porodice Montagju tiče, tog leta 1958. godine nije bilo ničeg neuobičajenog. Ni trunke nezadovoljstva. Ni traga nesreći. Ničega. Te godine, kao i svake prethodne, otputovali su u Kornvol, gde će provesti ceo avgust. Sezona je bila gotova. London je izgledao umoran i više nego ofucan, kao vašarište u ranim jutarnjim satima pošto su se svi zabavili i otišli kući. Monti je još uvek Pendrift doživljavao kao dom, iako ga je Pamela mrzela. „Prokleta je hladno“, jadikovala je čak i kada je sunce peklo sredinom avgusta, a njena deca se žalila da su izgorela na suncu. Možda je bilo potpuno prirodno što su joj nedostajala leta koja je u detinjstvu provodila u Nantaketu, a u Kornvolu se zbilja osećala vlaga, bez obzira na doba godine.

Razmakla je zavese i pustila da sunce prodre u sobu, nervozna jer joj je uprkos tome bilo hladno. Obukla je džemper i ogrnula ramena mekim šalom. Nadala se da je sveštenik već otišao. Nije volela Crkvu, a još manje pobožne ljude; uvek su pokušavali da preobrate ostale. Pamela je verovala samo u one stvari koje je mogla da dodirne, a one koje je mogla dodirnuti, često nije imala. Pogledala je na sat. Monti je trebalo da dođe pre nego što se očekivalo, posle desetodnevnog službenog puta u Francusku. Mnogo je putovao, ali posao je posao i Pamela se morala navići na ta bolno duga odsustva.

Razmišljala je o svom mužu. Za Montija niko nije mogao ništa ružno da kaže – kada je reč o njoj, takvih izjava je bilo napretek, ali Montija su svi voleli. U mladosti, kao živahno najmlađe dete, bio je poznat po nadimku koji mu je savršeno pristajao. Taj nadimak se tako lepo prilepilo za njega, da ga više niko nije zvao pravim imenom, Robert, osim njegove majke, udovice Elizabet, koja je živela na imanju, u kući nasleđenoj od muža. Ona bi u svakoj mogućoj prilici dolazila u veliku kuću da prigovara. Niko nije bio

tako svadljiv kao Elizabet Montagju. Svakog leta su mislili da joj je upravo to poslednje, ali matora se držala kao da se plašila da na nebu nije dozvoljeno zvocati. Žena naizgled lišena saosećanja, Montija je volela više od bilo koga u svojoj porodici. Kada bi on ušao u prostoriju, oči bi joj zasijale a obično blede obrazi bi joj se zajapurili. Kao da je na licu svoga sina videla senku voljenog muža i uvek se ponovo zaljublivala.

Kao mlađi sin, Monti je bio oslobođen dužnosti koje su išle uz *Pendrift hol*. Te dužnosti pale su na Arčijeva pleća, pošto je četrnaest godina ranije nasledio imanje, i zato je sada malo pogrbljeno hodao i često je satima nestajao u svojoj kancelariji, gde niko nikada nije smeo da ga uznemiri. Arči Montagju je možda izgledao bezazleno, ali ispod blage spoljašnosti krila se preka narav, koja je samo čekala na najmanju provokaciju. Stalno je bio uznemiren i pod pritiskom zbog održavanja tako velikog poseda, kao i zbog nadziranja svih ljudi koji su na njemu radili, a da se i ne pominje podizanje trojice sinova i dobro poznata ekstravagancija njegove žene. Dok je Monti uvek radio ono što je hteo, Arči je morao da stiče znanje o farmi i održavanju porodičnog imanja koje je njegov pradedo kupio u osamnaestom veku. Arči je rintao na farmi s ocem dok je njegov brat putovao po svetu tražeći priliku u sunčanim zemljama. A onda se Monti jednog dana vratio i od oca tražio da mu pozajmi novac kako bi uložio u neki posao sa šećerom u severnom Brazilu. Arčiju je ta ideja bila nerazumna, ali Monti je znao kako da dobije ono što želi. Imao je šarm koji nije opčinjavao samo njegovu majku, nego i oca. Za razliku od jadnog Arčija, Monti nije mogao da pogreši. Svi su se uplašili da je momak izgubio pamet i da će izgubiti i bogatstvo porodice Montagju. Ali roditelji su mu slepo verovali i ni od koga nisu hteli da čuju ni reč sumnje. Njihov nepouzdan sin nestao je na godinu dana, a za to vreme Montagjuevi su zadržavali dah. Vratio se kao bogataš i svi su odahnuli s olakšanjem. Elizabet je likovala, a Ajvan je dobio novac nazad s kamatom. Kasnije, kada je čula tu priču, Pamelu je impresionirala njegova hrabrost. Ne bi razmišljala o udaji za muškarca koji je plašljiv, niti za onog koji je siromašan.

Sklonila se od prozora i sišla u prizemlje, noseći Pučija kao bebu. Soums je bio u predvorju, skupljao je srebrninu s police da je polira. – Dobar dan – učtivo je rekao, prikrivajući razdraženost. Nadao se da će je izbeći kada ona konačno izađe iz svoje sobe.

– Ah, Soumse, umirem od gladi. Da li bi bio tako ljubazan da mi doneseš nešto na poslužavniku?

– Naravno, gospođo Bankroft Montagju – odgovorio je.

– Da li je sveštenik otišao?

– Otišao je pre sat vremena.

– Dobro. Gde je gospođa Džulija?

– Na terasi s gospođom Penelopi.

– A Selestrija?

– Gospođica Selestrija je dole na plaži s Loti i Melisom. Gospodin Hari je u šumi s rođacima, postavljaju još zamki.

– U redu. I Puči bi nešto da jede. Donesi mu malo ostataka kobasice. Voliš kobasice, zar ne, dragi? Da, voliš ih.

Protrljala je nosom pseće krzno. Soumsu je bilo žao jednog psa kad ga tako dira nosom. Od njenog parfema svako bi se onesvestio.

Pamela je kroz staklena vrata izašla na terasu. Džulija je sedela u hladu, s cigaretom koja joj se dimila među prstima, a Penelopi je govorila o udaji. – Imaš sreće, Džulija – pričala je. – Tebe to nikada neće brinuti jer imaš samo dečake. A mene, draga moja, mene brine i dan i noć. Ima toliko lupeža koji bi bili potpuno neprimereni. Problem je u tome što mlade devojke vole lupeže.

– Nema ničeg lošeg u lupežu, pod uslovom da je bogat – rekla je Pamela žmirkajući na suncu. Spustila je Pučija i onda poravnala odeću pre nego što je sela na jastuke na klupi. – Nitkov ponekad ume da bude prilično zabavan.

– Ah, Pamela! – uzviknula je Džulija. – Kažeš to samo da bi protivrečila.

– Ti ne bi želela da se Selestrija uda za neku bitangu – uključila se Penelopi.

Pamela se osmehnu samozadovoljnim osmehom žene koja je sigurna da se njena ćerka neće udati za takvog. – Ah, Selestrija,

mislim da ona ima ono što je potrebno da se lupež ukroti. – Penelopi je pogledala Džuliju i zakolutala očima. – Mislim da je vrlo dobro za muškarca da drži ženu na oprezu. Monti ima u sebi nešto neuhvatljivo. Možda mi se to ne sviđa, ali me sigurno sprečava da pobegnem s drugim!

Pre nego što je Pamela uspela da nastavi, na šljunku ispred kuće čula se škripa točkova. I Perdi ju je čuo iz šume i sjurio se preko polja lajući. Vrata automobila su se otvorila i zalupila. Trenutak kasnije pojavio se Monti, sa slamnatim šeširom nakrivljenim na glavi, akten-tašnom u ruci i *Dejli telegrafom* ispod miške. Smeškao se, a njegovo glatko preplanulo lice bilo je prošarano sitnim borama smejanja.

– Dobar dan, moje dame – izustio je skidajući šešir. Zatim je dugim koracima otišao do mesta gde se njegova žena protezala na klupi i sagnuo se da je poljubi. – I tebi, draga moja. Dobar ti dan!

Dole na plaži, Selestrija je ležala na pesku sa svojim rođakama. Bila je plima, a more bezopasno kao veliki lav pri popodnevnom dremanju. Gore su kružili galebovi, odmarajući se na liticama koje su zaklanjale istočni kraj plaže, i kljucajući ostatke raka koji je bio toliko glup da izađe iz svog jezerceta u steni. Sunce je peklo i uspavljivalo ih. Selestrija je legla na leđa i stavila ruke iza glave.

– Misliš da nikada nije upražnjavao seks? – upitala je, misleći na oca Dalgliša.

– Naravno da nije – odgovorila je Melisa. – Ako je viziju doživeo kao dečak, znači da nije imao vremena.

– Misliš li da bi mogao pasti u iskušenje? – pitala je Loti. – On nije neki matori čudak kao što je bio otac Henkok.

– Sigurno – odvratila je Selestrija setivši se kako ju je gledao. – Nevolja je u tome što je nepoznat neprijatelj najopasniji. Lakše je boriti se protiv nečega što si već probao.

– Ali zavetovao se na neporočnost. Ne sme to da prekrši – rekla je Loti. – Što muškarcu sigurno vrlo teško pada. Uostalom, sam je rekao da ima slabosti kao i mi ostali.

- Šteta. Privlačan je, zar ne? - dodala je Selestrija duboko uzdahnuvši.

- Ma ne sviđa ti se stvarno - kazala je Melisa.

- Ona samo voli izazove - dodala je Loti i nasmejala se.

- A nema većeg izazova nego osvojiti srce sveštenika.

- To bi bilo veoma okrutno - ozbiljno je odvratila Melisa. - Nadam se da nećeš biti tako neodgovorna, Selestrija. - Obe sestre su znale da bi, ako je iko imao moć da to uradi, to bila Selestrija.

- Dobro, ako vrlo brzo ne odem, možda bih mogla barem da pokušam, iz dosade. Ovde se ne dešava baš bogzna šta.

S vrha staze koja je vijugala od kuće do stena dopro je glas. Pogledale su i videle Montija, a iza njega su išli Vilfrid, Sem i Hari. Perdi je skakutao ispred njih i uzbuđeno mahao repom. Voleo je obalu jer je to značilo da će se igrati. Tog popodneva sledila je i vožnja barkom, a to je obožavao. Devojke su ustale i, zaklanjajući oči od sunca, gledale grupicu kako se približava.

Monti je pozdravio ćerku široko se osmehnuvši. - Šta vas tri veštice smišljate? - nasmejao se ljubeći je u vruć obraz.

- Opasne stvari - odgovorila je Selestrija i nacerila se rođakama.

- Da li želite da nam se pridružite? - pitao je. Iako u čamcu nije bilo dovoljno mesta za sve, Monti je voleo svima da ugoditi.

- Ne mogu da zamislim ništa gore - odvratila je Selestrija, gledajući čamac kako izgubljeno leži na dini. Bio je to mali crveni motorni čamac, strast njenog oca. Nazvao ga je *Princeza*, a i njegova žena i ćerka su mislile da je dobio ime po njima.

- Svidelo bi ti se kad bi pokušala. Malo šta je lepše od sedenja nasred mora, kada ne vidiš ništa osim neba i vode.

- Idemo na pecanje - kazao je Hari, ponosno se razmećući svojim ribarskim štapom. Monti je držao kofu sa živim mamcima i ostatak mreža i štapova.

Selestrija zaviri u kofu i ustuknu zgrozivši se. - Ne približavaj mi ta odvratna stvorenja. Ostajem na suvom, tu sam najsrećnija!

- Idemo, momci! - veselo najavi Monti. - Polazimo! Ne želimo da pustimo gusare da nas čekaju.

Monti je stavio u čamac štapove, kofu i mreže i uz pomoć ostatka grupe odvuкао ga do mora. Dok su devojke mahale, motor je kašljucao i kлокotao dok najзад nije ritmično zabrektao, probijajući se kroz talase i odnoseći Montija, dečake i potpuno oduševljenog Perdija na tamnoplavo more.

Nije dugo prošlo i bili su tačkica na horizontu.

- Ne volim more - iznenada reče Selestrija. - Unosi mi nervozu.

- Ne budi luda - kazala je Loti. - Ništa ne može da se dogodi. Stric Monti je stručnjak.

- Nema to veze - odvratila je ozbiljno - more je veće i od najvećeg stručnjaka. Jedan gutljaj i nema te.

Monti je iz barke gledao svoju ćerku. Njena vitka, elegantna silueta podsećala ga je na Pamelu kada je bila mlada. Stajale su na isti način: težinu bi prebacile na jednu nogu, s jednom rukom samouvereno spuštеноm na struk, naglašavajući ženstvenu liniju kuka. Bile su veoma slične, iako Selestrija nije tako naporna. Bila je meka kao glina, spremna da je oblikuju, a ruka koja je bude oblikovala odlučice o njenom konačnom izgledu. To neće biti njegova ruka. Nikada nije ni bila. Previše je vremena proveo u inostranstvu pokušavajući da drži sve loptice istovremeno u vazduhu, trudeći se da bude sve svakome, toliko se prostirući da ponekad, u tišini svojih snova, nije više bio siguran ko je on zapravo. Ali sada nije bilo vreme da se prepusti osećanjima. U čamcu je imao tri uzbuđena dečaka i more puno riba i rakova za lov. Gledao je dok se Selestrija nije spojila s peskom i na tren njegovo srce, jednom tako pažljivo sputano, preplavi tuga. Ali sada ni na šta nije mogao da utiče. Više nije bio slobodan čovek. Došlo je vreme da žanje ono što je sejao. Pogled mu pade na vodu, i na trenutak ga je hipnotisala mutna zelena dubina ispod njega.

Vrhunac praznika za Selestriju bila je rođendanska proslava njenog strica Arčija krajem avgusta. Džulija je uvek priređivala bal u vrtu, pozivajući njihove prijatelje sa svih strana da čitavu noć igraju u veličanstvenom šatoru koji bi ukasila cvećem iz svojih leja i

staklenika. Ova godina bila je posebna jer je stric slavio pedeseti rođendan.

Selestrija je žudela za zabavom. Na selu joj je bilo dosadno i čeznula je za povratkom u grad. Nije volela da igra tenis. Uživanje u pokazivanju dugih nogu u kratkim pantalonicama brzo ju je prošlo i ostala joj je samo jednoličnost igre. Dosadilo joj je da sedi na terasi s tetkama i rođacima i da sluša njihove uvek iste tračeve. Mnoga jutra provela je na plaži s Baunsijem. Dadilja joj je bila zahvalna za društvo. Selestrija je gledala dečaka kako gradi kule u pesku i igra se lopaticom i bilo joj je jasno zašto njena majka toliko voli Harija; mali dečaci znaju da slamaju srca. Kasnije će Selestrija saznati da ih ponovo slamaju i kada porastu.

* * *

Bio je kraj leta. Do Arčijeve proslave ostalo je samo nedelju dana. Selestrija je večeri provodila u čitanju u omanjem skrivenom vrtu poznatom kao Penelopin, jer kada je njena tetka bila mala, dadilja je njena kolica uvek stavljala tamo za popodneveni odmor. Ležala je ispod prozora biblioteke, kada ju je iz *Francuzovog zaliva*² odjednom prenuo očev glas. Razgovarao je s Džulijom, koja je zvučala kao da plače.

- U velikim je nevoljama. Ah, dragi Monti, strašno mi je što te opterećujem time, ali nisam znala kome da se obratim.

- Drago mi je što si shvatila da možeš da mi se obratiš.

- Ti si tako dobar čovek – naglasila je reč *dobar* opteretivši je težinom svih mogućih značenja. Selestrija je znala da se to odnosi na njenu majku.

- Koliko su velike te nevolje?

Džulija je teško uzdahnula. Selestrija se naslonila na zid kao uhoda i usudila se da proviri kroz prozor. Njen otac je zapalio cigaru i stajao uz prozorsku dasku na drugoj strani prostorije. Njegov glas, čvrst i samouveren, kao da je ublažio Džulijinu uznemirenost.

- Pa, farma vrlo dobro stoji - nastavila je i šmrknula. - Ali znaš ti Arčija, uvek jednim okom gleda ka Londonu. Mislio je da nije mudro staviti sva jaja u istu korpu, pa je odlučio da uloži u deonice.

Monti ozbiljan klimnu glavom.

- Loše je prošao s nekim investicijama. Onda je kupio komad zemlje od Toma Pričeta, spojen s našom, kako bi proširio imanje. Pozajmio je novac i sada, ovaj, ne može da ga vrati. Mislim da je kamata velika, a o porezu da i ne pričam. - Sela je na kauč i ponovo se rasplakala.

Selestrija je bila zaprepašćena. Strašno je bilo videti Džuliju, obično tako veselu, kako se sada slama od očajanja. Nije imala pojma da ona i stric imaju novčanih teškoća. Pa dobro, mislila je, tata će sve to srediti. On ima mnogo novca.

Monti je prešao preko sobe i seo pored Džulije. - Ne brini, Džulija draga - rekao je osmehnuvši se. - Srediću to. Prvo, pusti da platim troškove za Arčijev rođendan. Znam koliko te stvari koštaju. Biće mi zadovoljstvo, ali i to mora da ostane naša tajna. Ne bih voleo da Arči sazna. On je ponosan čovek.

- Sve ću ti vratiti...

- Shvati to kao poklon. Uostalom, ugošćuješ mene i moju porodicu u *Pendriftu* svakog leta, i to je najmanje što mogu da učinim. - Džulija se uspravila i duboko udahнула, brišući oči maramicom.

- Hvala ti, Monti. Znala sam da se na tebe mogu osloniti. Uvek si tu, predivan vitez u sjajnom oklopu. Šta bismo mi bez tebe? Ti si duša od čoveka.

- A ti si sjajna žena, Džulija. Divna supruga i majka. Drago mi je što si smatrala da možeš da mi se obratiš.

- Znam da bi Arčiju bilo teško kada bi saznao da mu radim iza leđa. Ali očajna sam. Ne mogu da ga gledam tako opterećenog. To ga ubija, vuče ga nadole kao da sve vreme nosi težak teret briga. - Dok se prisećala, s ljubavlju se osmehnula. - Bio je potpuno drugačiji kada sam se udala za njega. Naravno, kada si mlad, misliš da si nepobediv, a on nijednog trena nije očekivao da će naslediti

Pendrift pre nego što ostari. Svakako nije smatrao da će to biti takav balast. Svi smo zamišljali da će Ajvan živeti večno. Arči je povremeno umeo gadno da se razjari. To mu nikada nisam zamerala. Mnogo mi je draže da u besu uništi sve živo, nego da besni sam u svojoj radnoj sobi. Tamo ne mogu da doprem do njega, znaš. – Uzdahnula je i spustila ruku na rame svom deveru. – Stvarno ga mnogo volim. Hoću samo da mi se moj stari prijatelj vrati. Znam da me razumeš.

– Razumem. Više nego što misliš. I želim da uradim sve što mogu da pomognem.

– Neću to više tražiti, obećavam.

– Traži koliko često hoćeš. Porodica smo, a porodica mora da se drži zajedno.

Iz predvorja se čula buka. Džulija je skočila na noge i popravila bluzu. – Bože, to je dadilja s Baunsijem. Sigurno su se vratili s plaže. Pre nego što je izletela iz sobe, okrenula se. – Naša tajna – ponovila je, smeškajući mu se zahvalno.

Selestrija je ostala kraj prozora i posmatrala oca. Opet je seo na kauč i prekrstio noge. Nastavio je da ispušta dim iz cigare, vrteći je među prstima i gledajući kroz mali kolut dima koji je lebdeo u vazduhu. Pogled mu je postao lenj, misli su nekuda odlutale, a lice mu je bilo neuobičajeno ozbiljno. Htela je da zna o čemu razmišlja. Zašto izgleda tako sumorno. Uopšte nije ličio na sebe. Odjednom se osetila neprijatno što ga tako uhodi, prisluškuje i sluša ono što nije trebalo da čuje. Vratila se svojoj knjizi i uskoro sve zaboravila.

Umesto da čita, razmišljala je o Arčijevom rođendanu. Mogla je da bira između dve haljine: jedna je bila od svetloplave svile i isticala je boju njenih očiju, a druga, bledoružičasta s jarkocrvenom trakom oko pojasa, naglašavala joj je tanak struk. Odluka je bila teška. Uostalom, Džulija je pozvala braću Vilmot, koji su bili na odmoru u Roku, a ako se dobro seća, Den Vilmot je bio prilično uglađen.

3.

Selestrija je trebalo da primeti da stvari nisu onakve kakve bi trebalo da budu. Posledice Arčijevog neprijatnog položaja sve će ih dotaći onako kako nikada nije mogla ni da zamisli. Ali bila je mlada i sebična. Želela je da razmišlja samo o rođendanskoj zabavi. Njene haljine su visile u ormanu kao čarobni plaštevci spremni da je tajno odnesu u dvoranu za ples koja blista pod svetlošću svećnjaka i kristala, gde je muškarci u belim frakovima gledaju s divljenjem, a žene sa zavišću. Gde muzika odjekuje, odbijajući se o zidove pokrivene ogledalima, a šampanjac se peni u visokim čašama. Imala je dvadeset jednu godinu i htela je da bude zaljubljena.

Džulija se bavila pripremama za muževljev rođendan kao i svake godine i niko ne bi pogodio da se ispod osmeha guši od strepnje. Kombi pun muškaraca stigao je da postavi šator i ljudi iz restorana navirali su s kutijama čaša i pribora za jelo. Selestrija je s velikim uzbuđenjem gledala kako grade ono o čemu je maštala. Neće biti onako prefinjeno kao londonske zabave, ali toliko joj je nedostajalo nešto da razbije dosadu, da joj nije smetalo. Biće mnogo ljudi koji će joj se diviti i celu noć će igrati s Denom Vilmotom u haljini koju izabere. Konačno će nešto pokrenuti taj pospani Kornvol i ko zna, možda će se čak i zaljubiti. Njena majka je uvek govorila da ljubav dođe kad joj se najmanje nadaš.

Loti i Melisa bile su uzbuđene isto kao Selestrija i suočene s veoma realnom brigom da nađu muževe. S dugom crvenkastosmeđom kosom, Loti je bila ona lepša, ali kako je Pamela okrutno umela da kaže, „u kraljevstvu slepaca, i jednooki je kralj“. Nijedna nije blistala, jadnice. Kao i većina engleskih devojaka, imale su ovalna lica s malim bradama i vodnjikave plave oči, koje su nasledile od svoje majke Penelopi. Pamela je za taj tip devojaka govorila da su „jajolike“. Jajoliko lice često je bilo znak plemićke krvi – ali, naravno, ne u Lotinom i Melisinom slučaju. Milton je imao

markantno, lepo lice i krupne oči i čvrstu, četvrtastu vilicu, koju je, na svoju sreću, nasledio visok i atletski građen Dejvid. Šteta što njegove ćerke nisu bile te sreće. Pamela je bila teatralna i sebična, ali je barem Selestriji dala lepo lice.

Ujutru na dan proslave, Selestrija je pobegla dole na plažu da ne bi pomagala Džuliji oko cveća. Melisa je bila previše dobrodušna da bi pobegla s njom, ali je Selestrija uspela da nagovori Loti da joj se pridruži. Devojke su ležale na peškirim na suncu, dok je Baunsi kopao rupu s dadiljom, a dečaci igrali kriket s Perdijem. Selestrija je odenula beli šorts, a ispod grudi je vezala u čvor tirkiznu majicu, od koje su njene sive oči postale plave. Loti je imala na sebi bele pantalone – nije volela da pokazuje noge, bile su jake kao u ponija – a šešir joj je zaklanjao kosu i pegavu kožu.

– Da li si sigurna da ne treba da pomognemo? – pitala je namrštivši se.

Selestrija se lenjo protegnula. – Samo bismo smetale. Previše kuvara pokvari čorbu. Osim toga, neko mora da čuva dečake jer dadilja misli samo na Baunsija.

– Zar ne mislimo svi? Čeznem za detetom – dodala je Loti uzdahnuvši.

– Prvo moraš da nađeš muškarca, ili ti tetka Penelopi možda nije objasnila neke stvari?

Slab osmeh preleteo joj je preko lica. – Umeš da čuvaš tajnu, zar ne?

– Znaš da umem – Selestrija je odgovorila pridižući se na lakat.

– Nisam rekla čak ni Melisi.

– Ah, sumnjam da bi ona mogla da sakrije tajnu od vaše majke, a Penelopi odmah sve izbrblja.

– Znači, mogu da ti verujem?

– Naravno.

Ućutala je, a onda izjavila: – Zaljubljena sam, Selestrija. Stvarno i istinski zaljubljena. – Oči su joj sijale od sreće.

– U koga? Poznajem li ga?

- U tome je problem. Nije jedan od nas.
- Nije baš iz najbolje porodice? – Selestrija je bila zgranuta, ali u isto vreme i radoznala. Ako je bogat, šta ima veze? – Skorojević?
- Mislim da baš i nema novca. On je pijanista.
- Fransis Braun – izgovorila je Selestrija uzbuđeno.
- Loti je izgledala zapanjeno. – Kako znaš?
- To ti je novi učitelj klavira. Mama razmišlja o tome da se reši stare gospođe Gilston i uzme njega umesto nje, što bi, ja mislim, bio blagoslov. Gospođi Gilston smrdi iz usta. Tvoja majka kaže da je prilično dobar. Očigledno je previše dobar!
- Darovit je, osećajan i ljubazan. – Lotino lice, koje je sijalo od ljubavi, izgledalo je skoro lepo.
- Ah, draga. Pretpostavljam da i on tebe voli?
- Da. Želi da se venčamo.
- Uvek možete da pobegnete. To je veoma romantično i vrlo svojstveno takvima kao što je on, pretpostavljam.
- Mama i tata bi umrli. To ne bih mogla da im priredim.
- Pa, ne možeš imati i jedno i drugo. Je l' zgodan?
- Vrlo. Svetlog je tena, ima dugačak nos i najlepše braon oči koje si ikada videla. Zove me Afrodita.
- Nimalo ne sumnjam. Da li te je poljubio?
- Loti je pocrvenela kao rak. – Da. Samo jednom. Čeznem da se vratim u London kako bih ga videla. Ovde ne može čak ni da mi piše. Mama bi odmah saznala. Hoće da se udam za Edija Ričmonda.
- Zato što je bogat i naslediće tatino imanje u Nortamberlendu.
- On je savršeno ljubazan, ali ga ja jednostavno ne smatram privlačnim.
- Ne čini muškarca samo brada, Loti – rekla je Selestrija duhovito. Loti se nije nasmejala. – Ima lepe oči. Prednji zubi mu malo štrče, ali ima mnogo novca. Pred tobom je težak izbor: ljubav ili novac?
- U tom pogledu nema priče. Uvek bih odabrala ljubav. Mama je problem.
- I to veliki!

- Ovo su pedesete. Devojka bi trebalo da se uda za koga god hoće. Napredovale smo od vremena kada se Emelin Pankherst vezala za ogradu.

- Ako se udaš za Fransisa Brauna, svi ćemo imati besplatne časove klavira! – veselo je dodala Selestrija.

- Ne budi smešna, Selestrija, moraćemo da vam naplaćujemo dvostruko da bismo preživeli! Mama i tata će me razbaštiniti.

- Ne, ne bih rekla. Može biti i gore. Mogla si da se zaljubiš u oca Dalgliša!

Loti se nasmejala. – To se kosi sa svim mojim principima, a nadam se i tvojim!

S mora je dunuo ledeni vetar. Selestrija se stresla. Na obzorju su se navukli ljubičasti oblaci i dadilja je izvadila džemper za Baunsija. Video je kako mu ona maše i otrčao je na plažu, pravo prema vodi. Vetar je nosio njegov smeh kao krik galeba. Pred njim su talasi postajali sve veći i bešnji, udarali su po moru kao ogromne lavlje šape. Ispustio je lopaticu, koju je Perdi s radošću uzeo, i bacio u stranu lopticu za kriket. Dadilja se ukočeno podigla na noge i požurila prema figuri koja se sve više udaljavala. Selestrija i Loti su užasnuto gledale kako Baunsi nastavlja da hoda, kao gluv na strahovitu lavlju riku. Hari, Vilfrid i Sem i dalje su igrali kriket, nesvesni onoga što se dešava. Samo je Perdi ispustio lopaticu i počeo da laje u znak uzbune.

Dečak je došao do mora i iznenada stao. Okrenuo se ka dadilji i počeo da plače. Pod sve tamnijim nebom, talasi su izgledali još zlokobnije. Zgrabila ga je za ruku i povukla ka sebi, oštro ga izgrdivši što je pobegao, na šta je on još jače zaplakao. – Ne znaš da plivaš – govorila je kada je došla do devojaka. – More je opasno za dečake kao što si ti.

- Hvala bogu što je dobro – prošaputala je Loti svojoj rođaki. – Nasmrt sam se uplašila.

- I dadilja. Pozelenela je! Pogledaj. – Selestrija se okrenula prema Loti i odjednom joj je bilo hladno. – Nemoj da donosiš prenapljene odluke. Ne bih rekla da je naročito zanimljivo biti siromašan. U

svakom slučaju, nije romantično. Odrasla si s novcem. Navikla si na njega. Imala bi dobar život s nekim kao što je Edi Ričmond. Pazio bi na tebe i lagodno bi živela. Možda bi ga s vremenom zavolela.

Loti je odmahнула glavom. – Za jedno sebično stvorenje, umeš povremeno da zvučiš prilično razumno.

– U stara vremena žene su se udavale radi novca i zemlje i onda uzimale ljubavnike. Meni to zvuči potpuno razumno, zar ne?

– Ali uglavnom govoriš besmislice! Brak je svetinja, Selestrija. Čovek se zakune pred bogom. Kada se udam, zakleću se da ću muža voleti svim srcem. Preljuba ne dolazi u obzir, a to bi i za tebe trebalo da važi.

– Odakle mi samo te grozne ideje? – izustila je Selestrija nestašno se osmehnuvši.

– Sigurno od tvoje majke. Ipak je ona Amerikanka.

Dadilja je otresla pesak s Baunsija, obrisala mu suze i navukla mu mornarskoplavi džemper. – Postaje hladno – žalio se Hari. – Hajde da se vratimo da proverimo zamke.

– Kladim se da smo uhvatili nekoliko – rekao je Vilfrid oduševljeno. – Ukrali smo mamin najbolji sir.

– I umočili ga u tatin viski – dodao je Hari smejući se. Njih trojica su izgledala kao banda razmetljivaca posle uspešne pljačke.

– Hajde! – viknuo je Sem i pošao stazom prema kući.

– Bolje da te odvedemo kući – dadilja reče Baunsiju. – Treba ti šolja toplog mleka posle straha koji si pretrpeo. Neću reći gospođi Džuliji, samo bih je nasekirala. Prođe me jeza od takve blizine mora. – Kada joj je vetar podigao pramen sede kose koji joj je ispao iz punđe, lice joj je izgledalo izborano i blede. – Poznavala sam jednog čoveka koji se udavio. Našli su njegovo telo na stenama nedelju dana kasnije, ono što je od njega ostalo. Gadna stvar. Nije vredelo što je znao da pliva. To nimalo nije važno. Jadnik. Hajde, Baunsi, pusti tu morsku travu, prljava je.

Devojke su hodale jedna ispred druge jer je staza bila uska, a Baunsi

je polako išao za njima, s ručicom u dadiljinoj staroj ruci.

- Misliš da bi ga dadilja stigla da se nije sam zaustavio? - pitala je Loti tiho.

- Ne bi - odgovorila je Selestrija. - A mislim da u toj hladnoj vodi ni ona ne bi preživela. Oboje bi se udavili.

- Da kažem tetka Džuliji? - Loti je potreslo ono što je videla.

- Ne. Baunsi neće drugi put tako pobeći. Užasno se uplašio. Zvuk talasa bio je dovoljan da ga odvрати. Osim toga, tata i tvoja majka su živi i zdravi, zar ne?

- Dadilja je tada bila mlađa.

Stigli su u kuću, gde je bilo veoma živo. Džulija se pretvorila u šeficu, narednicu sklonu komandovanju, koja uzvikuje uputstva svojoj maloj vojsci pomagača. Šator je bio podignut, stolovi sa stolnjacima ukrašeni čašama i tanjirima složeni uz bife. Hodnikom se širio miris kuvanja, Perdi je pohlepno balavio i požurio u kuhinju. Milton je s Montijem nosio stolice, dok je Dejvid pravio znake koje je trebalo staviti na vrata toaleta, a Melisa i njena majka pomagale su Džuliji da aranžira cveće. Loti se odmah ponudila da joj pomogne, obasipajući je izvinjenjima što to nije ranije uradila. Selestriji je ostala još jedna saveznica: njena majka. Znala je sasvim sigurno da se sklonila što je dalje mogla od čitave te gužve. Kada se Selestrija raspitala za nju, otac joj je odgovorio da se Pamela ne oseća dobro i da se povukla u mali dnevni boravak da čita. Odlučna da je ne nateraju da pomaže, Selestrija je rekla da će pogledati kako joj je. U predvorju je prošla kraj Harija, koji je izgledao mrzovoljno. - Nema pacova? - vedro je pitala.

- Moram da pomognem strini Džuliji - odgovorio je.

- Pa, muško si, a njima su potrebne snažne ruke.

- Kuda ćeš ti?

- Oh, i ja pomažem - slagala je. - Strini Džuliji treba neki pamuk, na šatoru je rupa. - Napravila je grimasu kako bi poverovao da je ljuta kao i on, a onda požurila da nađe majku.

Zaista, Pamela je ležala podignutih nogu na kauču, na stočiću pored nje stajala je šolja iz koje se pušilo, klasična muzika davala je

prostoriji osećaj spokoja, a njen pekinezer ležao joj je u krilu dok ga je mazila dugim belim prstima. – Pučija plaši sva ta gužva. Kao na stanici usred špica, a on mrzi stanice – rekla je kad je primetila Selestriju na vratima. – Obrazi su ti crveni, gde si bila?

– Na plaži.

– Po ovom vremenu?

– Oh, mama, pa nije hladno.

– Ista si otac. Za mene su sivi oblaci, kišica i vetar patnja. Ne mogu da zamislim ništa gore od sedenja po takvom vremenu iz zabave.

– Ne pada kiša.

– Počeće svakog trenutka. Vidi oblake, strašni su. Smrznem se pri samom pogledu na njih. Zašto mi se ne pridružiš, strašno mi je dosadno.

Selestrija se svalila u fotelju.

– Pozvoni Soumsu. Mogao bi da nam upali kamin. – Činilo se da je još dublje utonula u svoj beli kašmirski džemper. Selestrija se osvrnula oko sebe tražeći zvonce. – Zar ovde nema zvona? Zašto ne odeš i kažeš mu, dušo, pre nego što tvoja jadna majka umre od prehlade?

Selestrija nije htela da se vrati u predvorje iz straha da će joj dati neki zadatak, ali je njena majka čvrsto rešila da neko upali kamin. Zato je uradila nešto što nimalo nije ličilo na nju, sagnula se da ga sama upali. Pamela je bila zapanjena.

– Ne smeš to da radiš, Selestrija. Sva ćeš se uprljati, a tek nokti! Idi po Soumsa, on će to obaviti. Posluga tome i služi. Hajde, dušo, insistiram.

Ali Selestrija je već bila na kolenima, upalila je šibicu i potpalila loptice novina koje je Soums ugurao ispod rešetke. Bilo je lako. Drvo je bilo suvo i odmah je planulo. Bez prljavih ruku i slomljenih noktiju. Ustala je i pobedonosno gledala u vatru.

– Ne znam zašto si toliko zadovoljna sobom, Selestrija, ne priliči damama da rade muške poslove.

– Ne želim da me uhvati strina Džulija – objasnila je i ponovo

sela u fotelju. – Biću iscrpljena kada svi stignu.

– Tako je, dušo, neka to drugi rade. Mnogo babica, kilavo dete. Da li si odlučila koju ćeš haljinu obući? Rekla sam ti da ih poneseš više. Smrznućeš se u tim tankim stvarima.

– Mislim da ću uzeti ružičastu. Danas se osećam ružičasto – odgovorila je.

– Moraćemo malo da ti posvetlimo obraze. Vreme ovde nije dobro za ženin ten.

– Ležala sam na suncu s Loti.

– Nadam se da je nosila šešir. Ta devojka ima strašno svetlu put.

– Jeste. Ali pogodi šta se dogodilo? Zaljubila se.

Pamela je razrogačila oči. – Je l' taj dobra prilika?

– Nimalo.

– Pa? Ko je to?

– Ne smem da ti otkrijem, mama, prekršila bih obećanje. – Pamela se snuždila. – Mogu samo da ti kažem da je običan.

– Prost?

– Nije jedan od nas, ne.

Pamela Bankroft Montagju je dopustila da joj na usnama zatreperi blag osmeh. – O, bože – rekla je s izrazom lica kao da se naslađuje. – Šta će Penelopi reći kada sazna?

– Tetka Penelopi hoće da se ona uda za...

– Edvarda Ričmonda, znam. Edvard bi bio dobra prilika za Loti. Ona baš i nije neka lepotica, a ruku na srce, nije ni on lepota. Svakako su na istom nivou lanca ishrane.

– Kako to misliš?

Njeni prsti prestadoše da maze Pučijevo napuderisano krzno dok je kratko razmišljala. – Pa, Loti nije panter ili tigar, zar ne? Više je kao srna. Slatka i bezazlena. Ima mnogo takvih. Edvard nije ni lav ni leopard, on je takođe pripadnik krda, ne baš originalna vrsta. Rekla bih da je divlja zver.

– Oh, to je tako pametno, mama! Šta sam ja?

– Ti, Selestrija? Ti si lavica, naravno, i tebe će zadovoljiti samo lav. Ti si na vrhu lanca ishrane, dušo. Jednostavno ti ne bi

odgovaralo da se udaš za bivola ili za lasicu, čak ni za pastuva.

- Znači, to je spoj lepote, klase i inteligencije?

- Baš tako. Ti ne pripadaš čoporu. Imaš lepotu i draž koji te izdvajaju od ostalih, pa iako nisi ćerka neke grofice, imaš u izobilju sve njene osobine.

- Osim što nisam jajolika! – nasmejala se.

- Jaku bradu si nasledila od mene.

* * *

Kada je Monti ušao, bile su zaposlene raspoređivanjem porodice u lancu ishrane, jednog po jednog člana, osim sebe samih. – Šta je tata? – pitala je Selestrija kada ih je blago pogledao.

Pamela je začkiljila. – On je gepard – rekla je promuklim glasom.

- Zato što je to najbrža životinja na svetu.

- A ti, draga moja, ti si snežni leopard: lep, usamljen i veoma, veoma redak. – Nežno joj se osmehnuo. – Znači, tu se kriješ! – kazao je Selestriji. – Možeš da odahneš. Sve je gotovo. Džulija je otišla gore da se okupa. Pretpostavljam da bi i ti trebalo isto da uradiš.

- Možda ću večeras upoznati svog lava – izjavila je ustajući.

- Ne prihvataj ništa manje, Selestrija. Ja nisam.

- Dobra vatra, jelda? – dodala je. – Sama ju je upalila, luckasto dete – obratila se Pamela mužu. Monti nije hteo da kaže da je još leto. – Ove godine sam ponela svoju stolu od nerca – nastavila je. – Večeras ću je ogrnuti.

- Ako budeš imala sreće, odbiće sve manje zveri – kazao je Monti dobroćudno.

- Ah, mislim da njoj za to ne treba stola – našalila se Selestrija dok je izlazila iz sobe. – Slabije zveri prepoznaju leoparda kad ga vide.

4.

Selestrija je stala kraj prozora da gleda zalazak sunca. Dani su polako postajali sve kraći, leto je moralo da se povuče pred neumoljivom jeseni. Svetlost je bila boje ćilibara. Meka, topla i tužna na neki način. More je blistalo i svetlucalo kao bakar pod nebom koje se prerano pokrivalo tamnim oblacima. Od svih večeri, kiša je odlučila da pada baš te. Možda će čak biti i oluje, pomislila je sve uzbuđenija, zamišljajući kako se pribija uz Dena Vilmota tražeći utehu dok gromovi paraju nebo. More je bilo mirno. Zlokobno mirno. Kao da zadržava dah pre neizbežne bure.

Proučavala je svoj odraz u ogledalu i smeškala se od zadovoljstva. Ružičasta haljina je izgledala fantastično, dopunjena sjajem majčinih dijamantata. Isprsil se, diveći se nežnom sjaju ulja na koži. Večeras će biti blistavija nego ikada. Samo lav dolazi u obzir, mislila je blaženo. Bivola će prepustiti Melisi. Jadna Loti, tako je luda što dopušta sebi da se zaljubi u nedostojnog muškarca, veselo je razmišljala, sigurna da je previše pametna da napravi istu grešku.

Èekala je u sobi dok nije bila sigurna da je ostatak porodice u prizemlju. Uvek je zabavno pojaviti se poslednji. Čula ih je u salonu, tihi žamor njihovih glasova isprekidan iznenadnim provalama smeha. Navukla je zavese. Nebo je sada bilo tamnoljubičasto, kao modrica, a more se uskomešalo čekajući nadolazeću oluju. Kada je izlazila iz sobe, čula je kako prve kapi kiše udaraju o prozore.

Dok je koračala hodnikom, glasovi su postajali sve glasniji. Došla je do stepenica i naišla na Pučija i osetila jak miris tuberoze.

To je značilo samo jedno: da je i njena majka čekala teatralni ulazak. Mogla je da to predvidi. Kada je Pamela ugledala ćerku, lice joj se ozarilo od zadovoljstva. – Dušo, izgledaš predivno! – uzviknula je zadivljeno posmatrajući haljinu. U svojoj ćerki je videla lepoticu kakva je jednom i sama bila i kroz nju je ponovo

proživljavala svoju lepotu. – Sve ćeš ih oboriti s nogu, Selestrija.

– I ti izgledaš divno – iskreno je odgovorila Selestrija, iako je *divno* bez sumnje bila suviše blaga reč za nju. Sa četrdeset osam godina, Pamela Bankroft Montagju još je bila zapanjujuće lepa. Plavu kosu podigla je na potiljku u sjajan šinjon, čime je naglasila sada punije lice i oči hladne plave boje, brižljivo uokvirene trepavicama crnim kao ugalj. S resica su joj visile minduše, oko vrata, na još zategnutoj koži, nosila je dijamantsku ogrlicu, a na grudima veliki dijamantski broš. Bila je pametna i znala je da u njenim godinama mršava žena izgleda starije. Usne su joj bile boje soka od kupina i isticale su blistavobeke zube. Preko ramena je prebacila stolu od nerca, koja se lepo slagala s tamnozelenom svilenom haljinom; jasne boje lepše su pristajale uz njenu kožu, koja je tako izgledala još sjajnija. Crne rukavice dosezale su joj do laktova, a nosila je crnu meku torbicu s dijamantskom kopčom u obliku cveta. Unutra je imala *elizabet arden* ruž, zlatnu pudrijeru i bočicu parfema. Pamela je znala kako da iskoristi sve svoje adute, i taj dar prenela je na ćerku. Uzimajući Selestriju za ruku, osmehivala se ispunjena ponosom. Uostalom, njena ćerka je bila produžetak nje same, živi podsetnik svakom na veličanstvenost njene mladosti.

U salon su ušle zajedno. Njihovo prisustvo u punom sjaju, s dijamantima i svilom, izazvalo je trenutni muk što je zavladao prostorijom. Članovi porodice odmah su se okrenuli, razgovor je zamro na usnama dok su se divili u tišini. Samo je Baunsi nastavio da brblja pokušavajući da nagovori Pučija da se igraju tako što će ga vući za rep. Konačno im je prišao Monti. – Kakve čarobne devojke! – veselo je uzviknuo. – Jesu li stvarno moje? – Uhvatio je Selestriju za ruke i poljubio ih naklonivši se, a onda rukom obujmio ženu oko struka i poljubio je u obraz. Bio je zgodan u belom fraku; plavu kosu s riđim odsjajem začesljao je s čela, a koža mu je preplanula jer je čitavo popodne proveo na moru. Lice mu je blistalo od ponosa kada ih je uveo u sobu. Dve žene kliznule su među okupljene kao par labudica.

Džulija je bila u dugoj svetlotirkiznoj haljini. Delovala je

samouvereno i elegantno, njen iskren smeh dizao se iznad žamora uzbuđene porodice. Da nije mahnito uvlačila dim cigarete, Selestrija ne bi znala koliko je ona napeta. Setila se razgovora koji je prisluškivala u biblioteci i pitala se da li je Arčiju možda malo neprijatno zbog raskoši zabave. Stajao je s Harijem i dvojicom starijih sinova, smejao se njihovom lovu na pacove i gladio brkove. Očigledno je obožavao svoje dečake. Pažljivo ih je slušao, strpljivo ih podsticao pitanjima i veselo se smeškao njihovim pričama. Pomazio je Vilfrida i razbarušio Semu kosu, a dečaci su ga gledali s divljenjem. Selestrija se pitala da li on zna za poklon njenog oca ili je Džulija zadržala to za sebe, kao što je rekla da će uraditi. Sada je usmerila pažnju na svog najmlađeg rođaka. Mali Baunsi je sedeo na Montijevom kolenu, praveći se da jaše konja, dok ga je stric podizao i spuštao preko zamišljenih prepreka. – Opet! – tražilo je dete posle svake „trke“, a Monti se povinovao bez i najmanjeg znaka umora ili dosade.

Selestrija je mislila da je ona poslednji pristigli član porodice, a onda je u prostoriji još jednom zavladao muk. Uzbuđena, izvila je vrat da vidi ko je na vratima. Tamo je, kao da raširenim nozdrvama isisava vazduh iz prostorije, stajala Elizabet Montagju. – To je zla vila – procedila je Selestrija svojoj majci kada je videla krupnu crnu figuru svoje bake kako stoji u okviru dvokrilnih vrata.

Pamela joj odgovori šapatom: – Ja bih rekla da je tvoja baka u lancu ishrane hijena, a ti?

– Ali je rodila lava? – odgovorila je Selestrija.

– Samo jednog lava, i to zbog tvog dede, koji je takođe bio lav – odgovori Pamela značajno. – Sada je u ovoj porodici samo jedan lav, a ja sam se udala za njega. Arči je jazavac, a što se Penelopi tiče, ona je divlja svinja.

– Mama, baš si okrutna!

– Životinjsko carstvo je okrutan svet, dušo. Velika riba jede malu, a hijena jede ostatke svačijeg jela.

Elizabet Montagju je u sobu dopratio njen najbliži rođak Hamfri Hornbi-Hjum, bure od čoveka, rumenih obraza i buljavih očiju koje

su sijale kao polukuvana jaja. Na Elizabetinom licu bio je uobičajen mrk pogled. Godine ogorčenja izbrisale su svako sećanje na radost. Njeno lice jednostavno je zaboravilo da se smeje i sada je bila suviše stara da se menja. Uveče je uvek nosila crno, tvrdeći da je za ženu koja je jednom nogom u grobu to najprikladnija boja, i hodala je sa štapom zbog ukočenosti i bolnog artritisa. Stalno je pušila, podsećajući sve na to da su cigarete i hrana jedina zadovoljstva koja su joj ostala – osim Montija, koga je obožavala žarkom i posesivnom ljubavlju, i unuka Baunsija, za koga je tvrdila da je isti njen pokojni brat koji je poginuo u Prvom svetskom ratu. Elizabet je obožavala muškarce, možda zato što je ljubomora koju je osećala prema ženama mlađim i lepšim od sebe bila previše za nju. Bilo je nezamislivo da je ta krupna žena širokih, nakrivljenih kukova i punijih nogu nekada bila zgodna i opasna zavodnica.

Kada su ušli u sobu, Monti, poslušni sin, prišao joj je i poljubio joj čvornovate ruke, a za njim je revnosno došao Arči, slavljenik. Starica se smekšala pri pogledu na voljenog sina i usne joj se neznatno trznuše u nagoveštaju osmeha. Arči se povukao, naviknut na to da ga zaseni harizmatičniji brat. Džulija je primetila, kao i uvek, i srce joj se slamalo od sažaljenja.

Uprkos tome, pozdravila je svoju svekrvu toplo kao što je pozdravila i sve ostale. Džulija se nije opredeljivala, bila je sunčev zrak koji pada na sve bez razlike. Ako joj se svekrva i nije sviđala, sigurno nikada nije dozvolila da se to vidi. Umesto toga, laskala joj je, a za njom i bučni Hamfri, koji izgleda nikada nije shvatao opori humor svoje rođake.

– Sada kad je tu najvažniji član porodice, mislim da možemo da pređemo u šator. Gosti uskoro stižu – predložila je Džulija.

– Ah, tako si velikodušna! Ne zaslužujem takvu pohvalu! – rekao je Hamfri podrugljivo svojim tihim, piskavim glasom.

– Tvoje šale nikada nisu bile smešne, Hamfri – odgovorila je Elizabet prezrivo frknuvši. – Ja sam sigurno najstarija ovde. Došla sam na Arčijevu proslavu samo da podsetim ljude da sam još uvek živa.

- Pa, onda pođimo i pokažimo im to - insistirala je Džulija, pokušavajući da ih uvede u sobu.

- Ne želim da svi oni slave ako ne postoji razlog da se raduju - nastavila je starica.

- Draga moja rođako, ako je ikada postojala žena tako puna života... - počeo je Hamfri.

- I smeha - upala je Elizabet mrzovoljno. - Znam, Hamfri, ja unosim duh i život u proslavu. Donesi mi piće i stolicu, inače ću bukvalno postati duh proslave, a to ne želimo, zar ne?

- Arči, dušo, možda bi ti mogao da najaviš - predložila je Džulija, koja je odjednom izgledala umorno.

Arči pročisti grlo. - Molim vas za pažnju! - uzviknuo je i važno se isprasio. Kao da ga niko nije čuo.

- Glasnije, dečko, ne čujemo te! - uzviknula je Elizabet, neprekidno lupajući svojim štapom o drveni pod dok posuđe nije počelo da zvecku u ormanu uza zid. Odjednom su svi ućutali i okrenuli se ka Arčiju.

- Džulija bi volela da sada svi pođemo u šator. - Zvučao je prilično stidljivo. Za razliku od njega, Montijev glas bio je čvrst i zapovednički.

- Pre nego što se svi razmilite po šatoru, hteo bih svom bratu da poželim srećan rođendan i još mnogo leta. Ovo je, uostalom, veoma poseban rođendan. Veliko mi je zadovoljstvo da budem sa svojom porodicom, a znam da to i Arčiju pruža veliko zadovoljstvo. Krv nije voda, a ništa osim krvi ne ujedinjuje sve nas u neraskidivu vezu. Arči, dragi moj brate i prijatelju, oče, mužu i sine, svi ti želimo srećan rođendan i mnogo više sreće u godinama koje dolaze, a šta god budućnost bude donela, znaj da sam ti se ja, tvoj brat, uvek divio. - Džulijino lice se smekšalo na Montijeve ljubazne reči, a Arči je postišeno spustio pogled. Mislio je da apsolutno nije vredan Montijevog divljenja.

Dok su svi tapšali, Elizabet je uspela još jednom da navede razgovor na sebe. - Mislim da će mi ovaj biti poslednji, Hamfri. Sledeće godine imaće dvostruki razlog za proslavu.

- Zdravo, bako - uzviknula je Selestrija uhvativši za lakat Elizabet koja je ušla u šator između svoje unuke i Hamfrija. Pre nego što je mogla da odgovori, upao je njen rođak, kojem su oči blesnule pri pogledu na mlado telo, a piskavi glas bio mu je za nekoliko tonova viši od uzbuđenja.

- Ah, čarobna i sjajna Selestrija. Pomislio sam da prostoriju obasjava neka nebeska, a ne zemaljska svetlost. Izgledaš blistavije nego ikada. - Spustio je pogled na njene grudi, zaronivši ga na trenutak između dojki.

- Divite se mojim dijamantima, Hamfri? - zadirivala ga je Selestrija. S naporom je podigao pogled.

- Oni su sjajni, ali ti sijaš mnogo jače od njih.

- Ne slušaj starog gnjavatora! - upala je Elizabet. - Da je pedeset godina mlađi, zabrinula bih se.

- Pogodila si me u srce, rođako. Kako si okrutna!

- Selestrija, ta haljina je skoro nepristojna! - izjavila je. - U moje vreme su samo drolje nosile haljine koje toliko otkrivaju. Takva haljina doneće ti samo nevolje.

- Ali ja volim nevolje, bako!

- S iskusnim muškarcem, draga moja, nevolje mogu biti veoma zabavne. - Hamfri počeo da se znoji.

- Takva haljina šalje pogrešne poruke - nastavila je njena baka. - Ti si Montagju i trebalo bi da se ponašaš uzdržanije. Pogledaj svoje rođake. Eto, *te* haljine su prikladne. Penelopi sam odgajila sa snažnim osećajem za moral, i drago mi je što vidim da je to prenela na svoje ćerke. Tvog oca sam odgajala na isti način. Jedini problem tvog oca je tvoja majka. Amerikanci nemaju nikakav osećaj za pristojnost.

Selestrija se nasmejala kada joj je Hamfri namignuo preko Elizabetine krute frizure. - Ja Amerikance obožavam - rekao je. - A tvoja majka je sjajna. U stvari, odmah idem da rezervišem ples s njom pre nego što bude rasprodana. I s tobom bih odigrao jedan, Selestrija. Obećavaš da ćeš usrećiti jednog ružnog muškarca?

- Naravno - slagala je bezbrižno se osmehnuvši. Pri pomisli na

to da bude stisnuta uz taj naduveni stomak koji se već pušio od znoja, ledila joj se krv u žilama.

Hamfri je nestao u šatoru u potrazi za Pamelom; uzaludan pokušaj jer je Selestrija znala da će njena majka odbiti njegovu ponudu pre nego što on dovrši rečenicu. Pamela nije imala strpljenja za muškarce kao što je Hamfri; uostalom, ona je bila snežni leopard, a snežni leopardi prezrivo gledaju na bradavičave svinje.

- Hajde da te odvedem do neke stolice, bako - kazala je Selestrija, želeći da se brzo oslobodi tereta kako bi mogla da šeta među gostima, koji su sada masovno stizali.

- Nađi mi pepeljaru. Hoću da zapalim. - S mukom je sela, naslanjajući štap na sto, i pretražila svoju torbicu u potrazi za cigaretom. Elizabet je uvek pušila na muštiklu od slonovače, koju joj je otac doneo iz Indije za dvadeset prvi rođendan. Selestrija je otišla da nađe pepeljaru, a konobar je kresnuo šibicu, pripalio baki cigaretu i stavio na sto ispred nje visoku čašu penušavog šampanjca.

Dok se vraćala ka stolu, Selestrija je ugledala veoma privlačnog muškarca. Za trenutak je stala kao skamenjena, pazeći da joj donja vilica ne padne kao što se to događalo Melisi. Nije je video. Bio je previše udubljen u razgovor s Denom Vilmotom, čija je dopadljiva spoljašnost sada bila bleđa u poređenju s njegovom. Obojica su se smejala zabacujući glave, bezbrižno, kako to rade muškarci koji nemaju nikakve probleme. Nešto u četvrtastom obliku njegove brade veoma ju je privuklo. Usne su mu bile iskrivljene u široki osmeh, nos nepravilan, a tamnosmeđa kosa, prilično duga, padala mu je na čelo i odavala neodoljivu nadmenost. Njegova harizma doprla je do nje s druge strane prostorije onako kako signal sa svetionika stiže do broda i pokazuje da je tu kopno, ali i upozorava na opasnost. Na trenutak se ukočila, sluteći gomilu nevolja. Topao osećaj uzbuđenja sklupčao joj se uz kičmu kao vruća zmija.

- Selestrija! - Okrenula se i videla besnu baku, sada u društvu starijih muškaraca, kako ljutito drži u ispruženoj ruci cigaretu s koje pepeo samo što nije pao. - Moja unuka je nepodnošljivo praznoglava - kazala je napućivši usta. Selestrija je pridržala

staklenu pepeljaru ispod cigarete kako bi Elizabet mogla da istrese pepeo, a zatim je stavila na sto. Po tome kako su se dvojici staraca razjapile vilice, videla je da njima malo lakoumnosti nimalo nije smetalo. Bili su razočarani što nije sačekala da im je predstave, nego se okrenula na peti u potrazi za zgodnim neznancem.

Mogla je pretpostaviti da će *on* naći *nju*. Svi oni to urade, na ovaj ili onaj način.

- Selestrija! - uzviknu Den, grleći je kao stari prijatelj. Da Selestrija nije primetila njegovog zgodnog druga, prijala bi joj njegova požuda. Ne želeći da ga ponizi, potapšala ga je po ramenu kada ju je poljubio u obraz. - Da te upoznam s Rafertijem - rekao je. Raferti joj uze ruku i prinese je usnama, ni na trenutak ne skidajući pogled s nje. Selestrija je bila opčinjena.

- Drago mi je što smo se upoznali, Raferti - rekla je gledajući ga ispod trepavica, na način koji će ga sigurno zaludeti, i prenatraglašeno govoreći kroz nos.

- Ti si Amerikanka - kazao je iznenađeno, puštajući joj ruku.

- Mama je Amerikanka, ja sam Engleskinja. - Uživala je u egzotici dve kulture kojima je pripadala.

- Ja sam Irac, iz Korka. Prvi put sam u Kornvolu.

- Došao je kod nas - rekao je Den blistajući zadovoljno.

- Dene dragi, da li bi mi doneo čašu šampanjca? - pitala je Selestrija dodirujući mu rame rukom u rukavici. Den je istog trenutka reagovao, okrenuvši se u uglancanim crnim cipelama i probijajući se kroz gomilu prema stolu koji je Džulija postavila kao bife.

Raferti se nasmejavao na očiglednost njenog trika. Selestrija je bila suviše besramna da bi pocrvenela. - Živiš tu? - pitao je. - Zadivljujuće mesto.

- To je porodična kuća. Svi dolazimo kod strica Arčija i ostajemo veći deo avgusta. Ostatak godine živim u Londonu, u Belgreviji. Pretpostavljam da si bio u Londonu?

Nasmejavao se zapanjeno. - Sigurno smatraš da sam prilično ograničen!

- Jesi li? Ne može se uvek proceniti.

- Studiram pravo na Oksfordu. Provodim mnogo vremena u Londonu.

- Odseo si kod Vilmotovih?

- Oni su stari porodični prijatelji.

Na trenutak je spustio pogled i lenjo ga zadržao na njenim grudima. - Veoma si lepa - promrmljao je, odjednom ozbiljan. Primetila je da su mu oči neuobičajene nijanse zelene, kao lišaj.

- Hvala, Raferti.

- Pretpostavljam da ti to stalno govore.

- Devojka se nikada ne umori od komplimenata.

- Ne crveniš, to znači da si ih već mnogo dobila.

- Ti bi hteo da pocrvenim?

- Da.

- Zašto?

- Zato što bih onda pomislio da imam šanse.

Nasmejala se, ne znajući sa sigurnošću da li je zadirkuje ili ne. Netremice ju je gledao. Bila je uporna i uzvraćala mu pogled, pokušavajući da ustanovi šta se krije iza tih zelenih očiju, dok joj se ona vruća zmija ponovo sklupčala uz kičmu. Utom se Den vratio s čašom šampanjca i taj trenutak je prošao.

Nadala se da će za večerom sedeti pored Rafertija. Nastavili su razgovor, njih troje, o jednostavnim i površnim temama, dok je duboko između Rafertija i Selestrije tekla struja želje. Njegove oči su se zadržavale na njoj duže nego što je uobičajeno, i jednom ili dva puta njegovi prsti dotakli su njenu podlakticu, pri čemu joj se želudac okrenuo od uzbuđenja. Setila se divnog osećaja pri dodiru prstiju Ejdana Kunija i želudac joj je opet poskočio, sam od sebe.

Otac Dalgliš ju je gledao s druge strane šatora. Okružen starijim damama koje su bile srećne što im se pruža prilika da razgovaraju sa zgodnim novim sveštenikom, nije mogao da se uzdrži da preko glava gostiju ne gleda prema mestu gde je Selestrija razgovarala s dvojicom mladića. Njena lepota oduzimala je dah. Glasovi oko njega

nestajali su u dalekom žamoru, kao roj komaraca, dok se uveravao kako je to što ga privlači ljudski, iskušenje koju mu šalje bog, čime njegov otpor postaje još vredniji pohvale. Ja sam sveštenik, rekao je sebi. Ali sam i čovek. Đavo me može iskušavati, ali neću da popustim. – Rekao sam svom unuku da nije dobro ići povremeno na misu, čovek mora da ispuni svoju dužnost i da ide svake nedelje. To pročišćava dušu. Jednostavno ne razumem ovu današnju omladinu.

– Zaista – odgovorio je otac Dalgliš odsutno. Ostali su se spremno složili, utrkujući se ko će dodati svoj primer. Ali otac Dalgliš nije ni pokušao da im išta objasni. Misli su mu bile na drugom mestu i seme u njegovom srcu počelo je da niče.

Odjednom je strahovit nalet vetra pogodio šator. Stranice šatora zategle su užad koja ih je držala vezane za zemlju, a s krova je dopro zvuk kao da po njemu odskaču kamenčići. Sve oči pogledaše uvis jer je pljusak pretio da probije kroz platno i sve ih pokvasi. Džulija je mahnito pušila cigaretu, skrivajući napetost iza širokog i bezbrižnog osmeha. Pamela je očigledno uživala u drami, stojeći u centru grupe obožavatelja, čvršće se ogrćući svojom stolom da bi se ugrejala.

– Nadam se da šator neće skliznuti niz vrt u more – rekla je Selestrija.

– Ako nastavi, nećemo moći da se odvezemo do kuće – reče Den veselo. – Svi ćemo morati tu da prenoćimo.

– Ah, baš je zabavno! – uzviknula je Selestrija, dok je čeznula da se zabava nastavi do jutra.

– Pijmo onda za oluju – predložio je Raferti. – Da traje čitavu noć, s grmljavinom i munjama. Biće kao da je ponovo rat. – Niko od njih se nije mnogo sećao rata. Netremice ju je gledao zelenim očima boje lišaja, a uglovi usana iskriviše mu se u vragolasti osmeh. Podigla je čašu.

– Za oluju – odgovorila je, koketno se smeškajući. – I za nove prijatelje. Uvek je lepo upoznati nove ljude.

Podigla je glavu i uhvatila pogled oca Dalgliša, koji ju je uporno gledao preko naočara. Podigla je čašu prema njemu i nasmejala se.

Postiđeno je pocrveneo jer mu je uhvatila pogled i nezgrapno klimnuvši glavom podigao svoju čašu s tonikom od limete. Brzo se vratio svojim damama, pokušavajući da poveže delove razgovora kako bi uverljivo odgovorio.

* * *

Selestriju je iznerviralo kada ju je Džulija stavila da sedi pored Dena, a ne uz Rafertija, ali oprostila joj je zato što ju je Den upoznao s tajanstvenim Ircem. S druge strane je sedeo Hamfri, crven u licu od alkohola i uzbuđenja. Sve lađe su joj potonule. Sudeći po njegovom osmehu, očigledno je likovao zbog mesta koje je dobio.

- Ah, Selestrija - rekao je ushićeno stavljajući ruku na njenu zadnjicu. - Divna Selestrija! - Pomerio je ruku i ispustio teatralni jecaj. - Šta mi radiš, ti nevaljalice.

Spustila je predmet njegove želje na stolicu i kolena pokrila salvetom. Upravo je htela grubo da mu odgovori kada joj je pažnju privukao susedni sto, gde je Raferti sedeo pored Melise i pokušavao da uhvati njen pogled. Dok je Melisa zračila radošću, Raferti je uputio Selestriji pogled očajnika, na koji je odgovorila podižući pogled ka nebu. Nije bilo sumnje, Raferti i ona su se razumeli, ujedinjeni svojim nesrećnim mestima. Očigledno je da bi više voleo da sedi pored mene, mislila je srećna i uputila mu stidljiv osmeh. Uzvratio joj je iskrivivši samo jedan ugao usana. U želucu joj je opet zaigralo. Ah, kako je divno biti zaljubljen.

5.

Otac Dalgliš se uvek osećao neprijatno s ljudima. Pred parohijanima u crkvi je blistao. Držao je misu, govorio latinski kao da mu je maternji i svakome ulivao želju da izađe čedniji nego što je ušao. To je razlog zbog kojeg ga je, uprkos njegovoj mladosti i neiskustvu, biskup postavio da vodi tu i dve susedne parohije. Bio je harizmatičan sveštenik: nadahnjivao je ljude, podsticao ih, podmazivao uljem zardale karike njihove vere. Ali kada je reč o svakodnevnim razgovorima, o svetovnim problemima njegovih vernika, imao je osećaj da sedi iza staklenog zida kroz koji ne može da ih dohvati. To ga je plašilo. Ipak, shvatao je da je to zadatak s kojim se mora suočiti, i kada je seo između Penelopi Flint i živahne šezdesetogodišnjakinje, znao je da svoje društvene veštine može popraviti samo vežbom. Gledao je kako Selestrija seda na svoje mesto za stolom na drugoj strani šatora i osetio kako mu se srce slama od razočaranja. Kako bi voleo da sedi pored nje! Odjednom, pogledao je svoja stopala. Želudac mu se stegao od užasa kada je video da ima jednu crvenu i jednu zelenu čarapu. Brzo je gurnuo noge pod sto, skrivajući ih od Penelopinog prodornog pogleda. Sramota je biti tako rasejan i zaboraviti da se pristojno obučeš.

* * *

- Tvoja baka je u pravu, Selestrija. U takvoj haljini tražiš nevolje. Ali, kako si sama rekla, ti voliš nevolje. Mnogo ih voliš, zar ne, draga?

- Ne znam o čemu pričate, Hamfri. Taj šampanjac vam je zaista udario u glavu - odgovorila je. Osetila je kako je starčeva ruka steže za koleno.

- Mene nećeš prevariti - šapnuo je.

- Zašto bih htela da vas prevarim, Hamfri?

- Zato što izgledaš kao nevinašce, ali bila si nevaljala devojčica,

zar ne?

- Sada mi već dosađujete – rekla je umorno. Njegova ruka je ostala čvrsto na njenom kolenu.

- Mogu da namirišem nevaljalu devojkicu, znaš. Imam čulo mirisa kao pas. Voliš malo da se ljubakaš, zar ne? Ali to ti je u genima. I tvoja baka je bila vesela kada je bila mlada. Nije bila tako lepa kao ti, ali bila je privlačna. Ja sam joj rođak, pa se nisam omastio. Ali ti, ti...

- Osetila je njegov vrelo dah na svom obrazu. - Voliš telesna zadovoljstva, zar ne, Selestrija? Ti si senzualna žena, primećujem. - Njegova ruka joj se popela uz butinu. - Voliš da osetiš mušku ruku na sebi, jelda? Samo izazivaš.

- Kako se to ponašate, Hamfri? Vi se zaboravljate? – pitala je glasno. Shvatila je da je privukla pažnju nekolicine gostiju, među njima i svog rođaka Dejvida. - Šta će reći moja baka kada joj kažem da ste me uhvatili za butinu? - Brzo je sklonio ruku i stavio je na sto.

- Je li sve u redu, Selestrija? – upitao je Dejvid s druge strane stola. Smeškao se, ali po njegovom pogledu videla je da je stvarno zabrinut.

- Samo mala šala, zar ne, dušo? – smeškao se Hamfri.

- Za vas, možda – Selestrija je oštro odgovorila. Još jednom je uhvatila Rafertijev pogled. Nadala se da je video grešnu ruku. Uvek je dobro podstaći hrabrost u muškarcu. U većini muškaraca spava nešto nalik vitezu u sjajnom oklopu. Namestila je izraz očajanja na lice. Još jednom je podigla pogled prema nebu, a onda se okrenula prema Denu, zadovoljna što će, čim se večera završi, biti u Rafertijevom zagrljaju i vrteti se na plesnom podijumu.

Selestrija se obično užasavala govora i radije je razgovarala s muškarcima pored sebe. A te večeri su joj mogli zapasti i bolji. Den je bio divan, ali Hamfri svakako nije. Pijan i pohotan, spuštao je ruku sa stola i svaki put bi joj stisnuo butinu centimetar više, rešen da iskoristi retku priliku da je drži kao zarobljenika tokom čitave večere. Znala je da će, ako ispriča baki, ona za to okriviti haljinu. Mogla je savršeno jasno da čuje njen glas: - Draga moja, da si nosila

nešto malo diskretnije, Hamfri ne bi bio u iskušenju. – Kada je njen stric uzeo mikrofon, Hamfrijeva ruka još jednom joj je skliznula uz butinu. Onda joj je prekipelo. Nije mogla da izdrži ni sekundu duže. Dok je Arči proveravao mikrofon lupkajući prstom po njemu, pobegla je u sobu za prijeme u koju se ulazilo iz predvorja. Osećala je na sebi pogled Rafertijevih baršunastih očiju i nadala se da će poći za njom.

U sobi za prijeme je bilo tiho, osim što je iza zavesе dobovala kiša. Nekoliko konobara užurbano je prošlo s poslužavnicima s kafom i porcelanskim šoljicama, mrmljajući u prolazu: „Dobro večе, gospođice“. Udahnula je duboko koliko joj je dozvoljavao korset haljine i otišla u predvorje. Bilo je jasno da Raferti neće doći. Razočarala se, ali je znala da bi se njegov odlazak od stola protumačio kao nepoštovanje njenog strica, kao i nepristojnost prema damama koje su sedele pored njega. Jedna od njih bila je njena rođaka Melisa.

Selestrija je prekrstila ruke i isturila donju usnu, njišući kukovima levo-desno da bi bolje videla donji deo svoje plesne haljine. – Pssst! – čulo se sa stepenišnog odmora iznad nje. Hari, Vilfrid i mali Baunsi čučali su na vrhu stepeništa i virili kroz stubove ograde.

– Vidi ti njih! – radosno je uzviknula. Nikada nije videla ljupkiju grupicu rumenih lica. Bili su u pidžamama, dadilja im je uredno očešljala kosu na razdeljak.

– M-m-m-m-mi spijuniramo! – glasno je viknuo Baunsi, koji je mucao više nego obično zbog umora. Pretpostavila je da nikada nije bio tako kasno budan.

– Zar ti ne bi trebalo da si u krevetu, Baunsi? – pitala je penjući se stepenicama da im se pridruži.

– Previše je bučno za spavanje – žalio se Vilfrid iskreno. – Šator je odmah ispod našeg prozora.

– Hoćemo da gledamo zabavu! – rekao je Hari.

– M-m-mi spijuniramo – ponovio je Baunsi, braon očiju široko otvorenih od uzbuđenja.

– Zna li dadilja da ste ovde?

- Ona nije *moja* dadilja – ispravio je Hari.
- Ni naša. Ona je Baunsijeva – složio se Sem.
- Možeš li da čuješ kišu? – rekao je Vilfrid. – Veoma je glasna.
- Hoće li da grmi? – pitao je Sem.
- Sigurna sam da hoće, a biće i munja. Ti se ne bojiš groma i munje, zar ne, Baunsi? – Dečak je izgledao zabrinuto. – Da li znaš šta je grom? – Gurnuo je prst u usta i polako klimnuo glavom. – To je kad se oblaci naljute i potuku se. To je sve. Ništa čega se treba bojati.
- Kladim se da će nam kiša potopiti zamke – odvratio je Hari utučeno.
- Ako budete imali sreće, pacovi će vam se podaviti – odgovorila je Selestrija. – Onda ih možete odneti Sirilu, a on će vas bogato nagraditi.
- Da li je zabavno na proslavi? – pitao je Hari pomalo zavidno.
- Odlična zabava. Ali ovo je dosadni deo kada stric Arči i tata drže govore. Mnogo je zabavnije ovde, sigurna sam. – Provukla je prste kroz Baunsijevu gustu kosu. – A ti, mladiću, mislim da bi trebalo da ideš u krevet. Veoma je kasno. Šta će reći dadilja ako te vidi?
- N-n-neće me naći jer ću se sakriti – rekao je i vragolasto se nasmejao. Selestrija mu je uzvratila osmehom. Čovek nije mogao da se ne nasmeje na sve što Baunsi kaže. Nagnula se i poljubila ga u rumeni obrašćić.
- A sada beži, dušo. Laku noć. – Odskakutala je niza stepenice držeći zadignutu haljinu tako da joj se kao padobran naduvala oko nogu.

Kao strpljiva lavica, čekala je na kauču u sobi za prijeme svog lava, napola slušajući monotoni zvuk govora kada su prvo Arči, a onda i njen otac uhvatili ritam i očigledno počeli da uživaju u zvuku sopstvenih glasova, nadjačavajući dobovanje kiše. Bacila se na jastuke i sanjara o plesu s Rafertijem.

Provirio je Soums. – Da li je sve u redu, gospođice Selestrija?

- Samo ozbiljan slučaj dosade, Soumse. Ništa što malo muzike i plesa ne može da izleči.

Kada su se govori konačno završili, požurila je u kupatilo da proveriti kako izgleda pre nego što krene u romantičnu noć sa svojim novim zgodnim obožavaocem.

Ali nade joj je raspršila njena rođaka Melisa, koju je zatekla ispred ogledala u stanju krajnjeg uzbuđenja. - Zaljubljena sam! - rekla je gledajući u svoje zajapureno lice u ogledalu. Selestrija je primetila kako joj je pala donja vilica i podsetila se da to nikada ne dozvoli sebi.

- U Rafertija? - pitala je. Bilo je previše zamorno praviti se da ne zna.

- Poznaješ ga? - odgovorila je, iznenađena.

- Upoznala sam ga pre večere. On je Denov prijatelj.

Lice joj se razvedrilo. - Sviđa ti se Den, zar ne? Loti je rekla da ti se sviđa.

- Ne baš - bezbrižno je odgovorila Selestrija. - Prilično je drag, ali nije moj tip.

- Dakle, Raferti mi je obećao prvi ples - brzo je izgovorila.

- Možda meni obeća drugi - odgovorila je Selestrija, a lice njene rođake je govorilo da se uvredila. Znala je podjednako dobro kao i ostali da nema nikakvog smisla takmičiti se sa Selestrijom.

- Ah, čujem muziku - uzviknula je Melisa glasom koji je zvučao skoro kao jauk i potpuno zbunjena istrčala iz prostorije.

- Zašto plače? - pitala je Pamela ulazeći da napuderiše nos i stavi karmin. - Sigurno je u pitanju neki muškarac. Uvek je reč o nekom muškarcu!

- Zaljubila se u Rafertija.

- Koga? - pitala je njena majka.

- On je Irac i ne možeš da zamisliš koliko je zgodan. Doveo ga je Den Vilmot.

- Očigledno nije na njenom nivou lanca ishrane. - Pamela je stavila svoju torbicu na mermer i izvadila zlatnu pudrijeru.

- On je lav – ponosno je odgovorila Selestrija.

Pamela je puderisala nos. – Sada su mi jasne one suze. Jadna Misi, ne bi smela tako visoko da leti, samo će se povrediti kada padne. Pretpostavljam da ti se sviđa.

- Čitavo veče ne skida pogled s mene.

- Kako drsko od njega.

- Ohrabrivala sam ga, mama.

- Da li je to pametno? Ništa ne znaš o njemu.

- Divan je i šarmantan.

Njena majka je uzdahnula i vratila jastučić u kutijicu, zatvorivši je uz škljocaj. – To ne znači da ima kvalitete koji ga čine dostojnim tebe.

- Ako misliš na novac, ne znam.

- Nisam baš toliko plitka, dušo. Hoću da kažem, da li je dobar? Odan? Pošten? Da li te poštuje? Ili bi se samo malo valjao po krevetu?

- Molim te, mama. Uopšte nije takav. Barem mislim da nije. – Setila se Hamfrijeve tople ruke na butini i odlučila da kaže majci.

- Hamfri! Stvarno odvratno! – odgovorila je Pamela zapanjeno. – On je prljavi matorac. Znaš, Selestrija, svi muškarci su isti. Svi hoće malo mesa. Ti samo moraš da odlučiš hoćeš li im dati ili nećeš.

- Tata nije takav!

- Da, tata. Zato moram da se trudim da budem lepa kako mi ga ne bi uzela neka slatka mala.

Selestrija je bila užasnuta. Nikada nije čula majku da tako priča o ocu. – Mrzim pomisao na to da je tata bezobrazan kao Hamfri.

- Naravno da nije ni izdaleka kao Hamfri. Pobogu, ne! Tvoj otac je i previše dobro vaspitan i fin. Nikada ne bi tako nepristojno očijukao s devojkom koja je vršnjakinja njegove ćerke, iako tvoj otac voli da očijuka. – Selestrija oseti gorčinu u njenom glasu. Malo se zanjihala pred ogledalom, popravljajući kosu. Bila je pripita. Selestrija se zapanjila, to nimalo nije ličilo na njenu majku. – Ovo mi je tvoj otac dao kada je zaradio prvi novac – rekla je prelazeći rukom po dijamantskom brošu koji joj je bio prikačen za haljinu. – Rekao je

kako je morao da nađe zvezde koje su dovoljno velike da zasene one u mojim očima. Tako tipično za Montija. Nasmejala se, oštrinu njenog glasa smekšala je toplina uspomena. – Rekla sam mu da čak ni moj otac ne bi bolje izabrao i bio je vrlo ponosan. Znam da je bio pod pritiskom što se ženi naslednicom. Hteo je sam da zaradi novac, da stane na svoje noge. Od mog oca nije hteo ništa da uzme, osim mene! I tako je sam zaradio bogatstvo. Moj otac je bio izuzetno ponosan na njega, mada mu to nikada nije rekao. Muškarci! Nisu baš dobri u pokazivanju osećanja. – Selestrija je gledala kako dve isprepletene zvezde svetlucaju na žutoj svetlosti. Tako je ona videla svoje roditelje, isprepletene i blistave. – Zar ne bi život bio divan da možemo da ga zamrznemo pre nego što padnemo s vrha i potonemo na manje zadovoljavajući nivo?

– Šta hoćeš da kažeš?

– Pa, nije baš sve kao u raju, čak ni s tvojim ocem. Na braku mora da se radi, a meni ne odgovara nikakav rad. – Uzela je papirnu maramicu i drhtavom rukom obrisala ugao oka. Tihim glasom je dodala: – Pokušaću. Tvoj otac je vredan truda, slažeš se? Samo bih volela da je više tu. Otudjuje se.

– On samo mnogo radi. Možda, ako budeš razgovarala s njim...

– Dosadni su oni koji samo rade i nikada se ne zabavljaju.

– Tata nije dosadan.

– Zbog toga što je stalno odsutan, moj život postaje dosadan, dušo. Posle rata smo morali ponovo da se upoznajemo. Sada osećam kako idemo unazad, samo što nema rata da to opravda. U redu je ako nisi tu zato što se boriš da spaseš svoju zemlju. Zarađivanje novca ne spada u to. Ne više.

Selestrija je spustila ruku na majčinu. Nije joj bilo lako da na taj način razgovara o svom ocu. Postavila ga je tako visoko na pijedestal da je jedva mogla da ga vidi, a kamoli da ga upozna. Nije bila spremna da prihvati njegove mane.

Vratile su se u šator kada je prva tutnjava grmljavine protresla vazduh. Bend je počeo da svira Frenka Sinatru i parovi su već igrali,

predvođeni slavljenikom i Džulijom. Videla je Rafertija i Melisu priljubljene jedno uz drugo i bila je sigurna da Irac to radi samo iz pristojnosti. Uostalom, Melisa nije bila nimalo privlačna.

- Mogu li? - rekao je glas iza nje.

- Dene! - uzviknula je Pamela. - Baš mi je drago što te vidim. Ko je taj veoma elegantni prijatelj koga si doveo?

- Raferti O'Grejdi, gospođo Montagju.

- Da li je stvarno tako šarmantan kao što svi pričaju?

- *Divalj* bi bila mnogo prikladnija reč, pretpostavljam - odgovorio je i nasmejao se, gledajući Selestriju. - Svi Irci su *divlji*.

- U tom slučaju, srećna sam što predajem svoju jedinu ćerku u tvoje sposobne ruke. - Izvila je obrve kao da kaže „rekla sam ti“, a zatim se udaljila krivudajući nesigurno oko stolova i tražeći muža. U Selestriji se probudi radoznalost. Den je bio dobar i zgodan, a Raferti mračan i zagonetan. Sama ideja da je „divalj“ dala mu je veću draž.

Stali su na plesni podijum i pripremili se za igru, iako Selestrija nije bila orna da se privije uz Dena kao što je Melisa preduzimljivo uradila s jadnim Rafertijem. Napolju je lila kiša, a grmljavina je tutnjala iznad njih. Pretpostavljala je da i more tutnji, da se one veličanstvene lavlje šape podižu u talasima i udaraju o obalu. Pitala se da li je mali Baunsi otišao u krevet kao što mu je rekla ili još sedi na vrhu stepenica u strahu od nevremena. Onda je Raferti uhvatio njen pogled i prestala je da razmišlja o bilo čemu drugom.

Pretvarala se da uživa u plesu s Denom. Nije bilo dobro da Raferti misli kako ju je već osvojio, a osim toga, malo lova doprineće uzbuđenju. Nastavila je da pleše, a zatim, kada joj je ples dosadio, vratila se svom stolu držeći Dena ispod ruke, zahvalna što je dosadni stari pohotljivac napustio svoju stolicu i nestao u masi. Den joj je sipao još šampanjca. Kako bi lakše podnela mučno čekanje na Rafertija, otpila je veliki gutljaj. - Dragi, nemaš pojma kako je ukusan. Zašto ne bismo dopunili? Uostalom, stric Arči slavi rođendan i mnogo bi se uvredio kada ne bih pila u njegovo zdravlje. - Den je uradio kako mu je rekla. Iz nekog razloga te večeri je

mrzela njegovu pažnju. Odjednom je želela da joj kaže kako previše pije, da joj naredi, da je dovede u red. Svi su u njenim rukama bili mekani. Zato je otpila još jedan gutljaj. Pa naredni. Onda još jedan, dok čaša nije bila prazna. – Još samo malo. Ne smemo da uvredimo slavljenika! – insistirala je, svesna da joj se vrti u glavi. Iako joj je to smetalo, on je i dalje sipao, ni na trenutak ne oklevajući. Bila je na ivici da ga otera zato što joj ugađa kada se pojavio Raferti s Melisom.

– Mogu li da zamolim damu za ples? – upitao je osmehnuvši se.

– Ako ja smem da igram s *tvojom* damom – odgovorio je Den, ustajući. Selestrija ga je gledala dok je uzimao Melisu pod ruku i poveo je prema plesnom podijumu.

– Selestrija? – izustio je Raferti i njeno ime joj nikada nije zvučalo tako divno. Ispružila je ruku, svesna da je verovatno skinula rukavice i da će osetiti njegovu kožu na svojoj. Prsti su im se dodirnuli i ona vruća zmija uskomešala joj se u dnu kičme. Uzdržala se da se ne nasmeje osetivši mehuriće šampanjca kako je golicaju u stomaku. S nadmenim osmehom koji je smatrala đavolski zavodničkim, poveo ju je kroz šator.

Kada su se našli na plesnom podijumu, vrteo ju je i privlačio sebi, pritiskajući obraz uz njen. – Sada si samo moja – mrmljao je. – Sada sam tu gde sam hteo da budem čitavo veče. – Selestrija je bila polaskana. Njihali su se u ritmu muzike, a što se više njihala, sve više joj se vrtelo u glavi. Nije se sećala koliko je čaša šampanjca popila, ali bila je previše srećna da bi brinula o tome.

Videla je svoje roditelje kako igraju, čak i kroz izmaglicu izazvanu alkoholom, bilo joj je jasno da nisu srećni. Njen otac je bio namršten, a Pamelino lice beše upalo i nesrećno. Selestrija je zažmurila i udahnula oštar miris Rafertijeve kože. Uzbudena blizinom njihovih tela, počela je da se trlja o njega u pospanom ritmu, jedva svesna onoga što radi. Nije prošlo mnogo i osetila je tvrd dokaz njegovog uzbuđenja. Ne znajući kakve opasnosti nastaju kada uzbudiš muškarca, bila je radoznala i pomalo nemarna s moći koju joj je davala lepota. – Idemo odavde – šapnuo joj je na uvo i poveo je iz šatora.

Dok su žurili kroz predvorje, Selestrija je pogledala gore prema stepenicama, gde su se ranije krila deca. Očigledno su svi otišli u krevet.

- Kuda me vodiš? - smeškala se glumeći da se opire.

- Negde gde ćemo biti sami - odgovorio je ne okrenuvši glavu. Otvorio je vrata male sobe za prijeme i ušunjaio se unutra. Nije se mučio da upali svetla. - Tu miriše na drva - rekao je zatvarajući vrata za njom.

- Danas popodne sam upalila vatru za mamu. Ona mrzi hladnoću.

- Ništa ne vidim. Dođavola, gde je kauč?

- Sada je tvoj red da ti mene pratiš. - Pažljivo ga je povela oko stočića, na koji je Džulija u savršenom redu naslagala gomile knjiga o umetnosti i veliku posudu punu razglednica sakupljenih godina.

Raferti nije gubio vreme. Skinuo je smoking i bacio se na jastuke, povukavši je sa sobom tako da je bila stisnuta između njegovog tela i naslona kauča. Ne rekavši više ni reč, počeo je da je ljubi. Vruća zmija sada je bila potpuno budna i pomahnitalo joj vijugala uz kičmu, od čega joj se koža svaki put ponovo naježila, a među nogama je osećala sve jaču bolnu toplinu. Zvuk kiše koja je lupkala o prozore pojačavao je romantiku i njeno srce ubrza od sreće.

Ruke su mu bile tople dok joj je milovao lice, povlačeći prste po njenom obrazu, vratu i grudima, koje je gornji deo haljine sada jedva sputavao. Izvila je leđa da ga ohrabri. Na trenutak se odmakao i ona je osetila kako se osmehuje kroz tamu. - Ti si prava zagonetka, Selestrija, zar ne? - Jezikom joj je olizao usne. Na trenutak ju je podsetio na Hamfrija i njegovu ruku na sebi.

Pokušala je da izbacii iz glave Hamfrijevo znojavao lice i usredsredi se na Rafertiju, koji joj je sada milovao grudi i zagnjurio lice u njen vrat. Oštra dlaka na bradi grebala joj je kožu, njegov vlažni jezik prešao je preko nje, a zmija, umirena mislima o Hamfriju, sada je ponovno oživela. Raferti joj je uzeo ruku i povukao je dole, gde je njegova vatra plamtela i tražila pažnju.

Stavio ju je na krutu batinu među svojim nogama i zastenjaio kada ga je dodirnula. Znači, to je to. Ta uporna stvar koja začinje generacije, uništava reputacije, pokreće ratove, nadahnjuje junaštvo i hrabrost, otkrića i pobeđe, ali isto tako često uzrokuje pad mnogih sjajnih muškaraca. To, što je sada držala u ruci, bilo je to. Osećala se kao Dalila s makazama. Jedan rez i to će biti kraj njegove moći.

- Divna si - promrmlijao je dahćući. Došlo joj je da se nasmeje zbog načina na koji se muškarci izgube pred telom lepe žene. Ejdan Kuni je bio isti takav: teško disanje, znojavo čelo, uvijanje bokovima, uzbuđeno šaputanje, kao lud zbog batine koja se neće smiriti dok se ne zadovolji.

Sada su njegovi prsti našli put ispod donjeg dela njene haljine. Nežno su prelazili po svilenom rubu čarape, a zatim se zavodljivo igrali kopčama njenih haltera. - Voliš ti to, zar ne? - dahtao je, podižući glavu da je pogleda kroz tamu. Videla je samo dva sjajna bisera, jer se svetlo koje je prodiralo ispod vrata odražavalo u njegovim očima. Prsti su mu kružili pri vrhu njenih bedara dok nisu stigli do čipke na gaćicama. Setila se divnog osećaja pod Ejdanovim prstima i malo razmakla noge da mu omogući pristup. - Znao sam da voliš to od trenutka kada sam te upoznao - nastavio je, a glas mu je odisao jednakom samouverenošću kao Hamfrijev. Besna zbog tog komentara, brzo je skupila noge, zarobivši mu ruku. Nasmijao se, uživajući u igri. - Nemoj da se praviš da nisi uzbuđena. Mi smo isti, ti i ja. - Pokušao je da izvuče ruku, ali su joj bedra ostala čvrsto stisnuta. - Hajde, Selestrija, pusti me unutra. - Nije video da se ona ne smeje.

Sela je. On je povukao ruku. - Šta je bilo?

- Očigledno si me pogrešno shvatio. Ja nisam takva devojka. Nevina sam, naravno! - Popravila je donji deo haljine.

- Nisam hteo da te uvredim. - Izgledalo je da mu je stvarno neprijatno.

- Misliš da sam laka, zar ne?

- To je samo mala zabava.

- To je i Hamfri rekao!

- Ko je Hamfri?

- Odvratni matori gnjavator koji mi je sve vreme držao ruku na kolenu dok smo sedeli za večerom. Mislim da je ovo otišlo dovoljno daleko! - besno je uzviknula penjući se preko njega. Osećajući se zastrašujuće trezno i ohlađena koliko god to jedna devojka može da bude, pošla je prema vratima.

- Da li sam rekao nešto pogrešno? - mucao je začuđeno.

- Reč je o nesporazumu - odgovorila je pipajući oko kvake. U sledećem trenutku bio je iza nje, zagrlio je rukama oko struka i zagnjurio joj lice u kosu.

- Nisam hteo da idemo tako brzo. Žao mi je, jednostavno sam se zaneo. Ti si lepa žena, a ja sam samo pohotni Irac. Zbog tebe muškarac poludi!

- I ja sam se zanela - hladno je odvratila. Našla je kvaku i okrenula je. - Ali sada smo se zabavili. Vratimo se na proslavu.

Ženino srce je duboka i komplikovana stvar, pomislila je i uzdahnula. Čak ga ni ona nije razumela. Otišla je iz sobe za prijeme krajnje razočarana jer više nije bila zaljubljena. Ali nije mogla da voli muškarca koji je ne poštuje. Na kraju se ispostavilo da Raferti uopšte nije bio lav; bio je pas u lavljjoj koži.

Dok je koračala kroz predvorje, primetila je svetlo u Arčijevoj radnoj sobi i odškrinuta vrata. Kada je Raferti opet nestao u šatoru, okrenula se i pošla u radnu sobu.

Iznenadila se videvši oca kako stoji kraj prozora i gleda nevreme napolju, premećući između prstiju cigaru koja se dimila u toplom, zagušljivom vazduhu. Nije je odmah primetio i ponovo se našla u neprijatnom položaju kao da ga uhodi. Profil mu je bio ozbiljan, usta stisnuta u tvrdu, mrku crtu. Kao da igra ulogu veselog, dobroćudnog muža, oca i strica kada je u društvu, a pošto siđe s pozornice i ostane sam, postaje neko potpuno drugačiji. Selestrija se na trenutak zapitala ko je pravi Robert Montagju. Posle uznemirujućeg razgovora s majkom u toaletu, od toga joj se vrtelo u glavi.

Odjednom se okrenuo i uhvatio je kako ga posmatra. Glasno je

uzdahnula, ali lice njenog oca se smekšalo i razvuklo u širok osmeh.

- Dušo - izustio je, zaboravljajući nevreme i svoje žalosne misli i pridružio joj se pored vrata. - Obično nisi tako tiha!

- A ti obično nisi tako ozbiljan, tata. Da li ti je dobro?

Osmehnuo se i odmahnuo glavom. - Večeras je gadno nevreme napolju. Veoma neobično za ovo doba godine.

- Izgledao si tako tužan - nije popuštala. Monti je upitno pogledao ćerku. - Dobro si, zar ne?

- Nikada nisam bio bolje - odgovorio je i njegov osmeh uveri je da je to istina.

- Više volim kada si nasmejan - kazala je.

- Onda ću se pobrinuti da uvek budem takav.

- Gde je mama?

- Hoćeš da igraš sa mnom, Selestrija? - naglo je upitao i Selestrija nije znala da li je prečuo njeno pitanje ili ga nije čuo.

- Volela bih. Ja sam ona mlada devojka za koju mami ne bi smetalo da je uzmeš u naručje. - Začudio se. Selestrija mu se nasmešila, svesna da je zbog vina postala neoprezna. Osetila je drhtaj uzbuđenja što je izazvala takvu reakciju. Odmahnuo je glavom i potapšao je po ruci.

- Dođi, idemo na plesni podijum pre nego što kažeš nešto zbog čega ćeš zažaliti.

Kasnije te noći, Monti je ponovo stajao pored prozora u bratovoj radnoj sobi. Svi ostali su otišli na spavanje. U vazduhu je lebdeo miris cigara i vina, koji je postajao kiseo kako su sati prolazili. U ruci je držao praznu bocu šampanjca. Otkopčao je prsluk i odvezao leptir-mašnu, koja mu je sada labavo visila oko vrata. Kiša je još tukla po staklu, a vetar sablasno zavijao dok je trčao oko kuće jureći svoj rep. Nije više bio žovijalni Monti koga su svi poznavali i voleli, već čovek opterećen svojom prošlošću i praznom realnošću svoje budućnosti. Polja svog života posejao je ne misleći na žetvu. Užitek je bio u uzgajanju, ali on je izgubio kontrolu nad rodom. Iz toga je postojao samo jedan izlaz.

6.

Ujutro posle zabave Džulija je upala u Selestrijinu sobu, lica sivog poput hladne ovsene kaše, rekavši glasom promuklim od strepnje da Baunsi nije u svojoj sobi i da nije bio tamo otkako su ga njegovi mladi rođaci ostavili prethodne noći na stepenicama. – I ti si ga videla, Selestrija, zar ne? – Glas joj je pukao i zaplakala je. Odjednom je izgledala tako sitno dok je stajala u dovratku u svom bademantilu, neočešljane kose koja je štrčala kao peruška za prašinu. Selestrija ustade s kreveta.

– Rekla sam mu da ide na spavanje – odgovorila je, trgnuvši se od bola u glavi. Uzela je svoj bademantil s unutrašnje strane vrata i glasno zevnula.

– Jesi li videla da je ustao? Da li je otišao u krevet?

– Ne.

– Nije s dadiljom. Mogla bih da ubijem tu rasejanu ženu što je dozvolila da se to dogodi. – Protrljala je čelo dlanom i duboko udahнула. – Pa dobro. Kuća je velika. Naći ćemo ga.

– Zar ga Hari i ostali nisu otpratili u njegovu sobu?

– Naravno da nisu. Oni su samo dečaci.

– Pretražimo kuću od podruma do tavana. Mora da je tu negde!

Džulija je bespomoćno odmahнула glavom. – Sve smo pročešljali. Svi traže, ali nigde ga nema.

– Uplašio se nevremena. Ne bi otišao napolje, to je sigurno! – Selestrija se setila kako je dan ranije trčao prema moru i želudac joj se prevrnuo.

Pridružila se potrazi, počevši od potkrovlja. Otvorila je svaki orman, zavirila ispod svakog kreveta, komode s fiokama, kauča i stolice. Zvala ga je po imenu, ali predosećala je da ga nema. Kuća je izgledala prazna. Srce joj je stalo kada je pomislila na jezive mogućnosti. Prislonila je nos na prozor. Kiša je prestala i nebo je bilo svetloplavo na nedužnoj svetlosti zore. Dole, more je bilo mirno. Da

li je Baunsi sam otišao na plažu?

Tražili su svi zajedno, u tišini, ne izgovarajući ono čega su se najviše plašili. Selestrija je zamišljala strašnu sliku kako ga je more uzelo. Kako ga je progutalo. Odvuklo na dno, gde sada leži, ne pomera se i ne diše. Videla je dadilju, koja je kao duh uzvikivala njegovo ime slabašnim i beznadežnim glasom. Nije se usudila da je pogleda. Delile su tajnu koja je sada imala teške posledice: koliko je malo nedostajalo da ga juče izgubi.

Arči je pretraživao vrtove, zabrinutog lica. Svaki čas bi stao, podbočio se i u očaju odmahnuo glavom. Kako jedan dečak može da nestane usred noći?

Selestrija je otrčala mokrom stazom na plažu. Kamenje joj je ranjavalo bosa stopala, ali previše je žurila da bi se vratila po cipele. Morala je da sazna da li se mali Baunsi udavio. Nikome nije mogla da kaže zašto sumnja da je on tamo, u stvari, ni sama to nije znala. Samo je nešto vuklo tamo, kao da hoće da joj kaže kako odgovor leži u moru. Iako je bilo rano, sunce joj je grejalo lice. Vazduh je mirisao na čistoću i travu posle oluje. Stigla je do stena i pogledom tražila svog malog rođaka. Srce joj je snažno lupalo, u grudima je stezalo, ali osim usamljenog galeba koji je ključao školjke koje je donela plima, plaža je bila pusta.

Tada ju je videla, ili tačnije, nije je videla. Očevu barku. Pogledala je mesto na kojem je obično ležala na pesku, privezana za kolac koji je štrčao iz peska. Nije je bilo. Kolac je stajao sam. U početku je pomislila da je barku odnelo nevreme. Ali, talasi nisu poremetili peščane dine i u pesku su još uvek bili sveži tragovi povlačenja barke po obali.

Nekoliko stotina metara dalje nestajali su, što znači da je odvučena samo nekoliko sati ranije.

Morala je odmah da kaže ocu da mu je neko ukrao barku. Možda je uzeo i Baunsija. Trčala je najbrže što je mogla, posrćući stazom, trepćući da otera suze izazvane saznanjem da se dogodilo nešto zaista strašno. S obzirom na to da su joj noge bile mokre, rešila je da uđe u kuću kroz vrata koja vode u prostoriju u kojoj Džulijina

posluga pere sudove, u onu u kojoj boravi Perdi i u ostavu za hranu. Svetla nisu bila upaljena pa je zaključila da je Perdi u potrazi za svojim jutarnjim keksom. U panici potrage za Baunsijem, svi su zaboravili na Perdiu. Otvorila je vrata i ušunjala se. Osećao se jak pseći miris. Kroz polumrak ga je videla kako leži u korpi. A onda, zapanjena, ugledala je nešto malo sklupčano pored njega, s maramicom čvrsto stegnutom u rukama i pritisnutom na usta. To je bio Baunsi. Od olakšanja joj se zavrtilo u glavi. Slomljena, Selestrija zajeca. Perdi je otvorio oči i uzdahnio. Očigledno je neko vreme bio budan, čekajući da se njegov mali prijatelj probudi kako bi mogao da ustane. Dete se nije pomerilo. Selestrija je kleknula i pomazila ga po čelu. Koža mu je bila topla i kao od svile. Zagnjurio je nos u maramicu i ispustio dug uzdah.

- Baunsi - blago je izgovorila. Otvorio je oči i seo, omamljen i zbunjen, s dubokom borom na čelu. Perdi je iskoristio priliku i ustao, veselo mašući repom. - Baunsi, dušo. Šta radiš tu? Svi smo te tražili.

- Bojim se o-l-l-luje - tiho je rekao gužvajući maramicu u loptu i pritiskajući je ispod brade. - Gde je mama? - Podigla ga je u naručje i poljubila u teme. Mirisao je na Perdiu.

- Idemo da je nađemo. Nemaš pojma koliko će biti srećna što te vidi.

Džulija je bila spremna na najgore. Njeno najmlađe, dragoceno dete odlutalo je u noć i nestalo u moru. Samo je pitanje vremena kada će naći njegovo telašce izbačeno na pesak. Videla je policajca na vratima, sahranu, mali sanduk i svoju tugu, koja će je uroniti u večnu tamu i očaj.

- Strina Džulija! - viknula je Selestrija zatekavši je sklupčanu na kauču u predvorju, okruženu Arčijem, Penelopom, Miltonom, Loti i dadiljom, koja je izgledala preplašeno.

- Mama! - povika Baunsi kada ju je video, pružajući ruke prema njoj. Džulijino lice je procvetalo kao suncokret, pre nego što je briznula u plač.

- Dragi moj Baunsi! - jecala je. - Gde si bio? - Držala ga je na grudima, obgrlila rukama i zagnjurila lice u njegovu kosu.

- Našla sam ga kako spava u psećoj korpi s Perdijem - rekla je Selestrija.

- S Perdijem? Pobogu, pa šta si tamo radio? - Džulija poče da se smeje.

- B-b-b-bojao sam se o-l-l-luje - Baunsi je odgovorio, ugnezdivši se u majčinom naručju. - Perdi me čuvao.

- Pametni Perdi! - uzviknuo je Arči, malo jače tapšući sina po leđima. - Dobar je on. Fini lovački pas, kao i naša dadilja! Loti, budi dobra devojčica i reci Dejvidu da prestane da traži. Otišao je da pogleda u ribnjak.

- Idem da probudim dečake - kazala je dadilja tihim glasom. - Da Baunsi ostane s vama, gospođo Džulija?

- Da, molim - odvratila je Džulija gledajući staricu kako odlazi. - Dadiljo - nastavila je, i ova se okrenula, ruku skupljenih kao u molitvi.

- Da, gospođo Džulija?

- Niste vi krivi.

- Hvala, gospođo Džulija.

Selestrija je gledala dadilju kako se teškim i sporim koracim penje uza stepenice. Imala je takvu želju da kaže strini za jučerašnji događaj. Loti je bila u pravu, dadilja je previše stara. Postoje domovi za ljude poput nje. Tada se setila očeve barke.

- Gde je mama? - pitala je. - Neko je ukrao tatinu barku.

- Kako to misliš? - upitao je Arči.

- Nema je.

- Valjda je odnelo nevreme - izustio je Milton. Montijeva barka bila je manje važna u poređenju s Baunsijevim nestankom, koji se zamalo pretvorio u tragediju.

- Ne, neko ju je odvuкао preko plaže. Još uvek se vide tragovi.

- Reći ću tvom ocu kada siđe na doručak - rekao je Arči.

Baunsi se sada topio uživajući u pažnji. Sedeći na majčinom krilu, potanko je ispričao svoju pustolovinu.

Neko se nakašljao. Bio je to Soums, koji je ukočeno stajao na vratima, ispeglan i uglancan u čistoj beloj košulji i fraku, kao trn u oku među bademantilima i neočešljanim kosama. – Doručak je poslužen u trpezariji, gospodine Arči – izustio je i blago klimnuo glavom. Bilo mu je neprijatno što je gospođa Džulija u spavaćici. Skrenuo mu je pažnju zvuk na vrhu stepenica, gde se iznenada pojavila Pamela u ružičastoj svilenoj haljini do poda, plave kose začesljane unazad, s Pučijem koji joj se udobno smestio pod rukom. Bez ustručavanja, diskretno se povukao.

– Čujem da smo izgubili Baunsija – izgovorila je, a onda se s olakšanjem osmehnula videvši svog malog rođaka kako se igra na majčinom kolenu. – Hvala nebesima da je dobro. Puči satima grebe po vratima. Psi znaju kada nešto nije u redu. Eto, ti ludo kuće, sada možeš da se opustiš, pronađen je. Gde je bio?

– Kod Perdija – odgovorio je Milton. – Idem da doručkujem – rekao je i pošao prema trpezariji, gde je kuvarica poslužila pržena jaja i slaninu, tost, zobenu kašu i sardine. – Posle prošle noći, umirem od gladi. A ti, gospodine? – Arči pokaza glavom na svog rođaka.

– Jutro je bilo gadno – kazao je. – Svi na doručak. Nemojte da se sve ohladi.

– Gde je tata? – pitala je Selestrija majku koja je klizila niza stepenice.

– Ne znam. Zar ga nisi jutros videla? – Nije izgledala zabrinuto.

– Neko je odvezao njegovu barku – nastavila je Selestrija.

Pamela je bila zbunjena. – Ne verujem da bi tvoj otac tako rano isplovio.

– Ja mislim da je ukradena. Neko ju je vukao po plaži. Verovatno pre nekoliko sati.

– Dobro, reci mu kada ga vidiš. Ne brini, dušo, može da kupi drugu. Ionako je bila stara i zapuštena.

Selestrija je pošla za majkom u trpezariju. Arči i Milton su već sedeli za velikim okruglim stolom i jeli pripremljena jela. Prostorija je mirisala na kafu i slaninu i Puči zabalavi. – Ah, pa ti si gladan,

maleni – izusti Pamela spuštajući ga na pod i nežno ga potapša. – Šta kažeš na parče slanine? – Podigla je slaninu prstima i zanjihala mu je ispred njuške. Arči izvi obrve kada je pas zagrizao i odjednom progutao celo parče.

– Šteta bacati takvu poslasticu na tu životinju – rekao je gledajući poluprazan tanjir s jajima i slaninom na komodi za serviranje.

– Čitavo jutro je bio tužan – odvratila je Pamela sipajući sebi kafu. – Mali psi su veoma osetljivi.

– Ako ne budeš pazila, Perdi će pomisliti da je parče slanine i smazaće ga za doručak.

Pamela se nije nasmejala. Kada je reč o njenom voljenom ljubimcu, nije imala smisla za humor. Pogledala je svog rođaka ledenoplavim očima i nastavila da sipa kafu. – Taj bezvezni pas nije par za mog Pučija. Možda je mali, ali ume da bude zao. Zubi su mu kao kandže. – Arči nije hteo da se prepire.

– Da li je svima bilo lepo na proslavi? – pitao je kada su odrasli seli na svoja mesta za stolom. Selestrija primeti da je Melisu oblilo tamno rumenilo. Osetila je damare u ušima.

– Bilo je sjajno – izgovorila je Penelopi oduševljeno. – Melisa, ti si pocrvenela!

– Melisa? – reče Loti iznenađeno, a onda se setila da je videla svoju sestru kako igra s onim neodoljivo zgodnim Ircem koji je došao s Vilmotovima. Selestrija je i više nego rado prepustila Rafertija Melisi, ako ga hoće. Njihovo prevrtanje po kauču dokazalo je da, uprkos tome što je tada bilo zabavno, on nije za nju dovoljno dobar.

– Mislim da je Melisa zaljubljena – hladno je primetila Selestrija, potpuno zaboravivši na očev čamac. Milton se okrenuo prema svojoj ćerki.

– Melisa? – rekao je.

Jadna devojkica nije više mogla da izdrži i tiho je izgovorila: – On je veoma šarmantan.

– Ko? – pitala je Pamela glasno.

– Raferti O'Grejdi – odgovori Selestrija. – Veoma je zgodan.

- Tvoj Raferti? – pitala je Pamela, okrećući se prema Selestriji.

- Nije on moj Raferti. Samo smo igrali, to je sve. Šarmantan je. Gledao je samo Melisu. – Činilo se da je Melisi laknulo kada je to čula i krv joj se povukla s lica, tako da je sada bila bleđa kao krpa.

- Drago mi je što se devojke ne svađaju zbog muškaraca – izustio je dobronamerno Arči.

Pamela se nasmejala i ispustila još jedno parče slanine u Pučijeva usta.

- Ah, mislim da im se ne sviđa isti tip muškarca – kazala je zadovoljno, sećajući se Lotine neprimerene ljubavne veze i uverenosti svoje ćerke da će se udati bolje nego sve one zajedno.

Posle nekog vremena, sišla je Džulija u belim pantalonama i dugom svetloplavom džemperu. Veliki akvamarini oko njenog vrata slagali su joj se uz oči, koje su blistale od sreće. Popila je kafu i priuštila sebi cigaretu da smiri živce, pa su ruke prestale da joj se tresu. Smeškajući se na sebi svojstven blistavi način, sve ih je zabavljala pričama od sinoć. Hari, Vilfrid i Sem upali su, zajapureni, posle povratka iz šume, kuda su išli da provere šta je s njihovim zamkama. Rekli su da se nijedan pacov nije udavio zbog kiše, ali da su zbog nje svi ostali u svojim jazbinama, tako da su zamke prazne. Dejvid je sedeo ispred velike porcije jaja s tostom, a Loti i Melisa su se došaptavale i smeškale zaklanjajući usta rukama. Lotine širom otvorene oči i Melisini ružičasti obrazi govorili su Selestriji da Raferti nije samo igrao s njenom rođakom. Uopšte joj nije stalo. Barem je ona njega odbila, pa joj je ponos bio neokrnjen. Prešla je pogledom preko stola. Raspoloženje je bilo veselo. Proslava je bila uspešna. Džuliji je laknulo što je prošla. Ali, porodica nije bila potpuna. – Mama – rekla je Selestrija.

- Dušo, mislim da bismo ti i ja mogle danas da odemo u grad. Ovde će se mnogo spremati, a mi ne želimo da smetamo.

- Gde je tata?

Pamela pogleda oko sebe. – Pa, to je stvarno malo čudno. Nemam pojma kuda je otišao. Ne voli da preskoči doručak. Možda

doručuje u gradu. Znaš koliko voli da priča s meštanima.

Selestrija se nagnula preko stola. – Striče Arči? Da li je tata jutros uzeo vaš automobil?

– Ne. Kada sam otišao u garažu da potražim Baunsija, još je bio tamo. Pomislio sam da se đavolak ušunjaio unutra tokom noći. Ko bi pomislio da će se ugnezditi kod Perdija, a?

Selestrija je nestrpljivo kucnula prstima po stolu. – Zar niko neće ništa da učini? – uzviknula je uznemireno.

– Ja se ne bih brinuo – kazao je Arči. – Doći će kada nanjuši slaninu.

– Ali, barku je neko odvukao. Šta radi nasred mora u ovo doba dana?

– Peca? – odvratio je Dejvid nasmejavši se. – Možda hoće haringe za doručak.

– Ne budi smešan. Nešto nije u redu, osećam.

Za stolom je zavládala tišina. Pogledali su se, a onda su se sve oči zaustavile na Pameli.

– Je li Monti sinoć otišao na spavanje? – pitao je Arči, skupljajući ostatak žumanceta parčetom tosta. Nije delovao nimalo zabrinuto; zapravo, samo se pretvarao zbog svoje rođake.

– Naravno da jeste.

– Da li je bio pripit?

– Zar nismo svi bili?

– Bio je tamo kada si ustala?

– Ne. – Izgledala je postíđeno, što nije ličilo na nju. – Ali to se ionako retko događa, s obzirom na to da ja često i ne ustajem.

– Mislim da bi trebalo da ga potražimo – kazala je Selestrija ustajući.

– Ja ću ti pomoći! – javio se Hari uzbuđeno, a za njim bučno i njegova dva bratanca. – Možda se uhvatio u neku od naših zamki.

– Nije smešno, Hari! – prasnula je Selestrija.

– Mislim da nemamo razloga za brigu – dodao je Milton. – Ako je ikada postojao neko ko zna da se brine o sebi, onda je to Monti. Verovatno je otišao u šetnju da razbistri glavu. Ne krivim ga. Šta ti

kažeš na to, druže? Mojoj glavi bi dobro došlo malo da se provetri. – Dva muškarca ustadoše.

– Otvorićemo četvore oči za Montija.

– Majko, zar ti nećeš ništa da preduzmeš? – upitala ju je Selestrija iznervirano. – Ja idem na plažu da pogledam da li je tamo.

– Ma hajde, dušo, previše dramatizuješ!

– Ipak, neko mora da ga potraži. Ako je tom barkom isplovio po nevremenu, skoro sigurno se udavio. Onda, kako vam sada prija vaša kafa? – Besno je izašla iz prostorije.

– Uvek sam govorila da je rođena za pozorište – kazala je Pamela kada je više nije bilo.

– Kakvo jutro! – izgovorila je Džulija uzdahnuvši. – Sada od zabave nije ostalo ništa, osim đubreta koje treba odneti. Ipak, vredelo je truda. Arčiju se svidelo, a to je, uostalom, bio smisao svega.

– I devojkama se svidelo, iako malo previše, sudeći po izrazu Melisinog lica – rekla je Pamela i nasmejala se.

– Mlade su – odvrati joj Penelopi. – Ja se i dan-danas sećam svog prvog poljupca.

– Stvarno? Ko je to bio? – pitala je Džulija, tresući pepeo u staklenu pepeljaru koju je Soums stavio ispred nje.

– Čovek po imenu Vili – odgovorila je i onda frknula.

– Nadam se da je poljubac bio sve što je Vili uradio – hladno izusti Pamela. – Žena nikad ne sme da veruje onome ko razmišlja onom stvari!

Selestrija požuri stazom prema moru. Za njom su išli Hari, Vilfrid i Sem, iako oni nisu bili nimalo zabrinuti. Monti je bio najpouzdaniji, najrazumniji čovek koga su znali. Bio je junak koji je uvek spasavao ostale. Kada je trebalo postaviti zamku, Monti je znao kako i gde da je postavi. Ako je trebalo dići logor u šumi, Monti je znao najbolje drvo i kako da ispuni senom šupljine između debala. Znao je kako se kremenom pali vatra i peče kesten. Kako se iz daljine ubijaju zečevi, kako da se oderu i ispeku za večeru. Osim toga, bio je

odličan pomorac. Jednom je od svog malog čamca napravio gusarski brod i poveo ih na pučinu u potragu za lađama iz Španije krcatim zlatom. Nosili su povez preko očiju, pocepane majice i boce limunade, koju je Monti zvao „rum“. Niko nije poznao more bolje od Montija. Bilo je nezamislivo da bi on mogao da se udavi u moru.

Selestrija je sada znala zašto ju je more tog jutra privuklo sebi. Nije to bilo zbog Baunsija, nego zato što je upravo progutalo njenog oca. Mirna površina ličila je na usnuli pun stomak. Vazduh je bio vlažan i slan, sunce joj je grejalo lice, nebo je bilo blistavoplav, oprano kišom. Iako je jutro bilo savršeno, Selestrija je osećala mučninu u želucu.

Dok je stajala nasred široke plaže, senke izobličene liticama i stenama, i bespomoćno gledala u more, neki ribar, izvlačeći svoju mrežu, podigao je pogled prema malom čamcu koji se njihao na obzorju. – Hej, Skipere, vidiš ono tamo? – doviknuo je prijatelju. Merlin, koji je imao nadimak Skiper,³ stao je trenutak zaklanjajući oči od sunca žuljevitom rukom.

– Izgleda kao čamac – polako je odgovorio.

– Ribarski čamac? – ponovio je Trevor.

– Motorni čamac – rekao je Merlin znalački. – Vidiš li nekog unutra?

– Ne, osim ako ne spava – nacerio se Trevor, otkrivajući veliku rupu na mestu gde su mu nekoliko godina ranije izbijena dva prednja zuba u tuči ispred *Snauta i Haunda*.

– Bolje da odemo donde i pogledamo – kazao je Merlin. – Hajde prvo da obavimo ovo. – Završili su sa svojim poslom istresavši ribu u veliku burad, gde se uvijala hvatajući vazduh i polako uginula. Zatim su otišli do čamca. Privukli su svoje plovilo uz bok, pa je barka poskočila na talasu.

– Dođavola! – izustio je Trevor naginjući se da bolje pogleda unutra. – Prazna je. – Zamišljeno je protrljao čekinjastu bradu.

– Nema žive duše – rekao je Merlin začuđeno.

– Kuda je mogao da ode?

– Pojma nemam. Pojela ga velika riba. – Merlin se zasmejao

svojoj šali. Trevor mu se pridružio. Njemu je bilo smešno sve što Merlin kaže.

- Šta misliš? - pitao je Merlin posle nekog vremena, vrteći glavom.

- Jadnik se napio i udavio. Vidi, eno boce tamo. - Zaista, u jednom uglu ležala je odbačena boca šampanjca i kotrljala se ispod sedišta.

- Da li je nešto ostalo?

- Odavde gde stojim izgleda prazna.

- Šta je onda ono?

- Koje?

- Ono zlatno, pored boce.

- Znači, ja moram po to? Sranje! - Trevor je prekoračio i ušao u barku. Sagnuo se i uzeo zlatan sat na lancu. - Lepo! - kazao je okrećući ga. - Džepni sat. Veoma otmeno!

- Radi?

Trevor ga je otvorio jednim potezom kao da otvara kamenicu. - Tačan je kao dama. - Zviznuo je s odobravanjem.

- Znaš moj vic o dami?

- Ne znam, ispričaj.

Merlin je počeo da se smeje i pre nego što ga je ispričao. - Pitaš damu da izađete. Ako kaže ne, to znači možda, ako kaže možda, znači da, a ako kaže da, nije dama! - Trevor je opet okrenuo sat.

- R. V. E. M. - pročitao je, čkiljeći. - Ko bi to mogao biti?

- S takvim zlatnim satom? Može da bude samo jedna porodica u kraju.

- Na koga misliš?

- Na Roberta Montagjua.

Trevor je zazviždao i izvio obrve. - Opa - izustio je tupavo se nasmejavši. - Idemo nazad da javimo loše vesti.

- Nemaš pojma koliko će biti loše - ozbiljno je odgovorio Merlin. Više se nije smejao.

7.

Kada je *Princeza* dovučena u pendriftsku luku, ljudi su počeli da se okupljaju na pristaništu, privučeni radoznalošću i mirisom tragedije koji je dolazio s mora. Merlin je vezao za stubić, a Trevor je uzeo zlatan sat. – Šta se dogodilo gospodinu Montagjuu, Skipere? – doviknuo je neki muškarac. – To je njegova barka, ako se ne varam. – Merlin nije znao kako da odgovori. Instinktivno, znao je da porodica treba prva da sazna.

– Ništa – prepredeno je odvratio. – Razbila se, to je sve. – Okupljeni su počeli da mumljaju međusobno i Merlin je znao da mu ne veruju. Požurio je putem prema *Snauti i Haundu*. Bela gostionica sa crnim gredama i tamnim prozorima gostila je umorne ribare i krijumčare više od tri stotine godina.

– Moram da se poslužim telefonom – kazao je Merlin kada je ušao. U prostoriji je zavladao muk i kroz zadimljeni vazduh videli su zabrinuto lice i po tome shvatili da se dogodilo nešto strašno. Koliko god je više voleo da s gospođom Džulijom razgovara bez svedoka, telefon je bio na šanku za kojim je ručala nekolicina meštana. Niko od njih se nije trudio ni izgledao kao da ne sluša, a Merlin nije želeo da im kaže da gledaju svoja posla, jer će ionako uskoro svi saznati.

– Hteo bih da razgovaram s gazdaricom – rekao je Merlin kada se Soums javio svojim nadmenim glasom.

– Bojim se da se gospođa Džulija ne oseća dobro – odgovorio je.

– Gospodin Arči?

– Ni on.

– Hitno je. Radi se o gospodinu Montiju. Ovde Merlin.

Soums je prepoznao Merlinov promukli glas u trenutku kada ga je čuo, ali nije hteo da se upušta u ćaskanje s meštanima. Nije planirao da uznemirava gospodina Arčija, koji je bio u radnoj sobi iza zatvorenih vrata, a gospođa Džulija je nadgledala raspremanje u šatoru, trčeći unaokolo poput Perdija u lovu na fazane. Međutim,

Merlin je zvučao veoma uznemireno, a Soums je znao da gospodin Monti nije bio na doručku.

- Sačekajte trenutak, idem da potražim gospođu Džuliju - kazao je i spustio slušalicu na komodu.

Merlin je čekao dobrih pet minuta. Čuo je kuvaričin glas kako se žali na količinu hrane koja je ostala od zabave. - To je nepristojno - govorila je. - Ovim je mogla vojska da se nahrani. Nije prošlo dugo od kada smo racionalisali s hranom. - Konačno se Soumsov glas ponovo čuo na vezi.

- Preuzeće vaš poziv u dnevnoj sobi - izjavio je. Čulo se jedno klik, zatim se s druge strane javila Džulija. Soums je nevoljno spustio slušalicu.

- Halo, Merline? - Zvučala je zabrinuto.

- Dobro jutro, gospođo Džulija.

- Šta se dogodilo?

- Čamac gospodina Montija. Jutros smo ga našli na moru.

- Zar gospodin Monti nije bio u njemu?

- Samo njegov džepni sat, gospođo Džulija. Trevor ga čuva za vas.

- O, bože! - uzviknula je. - Odmah ću poslati Arčija. - Na trenutak je oklevala. Merlin je video da su svi pogledi u pabu upereni u njega. Otvorena usta, oči razrogačene od radoznalosti. Njen glas je bio tih, kao da se plašila sopstvenih reči. - Ne mislite da je pao u more, zar ne?

- U trupu barke nalazi se boca šampanjca, gospođo Džulija. Mislim da bi trebalo da pozovete spasilačku službu.

- Hvala vam, Merline.

Džulija je spustila slušalicu, ne usuđujući se ni da diše. Prešla je sobu u transu. U nogama je osećala težinu kao u noćnim morama kada je pokušavala da pobegne od bezimene opasnosti. Arčija je zatekla u njegovoj kancelariji. - Dogodilo se nešto strašno. - Stajala je na vratima, bleđa kao duh. - Merlin je našao Montijevu barku na moru. Od Montija nema ni traga, a u barci su našli njegov sat i praznu bocu šampanjca.

Arči je skočio na noge. – Dođavola! Odmah ću pozvati spasilačku službu. Ne misliš valjda... – Glas mu je zamro. Džulijin pogled bio je dovoljno rečit. – Kaži Miltonu da me čeka u automobilu – dodao je glasno. – Odmah ćemo otići u luku. – Džulija je učinila kako joj je rekao. Jedino na šta je mislila bila su ona jadna deca. Ako se nešto dogodilo Montiju...

Selestrija se vratila kući krivudavom stazom u pratnji dečaka i Perdija. Hari nije razumeo njen strah. Kao dvanaestogodišnjak, nije mogao da zamisli nešto što će uzdrmati njegov sigurni mali svet. Pričao je sa svojom braćom kao da je sve u redu. Selestrija je osećala mučninu. Od trenutka kada se probudila, svet se promenio; kao da se preko noći okrenuo oko svoje ose, i sve je izgledalo isto, a ipak potpuno drugačije.

Kada je stigla do kuće, tamo je vladao kaos. U jeku spremanja, Džulija je sedela na terasi s Penelopi, Dejvidom, Melisom i Loti. Mahnito je pušila, upalog i sivog lica. Selestriji stade srce. Mogla je da nasluti o čemu je reč jer su tiho razgovarali i naglo ućutali pošto su je opazili. Pamelu nigde nije videla. Ni strica i teču. Kada je prišla grupi, ništa nisu rekli, samo su se kratko zgledali, smrtno ozbiljni.

– Selestrija – rekla je najzad Džulija, polako ustajući. Nije postojao lak način da se detetu kaže da mu je otac nestao u moru i da je verovatno mrtav. – Našli su čamac tvog oca.

– A tatu? – pitala je, svesna da joj je glas jedva čujan. Džulija je odmahнула glavom, zatim pogledala pored Selestrije u Harija.

– Šta je bilo? – pitao je gurajući ruke u džepove.

– Tata. Rekla sam ti! – Selestrija je zaplakala. Džulija im je brzo prišla i zagrlila ih.

– Našli su tatin čamac, Hari, ali ne i njega. Pošto je tamo bio Montijev sat, pretpostavljamo da je noćas u neko doba bio u njemu. Uvek ga nosi s belim frakom. Osim – dodala je s nadom – ako mu je ispao, a da nije primetio kada se iskrcao, pre nego što je neko ukrao čamac. To je moguće, zar ne?

Loti je zagrlila Selestriju jednom rukom. – Traži ga spasilačka

služba – rekla je. – Sigurna sam da je dobro. Svi bezrazložno brinemo.

– Verovatno postoji neko jednostavno objašnjenje – složila se Džulija.

– S obzirom na to koliko poznajem svog brata, složila bih se sa Džulijom – dodala je Penelopi. – Monti nije tip čoveka koji bi se bacio u more. Život je previše dobar!

– Šta je uopšte radio tamo? Tako rano ujutro? – Selestrija je bila zbunjena. – Gde je mama? – Niko ništa nije rekao. – Ona ne zna? – Selestrija je bila zgranuta, ali ne i iznenađena. Svi su se previše plašili reakcije njene majke da bi se usudili da joj saopšte lošu vest. – Dobro, idem da je nađem – izgovorila je i izašla.

Gore na spratu, Selestrija je zatekla majku u spavaćoj sobi, pored prozora, još uvek u bademantilu, s Pučijem na rukama. Gledala je more kao da je znala da joj je progutalo muža. – Mama – obratila joj se Selestrija. – Tata je nestao na moru. Našli su njegov čamac i džepni sat.

Pamela je okrenula glavu i pogledala ćerku. – O čemu to pričaš?

– Tata je nestao. Našli su njegov čamac, ali on nije bio u njemu.

– Jesi li sigurna?

– Naravno. Stric Arči i teča Milton su otišli u luku. Spasilačka služba ga već traži.

Pamela se gušila u suzama. – Misle da je mrtav? – Sela je na klupicu pored prozora. – Ne mogu da verujem. Zašto bi isplovio tim starim čamcem po tako lošem vremenu?

– Jeste li se noćas svađali?

Pamela je bila uvređena. – Naravno da nismo!

– Da li ste bili pijani?

– Ne naročito.

– Sigurna si? – Setila se kako su se njenoj majci tresle ruke i nesigurno je hodala.

– Naravno da sam sigurna. Dobro, možda je bio malo pripit, ali ne toliko da bi uradio nešto glupo. Monti nije takav, kao što znaš. Osim toga, ostavio bi poruku.

U tom trenutku se začula kvaka na vratima. Obe žene pogledaše u vrata u nadi da će na njih ući Monti, ali umesto toga provirilo je Harijevo zabrinuto lice. – Da li je istina? – pitao je tihim glasom.

– Ne brini, Hari, dušo – uzviknula je njegova majka, požurivši prema njemu u ružičasto-belom svili da ga zagrlji. – Tvoj tata će biti dobro. Verovatno pije kafu u gradu i čita novine. Znaš njega. Svi moramo prestati da se brinemo. Šta će misliti kada nas zatekne u ovakvom stanju? – Privukla ga je u zagrljaj, pritiskajući svoj napuderisani obraz na njegov.

Dole u luci Merlin je čekao Arčija. U pristaništu se okupilo mnogo naroda, mrmljali su među sobom i zamišljali sve moguće neverovatne razloge za nestanak gospodina Montija. Najverovatniji je bio, svi su se složili, da su ga, možda, oteli gusari.

Ućutali su kada je Arči došao svojim roverom i parkirao se ispred *Snauta i Haundoma*. U pabu nije više bilo nijednog gosta, konobara, pa ni samog gazde, koji se priključio mnoštvu napolju u nadi da će videti telo.

– Gospode bože – izustio je Arči svom zetu. – Šta se tu dešava?

Izašli su iz automobila i krenuli. Ljudi su se razmakli da ih propuste, muškarci su skidali šešire da izraze poštovanje. Arči je prepoznao većinu lica, ali ih nije poznavao dobro kao njegov brat. Uprkos klasi kojoj je pripadao, Monti je popio mnogo piva i odigrao mnogo partija pikada u *Snautu i Haundu* i mnogo se smejao s tim ljudima na sebi svojstven opušten način.

Merlin je dotakao šešir. – Evo, tu je – rekao je, tužno pokazujući čamac. Trevor se pojavio iza prijatelja i otvorio dlan pokazujući džepni sat. Arči ga je uzeo.

– Da, to je očigledno njegov sat – polako je kazao, prateći pogledom inicijale koje je njihov otac urezao u čast Montijevog dvadeset prvog rođendana. Sada se činilo kao da se to dogodilo u nekom drugom životu. Spustio ga je u džep.

– Kako ste ga našli, Merline?

Merlin se počeo po bradi. – Ribarili smo. Jutros oko devet sati.

Bilo je maglovito, pa nešto razmišljam, ako je gospon Monti rano isplovio, možda se izgubio. – Arči je zamišljeno klimnuo glavom. Merlin je nastavio. – Trevor je prvi ugledao barku. Bila je daleko. Sigurno je otplutala. Kada smo došli do nje, *Princeza* je bila prazna, našli smo samo sat i bocu.

Arči izvi obrve. – Bocu? – ponovio je. Začkiljio je i pogledao Miliona. Milton slegnu ramenima. Monti nije bio pijanac. Merlin je klimnuo glavom Trevoru, koji je ušao u barku i kleknuo na kolena da dohvati bocu šampanjca koja je ostala skrivena ispod sedišta. Dao ju je Merlinu.

– Ma, vidi ti to! – uzviknuo je, držeći bocu u vazduhu tako da svi mogu da je vide. – Unutra je poruka.

– Poruka u boci? – izgovorio je Milton u neverici. – To je sigurno neka šala.

– Ako je šala, onda je neslana – dodao je Arči klizeći pogledom po radoznalim meštanima. Uzeo je bocu od Miliona i pokušao tresenjem da dođe do poruke, ali ona je ostala čvrsto u boci.

– Moraćete da je razbijete, gospon Arči – rekao je Milton. Okupljeni ljudi bivali su nestrpljivi. Mrmljanje je postalo glasnije. Možda je to poruka od otmičara. Ili njegova šala. Svi su znali da je Monti znao da smišlja smicalice.

Odjednom, okupljeni su morali da se raziđu jer se kroz gomilu probijao policajac.

– Ah, inspektore Trevelijane – rekao je Arči rukujući se s muškarcem.

Inspektora Trevelijana nemoguće je bilo promašiti zbog njegovih belih šašerjastih brkova i nakostrešenih sedih obrva, nabrekle donje usne koja se nikada nije smejala i sjajnog nosa koji je izgledao kao gomila otopljenog voska. S kapom od tvida i u bež kišnom mantilu bio je zaštitni znak Pendrifta jednako kao i *Snaut* i *Haund*, jer je pripadao vremenu kojeg se više niko nije sećao.

– Ni traga od njega, nažalost – smrknut je obavestio Arčija. – Naš tim pretražuje litice, a spasilačka služba već je na moru. Za sada, ništa. – Inspektor Trevelijan je gledao bocu. – Šta je to unutra?

- To i mi pokušavamo da saznamo - Arči je odgovorio. - Prokleta stvar se ne mrda.

- Moraćete da je razbijete, gospodine - rekao je inspektor Trevelijan.

Arči nije bio siguran da želi da ceo grad vidi ono što je pisalo u poruci. Ako je to stvarno šala, ispašće prilično glup. Ako je nešto gore, to ih se ne tiče. Prošao je kroz okupljene, kao što je često prolazio kroz svoje stado goveda, razmičući ih rukama. Zatim je kleknuo i grlicem boce udario o stenu ispod pristaništa. Grlić se odlomio u komadu i bućnuo u more. Pazeći da se ne poseče na slomljeno staklo, izvadio je poruku.

Bilo je to parče papira uzeto iz kuće. Iz Arčijeve radne sobe, preciznije rečeno. Iz gornje fioke levo, gde je držao svoj papir za pisanje i karte. Na njemu su stajale samo dve reči. Reči koje nisu imale nikakvog smisla, ali rukopis je bio Montijev.

Oprostite mi

Milton pogleda preko njegovog ramena. - Šta to sada, zaboga, znači? - izgovorio je zbunjeno.

- Samo bog zna!

- Sigurno ne samoubistvo? Monti je poslednji za koga bi se reklo da će se ubiti. Zašto bi uradio tako nešto?

Arči nije osećao ništa osim zbunjenosti. Bio bi tužan da je siguran u to da je njegov brat učinio tako nešto. Ali nije bio. Prvo, Monti je bio najsrećniji čovek koga je poznavao. Drugo, bio je pravi katolik. Treće, voleo je svoju ženu i decu. Tri veoma dobra razloga da sve to ne okonča. - Ovo je ludost! - besno je uzviknuo. - Kada se pojavi, sam ću ga ubiti!

Pokazao je poruku inspektoru Trevelijanu. - Meni to izgleda kao samoubistvo - odvratio je on vraćajući je.

- I izgledalo bi tako - složio se Arči - da je to napisao bilo ko drugi osim mog brata. Jednostavno ne verujem u to.

- Mi ćemo nastaviti potragu - rekao je inspektor Trevelijan. Pognuo je ramena, napeta od groznog posla koji je radio.

- Ako se bilo šta otkrije, dolazimo pravo u Hol.
- Hvala – odvratio je Arči namrštivši se.

Arči i Milton su se vratili kući zbunjeni. Merlin i Trevor su sedeli u pabu i stoti put prepričavali događaj dok su ostali iznosili stavove o tome šta se po njihovom mišljenju stvarno dogodilo. Ništa nije tu zajednicu bolje ujedinjavalo od dobre misterije.

Kada se rover zaustavio ispred *Pendrift hola*, ostatak porodice istrčao je na šljunkoviti kolski prilaz, očajnički želeći da čuju vesti. Arči je odmahnuo glavom. – Prokleta budala! – rekao je ljutito. – Ostaviti onu blesavu poruku u boci šampanjca. Zašto bi uopšte uradio tako nešto?

Pamela uze poruku. – To je njegov rukopis – kazala je. – Ti ne misliš da se... Ne bi on. Ne Monti. Ovo je šala! – Bilo je prekasno da zaštiti Selestriju i Harija. Poruka je već prosleđena dalje i svi su je smatrali besmislenom.

– Možda se ono što je počelo kao šala, kada je bio pijan i veseo na kraju proslave, završilo tragedijom – rekla je Penelopi.

– Hoćeš da kažeš da je mrtav? – upitala je Pamela ljutito.

– Kažem da je možda slučajno pao i udavio se.

– A to znači da je mrtav. Zašto to niko ne priznaje? Moj muž i otac moje dece je mrtav! – Prinela je ruku čelu i zavrtele joj se u glavi. – O, bože. Moram da legnem. Osećam da ću povratiti!

Džulija i Penelopi su joj priskočile u pomoć, uhvativši je svaka ispod ruke i povele je nazad u kuću. Selestrija i Hari su ih gledali. Niko nije imalo želju da pođe za njima. Kada bi Pamelu uhvatio jedan od njenih napada slabosti, bilo je bolje skloniti se s puta.

– Treba mi nešto žestoko. Soumse! – Arči je išao za njima. – Soumse! – Soums se pojavio u holu, bezizraznog lica, nadajući se da se neće приметiti da je čitav razgovor prisluškivao kroz prozor ostave. – Odmah mi donesi viski. I jedan za gospodina Milтона.

Selestrija i Hari, u pratnji Melise i Loti, Vilfrida i Sema, pošli su za Dejvidom i dvojicom muškaraca u Arčijevu radnu sobu. Bila je to biblioteka s policama za knjige do tavanice i s kaminom okruženim

tamnocrvenim klupicama presvučenim kožom i s dvema izlizanim kožnim sofama.

Stolica u kojoj je Arči čitao oblikovala se prema njegovom telu, otkrivajući punjenje od sunderaste pene nalik utrobi nekog od mrtvih zečeva koje su ulovili dečaci. Vazduh je bio zagušljiv, kao da prozor dugo nije otvaran. Selestrija se, dok je srce probadalo, sećala namrštenog izraza na očevom licu prethodne noći, kada ga je neprimećena gledala s vrata.

Bacila se na sofu pored Harija, koji je postao veoma tih i bled. Zagrlila ga je jednom rukom i privukla bliže. Izgledao je jadno kao izduvani balon, a oči su mu sijale od novih suza. Melisa i Loti zbile su se s njihove leve i desne strane.

Selestrija je pogledala Arčija. – Mama je u pravu, zar ne? Tata je mrtav.

Soums je doneo piće na poslužavniku. Arči je otpio gutljaj i progutao ga s izrazom očajanja na licu. Sve je to bilo veoma zbunjujuće.

– Neću ga otpisati dok ne vidim telo – odvratio je, a brkovi su mu se prkosno trgnuli. – Ili barem neke dokaze da je mrtav.

– A ubistvo? – upitao je Dejvid, tonući u fotelju svog strica. Arči je bio previše uzbuđen da bi mogao da sedi. Milton je prišao prozoru i s rukama u džepovima pogledao napolje kao da očekuje Montija da pređe preko livade.

– Koji je motiv? – upitao je Arči.

– Novac – odgovorio je Dejvid slegnuvši ramenima.

Arči je to odbacio odlučno odmahnuvši glavom. – Ni u kom slučaju. Možda jeste bogat, ali nije Krez.⁴

– Možda je Penelopi u pravu – složio se Milton. – Ono što je počelo kao šala, završilo se tragedijom.

Selestrija je pogledala Vilfrida i Sema, koji su sedeli na sofi naspram njih, ukočeni od šoka. – Šta ste svi vi radili kada ste bili s njim u čamcu?

– Igrali smo se gusara – odgovorio je Sem.

– Da li ste ikada stavljali poruke u boce? – Vilfrid i Sem su se

zamišljeno pogledali. Okrenula se ka bratu. – Da li je tata ikada pravio gluposti, kao na primer, da pada u more?

– Pravili smo se da pucamo na španske trgovačke brodove – odvratio je Hari.

– Nikada nismo stavljali poruke u boce, ali smo razgovarali o tome – rekao je Sem. – Stric Monti nam je rekao da je, ako se izgubimo na moru, najbolje poslati poruku kući. Talasi će je odneti na obalu.

– Odlično – izgovorio je Arči cinično. – Sumnjam da je poruka napisana na čamcu. Kao prvo, papir je iz mog radnog stola. Mislim da ju je ovde napisao, našao praznu bocu i otišao s namerom da napravi neku glupost.

– Znate da je voleo da se igra potrage za blagom u pesku. Šta ako je ta poruka u boci bila deo igre koju je smišljao? – izgovorio je Dejvid.

– Zašto je onda napisao *Oprostite mi*? – Arči iskapi svoje piće. – Ako sam u životu video neku poruku o samoubistvu, to je ova poruka.

– Ako je tata hteo da se ubije, u šta prilično sumnjam – nestrpljivo je rekla Selestrija – napisao bi dužu poruku. Jeste li ga ikada čuli da kaže nekoliko reči kada može da ispriča roman? Ne bi nas ostavio u neznanju. Rekao bi: „Nesrećan sam, ovo je jedini izlaz.“ Ili nešto u tom stilu. Ne bi bio tako zagonetan. Tata nikada nije bio zagonetan.

Na trenutak su svi ućutali. Sve je upućivalo na samoubistvo, ali niko od njih nije verovao da je to moguće. Zatim se čuo neki tih glasić.

– Tata ne bi hteo da budemo tužni. On nas voli. – Harijevo jedno lice ostalo je ukočeno, ako se izuzme jedna jedina suza koja mu je klizila niz obraz, ostavljajući tanak, blistav trag.

Iz misli ih je prenula uporna zvonjava na ulaznim vratima. Niko se nije pomerio. Činilo se da su svi u sobi zadržali dah jer su se Soumsovi koraci mogli čuti kako lupkaju po kamenom podu dok je hodao ka ulaznim vratima, a zatim se čuo žamor tihih glasova dok je

razgovarao s osobom koja je zvonila. Hladan vetar dunuo je unutra i kliznuo po podu u radnu sobu, gde je malo društvo u strahu čekalo vesti. Selestrija se stresla i prekrstila ruke. Osećala je kako joj se grlo sve više steže i stidela se što ne može da zaplače. Kao da joj je bol oduzeo moć da izrazi osećanja. Vazduh koji je dopirao bio je vlažan i mirisao je na more. Da li je konačno izbacilo telo njenog oca?

Soums je najzad pokucao na vrata radne sobe. – Šta je bilo? – pitao je Arči napetim glasom.

– Došao je inspektor Trevelijan – odgovorio je Soums. Arči je na trenutak pogledao mlađu decu. Pitao se gde je dadilja i zašto ih Džulija nije sve poslala nekud da ne prolaze kroz agoniju čekanja.

– Odvedi ga u sobu za prijeme – rekao je. Selestrija je ustala u znak protesta. – Sam ću ga odvesti – dodao je odlučno. Svi su ga gledali kako odlazi iz sobe i zatvara vrata za sobom.

– Našli su telo – rekla je Selestrija rezignirano, trljajući vrat. – Znam da jesu.

– Nemojte da prebrzo izvodimo zaključke – odvratio je Milton neuverljivo.

– Tačno – složio se Dejvid.

– Ne budi luda, Selestrija – izustila je Loti. – Ne verujem da je mrtav. Sve je to užasan nesporazum. Tata je u pravu, izvlačimo zaključke, a ne znamo ništa.

– Imamo poruku – planula je Selestrija. – Iz toga se ne može izvući drugačiji zaključak.

Izgledalo je kao da je prošlo mnogo vremena do trenutka kada se Arči vratio u radnu sobu. Lice mu je bilo sivo. – Našli su njegove cipele – kazao je. – More ih je izbacilo na stene.

Selestrija je uzdahnula.

Hari je zajecao. – Da li to znači da je tata mrtav? – pitao je. Selestrija je razmenila pogled sa stricem. On je tužno zatresao glavom.

– Bojim se da skoro sigurno jeste – odgovorio je.

– Ali zar čovek ne izuva cipele da bi mogao da pliva? – upitala je Melisa.

- Nije planirao da pliva. Glupost! - odgovorila je Selestrija.

Arči je odmahnuo glavom. - Bojim se da sve, poruka u boci, njegov džepni sat, cipele, govori da je oduzeo sebi život. Koliko god to izgledalo neverovatno, Monti je počinio samoubistvo.

8.

Otac Dalgliš je otišao biciklom u *Pendrift hol* čim je čuo vest. Donela ju je gospođica Hodel, iako u tom trenutku nije shvatala značaj glasine koju je čula. – Noćas se gospodin Monti napio i pao u more – rekla je, radujući se skandalu u najavi. – Svi pričaju o tome. – Mladež iz koga su rasle tri duge crne dlake podrhtavao joj je na desnom obrazu kada je uzalud pokušala da prikrije radost.

Otac Dalgliš bio je previše zapanjen da bi je ispitivao, osim toga, već je znao da su njene vesti često samo prazna nagađanja, iskrivljena i preterana kao u igri gluvih telefona. Čekao je pored svog radnog stola da ona isprazni korpu. Mrzela je taj rutinski posao, ali se nadala da će je on još nešto pitati, a onda je gledao kako odlazi iz sobe uz glasan ljutit uzdah. Odmah je pozvao policijsku stanicu i razgovarao s kancelarijom inspektora Trevelijana, saznajući da gospođica Hodel nije tako loše obaveštena kao što se nadao. Montija niko nije video od zabave prethodne noći. Sada, kada su pronađene njegove cipele, Trevelijan nimalo nije sumnjao u to da se siroti čovek stvarno udavio, ostavivši dvoje dece bez oca i ženu bez muža da se brine o njima. Strašna tragedija. Nesrećan slučaj, nema sumnje. Porodica je sigurno u potpunom šoku. Otac Dalgliš je mislio na Selestriju, onu prelepu, bezbrižnu devojkicu koja je hodala kao da pleše, i znao je da mora otići kod nje.

Još jednom je vozio bicikl kroz zrake sunca, sada kroz ćilibarsko svetlo dana na izdisaju. Na put su padale duge senke, a raspršena svetlost narandžastog lišća podsetila ga je da se leto bliži kraju. Nije prošlo ni nedelju dana otkako se vozio tim istim putem, veseo, dok ga je toplo avgustovsko sunce obasjavalo. Nije mogao da predvidi tragediju koja će ga naterati da se opet popne istom krivudavom stazom, srca teškog kao kamen. Svoje misli usmerio je na sutrašnju misu i u sebi zamolio Boga da mu pokaže najbolji način da uteši porodicu Montagju.

Njegovo putovanje prekinulo je stado svetlosmeđih krava koje su polako išle stazom ispred njega. Oko raščupanih glava životinja zujale su muve dok su one nervozno mukale, kao gomila debeloguzih žena u ribarnici subotom ujutru. Neki mladić sa štapom terao ih je da požure, ali one su tvrdoglavo odbijale da slušaju naredbe. Otac Dalgliš je strpljivo čekao da skrenu u polje, praćene uzbuđenim psom ovčarom koji svoj posao očigledno nije dobro obavljao.

Uz pomoć molitve i meditacije, uspeo je da odagna sve neprimerene misli o Selestriji, toj očaravajućoj devojci. Jednostavno, bio je izbačen iz ravnoteže. Znao je da, kada je ponovo vidi, neće više biti zaslepljen njenom lepotom, nego će videti dubinu lepog pakovanja, ljudsku dušu kojoj je sada očajno bila potrebna uteha. Stideo se svoje slabosti, ali znao je da će putovanje njegovog života biti začinjeno iskušenjem. Odlučio je da se odupre svakom izazovu hrabrošću i uverenjem. Njegova slabost samo će ga ojačati i podsetiti ga da je grešnik kao i svi drugi. Naučiće ga poniznosti.

Tako je razmišljao otac Dalgliš kada je stigao do *Pendrift hola*. Pročelje kuće bilo je u senci jer se sunce nalazilo nisko iza nje. Perdi nije istrčao da ga pozdravi kao što je uradio prvi put. Međutim, nije prošlo dugo, a vrata se otvoriše i Soums je stajao kao stari stražar na najvišoj stepenici, ukočenih ramena, visoko podignute glave, umornih očiju, dok je gledao niz svoj dugi, zapovednički nos. Udisao je kroz raširene nozdrve i, bez osmeha, klimnuo glavom pozivajući sveštenika da uđe. Sumorna dobrodošlica širila se iz kuće koja je već izgledala kao da žali.

- Sačekajte, molim vas, u predvorju - rekao je Soums. - Obavestiću porodicu da ste tu.

- Ako ne žele da me vide, potpuno razumem - taktično je izustio otac Dalgliš.

Batler je polako koračao po kamenom podu i pokucao na vrata sobe za prijeme. Ušao je i za sobom tiho zatvorio vrata. Otac Dalgliš načuljio je uši, ali nije čuo ništa osim ritmičnog kucanja starog sata i konačno njegovog tihog otkucavanja šest sati. Podigao je naočare

više na nos i obrisao znoj sa čela. Naporno je bilo popeti se biciklom.

Uz sablasnu škripu otvorila su se vrata sobe za prijeme i Soums je stao sa strane da propusti oca Dalgliša. Džulija je sedela na jednoj sofi s Penelopi, a Melisa i Loti na sofi preko puta. Selestrija je bila za klavirom, kao da će zasvirati.

- Oče - rekla je Džulija, ustajući da ga pozdravi. - Mnogo sam vam zahvalna što ste došli. - Ako joj je njegovo iznenadno pojavljivanje i zasmetalo, nije dozvolila da se to vidi.

- Hteo sam da izrazim saučešće - kazao je, a pogled mu je odlutao do klavira, odakle ga je Selestrija tupo gledala. - Čuo sam strašnu vest.

- Izvolite sedite - izgovorila je Džulija pokazujući rukom na fotelju. Osećala je da mu je neprijatno i pokušala da ga opusti na sebi svojstven uobičajeno vedar način. Međutim, sama se osećala tako tužno kao kišno nebo nad Kornišem. - Sve je to prilično zbunjujuće. Monti je ostavio poruku u kojoj moli da mu oprostimo i verovatno skočio u more. Ali to nimalo ne liči na njega, tako da niko od nas ne može da poveruje. Posegla je rukom za svojim cigaretama.

- Sviraj nešto veselo, dušo - kazala je Penelopi Selestriji. Pogledala je sveštenika. - Imali smo naporan dan.

Selestrija je zasvirala, muzika je odjekivala prostorijom tako da je Džulija morala da priča glasnije kako bi je čuli.

- Dečake sam poslala s njihovim rođakom Dejvidom da pucaju na zečeve. Bilo šta što bi moglo da skrene pažnju jednom malom Hariju. Obožavao je oca.

- Kako je njegova žena?

Penelopi je odgovorila ne razmišljajući. - U krevetu je, ima migrenu. Sumnjam da će ikada više ustati.

- Hoće li sutra doći na misu? - upita otac Dalgliš.

- Ne, pobogu - brzo je odgovorila Džulija. - Ona nije vernik. - Nije htela da ponovi stvari koje je Pamela izgovorila o Crkvi. Nije bilo pošteno prikazati je u lošem svetlu nekom strancu. Ali, ako se otac Dalgliš nadao da će joj pružiti utehu, moraće da se zadovolji

molitvom.

- Arči je otišao da kaže našoj majci, a Milton je u potrazi za telom
- rekla je Penelopi snažnim, zvonkim glasom, ne misleći na svoju nećaku. - Ako su našli cipele, onda moraju postojati i stopala. Ako postoje stopala, mora da je tu i noga. Monti mora da je negde, osim ako nije u stomaku neke ribe.

Selestrija je iznenada prestala da svira i ustala. Bila je bleđa kao smrt, što je naglašavalo njene plave oči. Kosa joj je bila začešljana od lica i prikačena na temenu odakle se talasasto spuštala niz leđa, pa je izgledala mlađa i krhkija.

- Ja uopšte ne mislim da se udavio - izgovorila je. - Zašto bi se negde pojavile same cipele vezanih pertli? Poverovala bih u to kad bih u njima videla stopala.

- Slažem se sa Selestrijom - rekla je Melisa.

Loti je otresito klimnula glavom. - Ja mislim da je otet.

- Pa zašto je onda ostavljena poruka? - ljubazno je pitala Džulija.

- Bio je prisiljen da je napiše - odgovorila je Selestrija. Prošla je pored sveštenika i pridružila se svojim rođacima na sofi.

- Ali papir je uzet iz Arčijeve radne sobe - pobunila se Džulija i povukla dim. Od svega toga bolela ju je glava.

- Onda je neko provalio i naterao ga da to uradi. - Odjednom besna, pogledala je svoju tetku i strinu. - Tata nije počinio samoubistvo. - Okrenula se prema svešteniku. - On je religiozan čovek. Veruje u raj i pakao. Svi znaju da se samoubistvom ne odlazi u raj nego u večno prokletstvo. Zašto bi večno prokletstvo bilo bolje nego život?

Pogledala je u njegova stopala i primetila da nosi rasparene čarape. Otac Dalgliš je pratio njen pogled i hteo da propadne u zemlju. Opet se dogodilo isto: jedna čarapa crvena, druga žuta. Pogledali su se i Selestrija mu se slabašno osmehnula. Uprkos tragičnom tonu tog dana, sveštenik nije mogao a da ne uzvрати osmehom.

- Onda nam nema druge nego da čekamo - rekla je Džulija uzdahnuvši.

- I molimo se - dodao je otac Dalgliš ozbiljno. - Šta god se dogodi, to je božja volja.
- Ili Montijeva - odvratila je Penelopi hladno.

Kada je Elizabet Montagju čula novosti, u početku nije mogla da veruje. - To nije istina. Robert nikada ne bi bio tako sebičan! - pobesnela je, a lice joj je poprimilo boju sveže modrice.

Arči je pokušao da bude racionalan. - Znam. Neverovatno je. Ali to je jedino objašnjenje. Monti je nestao. Poruka u boci, cipele u moru, barka ostavljena na pučini, sve to upućuje na jedno. Da se Monti ubio.

- Robert nikada ne bi uradio nešto slično. Čak i da je bio nesrećan. Što nije bio, a ja bih za to znala. Majka sam mu, pobogu. To je sigurno neka šala. Bolesna šala. Ili otmica.

Arči je uzdahnio. Takvu svađu je već imao s Dejvidom. Umorno je protrljao čelo. - Bojim se, majko, da u ovoj fazi ne možemo da verujemo ni u šta drugo osim u najgore. Kako i zašto, to možda nikada nećemo saznati, ali Monti je najverovatnije mrtav.

Elizabet je utonula u sofu. - Ako je tako, onda neće proći dugo dok mu se i ja ne pridružim - kazala je, glasom tihim od potisnute tuge.

Arči joj je sipao džin, a zatim prišao prozoru i zagledao se u sve slabiju svetlost. Od Hola se preko vrta brzo stizalo do njene kuće, a gledala je na more. Lepa bela kuća velikih prozora sagrađena je u isto vreme kada i glavna zgrada, ali nije toliko negovana i bila je neobično vlažna. Ostavljala je isti hladan utisak kao i njena gazdarica, a kamin je morao da gori tokom čitavog leta. Napolju, more je bilo mirno pod plamenoružičastim nebom. Na horizontu su plovili paperjasti oblaci i poprimali duboku nijansu sive dok je sunce tonulo iza njih.

- Čemu ta poruka? *Oprostite mi*. Šta da ti oprostimo, Monti? To što si ostavio ucveljenu porodicu? To što nisi rekao da si nesrećan? Šta si sve držao u sebi? Što nisi nikada tražio pomoć? - Arči kao da je pričao sam sa sobom.

- Nije bio nesrećan – prasnula je Elizabet i onda otpila veliki gutljaj džina. – Bio je veseo. Oduvek je bio veseo. Robert nikada nije ništa krio. *Bez iznenađenja*. Uvek je bio takav. Kao i njegov otac. Iskren. Časnijeg čoveka jednostavno nisi mogao da nađeš. Ako je mrtav, onda to nije zato što je to hteo. Smrt je našla njega i zgrabila ga je. – Uspravila se, ukočene vilice, dok se borila s osećanjima.

- Ali neću u to da verujem dok se ne nađu dokazi. Nema sahrane dok se ne nađe telo. Do tada, moj Robert je još uvek živ.

Arči se okrenuo ka njoj. Bila je krupna žena, širokih bokova i snažnog, impresivnog lica, a ipak, u toj hladnoj sobi izgledala je veoma sitna.

- Zašto ne dođeš na neko vreme u *Hol*? – predložio je ljubazno, iako mu Džulija ne bi bila zahvalna što je to uradio. Njegova majka ga je strogo pogledala.

- Možda sam stara, ali četrnaest godina preživljavam sama. Nema razloga da sada nekome budem na teretu. Sutra ću vam se kao i obično pridružiti na misi i volela bih da se vidim nasamo s ocem Dalglišom. Ako je Robert mrtav, onda će samo bog moći da me uteši.

Dok je izlazio iz sobe, Arči je čuo zvuk lomljenja stakla. Potrčao je nazad i majku našao na kolenima kako drhtavim rukama skuplja krhotine. Kleknuo je pored nje. – Ostavi me na miru – zarežala je. Žestina njene reakcije ga je iznenadila, ali poslušao ju je. Okrenuo se još jednom i video kako se spustila na pod i zagnjurila lice u ruke. Njegov prirodni poriv bio je da je uteši, ali ona se nije mogla utešiti. Otišao je s osećajem nemoći koji ga je čitavog života progonio. Kako to da se Monti divio *njemu*? Čemu je imao da se divi?

Otac Dalgliš je stigao do svog bicikla. Suton je bio težak, vazduh hladniji, a vetar je s mirisom mora nosio prvi dimni miris jeseni. Zastao je na trenutak, pitajući se da li je njegova poseta donela neko dobro. Otac Henkok bi tačno znao šta treba da kaže. Ali on ne. On nije znao prave reči ili nije imao govorničkog dara.

Iznenada je osetio nekoga iza sebe. Još uvek držeći ruke na

volanu bicikla, okrenuo se. Tamo, na pragu, sedela je Selestrija. Kresnula je šibicu i pripalila cigaretu, a njeno ljupko lice odjednom je bilo obasjano u sumraku.

– Mama mrzi kada pušim. Kaže da nije damski.

– Mislim da je verovatno u pravu – odgovorio je otac Dalgliš.

– Ja smatram da se to danas može oprostiti više nego bilo kada, šta vi mislite?

– Veoma mi je žao, Selestrija.

– I meni. To je teška sramota. Izludeli su me unutra. Stalno ista priča: „Izgleda da je samoubistvo, ali to uopšte ne priliči tati. Zašto bi to uradio?“ I tako dalje, i tako dalje. Želim da zapušim uši i da ništa više ne čujem. Što se mame tiče, ona ponovo ima migrenu i leži, a nema tate koji bi je rešio muke. U pravu je tetka Penelopi, nikada se neće oporaviti. – Podigla je pogled i ispustila dim u vazduh. – Šta čoveka navede da oduzme sebi život?

– Nepodnošljiva nesreća – odgovorio je. – Depresija koja je toliko teška da je ta alternativa, ono što on misli da je alternativa, bolja od života.

– Vidite, to je ono što ne razumem. Tata je bio tako srećan. Sve vreme. Uvek se smejao. Imao je vremena za svakog. Njemu niko nije bio previše mali ili nevažan da bi mu smetao. Znate, bilo mu je stalo do ljudi. Bilo mu je stalo do nas. Voleo je život. Zašto bi neko takav napisao poruku, stavio je u bocu, isplovio usred noći i onda skočio u more?

Otac Dalgliš je naslonio bicikl na zid i seo pored nje. Osećao je potrebu da govori i bilo mu je drago što može da bude koristan.

– Vi uvek idete biciklom? – pitala je, i on je odjednom osetio miris zumbula na njenoj koži. Bilo je nečega zanosnog u mirisu proleća zbog čega mu je u zatreperilo stomaku.

– Kada je vreme lepo, idem – odgovorio je.

– A šta kada pada kiša?

– Pokisnem ili idem automobilom.

– Znači, imate ga?

– Imam. – Nasmejao se. – Ali ne volim da vozim.

- Bojite se?
- Malo sam napet, recimo.
- Kad ja budem učila da vozim, mislim da će svi biti mnogo napetiji od mene.

Držala je cigaretu među usnama i gledala ga kroz dim koji je izduvala. - Da li čovek ide u pakao ako se ubije? - pitala je.

- Nije na nama da oduzmemo život koji nam je dao Bog.
- Znači, ako se tata ubio, onda je večno proklet?
- On je u paklu dok Bog ne odluči da mu oprosti. Moramo se moliti za njega.

- Da li nas Bog sluša?
- Zato se i molimo, jer On sluša. - Podigao je naočare malo više na nos. - Vidite, da ste vi uradili nešto loše, da li bi vam vaš otac to večno zamerao?

- Naravno da ne bi.
- Onda ste sami odgovorili na svoje pitanje. Bog je otac koji prašta. Ja međutim ne verujem da čovek ostane nekažnjen za ubistvo, a ništa manje ni za samoubistvo.

- Celog života idem u crkvu zbog tate. Mami do toga nimalo nije stalo. Ona nije pobožna i misli da je sve to smišljeno kako bi se prosti ljudi držali u pokornosti i neznanju. Ne mogu da kažem da sam nekada stvarno razmišljala o Bogu.

- Ali sada razmišljate o njemu.
- To je zato što sam prisiljena. Ako je tata mrtav, nalazi se na mestu gde ja ne mogu da mu dođem. U tom mestu vlada Bog, pa bih mogla da pokušam da razgovaram s Njim.

Otac Dalgliš oseti kako mu se srce širi. - To je jedan od načina gledanja na to - odgovorio je nesigurno se osmehnuvši. - Bog može biti velika uteha u ovakvim trenucima.

- Ipak, ja se i dalje nadam - rekla je, okrenula se i otresla pepeo na šljunak.

- To je potpuno prirodno. Dok nema dokaza, nada uvek postoji.
- Deda mi je govorio kako ljudi koji umru postaju zvezde.
- Lepo razmišljanje.

- Htela bih da je on sada tu.
- Vaš deda?
- Da. On bi znao šta treba da se radi. On je od onih ljudi koji sve znaju.
- Gde živi?
- U Njujorku. - Povukla je poslednji dim cigarete. Žar je svetleo kao svitac. - Mami je Hari oduvek bio najdraži, posle nje same, naravno. A ja sam dedi posebna.
- A vaš otac?
- Tata? Njemu je svako poseban.

Otac Dalgliš se pozdravio sa Selestrijom i gledao je kako ulazi u kuću. Ostao je sam u tami, samo s blagim mirisom zumbula. Na prozoru na spratu neko je stajao u senci i posmatrao ga. Pamela se ogrnula šalom i drhtala. Nije se pomerila dok sveštenik nije zašao iza ugla i nestao niz stazu. Zatim je pogledala prema nebu, pitajući se da li uopšte postoji raj.

Te noći Selestrija je osetila snažnu potrebu da pogleda malog Baunsija u njegovom krevetu. Svi su otišli na spavanje. Osećala se izmoreno i plačljivo i čudno besno. Sećala se kako je jutros išla po plaži tražeći Baunsija, ne znajući da je umesto njega more uzelo njenog oca. Odšunjala se hodnikom do Baunsijeve sobe, ukrašene bež tapetama s dezenom svetloplavih slonova. Baunsi je obožavao slonove, nazivao ih je „lonići“. Otvorila je vrata najtiše što je mogla. Na bleđoj svetlosti sveće pod uljem eukaliptusa na stočiću pored kreveta, Baunsi je ležao u svom krevetu, ruku podignutih do ušiju, u plavoj pidžami, raširenih nogu i otkriven. Oči su mu bile zatvorene, koža prozirna, njegove pune usne mekane u toploj utesi snova. Nežno ga je pokrila, a zatim mu noge, jednu po jednu, uvukla pod ćebe. Nije se ni pomerio, nastavio je da diše duboko i ravnomerno kako to samo deca rade. Odjednom, osetila je kako joj se oči pune suzama koje teku niz obraze. Bio je tako lep i bezgrešan.

Èula je neki pokret i okrenula se. Džulija je stajala na vratima u kućnoj haljini. Selestrija se osmehnula kroz suze. Džulija joj je prišla

na prstima i jednom rukom zagrlila svoju nećaku.

- Jutros smo mislili da je Baunsi - prošaputala je Selestrija.

- Stidim se što osećam zahvalnost, sada kada je Bog uzeo Montija - odgovorila je Džulija. - Moje srce je puno zahvalnosti i tuge.

- On je blago - rekla je Selestrija. - Utešno je videti ga kako sigurno spava u svom krevetu. Uliva mi nadu. Baunsija smo našli, možda ćemo naći i tatu. - Dugo su ćutale, utonule u misli. Konačno je Džulija progovorila.

- Nisi sama, Selestrija, dušo - rekla je. Selestrija je bila previše ganuta da bi odgovorila.

Pustila je da je strina privuče sebi i spustila joj glavu na rame. Obe su gledale dete kako spava i plakale.

9.

Pendrft nije govorio ni o čemu drugom otkako je prethodnog jutra pronađen čamac gospodina Montija. Niko nije verovao u to da je Monti počinio samoubistvo. U tome su svi bili složni. Svi su tvrdili da su ga dobro poznavali jer je rado provodio vreme sa svakim ko mu ponudi društvo. Ne, Monti koga su oni poznavali bio je zadovoljan svojim životom i više nego spreman da podeli to zadovoljstvo s ostatkom sveta.

Zapravo, Monti je bio deo kornvolškog gradića Pendrfta isto kao pita i kajmak. Uživao je u čitanju novina uz kafu u čajdžinici Megi Brevik, u kupovini cigareta u radnji na uglu i ispijanju piva u *Snautu* i *Haundu*. Svi su ga srdačno pozdravljali i svakog je znao po imenu, od žene na šalteru ambulante do starog Taleka, što je sedeo na klupi i gledao more, iz dana u dan, kao odbačeni kaput koji posle svake kiše izgleda sve pohabanije.

Interesovali su ga najsitniji detalji u njihovim životima: žena čiji je muž zabludeo, bolestan pas, problemi s vodovodnim instalacijama, dete koje je dobilo nagradu u školi, inflacija, vlada, kraljica, priče o tome kako je ranije sve bilo bolje. Čak ni Arči nije znao da je sin gospođe Kradik u bolnici zbog dečje paralize. Gospođa Kradik je vodila poštu i ne bi ni pomislila da razgovara s Arčijem ili Penelopi, ali Monti bi se zadržao kada nije bilo gužve i mada je sada dolazio iz Londona samo leti, pamtio je sve o njenoj porodici i brinuo o njima više od njenog rođenog muža. Jednom ju je njegovo saosećanje dovelo do suza. Poverila se svojim prijateljima i meštani su ga još više zavoleli – iako možda ne i gospodin Kradik.

Pamela, s druge strane, nikada nije otišla u poštu, a Selestrija je odlazila u grad samo da se opskrbi stvarima koje joj nisu potrebne, kako bi malo uživala u kupovini. Nikada joj nije palo na pamet da razgovara s meštanima. Zurili su u nju u čudu, njena lepota ih je zbunjivala. „Dobro jutro, gospođice Montagju“, rekli bi; muškarci bi

dodirnuli šešir, žene ljubazno klimnule glavom – znala je da je labud među guskama. „Pozdravite oca“, kazali bi, a ona bi im uputila ljupki osmeh koji bi oni gladno gutali i zaboravila bi ih čim okrene glavu. Najbolju porodicu Pendrifta mogli su poštovati i diviti joj se s udaljenosti; Monti je, međutim, bio jedan od njih.

Bila je nedelja ujutru. Dok je većina meštana pripadala Anglikanskoj crkvi, neki su, kao porodica Montagju, bili katolici i odlazili su na misu u Crkvu Blažene Device Marije, jednu od malobrojnih preostalih originalnih katoličkih crkava koje su preživele pošto je Henri Osmi većinu sravnio sa zemljom. Te nedelje, međutim, bilo ih je znatno više, dok je protestantska Crkva Svih svetih bila praktično prazna. Prečasni Vudli u čudu se češkao po glavi i pitao se kuda su svi otišli.

Selestrija je, obučena u crninu, pošla na misu s ostatkom porodice. Od očevog nestanka, Hari skoro da nije progovorio. Lice mu je bilo tužno, a pogled prazan. Pamela je ostala u krevetu tražeći od Soumsa da pozove veterinara jer je Puči odbijao hranu. – U depresiji je – kazala je. – I ne krivim ga. I ja sam u depresiji. – Dejvid je išao napred s dečacima, ali nije pokušavao da ih razveseli. Džulija je vodila Baunsija za ruku, a dadilja je hodala sa strane, i primetila da je dečaku odvezana pertla na cipeli, mada nije htela da ih usporava time što će se sagnuti i vezati je. Elizabet je hodala s Arčijem, oslanjajući se na njega sada kada nije bilo Montija. I ona je obukla crninu. – Još tugujem za Ajvanom – objasnila je kada je Arči došao po nju. – Ne želim da oplakujem i Roberta. Preživeo je rat, preživeće i ovo. – Milton je išao sa svojom ženom, koja, u skladu sa slavnom engleskom tradicijom tugovanja, nije pokazivala osećanja.

Loti i Melisa su koračale pored Selestrije kao par pogrebnih deveruša, a njihovi diskretni crni šeširi bili su u drugom planu pored kitnjastih crnih pera na Selestrijinom šeširu. Loti je bila toliko slomljena tugom zbog stričevog nestanka da se usred noći iskrala iz kreveta i pisala Fransisu Braunu. Pošto se nedeljama uzdržavala, sada je pustila da joj se sav bol i čežnja izliju iz srca na papir, koji je

ispisivala sitnim, urednim rukopisom. Dok je sedela sama u stričevoj radnoj sobi, upotrebivši onaj isti papir koji je Monti uzeo da napiše svoju oproštajnu poruku, pitala se da li je Selestrija bila u pravu kada je rekla da će biti mnogo lakše da zajedno pobegnu nego da njenim roditeljima otkriju istinu. Suočena sa smrću, osećala se hrabro i neustrašivo. Zašto provesti život s muškarcem koga ne voliš, samo da bi ti bilo lagodno? Fransis možda nema novca, ali bogat je svim onim osobinama koje su njoj zaista važne. „Shvatila sam“, napisala je, „da nam život može biti u svakom trenutku oduzet. Ne želim život pun kompromisa. Želim da imam sve, a ti si sve.“ Pismo je sada bilo sakriveno u njenoj torbici, čekajući da bude poslato sutradan ujutru.

Èim je porodica Montagju stupila na prolaz između klupa, svi pogledi se okrenuše prema njima, a kad su krenuli između redova, ljudi su u znak poštovanja pognuli glave. Džulija je stisnula Baunsija za šaku jer se plašio velike mase ljudi. Dečak je drugu ruku pružio ka dadilji, koja ju je uhvatila i palcem mu protrljala meku kožu. Džulijin pogled se sreo s Merlinovim. Skinuo je kapu i pritisnuo je na grudi, poželevši da vrati vreme i da umesto one užasne poruke u boci nađe njenog devera kako spava u barci.

Porodica je sela na svoja mesta ispred dve klupe. Selestrija se smestila pored svog brata i uhvatila ga za ruku. On je nastavio da gleda ispred sebe, kao da je ne primećuje. Oboma im je bilo teško; telo nije nađeno i zato je iskra nade još postojala. A opet, nisu je mogli uhvatiti, kao što se ne može uhvatiti ni svetlosni zrak.

Po običaju, Selestrijine misli počеше da lutaju tokom mise. Nije razumela latinski i bio joj je monotono uspavljujuć. Došla je zato što je znala da bi to njen otac voleo i, mada je ona mala nada da je preživeo ostala, verovala je da se Bog još nije odlučio hoće li im ga vratiti ili ne. Možda ga je trebalo malo nagovarati, a u tom slučaju bi verovatno upalila molitva. Međutim, kada je otac Dalgliš stao pred njih, njegovo pobožno prisustvo naglašeno sjajem zelene crkvene odore, natera njene misli da prekinu besciljno lutanje. Sveštenik je izgledao potpuno drugačije od onog nezgrapnog muškarca s kojim

je prethodne večeri razgovarala na pragu kuće. Njegov autoritet i pojava ispunjavali su crkvu. Pocrvenela je, poželevši odjednom da mu nije postavila onako glupa pitanja, kao da je njegov celibat nešto čemu se treba smejati.

– Pre nego što započnem misu, voleo bih da vam danas poželim dobrodošlicu u crkvu. Znam da su mnogi od vas došli da izraze poštovanje Robertu Montagjuu i njegovoj porodici u ovim tužnim i teškim trenucima. Sve vas pozdravljam i zahvaljujem vam za vašu podršku i utehu. – Pogled mu se zaustavio na Selestriji, s izrazom lica punim saosećanja. – Molimo Boga da se kroz molitvu Robert Montagju srećno vrati svojoj porodici i da se svi mi ujedinito kroz ljubav i da damo snagu onima kojima je potrebna.

Selestrija je primetila da je Hariju zadrhtala donja usna, a i njoj se oči napuniše suzama. Odjednom je sve izgledalo tako stvarno. Otac im se nije vratio i nije bilo ni glasa od njega. Iako joj je srce govorilo da je to nemoguće, razum je prihvatao činjenicu da sve upućuje na samoubistvo. Sve osim prirode njenog oca, koju možda i nije poznavala tako dobro kao što je mislila.

Na kraju mise svi su izašli na jako sunce, koje kao da se rugalo ozbiljnosti tog dana. Meštani Pendrifta izrazili su poštovanje Elizabeti, Džuliji i Arčiju, Penelopi i Miltonu, tužno se osmehujući deci koja su stajala okolo kao životinje u zooškom vrtu i pokušavala da ignorišu radoznale posmatrače. Selestrija je stajala dalje od okupljenih s Loti i Melisom, koje su odlučile da spasu svoju rođaku od razgovora s meštanima. – Kao da nisi dovoljno propatila – oštro reče Melisa, gledajući majku kako se rukuje s ljudima koje nikada do tada nije videla.

– To ti je cena kad pripadaš najvažnijoj porodici u gradu – rekla je Loti uzdahnuvši. – Svi misle da imaju pravo na deo tebe.

– Ne – odvrtila je Selestrija odmahujući glavom tako da joj se perje na šeširu njihalo gore-dole kao da će odleteti. – To je zato što su svi toliko voleli tatu. Svako ovde misli da mu je bio blizak prijatelj. Nisu izgubili samo nekog dalekog pripadnika zajednice, nego prijatelja. Ja jedva da nekoga poznajem, a tata ih je sve znao po

imenu. A oni stariji, kao što je onaj bradonja – pokazala je na Merlina, koji je stajao sa šešikom u ruci i razgovarao s Arčijem – kladim se da poznaje tatu od kada je bio dete.

Odjednom se neka sredovečna žena odvojila i prišla trima devojkama. Bila je prsata i privlačna, s kosom boje poljskog miša skupljene u punđu ispod mornarskoplavog šešira. Selestrija je znala da ju je ranije već negde videla, ali nije mogla da se seti gde. Žena je na trenutak oklevala i kao da je klonula pod Selestrijinim zapovedničkim pogledom. Brzo je uvukla glavu u ramena, podstaknuta poštovanjem koje je osećala prema devojčinom ocu. – Ja sam gospođa Kradik – rekla je blagim glasom devojčice, koji se kao dim iz zapaljenog drveta uvijao oko njenih samoglasnika. Selestrija pruži ruku. – Samo sam htela da vam kažem koliko mi je žao zbog vašeg oca. Bio je dobar, prijatan čovek. Najbolji. – Osmehnula se i spustila pogled kada su joj obrazi pocrveneli.

– Hvala – rekla je Selestrija, poželevši da žena ode. Umesto toga, gospođa Kradik je podigla pogled; oči su joj sada sijale od suza i ona nastavi.

– Znaite, moj mali sin je bio veoma bolestan. Veoma. Mislili smo da će umreti. A onda je vaš otac, gospodin Montagju, našao najboljeg lekara i platio njegovo lečenje. Rekao mi je da nikada nikome ne kažem. Ovaj, nije hteo da posrami mog muža. Znaite, ja ne želim da njegova dobrotu prođe neprimećena. Vi i ostatak porodice trebalo bi da znate šta je činio za druge. Bio je nesebičan čovek, gospođice Montagju.

– Kako je sada vaš sin? – pitala je Loti.

– Oh, sada je bolje, gospođice Flint. – Ponovo je pogledala Selestriju. – Da nije bilo vašeg oca, moj Rivan bi... – Naglo je ućutala, hvatajući dah. – Ali, da vas ne zadržavam. – Okrenula se i otišla, nestavši u moru tamnih odela i šešira.

– Jesi li ti znala za to? – pitala je Melisa Selestriju. Njena rođaka je odmahнула glavom. – Ne.

– Koliko smo malo znali o stricu Montiju – kazala je Loti zadivljeno.

Selestrija je zažmirila, prisećajući se Džulijinog i Montijevog razgovora u biblioteci, koji je prisluškivala. – Toliko da je nemoguće poverovati – suvo je izjavila. – Počinjem da pomišljam kako nimalo ne poznajem svog oca.

Kada se Selestrija vratila u *Hol*, odmah je otišla na sprat da vidi majku. Pamela je sedela u krevetu u džemperu od kašmira i spavaćici, pokušavajući da nahrani Pučija parčetom hleba i paštete. Kada je ćerka ušla, podigla je pogled. Oči su joj bile crvene i sjajne. – Ne želi da jede.

– Ješće kada ogladni – odgovorila je Selestrija otkopčavajući kaput.

– Izgubio je apetit.

– Svi smo ga izgubili.

– Nikada nisam mislila da je Puči voleo tvog oca. Ali, očigledno je očajan.

– Jesi li poslala telegram dedi? – Selestrija je skinula šešir i počela da vadi ukosnice iz kose pred ogledalom Pamelinog toaletnog stočića.

– Ne želim da ga uznemiravam dok ne budemo sigurni.

Selestrija obesi ramena dok se odsutno igrala ukosnicom. – Oh, mislim da smo sigurni.

– Dok ne nađu telo, ja ne želim da verujem u to.

– Možda nikada neće naći telo, mama. Kao što taktično kaže tetka Penelopi, možda je u utrobi neke ribe.

– Na moru kod Kornvola nema tako velike ribe – prigovorila je Pamela. – Šta ta blesava žena uopšte zna? – Odjednom je zaplakala.

– Oh, pobogu, ti blesavo kuće, jedi!

Selestrija je sela na ivicu kreveta i uzela majku za ruku.

– Šta ćemo sada? – zakukala je Pamela. – Ne mogu da živim bez Montija. Bio mi je sve. Kako je to mogao da mi uradi? Ako je bio nesrećan, trebalo je da mi kaže. Rešili bismo to. Ali otići i ubiti se, to je neverovatno sebično.

– Jednostavno moramo da živimo s tim – rekla je Selestrija,

trudeći se da bude jaka zbog majke. – Hari će ponovo krenuti u školu. Mi ćemo se vratiti u London. Život će se nastaviti po starom. Samo tate više neće biti, to je sve. – Zavládala je duga tišina dok je Pamela razmišljala o Selestrijinim rečima. Zatim je naglo zgrabila Selestriju za ruku.

– Ah, Selestrija. Ja sam te lagala.

– Lagala? U vezi s čim?

– U vezi sa mnom i tvojim ocem. U vezi s tom noći kada je nestao. Ipak smo se posvađali.

– Zbog čega?

– On je užasan ženskaroš.

– Tata?

– Oh, dušo. Previše si mlada da bi znala nešto o tome. Nedužna si, naivna. – Selestrija pomisli na Ejdana Kunija, ali nije osetila ništa osim nepodnošljive praznine. Pamela je pomilovala po obrazu. – On voli lepe žene. Naravno, navikla sam na njegovo flertovanje i uglavnom se pravim da ne vidim. Ali to ne znači da me ne boli kad primetim kako gleda neku koja je mlađa i lepša od mene. Kada ih pogleda tako, nijedna ne može da odoli. Kao da gleda kroz tebe i u tebe i zna šta hoćeš i šta ti nedostaje u životu. Ali te noći, čaša se prelila. Pošto smo došli gore, napala sam ga. Rekla sam mu da je previše mator da osvaja mlade devojke, da je zbog toga smešan. – Prešla je prstima preko očiju da obriše suze. Nokti su joj bili dugi i crveni, besprekorno manikirani. – Onda sam mu rekla da ne želim da ubuduće toliko putuje. Da nije pošteno da me tako često ostavlja samu.

– Šta je on odgovorio? – pitala je Selestrija tihim glasom.

Pamelino lice se zgrčilo od tuge. – Toliko se naljutio da uopšte nije ličio na sebe. Kao da je odjednom u njega ušao neki stranac. Rekao je da je njegovo flertovanje bezazleno. Da je to samo zabava. Tvrdio je da se ubija od rada kako bismo ti i ja imale sve najbolje i da bi Hari dobio najbolje obrazovanje koje postoji u Engleskoj. Besneo je što ga Elizabet stalno tera da bude savršen, što su njena merila toliko visoka da ne može sve vreme da ih ispunjava. Rekao je da mu

je dosta da ga uništavamo, da je kao stena u ogromnom moru ljudi koji svi nešto traže i koji ga malo-pomalo troše sve dok ne bude mogao više ništa da pruži. Rekao mi je da sam razmažena i pohlepna. – Ramena počese da joj se tresu. – Rekao je, što se pre udaš, to bolje, jer ćeš postati kao ja i izluđivaćeš ga svojim prohtevima.

– To je rekao?

– Rekao je neke strašne stvari, dušo. To je sigurno bilo zbog alkohola. Kunem se, nikada ga do tada nisam videla takvog. Sada će me to pratiti do kraja života jer ću ga se takvog sećati.

Selestrija je sedela u tišini, namrštena. Osećala se kao da je njena majka upravo srušila temelj njenog sveta; ona je sada nad provalijom i nema za šta da se uhvati kako ne bi pala. Progutala je knedlu i pokušala da ignoriše bol u grlu.

– Da li se ubio da bi nas kaznio? – pitala je. Glas joj je bio slab i hrapav. – Zato što smo previše tražile? Pa, to nije ništa u poređenju s paklom koji je on priredio svima, zar ne? Otac Dalgliš kaže da je samoubistvo smrtni greh i da će otići pravo u pakao.

– To je rekao? – pitala je Pamela. – Monti je u paklu?

– Ne znam zašto izgledaš tako iznenađeno, ti ne veruješ u raj i pakao.

– Ne, ne verujem. Nema pakla, postoje samo drugi ljudi. – Cinično se nasmejala.

Selestrija je uzdahnula i ustala. – Dobro, mama, nemoj zaboraviti da pozoveš dedu. On mora da zna. Ja ću mu pisati.

Tog popodneva Selestrija je sedela za radnim stolom svog strica i otvorila gornju fioku s leve strane. Unutra, u urednim svežnjevima, nalazili su se memorandumi i dopisnice za korespondenciju. Pokušala je da zamisli u kakvom stanju je bio njen otac kada je sedeo tu usred noći i razmišljao šta da napiše u oproštajnoj poruci. Naravno, mislila je, ako čovek hoće da se ubije, želeće da objasni svojoj porodici, nekako da ih umiri. Umesto toga, njen otac je napisao samo dve besmislene reči. Šta da mu oprostite? To što je sebi

oduzeo život? To što zbog njega porodica prolazi kroz pakao? Što se svađao sa svojom ženom? To što je rekao tako strašne stvari o svojoj ćerki koja, uzgred budi rečeno, ne želi nikada da bude kao njena majka?

Zamislila ga je kako stoji pored prozora, gde ga je zatekla u noći rođendanskog slavlja. Izgledao je toliko drugačije. Ozbiljan i zabrinut. Uplašila se zbog okrutnosti njegovog lica. Kada ju je primetio, tamno lice mu se smekšalo i ponovo je bio onaj ushićeni otac koga je volela. Polako je sklapala deliće svojih razgovora s majkom i strinom Džulijom i dva razgovora koje je krišom slušala kada nije znao da ga neko gleda. Bila je sigurnija nego ikada da je porodica bezbrižno uživala u letnjim praznicima, a da je Robert Montagju krio neku mračnu tajnu.

Izvadila je list papira i uzela hemijsku olovku iz kutije na radnom stolu. *Dragi deda*, počela je. *Dogodilo se nešto strašno i treba mi tvoja pomoć...*

* * *

Elizabet Montagju je stajala u sobi za prijeme oca Dalgliša i gledala kroz prozor u vrt. Rukom je čvrsto držala svoj štap i lice joj se ukočilo od ogorčenja. Ponudio joj je stolicu, ali nije htela da sedne. – Moj sin nije mrtav – rekla je ne gledajući u sveštenika. Osetila je sažaljenje u njegovom pogledu, a ako je nešto mrzela, to je bilo sažaljenje. – Vi mog sina niste upoznali, oče, zar ne?

– Nisam imao to zadovoljstvo, gospođo Montagju – odgovorio je.

– Pa dozvolite da vam nešto kažem o njemu. On je izuzetan čovek – divan sin i divan muž, otac, brat i prijatelj. Ne bi nas ovako ostavio na cedilu. On nije takav. On je sjajniji od najsjajnije zvezde. Svi ga vole. Kladila bih se da u Pendriftu ne postoji osoba koja o njemu ne misli sve najbolje. I zašto bi onda takav čovek oduzeo sebi život? – Brada joj je zadrhtala, ali umirila ju je stezanjem vilice.

– Ne znam šta da kažem – odgovorio je.

– On je uspešan. Sve što dotakne pretvori u zlato. Ima onaj šarm

Montagjuovih, kao njegov otac. Ima ga i mali Baunsi, kao i Selestrija, ali kakva korist od toga kod devojke koja je tako površna kao Selestrija? Čisto razbacivanje. Zna, svoj prvi veliki novac Robert je zaradio kao veoma mlad čovek. Putovao je po svetu rešen da se dokaže. Arči se rodio s mestom koje je za njega već bilo predodređeno. Njegova sudbina bila je tu u Pendriftu. Robert je svoje mesto morao sam da obezbedi. Nikada nisam sumnjala da će se vratiti kao uspešan. Robert u sebi ima više sposobnosti, inteligencije i duha nego moje ostalo dvoje dece zajedno. Nagovorio nas je da uložimo novac u neki posao sa šećerom u Brazilu. Nismo oklevali i dobro smo uradili što smo mu verovali. Zahvaljujući Robertu, svi smo se obogatili. – Pogledala je sveštenika svojim reumatičnim očima. – Znam da majka ne bi smela da voli jedno dete više od ostale dece, ali ja ga volim. Roberta volim najviše. Veoma se ponosim njime.

Otac Dalgliš nije znao šta da kaže na to. Samo je stajao ispunjen nelagodnom i preplitao prste dok je ta impresivna žena prkosno gledala u njega. Hteo je da ga bog nadahne pravim rečima, ali ništa nije čuo.

- To je u božjim rukama – nespretno je izgovorio.

- Možda – prasnula je i ponovo se licem okrenula prema vrtu. – Mislila sam da ću nadživeti muža, ali nikada nisam mislila da ću nadživeti sina. Svoje najmlađe dete. Mog miljenika Roberta. Ne, ne prihvatom to. Da je imao problema, rekao bi mi. Majka sam mu. Došao bi kod mene.

- Možemo jedino da se molimo za njegovo spasenje.

- Molitva – posprdno je frknula. – Ja sam pobožna. Stalno se molim. I kuda me je to dovelo?

- Tromim korakom prošla je pored njega. – Nadala sam se da ćete mi ponuditi čudo, oče Dalgliše.

- Da barem mogu.

- Ako ne možete da pretvorite vodu u vino, bolje da se molite. I ja ću se moliti, zajedno sa ostatkom moje porodice. On je sada u božjim rukama. Više ništa ne možemo da učinimo.

Prošla su tri dana, a od Roberta Montagjua nije bilo ni traga. Pendrift je utonuo u tugu. Više nije bilo sumnje u njegovo samoubistvo, čak ni u *Snautu i Haundu*, tom leglu tračeva i spletki. Porodica je žalila za njim – ako izuzmemo Elizabet, koja je odlučno izjavila da nijedno njeno dete nikada ne bi uradilo tako nešto.

Otac Dalgliš je vreme uglavnom provodio u savetovanju meštana. Vazduh u njegovoj sobi za prijeme bio je težak od parfema uplakanih žena koje su sve odreda volele Montija, ne kao ljubavnika, nego kao dobrog i ljubaznog čoveka kome su drugi uvek bili važniji od njega samog. Kako čovek koji je imao sve razloge da živi, pitale su, može odbaciti svoj život? Otac Dalgliš je odgovarao najbolje što je znao, oslanjajući se na obuku koju je dobio u bogosloviji. Za vreme tih poseta počeo je bolje da razume čoveka koga su svi poznavali kao gospodina Montija. On ih je sve na ovaj ili onaj način dotakao, bilo da je reč o običnom ćaskanju u *Snautu i Haundu* ili o plaćanju bolničkih troškova za malog Rivana Kradika. Kako god da je to činio, nije bilo sumnje da je gospodin Monti poboljšavao njihove živote. Zašto bi, razmatrao je, ponavljajući pitanje koje su mu uvek ponovo postavljali, čovek koji je imao sve razloge da živi odbacio svoj život? A onda je, u četvrtak ujutru, dobio neočekivanog posetioca. Otac Dalgliš je sedeo za svojim radnim stolom i sređivao prepisku za koju je prethodnih nekoliko dana imao malo vremena kada se čulo kucanje na vratima. Uzdahnuo je. Još jedna zbunjena duša koja je došla kod njega, bez sumnje. Spustio je olovku. – Uđite – rekao je. Mladi kapelan Hael Brok, provirio je kroz vrata.

– Žao mi je što vam smetam, oče, ali došla je jedna gospođa. Kaže da je važno.

– Da li je rekla kako se zove?

– Ne. Kaže da je reč o ličnoj stvari. – Otac Brok ga upitno

pogleda. – Nosi šešir i naočare za sunce – dodao je. – Veoma tajanstvena.

Otac Dalgliš postade radoznao. Ustao je, popravio svoj prsluk i pošao prema sobi za prijem. Gospođica Hodel je prala pločice u hodniku ofucanom krpom na štapu. Kada je videla oca Dalgliša, ustala je i naslonila se na dršku, brišući prljavu ruku o svoju kecelju sa cvetićima.

– Čeka vas Greta Garbo – kazala je i osmehnula se. Otac Dalgliš se nije osvrnuo i otvorio je vrata.

Neka žena je sedela u neobičnom položaju na ivici kauča, a na krilu joj je pospano ležao pas paperjaste dlake. Bila je zapanjujuće lepa u crnom kostimu sa suknjom i crnim cipelama od gušterove kože koje je podvukla ispod sebe. Oko vrata je nosila kratku ogrlicu s biserima i dijamantima. Šešir je bio mali i pričvršćen sa strane za glavu, a tanak mrežasti veo spuštao joj se do nosa. Kada ga je ugledala, nije se osmehnula, samo je skinula naočare za sunce i otkrila ledenoplave oči, hladne ali privlačne. Ocu Dalglišu zastade srce. Bila je ista ćerka.

– Moje ime je Pamela Bankroft Montagju – rekla je s američkim akcentom. – Robert je moj suprug. – Kad je izgovorila njegovo ime, spustila je pogled tako da su joj duge crne trepavice skoro očešale obraze. Bila je veoma brižljivo našminkana, ali puder i ruž nisu mogli da prikriju njenu tugu. Milovala je psa rukom u rukavici.

– Veoma mi je žao zbog vašeg gubitka, gospođo Bankroft Montagju – izustio je sveštenik sedajući u fotelju naspram nje.

Mučno je uzdahnula i odmahнула glavom. – Moj suprug je bio pobožan katolik, kao što sigurno znate.

– Tako je.

– Ja pak nisam. Ateista sam.

– Ne verujete u Boga?

– Ne znam – promrmljala je, ne mogavši da ga pogleda u oči.

– Znači da ste agnostik. – Osmehnulo joj se umirujuće.

– To ne zvuči tako loše, zar ne?

– Bog je tu, gospođo Bankroft Montagju, verovali vi u njega ili

ne. Strpljivo čeka da otvorite srce i oči. Njegova ljubav je bezuslovna.

- Ja želim da verujem, oče. Zaista želim. - Čula je kada je drška metle gospođice Hodel udarila o vrata. - Ovo će ostati među nama, zar ne? - promrmljala je.

- Naravno.

- Ne želim da porodica mog muža sazna da sam došla.

- Samo trenutak - rekao je i ustao. Otac Dalgliš je otišao do vrata. Kada ih je otvorio, zajapurena gospođica Hodel je skoro upala unutra. Uspravila se i popravila kecelju. - Da li biste bili tako dobri, gospođice Hodel, da nam skuvate čaj? Možda biste kasnije mogli da spremite moju radnu sobu. Primetio sam da u poslednje vreme ima prilično prašine.

- Moraću da čistim vaše knjige, oče - odgovorila je osorno.

- Bojim se da još nisam našao vremena da ih proverem.

- Kako hoćete - kazala je i sagnula se da podigne metalnu kofu prljave vode. - Iako to za moja leđa uopšte nije dobro. - Kada je odlazila, kratko je pogledala u sobu gde je neobična žena sedela leđima okrenuta vratima.

- Nemam kome da se obratim - nastavila je Pamela pošto se otac Dalgliš vratio na svoje mesto. - Zna, moram da budem jaka zbog svoje dece.

- Selestrije i Harija - dodao je klimajući glavom.

- Upoznali ste ih. Nažalost, onog dana kada ste došli na ručak, imala sam migrenu. Imam ih povremeno. U svakom slučaju, oče, Monti je bio moja stena. Moj čitav svet. Sada kad ga nema, osećam se potpuno sama.

- Šta je s porodicom vašeg suprug?

- Oni su tvrdokorni Britanci, ako znate na šta mislim. Penelopi se ponaša kao da se ništa nije dogodilo. Milton se povukao u sebe. Arči se grize u sebi i nije baš jak. Džulija, njegova žena, nesrećna je kao i ja, ali se i ona savladava. Sve je veoma dostojanstveno, onako kako se i očekuje od Montagjuovih, a moju tugu svi mogu da vide i mislim da sam im svima veliki teret.

- A vaša deca?

- Ah, Hariju je lako skrenuti pažnju na nešto drugo, hvala bogu, a Selestrija sada misli da je njen otac ubijen. Ali ništa čudno, zar ne? Devojčice uvek obožavaju svoje očeve. Ili makar većina. - Spustila je pogled.

- Selestrija je spomenula da u Njujorku ima dedu - rekao je. - To je, pretpostavljam, vaš otac.

- Da, to je moj otac, tačno. - Lice joj se uozbiljilo. - S njim imam čudan odnos. Selestrija ga obožava. Dok je trajao rat, povelala sam je u Ameriku. Hari se tada još nije rodio, pa smo bile samo nas dve. Moj otac je uvek bio daleka osoba. Od onih muškaraca koji nikada nemaju vremena i misle da to mogu da nadoknade poklonima. Bio je previše zauzet zarađivanjem novca. Pri tome, želeo je sina. Jednog Ričarda Bankrofta Trećeg da preuzme njegovo carstvo kad se on penzionise. Ali umesto toga dobio je Pamelu. To nije bilo dovoljno dobro. Mislila sam da je, kada je stigla Selestrija, shvatio šta je propustio jer ju je stalno obasipao ljubavlju i pažnjom. - Gorko se nasmejala. - To mu nikada nisam oprostila. Ali Selestrija misli da je on divan... - Naglo je ućutala, sećajući se gde je stala i dodala: - Misli da je savršen.

- Pretpostavljam da ga ne vidate baš često.

- Provodili smo po nedelju dana u onom njegovom smešnom kitnjastom dvorcu u Škotskoj, ali meni je tamo bilo veoma hladno. Kao i mojoj majci, koja više voli da bude u Americi. Godinama nismo išli tamo. I obično smo ostajali ceo jul u Nantaketu, gde sam provodila leta kao dete, ali nismo bili već dve godine. Sve u svemu... - Glas joj je zamro.

- Selestriji sigurno nedostaje.

- Bila je očajna kada smo se pred kraj rata vratili u London. Oca nije prepoznala i strašno joj je nedostajao deda. Monti se trudio svim silama, i na kraju su se odlično složili. Ali to je taj njegov šarm. Niste mogli da ga ne volite. - Kada je pričala o njemu, glas bi joj se utišao. - London je bio siv grad u poređenju s Njujorkom. Bonovi za hranu i tako to. Bilo je teško navići se. Onda se rodio Hari. Moj dragi Hari.

- Oči joj zasijaše. - I on je voleo oca, ali uvek je bio moj mali dečak. Deca jednostavno znaju kako da se prilagode životu, zar ne? Hari nije sklon depresiji kao ja. Otišao je u šumu sa svojim rođacima, hvataju pacove i pucaju u zečeve s Dejvidom. Pitam se o čemu razmišlja noću, kada mu ništa ne odvlači pažnju.

- Izgleda da se deca bolje od odraslih suočavaju s gubitkom, ali to ne znači da ih on ne plaši. Imaju samo drugačiji način da žive s tim.

- Srce mi se cepa kad pomislim na bol koji mu je naneo moj muž. Zar nije na to pomislio one noći kada se ubio? To je najsebičniji čin koji se može zamisliti. Moja deca su ostala bez oca, a ja bez muža. - Zaplakala je. - A ni crna stvarno nije moja boja.

- Gospođo Bankroft Montagju - počeo je otac Dalgliš, ali Pamela ga je prekinula melodramatičnim jecajem.

- Šta da radim? Kako ću dalje? Trebalo je da me povede sa sobom.

- Imate decu na koju morate da mislite. Potrebniji ste im više nego ikada.

- Nikome nisam od koristi. To je prava istina. Ja sam beskorisna majka. - Uz škljocaj je otvorila torbicu na sofi pored sebe i izvadila belu maramicu. Tapkajući oči, nastavila je. - Monti nikad nije bio tu, znate. Mnogo je putovao poslovno. Kada smo se uzeli, nije bilo tako. Uložio bi u neki neizvestan posao koji bi mu doneo mnogo novca, ili ne bi doneo ništa, ali bio je tu. Onda je posle rata otvorio kancelariju u Parizu, pa je pola nedelje provodio tamo, a drugu polovinu u Londonu. Zatim se to pretvorilo u svaku drugu nedelju. Bilo je teško vezati ga za sebe. Nikako nisam uspevala da doprem do njega. Onda bi se vratio i pokušao da bude dobar otac i muž, i u mnogo čemu je i bio. Darivao mi je prelepe poklone, govorio mi kako sam divna, vodio Selestriju na čaj u *Fortnams* i Harija u *Hamlis*, gde bi mu kupio neki novi voz ili nešto slično. Bio je savršen, a ipak, tako prokleta nesavršen. Kad pogledam unazad, shvatim da je samo klizio po površini našeg porodičnog života i da nikada nije prodro unutra zato što nam nikada nije dao vremena i nikada nije podelio s

nama svoje misli. Uvek je bio tako... – Trudila se da nađe pravu reč. – Odsutan, kao da su njegovo srce i misli bili na nekom drugom mestu – a opet, uvek je bio šarmantan, zabavan, duša i srce svake zabave. Zavidela mi je svaka udata žena u Londonu, verujte mi. Stvarnost je bila manje glamurozna. – Uzdahnula je i tiho šmrknula. – Samo sam htela da bude s nama. Posao mu se širio. Sve više je bio u Parizu. Nema gde ga nije bilo. Možda ne bih smela tako da ga kritikujem, uostalom, radio je veoma mnogo – za nas. Mislicete da sam neverovatno razmažena, oče, ali ponekad sam mislila da daje previše sebe ljudima koje jedva poznaje, tako da ostane malo toga što može da pruži nama.

– Nimalo ne mislim da ste razmaženi – rekao je otac Dalgliš ljubazno. – Mislim da ste izgubljeni, to je sve.

– Kako ću ikada moći da se pronađem? – pitala je, suzdržavajući jecaj. – Ne znam u čemu da se tražim.

– Bog će vam pomoći.

– Ako ga ne vidim, kako ću znati da je tu?

– Zatvorite oči i pogledajte u svoje srce.

– Ali, to svi kažu. Kako da pogledam u svoje srce? Nemam oči unutar glave.

Ocu Dalglišu došlo je da se nasmeje. Međutim, Pamela je bila smrtno ozbiljna.

– Kada sledeći put vidite lep zalazak sunca, zastanite malo i pogledajte ga. Kada sledeći put vidite neki divan prizor, neko čarobno svitanje, ili čujete pesmu ptica krajem dana, kada vas sledeći put zapanji veličanstvenost prirode i srce vam preplavi onaj setni osećaj strahopoštovanja, usmerite svoje misli prema Njemu koji je sve to stvorio. Neka se njegova ljubav sliva u vaše srce. Stanite i recite: „Otvaram svoje srce tebi, Bože, tako da ga možeš ispuniti svojom ljubavlju i upotpuniti me“.

Šmrknula je i vratila maramicu u torbicu, i ponovo je zatvorila uz škljocaj. – Pokušaću – blago je odvratila. – Verujem Bogu da može da nađe sve delove.

Gospođica Hodel je pokucala na vrata i vukući noge unela

poslužavnik sa šoljicama i čajnikom, zajedno sa žutim podmetačem za održavanje toplote koji je sama isplela. Otac Dalgliš skoči da joj pomogne. – Sada bih malo prilegla i podigla noge ako nemate ništa protiv. Juče sam vam spremila radnu sobu i ne bih to ponavljala ako baš ne moram. Možda bih mogla da popijem čaj. Naporni su ovi dani. – Uživala je u pogledu na elegantnu gošću, nadajući se da će je uvući u razgovor. Umalo da se ne potuku kada je otac Dalgliš morao da je izgura kroz vrata.

– Sigurno ste zaslužili čaj, gospođice Hodel. Mnogo vam hvala što ste ga doneli i nama. – Gospođica Hodel se vratila u kuhinju ljuta i sela da pojede kolač, dok je otac Dalgliš još sat vremena ostao u sobi za prijeme.

Konačno je ispratio gospođu Bankroft Montagju do vrata i rekao: – Uvek ste dobrodošli i možete da me vidite kad god osetite potrebu. Možda da dođete na nedeljnu misu. Nadam se da ćete zaključiti da crkva pruža veliku utehu.

Okrenula se prema njemu i uzela ga za ruke. – Želim da znate, oče, da ja nisam dobra osoba.

– Ja ne sudim o ljudima, gospođo Bankroft Montagju. Na to nemam pravo, niti me to zanima. Vodim ih putem za koji verujem da je ispravan. Svi smo mi grešnici.

– Iglene uši i te stvari – odgovorila je nasmešivši se.

– Znači da poznajete Sveto pismo.

– Pomalo – rekla je s osmehom. – Upoznate ga u porodici kakva je moja.

Dok je koračala putem, iznenadila se shvativši da se oseća mnogo bolje.

Niko nije hteo da otpočne bolni zadatak sređivanja Montijevih poslova, a najmanje od svih Pamela, koja bi se najradije sakrila negde. Kako god bilo, stvar je posle telefonskog poziva preuzeo porodični advokat gospodin Skranter, koji je tražio da se sastanu što je pre moguće. Od Montijevog nestanka prošlo je više od nedelju dana. U međuvremenu se ništa više nije saznalo. More je progutalo

sve njegove tragove zajedno s tajnama, zauvek zapečaćenim u nepristupačnom dnu od stena i kamenja.

Kancelarija gospodina Skrantera bila je u obližnjem gradiću Njukeju, u glavnoj ulici iznad agencije za iznajmljivanje predivnih kuća na obali. Arči se pridružio Pameli i Selestriji jer nijedna od njih nije znala baš ništa o Montijevim poslovima, iako je i sam imao prilično nejasnu predstavu o tome. Kao izvršitelj bratovljeve volje, morao je da bude tamo, iako Monti službeno nije mogao biti proglašen mrtvim jer njegovo telo nije pronađeno. Biće sprovedena istraga, bez sumnje, i uložena molba sudu da se izda potvrda o smrti. Monti se poneo krajnje neodgovorno. Najmanje što je mogao da učini bilo je da im ostavi telo da ga sahrane.

Gospodin Skranter ih je pozdravio neveselo, rukujući se s njima i mrmljajući izraze saučešća kroz gustu belu bradu.

- Ovo je zaista tužan dan - kazao je uvodeći ih u svoju kancelariju. Bio je u polumraku i mirisao na vlažnu vunu i ustajali duvanski dim. - Gospodina Montagjua sam poznavao još od njegove mladosti, kada je otišao u Brazil u potragu za zlatom. Bio je hrabar čovek tada. Ko je mogao ovo da predvidi?

- Šteta što nije imao hrabrosti da se suoči sa svojim problemima, kakvi god da su - rekao je Arči sedajući.

Gospodin Skranter ga je ukočeno obišao i seo na svoju stolicu. Kornvol nije bio mesto za čoveka artritičnih kostiju. Pažljivo je seo i nagnuo se unazad na kožnu fotelju, dok je dugmad na njegovom prsluku skoro popucala pod pritiskom krupnog tela. Skinuo je naočare s debelim staklima i počeo da ih briše belom maramicom, a zatim ih vratio na svoj veliki krompirasti nos.

- Bojim se da je gospodin Montagju imao brdo problema - rekao je gospodin Skranter, gledajući ih kao direktor koji s roditeljima razgovara o problematičnom detetu.

- Monti? - izustila je Pamela. - Probleme? - Advokat se nagnuo i otvorio veliku crnu fasciklu. Isturio je bradu i pogledao preko nosa, u kome su se videle sitne kovrdžave bele dlačice.

- Kao što sigurno znate, *Imperijal amalgamejtid investments* je

bankrotirao pre dve godine. – Zastao je kad je čuo kako Pamela duboko uzdiše.

– Firma mu je propala? – ponovio je Arči, užasnut. Obratio se Pameli: – Da li si ti znala nešto o tome?

– Ne. – Namrštila se i pogledala zbunjeno. – Sigurno je započeo nešto novo, jer je poslednje dve godine radio kao crnac.

Gospodin Skranter je odmahnuo glavom i pogledao preko naočara. – Bojim se da su ostale njegove firme propale u poslednjih šest meseci. *Bakingam trust kompani* i *Sent Džejms holding*. Ne postoji lak način da vam to kažem, gospođo Montagju. Vaš suprug je bio u ogromnim dugovima.

– To mora da je neka greška – upao je Arči. – Pa pre samo dve nedelje bio je poslovno u Parizu.

– Rekao je da ima milion funti u poslovima! – objašnjavala je Pamela. – Sigurno nije izgubio sve to?

Gospodin Skranter je ozbiljno odmahnuo glavom. – Većinu je izgubio na berzi. Svi ulagači su izgubili njegov novac. Ostatak je sam povukao.

– Šta je uradio s tim? – pitala je Pamela.

– Bojim se da to ne mogu da vam kažem, gospođo Montagju, zato što ne znam. Došao je kod mene prethodnog četvrtka. Hteo je da sredi svoje poslove za slučaj prerane smrti. Naravno, nisam ni sumnjao šta planira.

– Došao je kod vas dan pre rođendana? Šta je rekao? – Pamela je pogledala Selestriju, koja je mirno sedela i slušala svaku reč. Usta su joj se stvrdnula u tamnu crtu, koja se nije opustila ni kada je uzvratila pogled majci.

– Bio je zabrinut. Rekao je da je sve izgubio. Možda je zbog toga otišao u Pariz, da vidi šta može da spase.

– Zašto mi nije rekao? – pitala je Pamela, potonuvši u svoju stolicu. – Ako su mu sve firme bankrotirale, od čega smo onda, dođavola, živeli?

– Štednja, investicije... – Gospodin Skranter je zastao. – Vaš suprug je imao mnogo novca, gospođo Montagju.

- Pa gde je onda sve to otišlo?

Advokat je slegnuo ramenima. - Ne znam. Znam samo ono što mi je rekao. Da mu nije ostalo ništa.

- Pa, to onda objašnjava zašto se ubio. Nije mogao da nas razočara - rekla je Selestrija. - Svi govore samo o divnom Montiju, koji ih je sve vadio iz problema i gde ga je to dovelo? Sam je upao u probleme. Jednostavno nikom nije umeo da kaže ne. Čak je ponudio da plati troškove za tvoju rođendansku proslavu, striče Arči. - Arči je izgledao zbunjen. Džulija je održala obećanje. - Da, čula sam kako tata i strina Džulija razgovaraju o tome u biblioteci nedelju dana pre proslave. Ona je plakala. I tata je rekao da će joj pomoći.

- Monti opet priskače u pomoć. - Arči je glasno udahnuo. Nije voleo da razgovara o svojim problemima pred strancima i osećao se poniženo pri pomisli na to da njegova žena moli za novac.

- Platilo je i bolničke troškove za sina gospođe Kradik - nastavila je Selestrija gledajući svoju majku. - Izgleda da se tata brinuo za svakoga, osim za sebe.

- Svima je pomagao? Čime, ako nije imao svoj novac? - Odjednom je sva boja nestala iz Pamelinog lica. Vilica joj je ostala otvorena kao kod morskog psa. - O, bože! - uzviknula je užasnuto. - Uzeo je i moj. Znam to.

Advokat pročisti grlo. - Pre dve godine gospodin Montagju je kuću u Belgreviji prepisao na vas, gospođu Montagju, i tako izbegao porez na nasledstvo u slučaju svoje smrti.

- Da li je to uradio u vreme kada je propao *Imperijal amalgamejtid investments*? - pitao je Arči.

- Jeste.

- Ipak nas se setio - dodala je Pamela i šmrknula. - Muka mi je na pomisao da ćemo biti siromašni.

- Za vas je smrt gospodina Montagjua možda bila potpuno iznenađenje. Ja, međutim, pretpostavljam da ju je on pažljivo planirao. Žao mi je što je to krio od vas. Možda je trebalo nešto da vam kažem. - Počešao se po bradi.

- Niste mogli da zloupotrebite njegovo poverenje, gospodine

Skranter – diplomatski je rekao Arči. – Potpuno vas razumemo.

– Ako bi to značilo da smo mogli da izbegnemo sve ovo, vredelo bi – dodao je advokat.

Na povratku, u automobilu, Pamela je sedela i ćutke gledala kroz prozor. Sada su barem znali motiv, koliko god da je bio neshvatljiv. Arči je čvrsto držao volan. *Pendrift hol* je odjednom bio u ozbiljnoj opasnosti. Nadao se da će moći da zamoli Montija za pomoć. Sada nije bilo šanse za pomoć s bilo koje strane, osim s neba. Žena mu nije rekla da je već odala da imaju novčanih problema. Nije mogla da zna kako je i sam bio na ivici da uradi isto. Pri samoj pomisli na to, osećao se kao manje muško, ali očaj mu nije ostavljao drugu mogućnost. Sada nije znao šta da radi niti kome da se obrati. Selestrija je gledala kako kišne kapi vijugaju niz prozor kada se spustila sitna kiša iz niskih sivih oblaka. Tmurno je bilo napolju i tmurno je bilo unutra. Niko nije govorio, svi su bili u svom tihom svetu pokušavajući da shvate ono što su saznali o čoveku za koga su svi mislili da ga poznaju.

– Zašto mi nije rekao? – rekla je Pamela posle nekog vremena. – Ovo me dovodi do ludila. Da nije mrtav, sama bih ga ubila!

– Da li bi razumela? – izustio je Arči, koji nije hteo da bude grub.

– On je očigledno mislio da ne bih – odgovorila je Pamela. – Nisam ga pitala o njegovim stvarima. O poslu nikada nismo razgovarali. Rekao je da je bolje da o tome razgovaraju muškarci uz čašu porta posle večere. Pretpostavljam da mu je bilo dosta problema u Vajtu. Nije bilo potrebe da ih nosi sa sobom kući.

– Ne znaš da li je tata uzeo tvoj novac – izjavila je Selestrija. – U svakom slučaju, kako je mogao da dođe do njega?

– Zato što je on otvorio račun, dušo. Naravno da je imao pristup. Nikada nisam ni pogledala stanje. Jednostavno sam trošila kad mi se trošilo. Tvoj deda mi je taj novac dao kad sam se udala. Tada mi se učinilo da je to veoma mnogo novca, nisam mislila da ću ga ikada potrošiti. I sigurno nisam očekivala da će to uraditi moj muž!

– Niko nije kriv dok se ne dokaže. Zar to nije zakon koji važi u

ovoj zemlji? – Selestrija je bila besna što je njena majka već optužila njenog oca da ju je opljačkao.

– Pozvaću banku čim stignemo kući – reče Arči kroz stisnute zube. – Ne brini, Pamela, saznaćemo kako stoje stvari.

– Ne mogu to da podnesem – kazala je melodramatično i jedna suza potekla joj je niz pepeljastosivo lice. – Mislila sam da poznajem čoveka za koga sam se udala. Sve sam izgubila. Ako je potrošio moj novac, šta da radimo? Šta ću sa školarinama i našom kućom? Kako ću bez novca da je održavam i, pobogu, svi ti ljudi, kako ću ih plaćati? Bićemo siromašni. Beskućnici. Zašto Monti nije mislio na to pre nego što je skočio u more?

– Baš zbog toga se i ubio – dodao je Arči. – Zato što nije mogao da podnese da nas sve razočara.

– Šta će reći vaša majka? – uzviknula je Pamela. – Mnogo šta, pretpostavljam.

– Neću joj reći – izgovorio je Arči odlučno. – Zašto da joj nanosim nepotreban bol?

Pamela izvi obrve s neodobravanjem. – Ne brini, sve ću ja to umesto nje da trpim – reče sarkastično.

Arči zaškrguta zubima. Pamela je iskušavala njegovo strpljenje do krajnjih granica. Bilo je pravo čudo što nije izgubio živce. Ona nije znala šta znači reč *siromaštvo*. On i Džulija bili su izloženi realnoj opasnosti da izgube *Pendrift hol* i nisu imali kome da se obrate za pomoć, a mažena i pažena Pamela kukala je o siromaštvu. Da li je zaboravila da ima oca milionera? Ili je glavna uloga u drami koja se odigrava bila previše primamljiva da bi joj mogla odoleti?

Te večeri Arči se presvukao za spavanje u garderobi pored spavaće sobu svoje žene. Iz kupatila je dopirao miris ulja za kupanje. Svi su otišli u krevet, iscrpljeni i emocionalno iscedeni. Zbog šoka koji je doživela pri pomisli da je izgubila Baunsija, Džulija se izuzetno vezala za njega. Čitala mu je priče, mazila ga u svakoj prilici i noću odlazila kod njega u sobu po pet puta, da proveriti da li je u krevetu. Montijevo samoubistvo bilo je strašan udarac za sve, a Arči je znao

da njegova žena zahvaljuje bogu što je more uzelo Montija i poštelo njihovog sina. Njoj su te dve stvari bile povezane. Muškarac umesto dečaka. Kao da negde dole vreba čudovište kojem se mora žrtvovati neka duša, kao u grčkoj mitologiji.

Otišao je u njenu sobu. Četkala je kosu za svojim toaletnim stočićem, pogleda izgubljenog u prostoru negde između sebe i ogledala. Kada je videla da je ušao, trepnula je i vratila se.

– Dragi, jesi li dobro? – pitala je, kao da je upravo primetila da je uznemiren.

Hrabro je klimnuo glavom. Očigledno nije bio. Ustala je i prišla mu. Nije se odmakao i pustio je da ga zagrlji.

– Da li je Pendrift u pitanju? – prošaputala je.

Njegov dah je bio isprekidan dok je pokušavao da potisne tugu. – Ne znam šta da radim – odgovorio je. – Razočarao sam te.

– Nisi me razočarao. Bila bih srećna i u udžerici, samo da smo zajedno.

– Ne misliš tako, dušo. Posle dece, *Pendrift* hol je tvoja najveća ljubav.

Odmakla se i namrštila se. – Posle dece? Posle dece i tebe. Ti si moja najveća ljubav, Arči. Tebe sam volela pre nego što sam volela njih, zapamti.

– To je veoma slatko od tebe.

– Nisam slatka, samo sam iskrena. Pre bih volela da sve prodaš i da živimo srećni nego da živimo ovako, s problemima, da retko razgovaramo, zaboravljajući jedno drugo.

– Kad bih prodao *Pendrift*, niko od nas ne bi bio srećan. *Pendrift* nam je u krvi. On je deo nas, kao da nam je dete. To bi bilo isto kao da ostanemo bez dela udova ili otkinemo deo srca. Možeš li da zamisliš malog Baunsija, ili Vilfrida i Sema kako žive negde drugde? Pre ću prodati slike i nameštaj nego njihov dom. Ne, mora da postoji još neko rešenje.

– Razmišljala sam, Arči. Dadilja je sve starija. Vreme je da je oslobodimo obaveza. To nema veze s onim jutrom niti s tim što moramo da štedimo novac. Htela bih sama da brinem o Baunsiju.

Mogli bismo da je smestimo u neku kuću na imanju i damo joj malu penziju.

Pogledao ju je upitno. – Jesi li sigurna?

– Skoro da sam ostala bez Baunsija. On je tako dragocen. Ne želim da propustim ni trenutak njegovog detinjstva.

Poljubio ju je u čelo. – Ako je to ono što želiš, podržavam te. Baunsi bi više voleo da je sa svojom majkom.

– Tako mi je drago što se slažeš.

– Ako si ti srećna, draga, i ja sam srećan.

– Naći ćemo neki način da sačuvamo *Pendrift*. Znam da hoćemo.

– Nikada neću oprostiti Montiju što nas je izdao. Ostavio je haos iza sebe.

– I udovicu i dvoje dece bez oca – rekla je Džulija.

– Preživeće oni. Ričard će ih poslati u svoj dvorac. A mi, šta će biti s nama?

– Hajde da ne razmišljamo o tome, dragi – brzo je izgovorila Džulija vodeći ga prema krevetu. – Hajde da odspavamo malo. Sve izgleda gore kada je čovek umoran. Legnimo zajedno i utešimo jedno drugo. Zahvaljujem bogu da to nisi bio ti ili neko naše dete. Tako sam zahvalna što smo svi živi i što smo zajedno. Ništa nije važnije od naše porodice.

Legli su u mraku, isprepletenih ruku kao u prvim godinama braka pre nego što su došla deca i legla između njih. Džulija mu je zagnjurila glavu u vrat, a on je pomazio po kosi. – Šta bih radio bez tebe? – rekao je nežno. – Tako si jaka i otporna, draga. Srećan sam što sam te našao.

– Ne budi lud. Srećni smo oboje što smo se našli. Sve će biti u redu, videćeš. Posle kiše dođe sunce. Samo što još ne vidimo svetlo na kraju tunela. A kada ga ugledamo, sve će se biti u redu.

– Kad si ti tu, sunce uvek sija, Džulija – rekao je ljubeći je u čelo.

– Ne pričam ti to onoliko često koliko bi trebalo. Ali volim te, ljubavi moja.

– I ja tebe volim. – Nasmejala se pospano. – Baš si luckast, ljubavi.

11.

- Bože, to je tako ponižavajuće! - plakala je Selestrija gurajući svoju odeću u kofer, ne pokušavajući da je složi pre toga. Loti i Melisa su ležale na krevetu i gledale je, ne znajući kako da je uteše. - Tata nije potrošio samo svoju ušteđevinu, nego i maminu. Nemamo više ništa. U stvari, potpuno smo švorc. Ode moje nasljedstvo. Bože, tako sam besna!

- Ali, deda će vas sigurno izvući? Zar on nije jedan od najbogatijih ljudi u Americi? - rekla je Loti.

- Naravno da će nas izvući. *Mamu* će sigurno izvući, ali šta je sa mnom? Imala sam nasljedstvo a da ne pominjem finu svotu koja je samo čekala prsten i veridbu. Sada je sve nestalo! Kao da je neko podmetnuo požar i sve je izgorelo. Da li znate da tata poslednje dve godine nije radio? Poslovi su mu propali. Živeo je od ušteđevine. - Skinula je svoje svilene haljine s vešalica. - Neće mi više biti potrebne ako budem socijalni slučaj! - Ubacila ih je u kofer, koji je već bio prepun čarapa i cipela.

- Preteruješ, Selestrija - mirno je izgovorila Melisa. - Verovatno ćeš otkriti da je negde sklonio novac. Stric Monti te ne bi ostavio bez ičega. Uostalom, šta je mislio, ko će plaćati Harijevu školarinu?

- Deda! - Selestrija se cinično nasmejala. - Tata se bogato oženio, ne zaboravite. Možda je sve vreme znao da je nepouzdan. Nego, stric Arči je zvao banku. Tamo nema ničeg - osim ogromnog prekoračenja. Ne mogu da verujem da se tata zbog toga ubio! Možete da zamislite šta će ljudi da kažu? Ceo London će sigurno pričati o tome. Ko će hteti da se oženi ćerkom samoubice koja nema ni penija?

- Zbog tragedije ćeš biti još privlačnija - ljubazno je izustila Loti.

- Potpuno suprotno. Mislim da će me svi izbegavati brinući se da je bolest genetska, ili još gore, zarazna. Shvati, Loti, vrlo je neprijatno biti siromašan. - Melisa je gledala ispitivački.

- Baka je to veoma teško podnela - brzo je rekla Loti i pocrvenela. - Odbija da veruje. Samo sedi na prozoru i gleda u more, nadajući se da će se on popeti stazom kao da se ništa nije dogodilo.

- Nemoj da je sažaljevaš - odvratila je Selestrija odlazeći do prozoru. - Uskoro će mu se pridružiti.

Gledala je preko mora prema mestu gde su se niski oblaci i magla spajali s uzburkanim talasima i morskom penom. Par galebova klizio je na vetru poput jedrilica. - Mislim da nikada više neću uživati u moru - tiho je izgovorila. - Uvek ću se sećati da mi je uzelo oca i donelo nam svima takvu nesreću. Što pre dođem u London, to bolje.

- Čemu takva žurba? Hari se vraća u školu tek devetog septembra.

- Ne mogu više da budem ovde.

Dve sestre su ćutale. I one će se uskoro vratiti u London: Melisa mukotrpnom poslu traženja muža, a Loti svojoj vezi s Fransisom i odlukama koje će na kraju morati da donese. Nije htela da razmišlja o njima.

- Jadni Hari - izusti Loti uzdahnuvši. - Strašno je ostati bez oca tako mlad.

- Dečaku je u životu potreban odrastao muškarac, da mu bude primer - složila se Melisa.

- Lep primer je dao naš otac - rekla je Selestrija smrknuto, naprskavši se parfemom pre nego što ga je stavila u svoj neseser. Sobu ispuni miris zumbula, ali kroz otvoren prozor uđe jesenji vazduh. - Sve je gotovo - rekla je s prizvukom oštine i besa. - Leto, naša detinjstva, Kornvol - sve se okrenulo naglavačke. Želim da pregledam tatine stvari, zato odlazim. Hoću da saznam šta je još krio od nas. Kuda je odlazio prethodne dve godine, navodno poslom. Imam osećaj da ga više ne poznajem. - Stavila je neseser na vrh odeće neuredno nabacane u koferu. - Loti, sada ti sedi odozgo, a Melisa i ja ćemo povući rajsferšlus. Prokleti kofer, nije dovoljno veliki.

Ispostavilo se da je zadatak neizvodljiv. Selestrija je ponela previše odeće, od koje mnogo šta uopšte nije nosila. Na kraju je rešila da ostavi u ormanu sve stvari za plažu. – Tamo kuda idem neće mi biti potrebne – rekla je mrzovoljno, gledajući kako Melisa konačno uspeva da zatvori kofer.

Kada je ušla u predvorje, Soums je otvorio vrata noseći pisma na srebrnom poslužavniku. – Gospođice Selestrija – rekao je, a pogled mu je pao na kofer koji je vukla za sobom. – Trebalo bi da dozvolite Vorenu da vam ga ponese, izgleda težak.

– I jeste. Pun je tuge, Soumse.

– Zaista. – Nakašljao se. – Imam za vas desetak pisama.

– Stvarno? Verovatno u svima piše kako je moj otac bio divan čovek.

– I u pravu su – složio se Soums, koji je gospodina Montagjua oduvek veoma poštovao.

Podrugljivo je šmrknula i uzela pisma. – Možete li, molim vas, da vidite kada ide voz za London? Odlazim večeras.

– Tako brzo?

– Ne brinite, Soumse. Ostavljam vam mamu. – Selestrija se nasmejala, ali Soumsu to nije bilo nimalo smešno.

U salonu, Džulija je sedela, pušila i gledala stare albume s fotografijama; Penelopi je rešavala ukrštenicu, a Vilfrid, Sem i Hari su u tišini slagali slagalicu koju im je Arči raširio na stolu za kartanje presvučenim baršunom. Bio je to prijatan prizor. Da nije bilo tragedije koja je bacala senku na svaki vid zadovoljstva, Selestrija bi uživala u prizoru porodičnog sklada. Arči, Milton i Dejvid su otišli da igraju skvoš s prijateljima koji su živeli na drugoj strani Pendrifta, a mali Baunsi je pio čaj u dečjoj sobi s dadiljom. Pamela je bila u krevetu s Pučijem koji je, na njeno veliko olakšanje, počeo da gricka keks.

– Večeras se vraćam u London spavaćim kolima – objavila je Selestrija kada je ušla u sobu. – Dobila sam tonu pisama – dodala je. – Pretpostavljam da se ne događa baš svaki dan da ti se otac ubije.

Džulija je podigla pogled s Montijevih fotografija iz detinjstva. – Danas?

– Da.

– Sama?

– Da.

– Da li je to pametno? – Pogledala je Penelopi, koja se potpuno usredsredila na ukrštenicu. – Penelopi, misliš li da je pametno da Selestrija ode sama u London?

Penelopi je pogledala preko naočara. – Mi idemo sledeće nedelje. Zašto ne sačekaš, pa da zajedno putujemo?

– Ne mogu da čekam – odvratila je i sručila se u fotelju. Počela je da prelistava pisma kao da u rukama drži špil karata. – Šta mislite, da ih sada otvorim ili ne, jer će me rasplakati?

– Šta kaže tvoja majka? – Džulija je bila uporna.

– O čemu? – Selestrija je izabrala pismo s najlepšim rukopisom i pocepala kovertu. Bilo je od gospođe Vilmot.

– O tome što ideš u London?

– Nisam joj još rekla. Osim toga, mislim da joj je svejedno. Ona misli samo na sebe. Mislim da se još dugo neće pomeriti dalje od kreveta.

– Zar ne misliš da si joj sada još potrebnija? – zainteresovano upita Penelopi.

– Ne mislim. Ona ima onog svog odvratnog psa, zar ne? Uzgred budi rečeno, počeo je da jede. Mislila sam da će vam svima biti drago.

Džulija je kod Selestrije osetila bes koji nije bio privlačan. Bilo joj je žao što Arči nije tu da stane na njenu stranu. Uostalom, šta će raditi sama u Londonu? Teško da je imala novca za kupovine u Bond stritu.

– Vidite, znam šta svi mislite. Da nisam pri zdravoj pameti. Pa, u pravu ste. Nisam. Očajna sam i šokirana. Tata nas je sve ostavio na cedilu. Ne možemo da ga sahranimo jer nemamo telo. Ne možemo čak ni da potvrdimo da je mrtav ako nam neki prokleti sud ne izda potvrdu o smrti, a ionako nam ništa nije ostalo. Zašto se nije upucao

ili nešto slično, zaista ne znam. Bar bismo imali telo da ga sahranimo. Da, besna sam i uznemirena. Zar nije prirodno da želim da budem kod kuće? Deda će se o svima nama brinuti, ima mnogo novca i ako dođe do najgoreg, otići ću u Njujork i živeti kod njega. Ionako mi je veći deo detinjstva on bio otac. – Slegnula je ramenima kada su Džulija i Penelopi počele da zure u nju.

Džulija je bila suviše zgranuta da bi rekla nešto, ali Penelopi je spustila hemijsku olovku, isturila bradu i sporo, zamišljeno udahнула kroz nos. Skinula je naočare i sklopila ih u krilu.

– Dobro, dušo moja. Veoma jasno si objasnila kako razmišljaš. Da sam na tvom mestu, i ja bih otišla u London i provela neko vreme sama, da o svemu razmislim. Možda bi deo te energije mogla da usmeriš na sažaljenje umesto na mržnju, i da se setiš da ti je upravo Monti omogućio da u životu imaš sve što hoćeš i da je poslednje dve decenije proveo odgajajući te i dajući ti najbolje obrazovanje koje se može kupiti novcem.

– Nisam tako mislila – promrmljala je Selestrija, gledajući u svoja stopala.

– Reći ću Arčiju da te odveze na stanicu – zajedljivo je rekla Džulija, koju je povredila Selestrijina potpuna bezosećajnost za svakoga osim za sebe. Pogledala je Harija, zapanjenog time što je njegova sestra dozvolila sebi da izgovori tako grozne stvari pred njim.

Osećajući da je temperatura u prostoriji naglo pala, Selestrija odluči da sama prošetati do stena. Uzela je kišni mantil i obula gumene čizme, gurnula ruke u džepove, pozvala Perdiu i zalupila vrata za sobom. Niko je nije razumeo. Čak ni strina Džulija, koja je uvek bila tako draga. Zar ne shvataju da je čovek koji se udavio neko potpuno drugačiji od Roberta Montagua? On je taj koji je potrošio i ženino i svoje bogatstvo. I nasleđstvo svoje ćerke. Čovek koji je lagao. Čovek koji dve godine ni dana nije radio. Čovek koji je redovno odlazio poslovno u Pariz i Milano, a nije imao šta da radi. Bio je lakouman i sebičan i strašna kukavica. Razbio je njihove živote u paramparčad koju više niko nikada neće uspeti da sastavi.

Taj čovek je bio stranac; on uopšte nije bio njen otac. Pa gde je onda bio Monti, čovek koga su svi poznavali i voleli? Šta mu se dogodilo? Da li je ikada postojao? Dok se vukla po mokroj stazi koja se kao zmija uvijala oko stene, znala je da to mora da otkrije. Osim toga, razum joj je govorio da je sigurno još neko umešan. Neko ga je, negde, naterao na to.

Sitna kišica što joj je prskala po licu bila je slana. Nije bilo hladno, ali činilo joj se da joj vlaga prodire kroz odeću i da je od toga bole kosti. Perdi je kaskao pored nje, njuške priljubljene uz zemlju, skupivši se zbog vetra koji mu je slepio krzno na leđima. Selestrija je spustila glavu i gledala u stazu, zadubljena u razmišljanje o svojoj sudbini.

Odjednom je čula kako neko uzvikuje njeno ime. Okrenula se i ugledala oca Dalgliša kako žuri stazom ka njoj. Perdi ga je odmah prepoznao. Počeo je da maše repom i otrčao da ga pozdravi, gurajući mu mokru njušku u mantil.

– Oče Dalgliš – rekla je, misleći da nikoga neće sresti na vrhu te litice.

– Gospođice Montagju, i mislio sam da to vi hodate ispred mene. Perdi ja sam prepoznao pre nego vas u tom mantilu i šeširu. Upravo sam bio kod vaše bake. – Naočare su mu bile prekrivene sitnim kapljicama, a mantil i šešir natopljeni.

– Nemojte mi reći da niste došli kolima? – Iskrivila je nos u neverici.

Odmahnuo je glavom. – Mislio sam da će brza šetnja po kišici biti ono pravo što će me oraspoložiti.

– Ja sam mislila da su sveštenici uvek srećni.

– Ovo je tužno vreme za sve nas – ozbiljno je kazao.

– Znam, tata je u paklu. Tužno je i za njega! – Otac Dalgliš oseti gorčinu u njenom glasu i znao je da ju je bog s razlogom doveo do njega. Polako su nastavili zajedno.

– Ja nisam rekao da je u paklu, gospođice Montagju.

– Zovite me Selestrija, molim vas. Smešno zvuči to „gospođice Montagju“.

- Bog određuje gde je on, Selestrija. Mnogo čega treba uzeti u obzir. Da li je to stvarno bilo samoubistvo, da li je na to nateran, da li je tada bio sam.

- Oh, mislim da nije bio sasvim pri sebi, šta god to značilo.

- Zašto to kažete? – pitao je otac Dalgliš. Selestrija mu je rekla za njihov odlazak u Njukej i ispričala kakvim je životom živeo njen otac prethodne dve godine, a možda i duže, koliko je ona znala.

- Idem u London da otkrijem o čemu je reč – izgovorila je. – Neko, negde, mora znati šta je on radio. Šta je sve vreme planirao. Strina Džulija misli da bi trebalo da ostanem u Pendriftu. Tetka Penelopi misli da sam grozna. Od strica Arčija nikakve koristi, a teča Milton bi najradije sve to zaboravio uz partiju tenisa. Oni ne razumeju. Ne razumeju *mene*. – Otac Dalgliš je osetio očaj u njenom glasu i sav se snuždio. Na kiši, potpuno mokra, izgledala je izgubljeno i usamljeno. Prestao je da hoda i pogledao je tako sažaljivo, da je počela da plače. – Oh, bože – jecala je. – Tako mi je žao.

- Dobro je da sve izađe napolje – odvratio je blago i dodirnuo joj mokru ruku.

- Mislim da nisam zaplakala od kada je tata nestao. – Sada, kad je počela da plače, nije znala hoće li uspeti da prestane. Kao da joj se srce otvorilo i oslobodilo tone otrova.

- Onda je vreme da zaplačete.

- Znaite, niko me ne razume osim vas.

- Siguran sam da vas razume – rekao je, misleći kako su majka i ćerka veoma slične.

- Ne poznajete vi njih. Mami je više stalo do njenog glupog psa. Deda je u Njujorku. Kada nekom kažem kako se osećam, svi postanu neprijatni, kao da sam rekla nešto užasno. Ostaje činjenica da je tata bio prokleta sebičan. – Stavila je ruku na usta. – Izvinite zbog izražavanja.

- U redu je. Nije to nešto što prvi put čujem.

- Nemam kome da se obratim. Sama sam na svetu i što je još gore, moram da budem jaka za sve, a želim samo da za promenu

neko teši mene.

Otac Dalgliš je oklevao trenutak, tražeći prave reči. Sve više se navikavao na ženski plač, ali nijedan nije parao srce kao Selestrijin. „Hajde, dušo, uskoro ćeš se osećati bolje“, kod nje jednostavno ne bi delovalo.

- Zašto ne biste došli u parohijski dom? - izgovorio je umesto toga. - Gospođica Hodel će nam skuvati čaj, pa možemo da porazgovaramo u toplom. Osmehnuo se, a lice mu je zračilo takvom dobrotom da Selestrija nije mogla da odbije.

Perdi je bio srećan što je mogao da se ispruži na tepihu ispred kamina koji se gospođica Hodel pametno setila da upali dok je otac Dalgliš bio napolju. - Ne želim da taj pas uneredi kuću - žalila se kada je videla Perdijevo prljavo krzno. - Može da legne na stari peškir ispred kamina da se osuši. Ložimo vatru usred leta; imaćemo toplotni talas za Božić! - Požurila je po peškir, a Selestrija i otac Dalgliš su skinuli kišne mantile i šešire.

- Kakav dan! - uzviknuo je on, otresajući vodu s kabanice. - Zaista je kao pravi kraj leta.

- Dan kada je umro moj otac bio je poslednji letnji dan i kraj mog detinjstva - odgovorila je dramatično, dajući svoj mantil ocu Dalglišu da ga okači na kuku u hodniku.

* * *

Gospođica Hodel je donela čaj i tanjir s keksom u sobu za prijeme. - Da li vam treba još nešto, oče? - pitala je podbočivši se.

- Ništa više, hvala, gospođice Hodel.

- Otac Brok mi reče da vam kažem kako ga neće biti do šest, skoknuo je do Njukeja.

- Hvala, gospođice Hodel.

- Dobro, biću u kuhinji ako vam zatrebam. Moram da odmorim noge ako nemate ništa protiv, a i leđa me polako ubijaju. U ovoj kući je svaki dan maraton, a ja sam sama. - Pogled joj je počivao malo duže nego što je pristojno na mladoj ženi koja je izgledala još lepše s

mokrom kosom i nenašminkana. Ali nije joj se naročito svidela; malo je uobražena, razmišljala je. Nije kao njen otac. Ipak, on je bio pravi gospodin. Uvek je za svakog imao osmeh i ljubaznu reč. Frknuvši, izašla je iz sobe i zatvorila vrata za sobom.

- Osećam se tako jadno, oče, i tako zbunjeno - izgovori Selestrija pijući čaj. - Kao da je ceo moj život bio laž. - Njene plave oči potamnele su od suza.

- To je normalno i ne bi trebalo da se stidite. Nije čudno osećati bes i ozlojeđenost, osećati se izdano. Samoubistvo je nešto sa čim se čovek teško bori. Oni koji ostanu osećaju se krivim zato što nisu mogli da pomognu. Osećaju se odbačenim jer je onaj koga su voleli radije izabrao smrt nego da bude s njima. Osećaju se nevoljeno i bezvredno.

Èinjenica je da se samoubistvo najviše tiče osobe koja ga izvrši. Njegov očaj je toliko veliki da on misli kako postoji samo jedan izlaz. Ništa drugo nije važno.

- I baš zato želim da otkrijem šta se stvarno dogodilo. Bila sam s njim one noći kada je umro i nimalo nije izgledao kao čovek koji pati.

- A vi ste zato ljuti.

- Da, ljuta sam zbog toga, ali i zato što sam volela nekoga ko nije postojao. Prema mišljenju moje porodice, ne bih smela da se ljutim. Trebalo bi dostojanstveno da tugujem za njim kao i svi oni.

- Uzdržano? - Ponovio je upravo reč koju je njena majka rekla.

- Da. Hoću da vičem i plačem, a svi oni tuguju tiho i dostojanstveno, kako i priliči porodici Montagju. Najgore je što će to trajati i trajati, jer dok se ne nađe telo, neće biti sahrane, tako da svemu tome neće biti kraja. Možda će onaj stari bradonja uhvatiti u mrežu neku veliku ribu s tatom u stomaku, pa da možemo da završimo s tom tužnom pričom. - Ramena joj se zatresoše i ona glasno zajeca. - Ne mogu više da ostanem ovde. Dosađivala sam se ovog leta i čeznula za povratkom u London. A sada ću se vratiti i slušati ogovaranja i niko se neće oženiti mnome zato što sam

siromašna. Nikada do sada nisam bila siromašna, ali znam da će mi biti užasno. – Ugrizla se za usnu, znajući da laže u prisustvu Boga. Znala je da njen deda nikada neće dopustiti da bude siromašna. – Ako ne siromašna, onda ćerka osramoćenog čoveka! – brzo je dodala.

Selestrija je izgledala tako tužno, kose potpuno mokre i umršene, lica koje je bridelo od vetra i suza, spuštenih ramena, te je otac Dalgliš poslušao svoje porive i seo pored nje na sofu, gde je njena majka sedela prethodnog četvrtka, i zagrlio je. Spustila je glavu na njegove grudi i jecala kao dete.

Malo seme koje je bilo posejano u tajnom delu srca oca Dalgliša sada se probudilo u toplini telesnog kontakta i počelo da raste. Osetio je to buđenje, ali je nije odgurnuo. Na svoju sramotu, prijala mu je njena blizina. Udahnuo je miris mokrih zumbula i osetio kako mu se vrti u glavi. Znao je da mu je Bog postavio izazov. Bio je daleko veći nego što je mogao da zamisli. Ali Hrist je odoleo iskušenju pa će i on.

Međutim, nije bio pripremljen za to da će se Selestrija prepustiti svojim porivima. Osetio je njene meke usne na vratu i njen topli dah kako dodiruje njegovu kožu. Više nije jecala, samo je tiho disala. Na trenutak se ukočio, omamljen, nem, čula budnijih nego ikada. Osetio je kako mu se znoj skuplja na obrvama dok mu se telo pregrevalo. Njegova čula opsedala su osećanja koja nikada do tada nije doživeo, a jači od svih bio je ponižavajući osećaj srama. Kako je dozvolio da se to dogodi? Da li je popustio slabosti iz taštine? Bio je ponižen. Sama taština je smrtni greh. Sakupivši ono malo snage koju je smogao, nežno ju je odgurnuo.

– Ne, Selestrija – prošaputao je, pokušavajući da pored lepog lica gleda i u dušu. – Ne smeš.

Selestrija je zurila u njega. Odjednom je užasnuto ustuknula kao da je videla nešto ružno u tim dubokim, samilosnim očima. Ustala je, zbunjena, i ne slušajući njegove reči, otrčala prema vratima. Perdi se nevoljno protekao i pošao za njom na kišu.

– Selestrija! – doviknuo je otac Dalgliš za njom. – Selestrija! – Ali

beše prekasno. Zgrabila je svoju kabanicu i šešir iz hodnika i obula čizme pre nego što je stigao da je spreči. Gledao ju je kako odlazi, nestajući u daljini, u magli koja se sada spustila nad Pendrift.

Selestrija je legla na krevet u garderobi svog oca i zaronila lice u jastuke. Namučila se prilikom putovanja nazad u London. U vozu je bilo neudobno, a da i ne spominje to što je tako dugo bila potpuno sama. Poželela je da su s njom Loti ili Melisa, ali Penelopi nije htela ni da čuje za to. – Šta ćeš tamo potpuno sama? – pitala je i u glasu joj se osećalo snažno neodobravanje. Ali njena majka pokazala je iznenađujuće razumevanje, ne zamarajući se onim šta oni misle pod uslovom da je Selestrija zove svaki dan. U svakom slučaju, još samo nedelju dana i svi će joj se pridružiti u Londonu, a gospođa Vejnbridž, domaćica, biće tu preko dana i brinuće o njoj.

Kad god bi pomislila na oca Dalgliša, Selestriji su se prsti na nogama skvrčili od sramote. Bio je tako dobar i osećajan, odvajao je vreme da razgovara s njom kako bi shvatio njena razmišljanja i nije je osuđivao, a ona je osećaj duboke zahvalnosti pobrkala s ljubavlju. Sećala se izraza na njegovom licu. Neće ga zaboraviti dok je živa i nikada se neće osloboditi sramote. Odjednom je delovao veći, kao onog nedeljnog jutra na misi, a njegove oči postale su udaljene i nepoznate, odvajajući ga od drugih, daleko izvan domašaja. Bila je glupa što je pokušala da ga spusti na svoj nivo. Razmislila je o lancu ishrane i zaključila da otac Dalgliš uopšte nije životinja.

Èak ni lavica ne može da uhvati svetlosni zrak. – Oh, šta li sada misli o meni? – zajecala je.

Okrenula se na leđa i zagledala u tavanicu u koju je njen otac sigurno gledao stotinu puta, kada bi ga Pamela proterala u garderobu zato što je previše popio ili pušio previše cigara, čiji miris nije podnosila. Bilo je teško da poveruje u to da je mrtav. Njegova soba je i dalje bila puna ličnih stvari, kao da je još juče bio tu. Odela, čista i ispeglana, visila su u ormanima; cipele složene uredno pod konac, uglancane do visokog sjaja; posuda na toaletnom stočiću puna novčića, klinova za golf i dugmadi za manžetne; plava majica

prebačena preko naslona stolice; njegove četke od slonovače i srebra složene u nizu; njegov tamnocrveni bademantil okačen s unutrašnje strane vrata; papuče pored kreveta; nedovršena knjiga na noćnom ormariću. Vazduh je još uvek mirisao na njega. Napolju, tiho brujanje motora automobila podsećalo je na to da se zemlja i dalje okreće kao što se uvek okretala. Da se svako bavi svojim životom dok se Selestrija muči da nađe smisao svog života.

Gospođa Vejnbridž joj je donela doručak na poslužavniku, dišući kao stara parna lokomotiva dok se penjala uza stepenice. – Evo, dušo – ljubazno je rekla stavljajući ga na tapaciranu klupicu u dnu kreveta. Bilo je nečeg divno utešnog u jorkširskom akcentu gospođe Vejnbridž; Selestriji je bio blizak kao tost s namazom od slada i toplo mleko i med. – Pretpostavljam da se niste baš naspavali prethodne noći u vozu. – Uspravila se i popravila svoju belu kecelju. Bila je mekana i okrugla kao kolačići od sleza, golubijesive kose i topla, punačkog lica. Njene smeđe oči pocrvene su i caklile se od plača, iako nije htela da Selestrija zna koliko je plakala.

– Ne znam šta ću sa sobom – uzdahnula je Selestrija silazeći s očevog kreveta. – Kao da je on još tu, zar ne, Vejni?

– Kada mi je otac umro, ja sam čitav dan provela u njegovoj sobi i razgledala njegove stvari. – Gospođa Vejnbridž se saosećajno osmehnula. – Odjednom je svaka stvar imala veće značenje zato što je pripadala njemu. Treba da zapamtite sve ono što ste voleli kod njega. Da se sećate lepih dana, a ne da mislite na predstojeće godine bez njega. – Progutala je knedlu, pokušavajući da posluša sopstveni savet. Osetila je da se nešto sprema kada je u julu u vrt sletela samo jedna svraka. Uzalud je tražila drugu... jedna za tugu, dve za radost, ali prokletinja je došla sama.

– Volela bih da razumem zašto je to učinio.

– Možda to nikada nećete saznati. To samo on zna.

– Mora da postoje neka objašnjenja – bila je uporna Selestrija. – Pretražiću svaki centimetar ove i njegove radne sobe. Naći ću negde neki trag, obećavam vam.

– Da sam na vašem mestu, ostavila bih stvari kakve jesu. Ništa

dobro neće proizaći iz toga. – Gospođa Vejnbridž je gledala dok je Selestrija jela tost s medom koji joj je donela. Med je bio iz Arčijevih košnica u Pendriftu. – To je moja devojka – kazala je i oči joj se ispuniše zadovoljstvom. – Morate nešto da jedete. Treba vama hrana i neko da vas mazi. – Znala je da devojka nije imala mnogo pažnje od svoje majke. – Ispeći ću vam lep omlet za ručak i ostaviti vam nešto u frižideru za večeru.

– Hvala vam, Vejni.

Staričine oči zasijaše. – Poznajem vas od rođenja – izgovorila je i na trenutak zatvorila oči da potisne osećanja. – Svi smo preživeli rat i izgubili one koje smo voleli. Preživela sam bombardovanje. Ni na trenutak nisam izašla iz ove kuće, iako je sestra pokušavala da me nagovori da budem kod nje u Jorkširu. Stvar je u tome, Selestrija, da se ružne stvari dešavaju. A mi idemo dalje zato što ne postoji drugi način. Možda nikada nećete saznati zašto se vaš otac ubio, ali to sada nema veze s Harijem, kao ni s gospođom Pamelom. Muškarci su priča za sebe, njima upravlja nešto što mi žene ne razumemo. Ja sam svog Alfija volela, ali bogami, nisam shvatala njega i njegove ludosti. Stasali ste u divnu mladu ženu. Naći ćete dobrog muškarca koji će vas voleti i paziti na vas i imaćete svoju decu. Život dobija drugačiju dimenziju kada čovek ima svoju porodicu na koju treba da misli. – Selestrija je već otvarala fioke u očevim noćnim ormarićima.

– Sam bog zna šta ću unutra naći. Ne znam čak ni šta tražim.

– Naći ćete sve na svom mestu, eto šta ćete naći. Gospodin Montagju je veoma pazio na red i čistoću. Svoj dom je vodio kao vojnu operaciju. Posle vaše majke uvek sam morala da spremam, ali gospodin Montagju, on je bio nešto drugo. – Selestrija je već bila u svom svetu, vadila je knjige i gledala stare fotografije i pisma vezana trakom. – Dobro, idem ja dole – dodala je gospođa Vejnbridž zastajući na vratima. – Onda, ostavljam vas.

Selestrija podiže pogled. – Hvala, Vejni. Ne znam šta bih bez vas. – Gospođa Vejnbridž živnu na kompliment i polako siđe niza stepenice.

Selestrija je u očevoj sobi provela čitavo prepodne. Našla je tablu s igrama, koja je izgledala kao da ih niko nikada nije igrao, i izbledeli zeleni album s fotografijama iz njegovog detinjstva, pun slika porodice u Pendriftu. Njen otac je uvek bio obučen po poslednjoj modi, širokog osmeha, pokazujući neki štap ili kišobran i šešir. Selestrija se iznenadila videvši da se i njena baka smeška; zbog sreće na licu, jedva ju je prepoznala. Našla je kutije sa značkama i dugmićima, suvenirima i razglednicama, istorijskim knjigama i starim stripovima, ali ništa što bi upućivalo na to da je bio nesrećan. Sve je bilo pažljivo složeno u fioke, kao da je morao da zna gde se šta tačno nalazi u slučaju da mu brzo zatreba. Za čoveka koji je toliko vodio računa o detaljima, Selestriji su zagonetke koje su ostale posle njegovog samoubistva bile potpuno nekarakteristične. Popila je čaj, ustala, podbočila se i pogledala oko sebe. Soba je bila prijatna uprkos duhu koji ju je napustio i sastojala se samo od sitnica jednog zadovoljavajućeg života. *To samo potvrđuje moju teoriju, razmišljala je. Tata nije želeo da okonča život. Nije imao izbora. Neko ga je gurnuo u to. A ja ću saznati ko, makar mi to bilo poslednje u životu.*

Prekopala je njegovu radnu sobu, veliku prostoriju s visokim vertikalnim kliznim prozorima koji su gledali u vrt. Jedan zid je bio potpuno pokriven policama, krcat istorijskim knjigama i klasičnim romanima, iako se nije sećala da ga je ikada videla da čita bilo šta drugo osim novina. Kamin je bio prazan, ali orašast miris dima još se mešao s aromom njegovih cigara koja se uvukla u tamnu grimiznu tkaninu zavesa i presvlake na sofi. Njegova fotelja presvučena baršunom izgledala je velika i pusta, ispred nje je stajala klupica, iako on na nju nikada više neće staviti noge. Na zidu iznad maske kamina nalazio se portret njegovog oca Ajvana, koji je gledao dole dubokim pogledom punim ljubavi, a na maski je otkucavao veliki sat od orahovog drveta, prolazeći kroz minute s neumornom preciznošću. Sada je njen otac mrtav kao taj portret, a vreme je uprkos tome i dalje prolazilo.

Otvorila je fioke u radnom stolu i pretražila ih. Nije znala šta će naći, i konačno, tokom ručka, shvatila je u očajanju da verovatno

nikada neće dokazati svoju teoriju. Gospođa Vejnbridž joj je ispekla omlet, njeni debeli prsti vešto su baratali tiganjem i jajima, s delotvornošću žene koja je čitav svoj život posvetila služenju drugih.

- Svuda sam gledala, Vejni - izgovorila je Selestrija pokunjeno. - Ne mogu da nađem ništa sumnjivo. Možda je najbolje da sve to zaboravim i tugujem za njim kao tetka Penelopi. - Tetkino ime je izgovorila naglašeno.

- Zvučite baš kao ona - nasmejala se gospođa Vejnbridž.

- Mislim da ona ne vidi ništa sumnjivo u tatinom samoubistvu.

- Čemu ste se nadali da ćete naći?

- Ah, ne znam. Nešto što bi govorilo da je bio nesrećan? - Gospođa Vejnbridž je sklonila tiganj sa šporeta i okrenula se prema Selestriji koja se pružila preko stola, naslonivši glavu na ruku. Bila je bleđa i umorna, tamni kolutovi oko njenih očiju bili su skoro ljubičasti. - U ostavi se nalazi jedna kutija s dokumentima - kazala je gospođa Vejnbridž slegnuvši ramenima, želeći da bude od pomoći. - Sumnjam da je to ono što tražite. Gospodin Montagju mi je dao pre nekoliko nedelja da je bacim, pre nego što je otišao u Kornvol. Bio je u velikoj žurbi. Ali kutija je teška, pa još to nisam uradila. Mislila sam da sačekam Džeka Brajana koji dolazi da naoštiri noževe. Vaš otac je temeljno spremio radnu sobu, znate. Hteo je sve đubre da baci u vatru, ali sam ga podsetila da je poslednji put kada je to uradio zamalo zapalio kuću!

Selestrija se uspravila i upitno pogledala gospođu Vejnbridž. - Spremao je radnu sobu? Zašto bi to uradio ako je sve već bilo tako uredno?

- Imao je previše stvari. Sve je bilo složeno, u pravu ste. Ali on jednostavno nije mogao ništa da baci. Bio je kao svraka. Ne znam zašto sve to nije držao u kancelariji. - *Zato što nije imao kancelariju*, pomislila je Selestrija. Znao je sa sigurnošću da Vejni neće ništa pročitati zato što je nepismena. Grickala je zanoktice na palcu, razmišljajući o tome zašto bi njen otac usred leta, dok je njegova porodica bila u Kornvolu, pobacao sva svoja dokumenta? *Osim ako nije hteo da iskoristi priliku i uništi stvari koje nije hteo da neko nađe*

posle njegove smrti.

Selestrija je brzo jela svoj omlet. – Ako budete tako jeli, dobićete zatvor – kazala je gospođa Vejnbridž i uzela zalogaj.

– Da li se tata ponašao čudno? – pitala je Selestrija punih usta.

Gospođa Vejnbridž je začkiljila pokušavajući da se seti. – Bio je veoma zaposlen – odvratila je. – Ne bih rekla da se ponašao čudno, ne, nije. Ali rasejano, to možda. Žurio je da sve završi pre nego što ode u Kornvol.

– Šta je to tačno trebalo da obavi?

– Mnogo je telefonirao. Ostavljala sam mu čaj u radnoj sobi, ali jedva bi ga pipnuo. Nije hteo da ga uznemiravam. Zatvarao je vrata.

– Zašto mi jutros niste rekli sve to?

– Kao što rekoh, nije to bilo ništa neobično. Vaš tata je bio zauzet čovek.

– Jeste li čuli nešto? Bilo šta? – Selestrija je bila uporna.

Gospođa Vejnbridž je izgledala uvređeno. – Ne mislite valjda da prisluškujem ispred vrata, Selestrija?

– Naravno da ne mislim. Ne. Samo pokušavam da spojim delove slike njegovih poslednjih dana, to je sve.

Gospođa Vejnbridž duboko uzdahnu. – Razgovarao je s nekom ženom – rekla je pomalo oklevajući.

Selestrija je podigla obrve. – Ženom?

– Da. Rekao je: „Baš si draga, Gita.“ Zatim je spustio slušalicu. Učinilo mi se čudno jer kao prvo, mislila sam da je ta žena gospođa Pamela, a kao drugo, ime je strano. Zato se sećam, znate.

Selestrija je zapanjeno odmahнула glavom. – Pobogu, Vejni, nemogući ste. Da li postoji još nešto što mi niste rekli?

Bela koža gospođe Vejnbridž postade ružičasta. Spustila je pogled. – Bojala sam se da vam kažem u slučaju da je vaš otac... znate.

– Bio u vezi s drugom ženom? – rekla je Selestrija bezbrižno.

– Zaboga, ne bi gospodin Montagju to uradio – odgovorila je zbunjeno.

– Ne brinite, Vejni. Neću reći mami. To će biti naša tajna.

Unapred se radujući, Selestrija otvori kutiju u ostavi. Osećala je kako počinje da otkriva dokaze prljave igre. Ako se njen otac viđao s drugom ženom, možda ga je ubio njen muž? Sve uzbuđenija, počela je da kopa po papirima. Bila su to pisma koja njoj ništa nisu značila. Pisma od banke o ulaganjima i od ljudi stranih imena. Neka od njih su poslata na poštanski fah u Južnom Kensingtonu, druga na kuću u Belgreviji.

Jedno pismo joj je privuklo pažnju zato što se u njemu nalazila fotografija njenog oca na kojoj je stajao u, činilo joj se, samostanu, dok mu je sunce obasjavalo lice i njegov nakrivljeni panama šešir na glavi. Izgledao je bezbrižno, usana iskrivljenih u poluosmeh kao da je upravo ispričao neki vic. Pismo je bilo od neke osobe po imenu Fredi i koja je, sudeći po adresi u zaglavlju pisma, živela u samostanu u Italiji. – *Dragi moj Monti – pisalo je pedantnim, kitnjastim rukopisom. – Bilo je zadovoljstvo videti te opet. U naš dom si uneo svetlost i ljubav. Samo da si još mogao da nasmeješ Hejmišovo mrzovoljno lice. Nažalost, za sada je to još daleko čudo. Izvinjavam se za njegovo užasno ponašanje, ali znam da razumeš. Žao mi je samo što nisi mogao duže da ostaneš. Pišem ti da ti kažem da smo, s obzirom na naše sadašnje okolnosti, moj muž i ja odlučili da u samostanu otvorimo konačište. Hejmiš je protiv te ideje, iz očiglednih razloga, ali to je jedini način. Kada bi samo prodao neke svoje slike, ili ih čak izložio, možda bismo se izvukli iz ove rupe, ali on ni da čuje za to. Ako neko treba da žali, onda sam to ja. Šta je sa živima? Nije zdravo živeti među mrtvima. Želim takođe da ti zahvalim, dragi Monti, na tvojoj velikodušnosti. Zaista nije trebalo da se trošiš. Stidim se i ponizno ti zahvaljujem. Moji srdačni pozdravi, Monti. Neka te Bog blagoslovi i čuva.*

Fredi

Selestrija je dugo zurila u pismo. Da li je ta druga žena bila opijena njenim ocem? Da li joj je dao i novac? Da li mu je bila ljubavnica? Šta je radio u Italiji? Potražila je datum na koverti, ali ga nije bilo, a marka je bila nečitka. Očigledno je postojao dobar razlog što njen otac nije hteo da ga neko nađe – samo što ona još nije znala

koji je to razlog. Ostavila je pismo, fotografiju stavila u džep i nastavila potragu.

Nije prošlo dugo kada je došla do izvoda iz banke, nekoliko desetina njih, vezanih trakom. Svi su bili složeni po redu, kao da ih je neka revnosna sekretarica sve uredno spakovala. Prelistala ih je, ali zapravo nije znala šta traži. Zatim joj pogled pade na duge nizove brojki koje su odlazile s njegovog računa. Zapanjila se videvši da su sve to isplate u gotovom na ime koje nije prepoznala: F. G. B. Salazar. *Znači, tu je otišao sav novac*, pomislila je, a srce joj je lupalo od uzbuđenja. Sume su bile velike i redovne. Zgranula se koliko je to bilo novca... Takođe, nije joj promaklo da su u poslednja dva meseca isplate bile sve veće i češće.

Toliko se zanela u izvode iz banke da nije čula telefon. Trenutak kasnije vrata je ispunila gospođa Vejnbridž. – Za vas je, Selestrija. Gospodin Ejdan Kuni. – Selestrija nevoljno ostavi papire i preuze poziv u kuhinji.

– Ejdane – rekla je.

– Draga, tako mi je žao zbog tvog oca. Kakva tragedija!

– Znam. Užas.

– Zvao sam u Kornvol. Neki umišljeni batler mi je rekao da si tu.

– Soums – nasmešila se. – Bojim se da je prilično nadmen.

– Jesi li sama?

– Da. Nisam mogla da izdržim ni trenutka. Ne možeš da zamisliš kako je tamo strašno. Svi tuguju. Nema tela. Nema sahrane. Samo strašan pakao. Morala sam da pobegnem. – Reči su navirale iz nje.

– Hajde da te izvedem na večeru – predložio je. – Samo nas dvoje. Paziću na tebe. – Glas mu je bio dubok i pomalo grub, kao smeđi šećer. Osetila je kako joj se oči pune suzama i neodoljivu potrebu da bude u njegovom naručju.

– Volela bih – odgovorila je, zahvalna što joj se činilo da zbog očevog samoubistva nije promenio mišljenje o njoj.

– Doći ću po tebe u sedam. – Oklevao je na trenutak. – Znaš moj broj ako sam ti potreban. Doći ću čim me pozoveš.

– Hvala ti. Dobro sam, stvarno. Vidimo se. – Spustila je slušalicu i

osmehnula se. Ejdan Kuni bio je baš ono što joj treba.

- Vejni! - uzviknula je. - Izlazim na večeru. - Gospođa Vejnbridž se pojavi iz drugog dela kuće, zadihana.

- Neki fini momak? - pitala je podbočivši se.

- Da, on *jeste* fin. Mama bi ga sigurno smatrala dobrom prilikom za brak, iako ja nisam baš sigurna u to.

- Šta onda vi mislite, ko je dobra prilika za brak?

- Ah, ne znam - uzdahnula je i slegnula ramenima. - Neko daleko nepredvidljiviji. Neko ko me ne gleda samo kao ženu.

- Da sam na vašem mestu, ja ne bih poklonjenom konju gledala u zube.

- Tako je. Nisam sigurna, možda je on ipak jedan divan konj.

- Sad ste me zbunili.

- Ja tražim lava.

- To zvuči kao nevolja.

- Baš tako - odvratila je Selestrija s osmehom. - To je ono što tražim.

Gospođa Vejnbridž je odmahнула glavom. - Šta želite da uradim sa svim onim papirima? - pitala je videvši ih raširene svuda po podu ostave. Da je gospodin Montagju bio živ, to mu ne bi bilo nimalo zabavno.

- Ništa. Samo ih ostavite tu. Recite Džeku Brajanu da naoštiri one noževe. Možda će mi zatrebati!

Selestrija je uzela taksi i odvezla se u banku *Kuts* u zapadnom delu grada, gde je tražila da vidi direktora. - Gospodin Smit je na ručku - reče joj je blagajnica.

- Prilično je hitno - izustila je Selestrija nestrpljivo kuckajući prstima po pultu. - Ja sam Selestrija Montagju. - Iznervirala se kada je shvatila da blagajnica nije prepoznala njeno prezime.

- Bolje da porazgovarate s gospođicom Bentam - rekla je žena, svesna da je arogantna mlada dama neko važan. - Ja sam nova. - Nakašljala se u znak izvinjenja i nestala da potraži koleginicu.

Selestrija je gledala visoku tavanicu i raskošne drvene pultove, kameni pod i velika, teška vrata. Mestom je dominirala službena

atmosfera i luksuz koji su je podsećali na oca. Mogla je da ga zamisli tu u tamnom odelu i kaputu, s akten-tašnom u ruci i kišobranom oko druge ruke. Banka je bila prazna, osim starca u odelu, s polucilindrom, koji je u uglu ispisivao ček.

Konačno se pojavila gospođica Bentam. Bila je srednjih godina, u klasičnom kostimu i udobnim cipelama širokih potpetica i smeđim čarapama. Kada je ugledala Selestriju, osmehnula se. Njeno lice, mirno i hladno, sada se smekšalo. – Gospođice Montagju – rekla je pružajući ruku mnogo pre nego što je došla do nje. Selestrija ju je prihvatila i gospođica Bentam se čvrsto rukova s njom. – Dođite u moju kancelariju, gde možemo nasamo da porazgovaramo. – Selestrija je pošla za njom, one široke potpetice lupkale su po uglačanom podu i zvuk je odjekivao u obližnjoj skoro praznoj sobi. Starac s polucilindrom se okrenuo, pažnju mu je privukla lepa mlada žena plesnog koraka. Selestrija je uhvatila njegov pogled i zagledala se u njega tako nadmeno da je starac, zatečen, brzo skrenuo pogled.

Kancelarija gospođice Bentam bila je prijatna soba s lepim gipsanim ukrasima na zidovima do tavanice i velikim prozorom koji je gledao na tihu sporednu ulicu. Pozvala je Selestriju da sedne na tapaciranu stolicu i ponudila joj čaj, koji je devojka ljubazno odbila.

– Ovde sam da bih razgovarala o svom ocu – rekla je stavljajući na kolena svoju smeđu torbicu od krokodilske kože.

– Gospodin Montagju je naš vrlo dobar klijent – odgovorila je gospođica Bentam, iako joj je preko lica preletela senka nemira.

– *Bio* je dobar klijent – ispravila ju je Selestrija.

– Ne razumem.

– Moj otac je mrtav – hladno je odvratila.

Gospođica Bentam uzdahnu.

– Nažalost, umro je u nesreći na moru u Kornvolu.

Gospođica Bentam je stavila ruku na usta. – Kada? – Glas joj je bio prigušen i Selestrija instinktivno oseti da je gospođici Bentam njen otac značio mnogo više od dobrog klijenta. – Oh, bože! Izvinite. To je takav šok. – Sručila se na svoju stolicu.

- To se dogodilo prošle nedelje.

- Tako mi je žao. To je strašno.

- Ovo je teško vreme za sve članove naše porodice, kao što pretpostavljate. Došla sam u London da sredim njegove poslove.

- Svakako. Ako mogu bilo kako da vam pomognem, bilo kako, izvolite. - Gospođica Bentam je izvadila belu pamučnu maramicu iz rukava i potapkala oči ispod naočara. Selestrija je primetila da joj se ruke tresu. - Bio je tako dobar čovek, gospođice Montagju. Uvek je imao vremena za razgovor. A većina ljudi nema, znate. To je razumljivo. Svi su zauzeti. - Osmehnula se i pocrvenela. - Bio je gospodin. Radovala sam se njegovim posetama.

- Htela bih da znam zašto su te velike svote novca prebacivane na ime F. G. B. Salazara. - Dodala je gospođici Bentam izvode; ona je podigla naočare i pribrala se. Prošlo je neko vreme, pogledom je prelazila svaki papir odozgo nadole. Konačno, odmahнула je glavom i vratila izvode Selestriji.

- Žao mi je, ne mogu da vam pomognem. - Oklevala je, kao da odmerava svoja osećanja prema gospodinu Montagjuu u odnosu na odanost banci i njenim načelima. Selestrija je osetila slabost i iskoristila je.

- Moja majka je u bolnici zbog strašnog šoka, a moj dragi mlađi brat Hari nije progovorio ni reč od kada je tata umro. Još je mali i obožavao je tatu. Stvarno moram da znam. - Selestrija nije osećala grižu savesti kada je trebalo da laže.

Spustila je pogled da pojača dejstvo reči i čula kako je gospođica Bentam ispustila dug uzdah.

- Pa, mogu da vam kažem da je on u južnoj Italiji - kazala je tihim glasom. - Ne znam gde. To nije bio moj posao. Trebalo bi da pitate groficu Valoniju.

- Koga?

- Sekretaricu gospodina Montagjua. Gospodina Montagjua nisam videla nekoliko meseci, ali grofica Valonija je dolazila svake nedelje da obavi transfere i transakcije.

- Imate li njenu adresu?

Gospođica Bentam je skinula naočare i protrljala nos, odjednom klonula. – Nažalost, nemam. Ako vam to može pomoći, često joj šaljem stvari u *Mađarski klub* u Hempstedu.

– Hvala vam, gospođice Bentam. Bili ste izuzetno ljubazni. Moj otac vam je očigledno mnogo verovao. – Selestrija je spustila izvode u svoju torbicu i ustala.

– Bio je gospodin, gospođice Montagju. Njegova smrt je gubitak za sve nas.

Selestrija je ostavila gospođicu Bentam, očigledno šokiranu, da briše oči svojom urednom malom maramicom. Bila je sreća što je gospodin Smit otišao na ručak; on možda ne bi bio tako predusretljiv. Pogledala je na svoj sat – imala je dovoljno vremena za kratku posetu *Mađarskom klubu*.

Situacija se sve više zahuktavala. Selestrija nikada nije čula za groficu Valoniju, a možda je to bila ona Gita s kojom je njen otac razgovarao telefonom.

Selestrija zaustavi taksi i pola sata kasnije izađe ispred stepenica koje su vodile u *Mađarski klub*. Bio je slabo osvetljen, visokih tavanica i tamnog drvenog poda od širokih, uglačanih dasaka. Staro stepenište ekstravagantno se izvijalo do odmorišta, gde je bilo okačeno široko pozlačeno ogledalo. U vazduhu se osećao kiselkasti miris trulog cveća. Dole nije bilo nikoga, ali se sa sprata čuo tih žamor glasova. Popela se stepenicama, stežući svoju torbicu, ne znajući šta je čeka.

Gore su se nalazile dve ogromne prostorije koje je spajao hodnik u kome su dve stare gospođe sa šeširima i rukavicama sedele na grimiznoj baršunastoj dugoj sofi, prigušeno razgovarale i silovito mahale rukama izražavajući bes. Kada su ugledale Selestriju, ućutale su i oprezno je pogledale ispod opuštenih kapaka. Ignorišući ih, Selestrija je ušla u prvu sobu gde su za stolovima sedele grupice ljudi i pile kafu i palinku,⁵ pušeći u polumraku. Atmosfera je bila sumorna kao da se njihova tuga pretvorila u sivu maglu što je visila iznad njih i nije htela da se podigne.

Većina osoba je bila stara i veoma elegantno obučena. Neke gospođe nosile su peruške na šeširima i krznene stole, uprkos toplom vremenu. Vratovi su im bili ukrašeni biserima, a dijamantski broševi svetlucali su na slabom svetlu. Manja grupa gospođe sa šeširima i u odelima igrala je karte s gorkim osmesima na licima na kojima je nekad blistao pravi osmeh, dok je u uglu kraj šanka gudački trio svirao cigansku muziku. U polumraku, jedan stariji par je sporo igrao. Neki su pričali mađarski, drugi engleski s teškim, setnim naglascima, ali svi su razgovarali o istom: „*Revolucija... Izdali su svoju zemlju... Izginuše hrabri ljudi... Mi smo stari, trebalo bi barem*

da se nadamo da ćemo umreti na svojoj zemlji...“ Selestrija je osetila da je gledaju, posebno žene, čije je neprijateljstvo bilo veliko kao i njihova tuga. Bilo je to razumljivo; ona je bila stranac, uljez. Odlučivši da je pametnije prići muškarcima, odlučno je otišla do stola gde su sedela četiri čudaka i igrala karte, ponašajući se samouvereno, iako se tako nije osećala.

- Izvinjavam se - rekla je svojim najslađim glasom. - Tražim nekoga. - Jedan od muškaraca izvio je čupave obrve, paperjaste i riđe kao rep lisice i klimnuo glavom. Selestrija je nastavila. - Groficu Valoniju - izgovorila je. Na spomen njenog imena četvorica muškaraca se brzo zgledaše. Lisičja obrva slegnu ramenima i ispusti dim iz lule.

- Grofica nije dolazila nedelju dana - odgovorio je.

- Zna li gde je mogu naći? - Nabacila je samouvereni osmeh.

- Ko je traži?

- Zovem se Selestrija Montagju.

- Grof Bodraši - odgovorio je muškarac pružajući ruku. Nije se osmehivao. - Da li biste hteli da sednete i usrećite jednog starca?

- Ne mogu da ostanem, hvala - odgovorila je, ne želeći da ga uvredi. - Radi se o nečemu hitnom. - Grof Bodraši je rekao nešto na mađarskom svojim kolegama i oni se nasmejaše, očigledno na njen račun. Selestrija oseti kako u njoj sve više raste bes. Onda se nečega setila.

- U pitanju je njena porodica - odvratila je lukavo. - Imam neke strašne vesti.

Uozbiljili su se: te reči su im bile poznate kao smrt. Grof Bodraši je govorio držeći lulu između usana i pokupio svoje karte dajući joj do znanja kako se njihov razgovor završava.

- Živi u Vejmut mjuzu. Broja se ne sećam, ali znaćete kada vidite kuću. - Shvatila je da su to svi podaci koje će dobiti.

Kada je konačno izašla napolje, laknulo joj je što je mogla ponovo da udahne topao londonski vazduh i ostavi razočarane starce da nastave da životare. Vejmut mjuz bio je dovoljno udaljen, te je uzela taksi. Uličica popločana kamenom, s lepim saksijama za cveće na

prozorima i pročeljima od crvene opeke kupala se u toploj svetlosti kasnog popodneva. Na jednoj prozorskoj dasci spavala je bela pufnasta mačka, rep joj se trzao dok je sanjala mleko i debele miševe; mlada žena gurala je kolica preko kamenih ploča prema glavnom putu. Grof Bodraši je rekao da će prepoznati kuću kada je bude videla. Zažalila je što mu nije postavila dodatna pitanja, jer nije znala šta treba da traži. Mlada žena s kolicima bila je sada daleko da bi mogla da je pita i ostala je sama s mačkom, koja joj očigledno neće biti od velike pomoći.

Odlučila je da pođe niz ulicu i pogleda u svaki prozor. Možda je grofica Valonija okačila mađarsku zastavu ispred vrata, mada je Selestrija ne bi prepoznala. Hodala je neko vreme dok joj najзад poslednja kuća s leve strane nije privukla pažnju. Iako iste veličine kao i ostale, izdvajao ju je krivudav grm glicinije koji se peo i pokrивao celo pročelje bogatim zelenim lišćem. Nije ostalo gotovo nimalo mesta za prozore koji su pokušavali da provire kroz gusto grmlje, a jato ptica gnezđilo se tu očigledno ohrabreno drvenim kućicama punim zrnevlja pričvršćenim za grane. Spolja je izgledalo lepo: iznutra je, pretpostavljala je Selestrija, sigurno prilično teskobno.

Na trenutak je stajala u senci i razmišljala šta će reći grofici. Pre nego što je stigla da se pribere, vrata se otvoriše i iz kuće besno izlete ekstravagantno obučena plavokosa prilika. – Pokušavaš da mi ukradeš ptice? – siktala je glasom dubokim kao u muškarca, s jakim akcentom. Napravila je grimasu tako da joj je šminka na licu popucala kao suva glina. Selestrijin pogled je pao na njen dekolte, beo i bestidan, i na usku plavu haljinu koja joj je otkrivala ogromne grudi i toliko je stezala u struku da joj je presecala dah.

– Ne, naravno – odgovorila je i ustuknula užasnuto.

Žena je frknula. – I nadam se da ne. Tu ima retkih vrsta. Ja ih hranim, znači da su moje. Da li je to jasno?

– Izvinjavam se, grofice. Moje ime je Selestrija Montagju. – Setila se majčinog saveta da uvek odgovori glasom drugačijim od onoga ko je napada, kako bi ga zbunila. Upalilo je. Grofica Valonija je

ostala, barem na trenutak, bez reči.

- Bolje da uđeš - najzad je odgovorila kročivši u mračnu kuću. Selestrija je pošla za njom, osećajući u vazduhu iza nje opori smrad alkohola zajedno s otužno-slatkastim mirisom mošusa.

Kuća je bila krcata kao i pročelje i podsećala je na neki kitnjasti budoar. Sofa je bila presvučena svetlozelenom i ružičastom svilom: ljubičaste baršunaste zavese bile su oivičene čipkom i visile kao raskošne pozorišne draperije. Pod je bio ukrašen persijskim tepisima, a na svakoj površini nalazile su se biljke u saksijama na čipkanim podmetačima. Na okruglom stolu za ručavanje Selestrija je primetila otvorenu bocu džina bez čaše. Miris alkohola bio je jak, kao da je ženi kroz znoj isparavao džin, i pokušavala je da ga prikrije litrama mošusa. Selestrija, koja je imala dobar njuh i osetljiv stomak, oseti nagon za povraćanje. Bila je zahvalna kada je grofica upalila cigaretu, pa je vazduh odmah ispunio miris duvana.

- Sedi - kazala je, a zatim se spustila na stolicu s visokim naslonom koja se nalazila ispred praznog kamina. - Da li te je otac poslao? - Pre nego što je Selestrija uspela da odgovori, grofica je nesigurno ustala i naslonila se na masku kamina pretrpanu porcelanskim figurama.

- Ili je to bila tvoja majka? - zlobno je pecnula.

- On je mrtav - odgovorila je Selestrija pokušavajući da dokuči odnos između te neverovatne žene i svog oca. Bila je sigurna da nisu bili ljubavnici. Njen otac nikada ne bi pao tako nisko. Grofica se okrenula, gledajući je optužujuće.

- Mrtav? - Usta joj ostadoše otvorena. Izgledala je kao da nema snage da ih zatvori. - Ne, to nije istina. Lažeš me.

- Istina je - uzvratila je Selestrija otvarajući torbicu i tražeći cigarete. Što pre izađe odatle, to bolje. Stavila je cigaretu među usne i pripalila upaljačem. - Stradao je u nesreći na moru u Kornvolu prošle nedelje - dodala je ispuštajući dim u smrdljivi vazduh.

Grofica je zakolutala očima kao da pokušava nečega da se seti. - Prošle nedelje sam razgovarala s njim - oštro je odgovorila. - Bio je prilično živ.

- Očigledno ste razgovarali pre nego što je umro. - Izgledala je kao neko ko se ne seća šta je radio tog jutra, a kamoli nedelju dana ranije.

Grofičino lice se raširi u pobedonosni osmeh. - Ne možeš me sprečiti da ga viđam, znaš. Ljubav je slađa kada je zabranjena.

Selestrija nestrpljivo uzdahnu. Bože, pomislila je umorno, još jedna žena očarana tatom. - Ne zanimaju me vaša osećanja prema mom ocu. U stvari, to me se uopšte ne tiče. Reč je o tome, grofice Valonija, da vas ja ni u čemu ne sprečavam. Ako baš želite da znate, počinio je samoubistvo. Sve nas je odbacio.

Grofica Valonija je neko vreme ćutala. Zurila je u daljinu, izgubljena u sopstvenim mučnim mislima. Selestrija je to iskoristila da smisli sledeći potez. Dok je grofica sedela izgubljena, ona je tiho pušila na sofi i gledala je. Na grofičinom nepomičnom licu kao da se topila i slivala maska od još vlažne gline. Pune usne su se obesile, povlačeći za sobom bradu. Selestrija je primetila crni izrastak na temenu zbog kojeg je plavuša izgledala još vulgarnije. Kao da je uvenula i smanjila se. Konačno se okrenula i pogledala u Selestriju sjajnih očiju. - Došla si to da mi kažeš?

- Da - odvratila je Selestrija. - I da uđem u trag novcu koji ste u njegovo ime slali u Italiju. - Na pomen novca grofici se ukočiše ramena.

- Ne znam o čemu pričaš. - Sada je izgledala sumnjičavo, kao da je to bila nekakva zamka kojom je gospodin Montagju iskušavao njenu lojalnost.

- Zašto to skrivati? Zar vi niste bili sekretarica mog oca?

Grofica se uvredila. - Sekretarica? - usiljeno se nasmejala. - Misliš da sam ja, grofica Valonija, bila obična sekretarica? - Sada je na Selestriju bio red da se zbuni.

- Svake nedelje ste išli u banku - kazala je ne popuštajući.

- Da, ja sam radila s *tvojim ocem*. Nikada nisam bila sekretarica. Bila sam mu od vitalnog značaja. Ništa od svega toga ne bi uspeo da nije bilo mene. Izgled vara, to ti je sigurno poznato? Za jednu fino vaspitanu devojkicu, veoma si nepristojna.

- Šta ste radili? - *Tata dve godine nije imao posla*, pomislila je, zbunjena više nego ikada.

- Ako tvoj otac nikada nije s tobom razgovarao o poslu, nije na meni da te prosvetljujem. Ako je slao novac van zemlje, imao je dobar razlog za to. Ako se nadaš da ćeš taj novac uzeti nazad, onda... - Slegnula je ramenima. - Bog neka ti je u pomoći, to nije moja dužnost.

Grofica je ustala. Blago se zanjihala na nogama i ponovo se uspravila pridržavajući se za masku kamina. Bacila je opušak u rešetke kamina, oteturala se do stola za ručavanje, drhtavim rukama uzela bocu džina i prinela je usnama.

- Retko pijem - izustila je napadački i potegnula. - Volela sam Montija. Ti takvu ljubav nikada ne bi mogla da razumeš, tako si mlada i razmažena. Da si prošla ono kroza šta sam ja prošla, kada ti je smrt sve vreme za vratom, znala bi da je ljubav jedino što poneseš sa sobom kada umreš. - Potegla je još jedan gutljaj i glasno ga progutala.

Selestrija je bila užasnuta. Taj zvuk je mrzela više od bilo kog drugog. Podsećao ju je na tetku Penelopi, koja nije mogla da jede ili pije a da ne mljacka kao svinja.

- Sve bih učinila za tvog oca. - Glava joj se klimala kao lutki. Uspravila se uhvativši se za naslon stolice. - Sve. Ali šta ti znaš o tome. Kladim se da oca nisi ni poznavala. A tek tvoja majka, a! Monti je za nju bio stranac. Ja sam ga poznavala bolje od svih vas. Razumeš? Od svih vas! - Počela je da guta glasove. Selestrija je gledala, skamenjena, kako odlazi prema stepenicama i mučno se tetura. - Ako smrt i mene uzme, bićemo zajedno u raj. - Zakoračila je na prvi stepenik, zastala i pala uz tup udarac.

Selestrija je na trenutak ostala ukočena, ne znajući šta da radi. Grofica je ležala na podu u položaju koji je izgledao krajnje neudobno, a još manje dostojanstveno. Znala je da treba da pozove i traži pomoć, ali bila je iznenađujuće trezvena. Otišla je do grofice i opipala joj puls. Bila je živa, ali u nesvesti. Umesto da učini ono što treba za groficu, Selestrija je učinila ono što treba za sebe: krenula je

da pretražuje kuću, a znala je šta traži.

Počela je gore na spratu. Nije znala koliko ima vremena dok žena ne dođe svesti, pa je brzo radila. Kad je otvorila vrata kupatila, zapanjila se ugledavši u umivaoniku mrtvu vevericu. Prozor je bio širom otvoren. Bez obzira na vevericu, Selestrija duboko udahnu. Nije shvatala kako neko može tako da živi, ali još zagonetnije joj je bilo kako je njen otac mogao da bude u vezi s takvom ženom.

U spavaćoj sobi nije našla ništa osim bočice morfijuma, sakrivene iza noćne posude u noćnom ormariću. Očigledno je to bio razlog što je onako iznenada pokušala da se popne uza stepenište. Selestrija je požurila u prizemlje i počela da traži po papirima na klaviru. Pogledala je groficu, koja se nekoliko puta trгла. Lice joj je sada bilo samrtno blede. Selestrija je primetila da grofica ponovo gubi svest. Rastrzana između sažaljenja i svojih želja, brzo je pregledala papire nadajući se da će grofica izdržati dok ne nađe ono što traži.

- Evo odmah ću pozvati hitnu pomoć, obećavam - rekla je znajući da je grofica ne čuje.

Konačno je naišla na gomilu priznanica adresiranih upravo na F. G. B. Salazara u Apuliji, u Južnoj Italiji. Apulija - to joj je bilo poznato. Setila se neobičnog Fredinog pisma. Ona je živela u Apuliji. Tu su bili i lekarski računi poslati s adrese u Harli stritu. Većina je bila za morfijum, neki za lekove čija imena Selestriji nisu ništa značila, a sve ih je platio Salazar. Našla je i uplatnice s istog mesta. U kakvoj vezi su bili njen otac, Salazar, grofica i Fredi? Presavila je papire i stavila ih u torbicu. Grofica je bila potpuno mirna. Selestrija je podigla telefonsku slušalicu i pozvala hitnu pomoć. Pošto je rekla neophodne podatke i adresu i dala lažno ime, otišla je ne proverivši da li je žena živa ili mrtva.

U sedam sati oglasilo se zvono na vratima. Selestrija je imala taman toliko vremena da se okupa i presvuče, ali nije imala vremena da razmisli o svemu što je tog dana otkrila. Računi i ostali papiri još uvek su joj bili u torbici kako bi ih kasnije pregledala, kad bude imala vremena da razmisli o njima i njihovim posledicama. Na

razmišljanje o tragičnoj grofici, čiju je mutnu ulogu u životu svog oca tek trebalo da otkrije, nije gubila ni trenutka. Kada je pritisnula obraz uz Ejdanov i udahнула miris kreme za brijanje koji je ostao na njegovoj koži, s olakšanjem je dozvolila sebi da se prepusti sadašnjosti. – Tako je dobro videti te, Ejdane – izgovorila je kada ju je poljubio.

– Nedostajala si mi, draga – odgovorio je, i njoj zatreperi u stomaku kad ju je njegov glas podsetio na njihov divan susret u staklenoj bašti. Ako joj je neko mogao pomoći da zaboravi strahote prethodne nedelje, to je bio Ejdan.

– Rezervisao sam sto u privlačnom malom restoranu u Pimliko grinu – rekao je. – Prijatno je i tiho. Pretpostavljao sam da ti ne bi odgovaralo neko bučno mesto s gomilom ljudi.

– Večeras ne bih volela da sretnem nekoga koga poznajem – rekla je, uhvatila ga za ruku i pustila da je povede stepenicama do svog automobila. – Nisam spremna.

– Naravno da nisi spremna, draga. Tako mi je drago što si ovde, gde mogu da pazim na tebe. Bilo mi je užasno pri pomisli na to da si se zakopala u prokletom Kornvolu, pobogu. – Kada su stigli do Ejdanovog sjajnozelenog ostina hilija, otvorio joj je vrata i dopustio sebi da lenjo i s divljenjem pređe pogledom po njenom telu, od glave do pete. – Mislim da ti nisam rekao koliko lepo izgledaš večeras. – Glas mu je bio dubok i iskren. Selestrija mu se zahvalno osmehnula. Prvi put u životu se osećala nesigurno, kao da joj je otac odneo samopouzdanje na dno mora.

Restoran je zaista bio prijatan. Stolovi su bili postavljeni na malom trgu pored cvećare koja je bila otvorena. Miris ljiljana i ruža se stapao s blagim londonskim vazduhom i ulivao gradu nepoznatu atmosferu. – Ovo bi mogao da bude i Pariz – radosno je rekao Ejdan kada je konobar privukao Selestriji stolicu.

– Imaju čak i crvenu ružu na stolu – dodala je Selestrija, vadeći je iz staklene vaze i mirišući je. – Šteta, ovo je jedna od onih koje ne mirišu. – Ejdan se nalaktio na sto i naslonio bradu na ruke. Njegove

plavozelene oči blistale su dok ju je gledao s ljubavlju.

- Voleo bih da te odvedem u Pariz - odvratio je.

Osmehnula se i iskrenula glavu u stranu. - Možda ću ti dozvoliti - odgovorila je.

- Posle nekoliko čaša vina, „možda“ bi moglo da postane „da“ - rekao je pucnuvši prstima kako bi dozvao konobara. - Bocu *sansera* - kazao mu je a da nije ni pogledao vinsku kartu. Kada je konobar nestao u restoranu, Ejdan je uhvatio Selestriju za ruku i držao je preko stola. - Ako ne želiš, ne moramo da razgovaramo o tvom ocu.

- Danima nisam radila ništa drugo nego samo razgovarala o njemu. Od svega toga me boli glava.

- Mogu da zamislim. Najgore je to što ništa ne znate. Još ga nisu našli, zar ne?

- I neće. Sada ne.

- Tvoj otac mi se neverovatno sviđao. Bio je od onih ljudi koje jednostavno ne možeš da ne voliš.

- Upravo zato sve to deluje tako nestvarno. Tata se nikada ne bi bio ubio. Mislim da su ga ubili.

Ejdan raširi oči. - Ubili? - ponovio je. - Ko?

Selestrija odmahnu glavom. - Ne znam. Ali počinjem da saznajem o ocu mnogo šta što nisam znala. - Odmahnula je glavom. - Ne želim o tome da pričam u ovoj fazi. Još ne znam šta da mislim o svemu tome.

- Onda pijmo i razgovarajmo o drugim stvarima - predložio je. - Šta kažeš na to da te obavestim o tuđim nesrećama?

Selestrija se osmehnu i povuče ruku. - Zvuči kao interesantna tema.

- Oh, tajni životi naših prijatelja Londonaca. Da čovek jednostavno ne poveruje, ali imam krajnje pouzdane izvore. - Konobar je sipao malo *sansera* u Ejdanovu čašu. Zavrteo ju je, pomirisao i onda popio gutljaj. - Savršeno - rekao je. - Prava stvar!

Ejdan je ispričao Selestriji sve skandale za koje je znao, a ostatak izmislio. Zabacivali su glave i smejali se i Selestrija je potpuno zaboravila na oca i užasnu poruku u boci. Pila je vino, koje je bilo

tako blago da skoro nije primetila koliko je popila dok nije počelo da joj se vrti u glavi i dok nije postala tako vesela da joj više ništa nije važno.

Ejdan je bio lep na ležeran, elegantan način, svetle riđkaste kose i snenih očiju boje jezera u stenama Korniša. Bio je visok, širokih muževnih ramena i mišićavih nogu koje su ojačale na igralištu za ragbi tokom vremena provedenog u Itonu. Majka Meri-Rouz ga je obožavala, a žene su mu čitavog života ugađale. Znao je kako da se dopadne damama svih godišta i prijatelji njegove majke su ga smatrali savršenim zetom. Selestriji je njegova samouverenost bila uzbudljiva. Gledao ju je tako da joj zatreperi u stomaku. Kao da je pogledom vodio ljubav s njom. Sećala se njegovog dodira, njegove poročnosti, i posegnula za njegovom rukom i uhvatila je. – Ovo večeras je upravo ono što mi je trebalo, Ejdane – rekla je, a glas joj je bio hrapav i dalek.

– To je samo početak – odgovorio je stežući joj ruku. – Pogledaj, još ni mrak nije pao. Ne možeš otići kući dok ne prođe noć. – Oči su mu postale teške. Zaustavile su se na njenim usnama, koje se rastvoriše pri pomisli na ono što će doći. – Ne puštam te – dodao je tiho. Selestrija je shvatila da je pocrvenela zbog neminovnosti njihovog susreta i spustila pogled usled težine njegovog pogleda. – Vodim te kući sa sobom. Mislim da nije u redu da sada budeš sama.

– Onda moraš da me trpiš cele nedelje – nasmejala se, igrajući se njegovim prstima preko stola. – Mama se vraća tek sledećeg utorka.

– Onda ostaješ celu nedelju. Možeš ostati dve, ili zauvek... – Zastao je, odjednom ozbiljnog izraza lica. – Dokle god želiš – odvratio je i osmehom prokomentarisao rečenicu koju nije dovršio.

Platio je račun i vozio kratak put do svog stana u Čelsiju. Sunce je zašlo nisko iza zgrada i nebo je poprimilo mutnu nijansu ružičaste boje. Bilo je toplo, vazduh je bio lepljiv i vlažan, bez povetarca. Ulice su bile mirne, osim jata debelih golubova koji su sletali s neba da ključaju mrvice bačene na pločnike. Ljudi su još bili na letovanju, deca na raspustu. London je delovao sablasno. Nije bilo zabava, večera, veličanstvenih ručkova u *Ricu* da joj skrenu misli s ozbiljnih

životnih pitanja. Selestrija je pogledala kroz prozor i pitala se hoće li stvari ikada ponovo biti onakve kakve su bile. Zatim joj je sinula strašna pomisao: želi li ona to? Odjednom joj se pred očima stvorila slika: zabave, veridbe, brak, deca, još zabava, večni krug površnosti. Oslobodila se te slike uz preteći osećaj razočaranja. *To je sigurno od vina*, razmišljala je osećajući tople prste vetra u svojoj kosi dok je Ejdan ulazio na Kadagan skver. *Očigledno nisam popila dovoljno!*

Ejdanov stan je bio veliki, visokih tavanica, s elegantnim staklenim vratima koja su vodila na balkon okrenut ka trgu. Selestrija je stajala na sve slabijem svetlu i gledala u sumrak. – Noć je divna – izgovorila je dok je ružičasta boja bleдела i pretvarala se u sivu. Ejdan je stao iza nje i zagrlio je.

– To nije ništa u poređenju s tobom – prošaputao je i poljubio je u vrat. Okrenula se, očiju odjednom punih tuge.

– Poljubi me, Ejdane. Poljubi me tako da ne moram da mislim ni na šta drugo, osim na tebe.

Ejdan joj je obuhvatio lice šakama i spustio joj poljubac na usne. Zatvorila je oči i uživala u njegovom ukusu, i najзад su sve misli nestale. Poljubac je bio mekan i nežan, dah topao na njenoj koži. Njegove ruke je zagrlіše i privukoše blizu i više se nije osećala nesigurno. Svestan da su na balkonu gde ih može videti svako ko prolazi ulicom, Ejdan ju je poveo unutra. Tamo na smeđoj baršunastoj sofi ležali su isprepleteni i nimalo se nije bunila kada joj je zavukao ruku ispod haljine i milovao joj kožu iznad čarapa. Nije čak ni pomislila na Rafertija jer je s Ejdanom sve bilo tako poznato. Osim toga, bio joj je potreban. Nije želela da misli na oca i da previše ulazi u svoje osećanje gubitka i napuštenosti. Htela je da se izgubi u Ejdanu i upija ljubav koju je tako željno hteo da joj pruži.

– Želim da vodim ljubav s tobom – promrmљao je. – Hajde da se venčamo, Selestrija, draga. Dozvoli da se brinem o tebi. – Glas mu je bio uporan. – Reci da ćeš zauvek biti moja.

– O, da, Ejdane – odgovorila je promukla od želje, pustivši sudbinu da je nosi kao praznu ljušturu na talasu. Kao da je zaboravila na oca, na izgubljene hiljade funti i groficu Valoniju. Više

ništa nije bilo važno, osim Ejdana i njegovih širokih i darežljivih ruku. On će da me pazi, mislila je opijeno dok je go stajao ispred nje. I nikada više neću biti sama.

Selestria se probudila oko dva ujutru s glavoboljom. Trebalo joj je vremena da shvati gde je. Soba joj je bila nepoznata, sofa strana, njena obnaženost pomalo zabrinjavajuća. Zatim je prepoznala Ejdana, koji je zadovoljno spavao pod slabim svetlom koje je dopiralo s ulice. Ležao je pored nje, lica uronjenog uz njen vrat. Gledala je u tavanicu pokušavajući da sklopi delove onoga što se sinoć dogodilo. Vodili su ljubav. Toga se setila bez problema. Kao prvo, osećala je nelagodu u međunožju. Nije se sećala da li joj se svidelo ili ne, što je sramota s obzirom na to da joj je bilo prvi put. Setila se da se zanela tokom predigre. Ejdan je u tome bio prilično darovit. Nasmejala bi se pri sećanju na to da je nije toliko bolela glava. Nema sumnje da je tada bilo divno. Sada se, međutim, osećala jeftino. Dok je pokušavala da ustane tako da ne probudi svog ljubavnika, setila se da je rekao nešto o braku. Nije se setila šta je odgovorila.

Uspela je da nađe svoju odeću, nemarno razbacanu po sobi. Gaćice su bile ispod sofe, jedna cipela u hodniku. Na brzinu se obukla i na prstima izašla iz sobe ne osvrnuvši se. *Dvoje ljudi sam ostavila bez svesti u prethodna dvadeset četiri sata, pomislila je u sebi. Ali ovog puta se ja osećam iskorišćenom.*

Išla je peške prema Pont stritu. Put ispred nje bio je pust, osim taksija koji je projurio pored dok su mu žuta svetla sijala u mraku. Zaustavila je drugi. Svesna svog neurednog izgleda, nije pokušala da razgovara s taksistom. Umesto toga, gledala je kroz prozor, osećajući se prazno iznutra. Telesna ljubav trebalo bi da bude nešto sveto i posebno. Sjedinjavanje dvoje ljudi koji se vole i ljube. Ne pijana noć na sofi i mutno sećanje narednog jutra.

Selestria Montagju, stara dvadeset jednu godinu, koja više nije nesigurno stajala na pragu ženstvenosti, uvukla se pod svoj čaršav, pokrila se prekrivačem preko glave da zaboravi svet oko sebe i pala

u dubok san bez snova.

Probudila se šest sati kasnije na upornu zvonjavu telefona u majčinoj sobi koja se nalazila pored. Gde je Vejni, mrzovoljno je pomislila čekajući da se ona javi. Zvonjava se nastavila. Gundajući, okrenula se u krevetu i stavila jastuk preko glave. Bilo je rano da se suoči s Ejdanom. Osim toga, nije znala šta oseća prema njemu. Bolje da još uvek ništa ne oseća. *Kasnije ću razmišljati o tome*, pomislila je i ponovo zaspala. U jedanaest i dvadeset pet telefon ju je ponovo probudio. Zvonio je i zvonio. *Oh, bože, stvarno mu je stalo*, mislila je, ne mogavši da se i ovog puta ne javi. Dok se izvlačila iz kreveta, oteturala se u majčinu sobu i podigla slušalicu. Na njeno iznenađenje, s druge strane je zagrmeo snažan glas Ričarda V. Bankrofta Drugog. – Lisice? Zovem te čitavo jutro.

– Deda? – odgovorila je zapanjena. Lisica je bio nadimak kojim ju je zvao od detinjstva.

– Ne nego Deda Mraz! A ko bi drugi bio?

– Gde si?

– Ja sam u *Kleridžizu*.

– Tu si! – Osećala se kao da joj je ubrizgana injekcija adrenalina.

– Da li bi mi moja unuka učinila čast da danas ruča sa mnom u *Ricu*?

– To je stvarno iznenađenje.

– Prijatno, nadam se. Koliko čujem, nedavno si imala jedno prilično gadno.

– Blago rečeno. – Promuklo se nasmejala.

– Sve ćeš mi ispričati za ručkom. Tačno u pola jedan.

– Jesi li se čuo s mamom?

– Tako sam i saznao gde da te nađem, Lisice. Kriješ se tu potpuno sama. Pomislio sam da bi ti dobro došlo malo društva. Nemoj da kasniš!

Èula je kako se smeje i zamislila ga kako sedi u raskoši svog apartmana u *Kleridžizu*, pučkajući cigaru, umotan u bademantil boje burgunca sa svilenim okovratnikom. Oko njega su fotografije na

kojima igra golf s Ajzenhauerom, otvara gradsku biblioteku s Bernardom Baruhom, ljubi Mariju Kalas posle predstave u Rimu. Njen deda je bio poslednji od bezobzirnih magnata, kralj nafte. Amerikanac koji je toliko voleo Britaniju da je kupio najekstravagantniji škotski dvorac koji je mogao da nađe i kompletno ga preuredio. Putovao je sa svojim kristalnim i srebrnim priborom za jelo, a njegove sobe u *Kleridžizu* su pre njegovog dolaska ukrašavali belim orhidejama i ljiljanima. Ričard V. Bankroft Drugi ništa nije radio površno. Voleo je da bude okružen lepim stvarima i u obzir je dolazilo samo ono najkvalitetnije.

Selestrija je sela na majčin krevet, pokušavajući da sredi zbrku u glavi. Imala je osećaj da umesto mozga ima klupko vunice. Pogledala je na sat; pola dvanaest. Za manje od sat vremena trebalo je da se okupa i obuče, a znala je da Lisica za svog dedu mora biti u najboljem izdanju.

Kad je legla u kadu i pustila da je prekrije voda s mirisom zumbula, čisteći joj telo od pohote prethodne večeri, osetila je ogromno olakšanje što je deda tu. Konačno, došao je da se brine o njoj. Moći će sve da mu ispriča, a on će je slušati i gledati onim mudrim plavim očima. Ono što nije dobro, on će ispraviti, zato što je Ričard V. Bankroft Drugi bio bogat i moćan čovek. Možda neće moći da joj vrati oca, ali će ih spasti od pretećeg siromaštva. Možda će čak otići da živi kod njega u Njujork, naći će nekog finog bogatog Amerikanca s kojim će živeti na Menhetnu i imaće letnjikovac u Nantaketu. Ta ideja joj se neviđeno svidela. Do trenutka kada je ušla u svetlu letnju suknju i žuti komplet sa džemperom, sjajnim biserima oko vrata i minđušama, već se osećala skoro potpuno oporavljena. Kosu je pričvrstila sa strane, tako da joj je u talasima padala preko ramena i niz leđa; pažljivo je nanela maskaru i ruž. Kad je izlazila, pogledala je svoj odraz u ogledalu u hodniku i pitala se da li izgleda drugačije, sad kada je prava žena koja je otkrila tajne telesne ljubavi. Ili se možda njen iznenadni preobražaj dogodio zbog majčinog grimiznog ruža i bisera.

Selestrija je u *Ric* stigla taksijem. Čim je zakoračila na pločnik, osetila je uzbuđenje jer je videla sjajni crveni bentli, parkiran ispred ulaza, kako prede kao neka ogromna mačka. Besprekorno odeven vozač s crnim šeširom i u rukavicama izašao je i otvorio zadnja vrata uz pomoć dvojice uniformisanih vratara iz *Rica*, obraza rumenih od uzbuđenja, jer Ričard V. Bankroft Drugi nije bio samo veoma važan gost nego i čovek poznat po visokim napojnicama. Selestrija je stajala i gledala kako Rita, pomoćnica njenog dede, brzo izlazi na suvozačka vrata dok je njen šef pažljivo izlazio na zadnja, pozdravljajući vratare *Rica* karakterističnim sigurnim držanjem. Krupan kao medved, pogrpio je ramena i pošao sporim korakom, primoran da se pomiri s tim da je i njega dokačio zub vremena. Međutim, imao je gustu sedu kosu, oštre inteligentne oči i živahnost mnogo mlađeg muškarca. Podigao je ruku u znak zahvalnosti vozaču i pošao uza stepenice. Rita, koja je gospodina Bankrofta svuda pratila, krenula je napred kako bi obavestila direktora da je gospodin Bankroft stigao. Nije morala da se trudi. Gospodin Vindtorn je već stajao u predvorju kako bi primio cenjenog gosta.

Selestrija je gledala društvo kroz vrata i pitala se koliko će im biti potrebno da je primete. Bila je redovan gost u *Ricu* i većinu osoblja je znala po imenu. Dok se rukovao s njenim dedom, gospodin Vindtorn je slučajno pogledao preko njegovog ramena i pažnju mu je trenutno privukla lepa plavuša koju je video krajičkom oka. – Gospodine Bankroft – rekao je pocrvenevši od zadovoljstva – stigla je gospođica Montagju.

Ričard Bankroft se sporo okrenuo i nasmejao se unuci. – Na vreme i zračiš kao i uvek! – uzviknuo je jakim američkim akcentom, pruživši joj ruku da bi mu prišla i poljubila ga. Selestrija ga je s ljubavlju zagrlila, naslonivši lice uz njegovo s divnim osećajem da uplovljava u luku s uzburkanog i nesigurnog mora.

– Mirišeš na zumbule, a još nije proleće – izustio je i nasmešio se, osetivši se odjednom mnogo mlađi. Lagano je provukla ruku ispod njegove, a on je nežno potapšao.

– Dobro jutro, gospođice Montagju – izgovorila je Rita pomalo

hladno. Za petnaest godina, koliko je radila kod gospodina Bankrofta, nije volela da ga vidi blizu drugih žena, naročito pored njegove unuke. Kada je bio sa Selestrijom, skoro je zaboravljao da ona postoji.

- Gospodin Bankroft bi želeo da pođe pravo za svoj sto - saopštila je Rita gospodinu Vindtornu važno, odlučno krenuvši napred na preteće visokim potpeticama.

- U najlepšoj trpezariji u Londonu nećemo imati nijedan razlog da odemo do večeri - dodao je gospodin Bankroft idući hodnikom prema restoranu. - Drago mi je što vidim da se za godinu dana ništa nije promenilo, gospodine Vindtorne.

Selestrija je u prolazu ugledala svoj odraz u velikim pozlaćenim ogledalima i pomislila kako su lep par njih dvoje. Zamislila je kako je deda vodi prolazom između klupa katoličke crkve u Farm stritu. Barem je imala nekoga ko će je predati.

- Kaži, Lisice, šta se to pobogu događa? - Ričard Bankroft je gledao u svoju unuku, ozbiljnog lica. Rita i gospodin Vindtorn su se povukli, ostavljajući gospodina Bankrofta da uživa u društvu unuke i odličnom vinu za okruglim stolom u levom uglu trpezarije, pored prozora.

- Tata je navodno počinio samoubistvo - odgovorila je. - U boci u njegovom čamcu pronađena je poruka u kojoj piše *Oprostite mi*, na papiru za pisma strica Arčija. U čamcu su našli i njegov džepni sat, a more je izbacilo na stene cipele s vezanim pertlama, iako mi i dalje nije jasno kako su mogle da mu spadnu s nogu! Ako mene pitaš, ubijen je.

Ričard Bankroft se nasmejavao i popio gutljaj bordo. - Pun ukus. Sviđa mi se - komentarisao je zadovoljno. Somelijer im je napunio čaše. - Nego, nemoj da brzamo, Lisice. Dobar detektiv prvo prouči sve činjenice pre nego što iznese takav zaključak.

- Pa, otišli smo kod advokata, koji nam je rekao da tata dve godine nije imao posla i da su mu firme bankrotirale. Kasnije je „poslovno“ putovao po celoj Evropi. Kakav je to posao mogao da bude, pitam se.

- Zaista.

- Ne samo što je potrošio svoj novac već je spiskao i mamin.

- Shvatam. - Ričard Bankroft je stisnuo oči i preko lica mu je preletela senka uprkos suncu koje se probijalo kroz visoka staklena vrata. - Nastavi.

- Potrošio je moje nasljedstvo, deda. Mama, Hari i ja nemamo od čega da živimo. Siromašni smo kao crkveni miševi. - Deda joj se nasmejao i odmahnuo glavom.

- Stvarno pričaš gluposti!

- Zar se nisi zgranuo?

- Završi priču.

Pored stola je stajao konobar i čekao da naruče. Ne pitajući unuku, Ričard Bankroft naruči za oboje.

- Treba ti nešto hranjivo, bleđa si kao smrt - rekao je Selestriji. - Malo crvenog mesa je recept ovog doktora. I popij malo vina, vratiće ti boju u obraze. - Selestrija je nevoljno popila gutljaj da mu udovolji. Osećala je da je prethodne noći popila dovoljno vina za mesec dana. - Do sada izgleda loše - kazao je. - Pričaj mi još.

Selestrija je nastavila, zahvalna što o zagonetki može da priča nekome ko je sposobniji od nje da je reši. - Nisam mogla više da podnesem da ostanem u Pendriftu. Mama je legla u krevet, žaleći se da Puči ima nervni slom zbog opšteg stresa. Atmosfera je bila teskobna. Bez tela nema sahrane. I šta sad da radimo? Kada će sve da se završi?

- Dakle, drugih dokaza da je Monti bio nesrećan nema osim onoga što vam je rekao advokat?

- Baš nikakvih. U stvari, ja bih rekla da je bio najsrećniji čovek na svetu!

Ričard Bankroft zamišljeno klimnu glavom. - Ali to nije sve, zar ne?

- Tu u ostavi našla sam kutiju sa smećem. Vejni je rekla da je tata spremio radnu sobu pre odlaska u Kornvol.

- I šta si našla, Šerloče?

- Našla sam ljubavno pismo od žene koja se zove Fredi i koja živi

u nekom samostanu u Apuliji, koliko sam razumela. U njemu je bila tatina fotografija na kojoj izgleda neverovatno zadovoljan sobom. Pismo nije imalo datum. Onda sam našla izvode iz banke na kojima se vide ogromni novčani iznosi koji su poslati u Italiju. Htela sam da znam kuda sve to vodi. I otišla sam u banku, gde mi je rečeno da su to poverljive informacije. Ali...

- Upotrebila si svoj šarm, Lisice, zar ne? - Nacerio se, očigledno pod snažnim utiskom.

- Saznala sam ime tatine male tajne, iako je ona tvrdila da mu je partnerka. Grofica Valonija, najgrotesknija i najstrašnija žena koju možeš da zamisliš. Obavljala mu je poslove u banci i bogzna šta još. Pronašla sam je preko *Mađarskog kluba* u Hempstedu. Živi u čudnoj kućici pokrivenoj zelenilom i pticama. Bila bi fantastična cirkuska atrakcija. Ništa nije htela da mi kaže. Najsmešnije od svega je što je pokušala da me ubedi kako je nedavno videla tatu živog. Naravno da joj nisam poverovala. Bila je očigledno pijana. Mislila je da je to neki moj i mamin trik da je sprečimo da se i dalje viđa s tatom, kao da mu je ona neka tajna ljubavnica ili nešto tako. Volela bih da mislim da je tata imao bolji ukus. Sudeći po tome koliko tuguje polovina žena u Pendriftu, sigurno je imao veliki izbor ako je to želeo.

- Voleo je žensko društvo, to je sigurno - reče njen deda. - To nije nikakav zločin. - Selestrija je posegnula rukom za svojom torbicom i potražila račune. Stavila ih je na sto ispred dede.

- Našla sam ih u njenoj dnevnoj sobi. Očigledno je zavisnik od morfijuma. I pila je džin, iz boce, čist. Sigurno je bilo odvratno. Taj Salazar joj očigledno plaća račune, možda joj daje i platu, a živi u Apuliji, kao i ta Fredi. Slučajnost? Ne bih rekla. Tata je njemu slao sav novac. Hoću da znam zašto i želim taj novac nazad. To je naš novac. Misliš da je ucenjivao tatu? Možda je tata plaćao njegovo ćutanje o nečemu. Stvar je u tome što ja mislim da je taj Salazar osoba koja je odgovorna za tatinu smrt. Možda je tata bio u vezi s tom Fredi i Salazaru plaćao da ćuti. Jedna stvar je potpuno jasna, tata nije hteo da znamo bilo šta o tome.

Ričard Bankroft je neko vreme proučavao papire, zamišljen. Pio je svoje vino, zatim se naslonio na naslon stolice kako bi konobari mogli da stave ispred njega tanjir s gušćjom džigericom. Selestrija je pogledala dole u svoje jelo od školjki i osetila kako joj stomak krči od gladi. Nije jela od sinoć. Razvedrila se zahvaljujući dedinom umirujućem prisustvu i srećna navalila.

- Pa, Šerloče, sada sam potpuno siguran da si svoje najbolje osobine nasledila od mene.

- A najgore osobine?

- Od svoje majke. - Selestrija bi se od srca nasmejala da se nije iznenada setila majčine svađe s ocem one noći kada je nestao.

- *Rekao je, što se pre udaš to bolje, jer ćeš postati kao ja i izluđivaćeš ga svojim prohtevima.* - Dedina šala joj više nije bila smešna.

- Slažeš li se da sve to zvuči prilično sumnjivo? - pitala je.

Slegnuo je ramenima i vratio joj račune. - Ti si detektiv. Možda nije ništa, a opet, s druge strane, moglo bi da bude štošta.

- Želela bih da odem u Italiju i nađem tog Salazara.

- Tako sam i mislio.

- Da li grešim?

Uhvatio ju je za ruku i pogledao s razumevanjem svojim mudrim staračkim očima. - Možda, ali nikada ne grešiš ako ideš za svojim instinktom. Gde bih ja bio danas da nisam sledio svoj?

- Da li si ti krenuo od slutnje, deda?

- Da. Krenuo sam od slutnje, baš kao ti. Ti ne znaš odakle ja potičem. Ne bi verovala šta sam sve uradio kako bih postao ono što sam danas. - Pomislila je na njegovo carstvo. Od rudnika u Pensilvaniji, preko nafte u Kaliforniji, novina u Čikagu, do skijaškog centra koji je gradio u Koloradu. - Da nisam slušao svoj instinkt, ništa ne bih postigao. Sve bi ostalo na slutnji. - Ućutao je i nasmešio se kockarskim osmehom. - Finansiraću tvoju istragu, Lisice.

- Hoćeš li? - veselo je uskliknula. - Šta da kažem mami?

- Što manje, to bolje. Ideš na odmor. Moraš da pobegneš od svega.

- Znala sam da ćeš se brinuti o nama, deda - srećno je izustila.

- Šta? Ideš u Italiju? A zbog čega? - Pamela je bila ljuta.

- Deda kaže da mi je potreban odmor.

- Čitav život ti je odmor - kazala je Pamela osetivši ljubomoru. Njen otac ne šalje nju u Italiju.

- Moram da se oporavim od tatine smrti.

- Zar ne moramo svi? Ovde je pravi pakao. Svi smo u užasnom stanju. Jedva čekam da se sledeće nedelje vratim u London i pošaljem Harija u školu. Po čitav dan je napolju s Dejvidom i momcima. Hvala bogu na Dejvidu. Ne znam šta bih s Harijem da nema Dejvida da mu skrene misli. Imam užasne glavobolje. Taj šok me je dotukao.

- Deda će se brinuti za nas. Nećemo biti siromašni.

- Novac ne može da izleči osećaj izdaje. Osećam se pogođena u najslabiju tačku. Čovek koga sam volela, s kojim sam podelila najbolje godine života, lagao me je i potrošio moj novac. Mislila sam da ga poznajem. Nemaš ti pojma kako je to. Zaboga, delio je sa mnom krevet više od dvadeset godina. Nego, kada misliš da ideš i gde ćeš odsesti?

- Idem sledeće nedelje.

- Ne ideš pre nego što te vidim. Uostalom, zašto toliko žuriš?

- A zašto da ne? London je trenutno mrtav. Nikoga nema. Strašno je dosadno. - Pomislila je na Ejdana kako spava na sofi i upitala se da li je pokušao da je dobije dok je bila na ručku s dedom.

- Gde ćeš biti?

- U Apuliji.

- Apuliji? Gde je Apulija?

- Južna Italija. Dole na peti.

- Zašto ne odeš negde u civilizaciju, na primer u Toskanu? Sigurna sam da tvoj deda ima tamo prijatelje kod kojih možeš da odsedneš.

- Ima prijatelje u Apuliji, koji žive u nekom samostanu, ne sećam se imena. Tamo je veoma lepo i mirno, baš ono što mi treba. Nalazi se na moru. - Ugrizla se za usnu, nadajući se da je majka neće

zadržati.

- Kao i Pendrift – odvratila je Pamela suvo. Ispustila je težak uzdah. – Ko ide s tobom?

- Niko. Mogu sama.

- Ne dolazi u obzir. Neće moja dvadesetjednogodišnja ćerka sama da putuje po svetu. Oteće te ili nešto slično.

Selestriji preskoči srce. – Ko bi mogao da ide sa mnom?

Pamela je oklevala. Selestrija je na trenutak pomislila da će majka predložiti sebe. – Vejni – najzad je izustila, očigledno zadovoljna predlogom. – Možeš da povedeš Vejni. Sumnjam da je godinama bila na odmoru.

- Ali ona nikada nije išla dalje od Jorkšira!

- Ona je savršena pratnja. Pored Vejni neće proći nijedan pokvareni Italijan.

- Ona ne zna da čita i piše! – bunila se Selestrija.

- Kakve to veze ima? Tamo je ionako sve na italijanskom.

- A šta ako ne bude htela?

- Daću joj platu. – Pamela je oklevala, setivši se da nema novca. – Tvoj deda može da joj plati godišnji odmor. Neka to smatra nagradom! – Selestrija je zamislila Vejni kako joj smeta u istrazi i kako njeno oduševljenje splašnjava.

- Koliko deda ostaje u *Kleridžizu*? – pitala je Pamela menjajući temu.

- Nije rekao.

- Znači da ću ga verovatno videti pre nego što ode u Škotsku. – Nije zvučala baš previše srećno zbog toga. – Možda ću sada, kad sam izgubila muža, dobiti oca nazad.

- Kako je strina Džulija? – pitala je Selestrija prelazeći preko majčinih zajedljivih komentara.

- Puši kô Turčin. Čak je i njoj teško da se smiri, pa onda možeš misliti kako je nama ostalima bez njene prirodne vedrine. Arči mnogo vremena provodi s Elizabet. Ona odbija da poveruje u to da je Monti mrtav. Sastala se s ocem Dalglišom i rekla mu da njenog sina nikako ne sme da smatra mrtvim. Dok nema tela, neće ni da

čuje za to. Kaže da nosi crninu jer oplakuje njegov nestanak, a ne smrt. Ko zna šta ona misli da mu se dogodilo. Da hoda naokolo po zemlji s amnezijom, valjda – bez cipela! Zaista, ovo su mi bile najgore tri nedelje u životu. Ne verujem da ću se ikada oporaviti.

– Možeš pokušati da ideš na misu. – Selestrija nije znala zašto je uopšte predložila okretanje veri ženi koja ni u šta nije verovala, iako je bilo očigledno da je, posle Montijevog nestanka, jedina osoba koja je njenu majku mogla da izvuče iz depresije bio Bog.

– Možda – odgovorila je. Selestrija je bila iznenađena. Pamelina reakcija bila je neuobičajeno blaga. – Stvarno moram da idem. Zovi me sutra, dušo.

Pamela je spustila slušalicu uzdahnuvši. Nikako nije mogla ćerki da kaže da se već videla s ocem Dalglišom. Nije želela da prizna koliko je usamljena. Stajala je na prozoru i gledala zalazak sunca. Veče je bilo divno. Nebo je bilo vodnjikavoplavo, kasno sunce boje ćilibara mešalo se s horizontom kao tečni med. Setila se saveta oca Dalgliša. – *Kada sledeći put bude lep zalazak sunca, zastanite i pogledajte ga.*

– Kuda tako žuriš? – pitala je Penelopi kada je Pamela projurila pored nje u bademantilu. Pamela nije izlazila iz sobe prethodna tri dana.

– Idem da gledam zalazak sunca – odgovorila je i pošla prema liticama.

Gospode bože, pomislila je Penelopi u sebi. Ta žena je na kraju poludela.

15.

Selestrija je otkrila da su se događaji koji su se pokrenuli prethodne večeri sada sami odvijali. Ejdan se pojavio kod nje natovaren neverovatno velikim buketom ruža. Njihov slatkasti miris osetila je mnogo pre nego što ga je videla, a to ju je kroz maglu podsetilo na prosidbu. Selestrija nije bila neko koga je lako prisiliti na nešto što ne želi. U stvari, bila je spremna da se izvini, da okrivni vino i svoje zbunjeno srce, šta god treba, samo da poništi dogovor koji je možda napravila. Ejdanov izraz lica, međutim, bio je tako pun straha, te je popustila.

– Ne žališ zbog prethodne noći, zar ne? – pitao je, a reči koje je pažljivo smišljao sada su izletele iz njegovih usta. – Nije te bilo kada sam se probudio. Stalno sam te zvao. Niko se nije javljao. Razboleo sam se od brige. Nadam se da ne misliš da sam te iskoristio. Nikada ne bih...

– Nemoj da si blesav! Vejni ne radi vikendom, a ja sam spavala – kritikovala ga je Selestrija s ljubavlju. – Ne priliči mladoj dami da se probudi u muškom krevetu. Ja nisam takva devojka.

– Naravno da nisi – odvratio je, a ramena mu se opustiše s olakšanjem. – I dalje hoćeš da se udaš za mene?

Oklevala je na trenutak, a onda izbacila iz glave sve svoje sumnje. – Da. Hoću. Vidiš, nije trebalo da brineš. – Uzela je cveće i pošla nazad u hodnik. – Divne su. Obožavam ruže.

Možda prethodna noć i nije bila takva greška, prihvatila je. Uostalom, Ejdan bi bio dobar muž. Bogat je, zgodan, šarmantan, duhovit i poštovan. Pa šta ako ga ne voli? Uvek može da nađe ljubavnika kakvog bude želela, ako joj se prohte. Pošteno rečeno, on će se brinuti o njoj i to je najvažnije...

Ništa joj neće nedostajati, osim toga, bio je strašno dobar u predigri, što je drugi najvažniji uslov za muža. Njenoj majci će laknuti kada je se reši, a pri tome im je svima trebalo nešto lepo da

im skrene pažnju s nedavne strahote Montijevog samoubistva. Stavila je ruže na sto i okrenula se prema svom vereniku. Pustila je da je uzme u naručje.

- Jesi li srećna, ljubavi? - Ejdan je gledao dole u nju i milovao joj lice pogledom.

- Veoma - odgovorila je. To je bila istina. Više se nije osećala jeftino zbog prethodne noći, uostalom, Ejdan će joj biti muž, a njen deda je došao u pravom trenutku kao čuvar plaže sa šlaufom da ne bi potonula. Bila je srećna onoliko koliko je to moguće u datim okolnostima. Uzvratila mu je pogledom kojim je gledala odrasle kad su joj se divili dok je bila mala, očiju punih ljubavi, a srca praznog kao lep balončić. Ejdan se ponosno osmehnuo. *Stvarno me voli*, pomislio je sa zahvalnošću.

- Jedva čekam da te razmazim, draga. Zajedno ćemo kupiti predivnu kuću i napunićemo je decom. Bićeš gospođa Kuni. Kako ti to zvuči? - *Iskreno? Nije baš sjajno*, pomislila je, ali joj se ono „gospođa“ svidelo. - Treba mi dozvola tvoje majke - rekao je ozbiljno. - Kada se vraća iz Kornvola?

- Ah - izustila je Selestrija povukavši se. - Moramo da porazgovaramo o nečemu.

- O čemu se radi? - Pošao je za njom u dnevni boravak.

- Mama se vraća u utorak, ali ja putujem u Italiju.

- U Italiju? - Bio je zapanjen. - Kada?

- Sledeće nedelje.

- Pa to mi nijednom nisi pomenula.

- Danas mi je palo na pamet. Deda je u gradu i predložio mi je da odem na odmor.

- Nećeš valjda ići sama, pretpostavljam?

- Gospođa Vejnbridž, naša domaćica, ide sa mnom, iako to još uvek ne zna. Deda će sve organizovati. Zar ne misliš da mi treba neko vreme da prebolim očevu smrt? - Zavalila se u sofu i proteгла kao elegantna bela mačka.

- Naravno da ti treba. Sebičan sam. Koliko nećeš biti tu?

- Ne dugo. Dve nedelje, mesec dana. Ne znam, ne duže od

mesec dana.

Ejdan se opustio. – Valjda ću nekako izdržati bez tebe.

– Naravno da hoćeš, dragi. – Selestrija ga je povukla na sofu i obasula ga poljupcima.

– Nećeš se zaljubiti u nekog Italijana dok budeš tamo?

– Ne sviđaju mi se Italijani – odvratila je, ne znajući tačno da li je nekog i upoznala.

– Znači, samo moram čekati da se vratiš. To će mi biti najgori mesec u životu. Iako sam veren s najlepšom devojkom na svetu, ne mogu nikome da kažem.

– Ni slučajno ne smeš nikome da kažeš – izgovorila je Selestrija u strahu, nesvesno ostavljajući odstupnicu u njihovom dogovoru za slučaj da joj zatreba izlaz.

– Moji roditelji će te obožavati – nastavio je. – Jedva čekam da te upoznaju.

Njegovo oduševljenje malo ju je zbunilo, a kada je pomenuo upoznavanje s roditeljima, prilično se uznemirila. Ako pogleda lanac ishrane, sigurno je da je on bio na vrhu u pogledu bogatstva i stila, ali nije bila sigurna da je lav. Nije važno. Lav ili pastuv, važno da nije gnu. U svakom slučaju, nije morala trenutno da razmišlja o tome. Za sada može da potisne sumnje. Za nedelju dana odlazi u Italiju.

– Kuda te vodim na večeru? – pitao je.

– Kasnije – promrmljala je Selestrija. Ejdan prisloni usne na njene i poče strasno da je ljubi. *Kasnije*, pomislila je, *kasnije* ću razmišljati o tome.

* * *

Pamela je stajala na vrhu litice i gledala more koje joj je pre samo nedelju dana progutalo muža. Još uvek nije mogla da shvati. Osećala se kao da je u nekom košmaru i čeka da se probudi, ali taj divni trenutak nije dolazio. Bila je zauvek zarobljena u moru. Voda ispod nje bila je mirna i nedužno zapljuskivala pesak kao da je nesposobna

da nekog udavi. Podigla je oči prema nebu, koje je izložilo veličanstvene boje zalaska sunca. Sâmo sunce je bilo potpuno zlatno, obojilo je horizont krvavocrvenom i ružičastom boje fuksije, osvetlivši oblake što su po njemu plovili kao kolutovi dima. Čekala je da oseti nešto, ali srce joj je bilo ispunjeno mržnjom za sve oko sebe: za dvolično more i njenog nemarnog supruga. Očekivala je da se Bog pojavi na nebu u kočijama koje vuku anđeli ili u blesku kao Pavlu na putu u Damask. Očekivala je da joj padne teret s leđa. Ali nije osetila ništa, samo onaj isti osećaj usamljenosti.

Džulija je takođe gledala zalazak sunca s terase na kojoj je bila sama s Perdijem. Pušila je cigaretu na prijatnom večernjem vazduhu i razmišljala o užasnim posledicama samoubistva svog rođaka. Arči i ona imali su vrlo malo novca. Pomoć koju im je obećao Monti bila je samo kula od peska. Nije imao ništa da im da, samo prazna obećanja. Da li se zato ubio? Zato što je štošta obećao mnogim ljudima i nije mogao da živi od sramote jer ne može to da ispuni?

Nisu imali kome da se obrate. Ni Elizabet nije imala mnogo. Na imanju je bilo manjih kuća, ali one su donosile slab zakup. *Pendrift hol* je bio ogroman teret. Kao prvo, trebalo je popraviti krov. Održavanje takve kuće bilo je mukotrpno, a da i ne pominje školarine za decu. A opet, svi su je toliko voleli. Bio je to jedini dom koji su deca imala, a mali Baunsi je obožavao more. Samopouzdanje mu je sve više raslo, počinjao je sam da istražuje kuću i mnoge njene hodnike i sobe. Nasmejala se setivši se kako je otkrivala blago sakriveno na čudnim mestima. Deliče slagalice stavljene u fioke gostinske sobe, plišanu lutku ispod kreveta, dadiljine naočare za čitanje bezbrižno ubačene u saksiju s cvećem, tragove nestašluka koje je nalazila po čitavoj kući. Džulija zaplaka. Nije pokušala da zadrži suze koje su se sada skupljale u očima i slivale niz obraze.

Šta da rade? To da će biti prisiljeni da prodaju *Pendrift hol* odavno joj je bilo u podsvesti, a sada je isplivalo na površinu kao strašna činjenica. Kada bi bar mogli da nađu novac i otplate Arčijeve dugove. Ali toliko novca nije bilo lako naći. Razmišljala je i o mogućnosti da se zaposli: imala je dobro oko za dekorisanje i dizajn,

ali kako da počne u njenim godinama? Osim toga, trebalo bi joj vremena da razvije posao, a njima je novac potreban sada. Pomislila je na Vilfrida, Sema i na svog dragog Baunsija. Kakva je budućnost čeka ako se *Pendrift hol* proda? Lako je Pameli, koja bez razloga priča o siromaštvu. Njen otac će bez sumnje intervenisati i ubrizgati joj na račun popriličnu finansijsku injekciju. Džulija nije imala oca koji će da je izvuče. Jedini ko je sada mogao da im pomogne bio je bog.

Otac Dalgliš je gledao kako se Montijeva porodica polako uništava tugom. Molio se za njih i davao sve od sebe da ih uteši kada su mu dolazili u parohijski dom. Elizabet Montagju je očekivala od njega da zna da li joj je sin živ ili mrtav i izgledala je zapanjeno kada joj je rekao da je njegova komunikacija s Bogom jednosmerna. – Ja Boga osećam u srcu – objasnio joj je. – Ne dobijam od njega pregled najnovijih vesti.

Elizabet nije razumela. – Bio je moj ljubimac, znate – kazala je dok su joj metalnosive oči sijale od uzbuđenja. – Bio je toliko sličan mom mužu. Ako je Bog uzeo i Roberta, neću imati mnogo razloga da živim.

Pamela Bankroft Montagju htela je nekoga na koga se može osloniti. Ostala je bez muža, od oca se otuđila i nije bilo nikog osim Crkve, prema kojoj je ranije osećala samo prezir. Posle sastanka s ocem Dalglišom, nije otišla na misu, verovatno iz straha ili ponosa jer se tolike godine podsmevala tome pred muževljevom porodicom. Otac Dalgliš se molio za nju da otvori srce i pusti u njega Boga u tišini sopstvene meditacije. Možda će tada biti spremna da se bez stida pridruži svojoj porodici u prvom redu crkvenih klupa.

Džulija Montagju, koju je otac Dalgliš zavoleo, bila je pobožna i dobrodušna žena. Često ga je posećivala da olakša dušu. – Brinem se za Harija, tako je mlad. Što se Selestrije tiče, ona je kao i njena majka, uglavnom brine samo za sebe.

Otac Dalgliš se seti svog poslednjeg susreta sa Selestrijom. Još uvek ju je video kako trči i nestaje u magli zajapurenog lica. Od tada

nije čuo ništa o njoj, ali nešto mu je govorilo da nije više u Pendriftu. Osećao je da nije tamo.

- Nije ona loš čovek – pažljivo je izgovorio. – Samo je izgubljena.
- Osetio je kako mu obrazi gore dok govori o njoj.

- Ah, ne mislim ja, oče, da je ona loša, samo je previše lepa. Problem je u tome što ju je majka strašno razmazila. Nikada nije morala da misli ni na kog drugog osim na sebe.

- Sve nas život na čudan način oblikuje. Mlada je, i očeva smrt ju je sigurno strašno pogodila. Ako nije do sada za njim žalila, žaliće kasnije.

- Njen deda je stigao u London. To je ogromno olakšanje. On je izuzetan čovek. Divan čovek. Sada se brine o njoj. Pamela mi kaže da je šalje na odmor u Italiju.

- U Italiju?

- Da. Jadn mali Hari čamiće u internatu dok se njegova sestra bude izležavala na suncu u Italiji. – Odmahnula je glavom. – Mislim da to nije pošteno, šta vi kažete?

- Škola je verovatno najbolje mesto za Harija u ovom trenutku. Biće okružen svojim prijateljima i školska rutina će mu odvratiti pažnju.

- Selestrija je kao njena majka, oče. Kad god ima neki problem, Pamela završi u krevetu s glavoboljom. Selestrija izbegava da se suoči s Montijevom smrću krijući se u Italiji.

- Svi reagujemo na različite načine. Možemo da bežimo koliko hoćemo, ali od sebe nikada nećemo pobeći.

- Ali ona je tako sebična.

- Ipak, ima veliko srce, Džulija.

Džulija ga pogleda iznenađeno. – To je zato što ste vi sveštenik. U svakome vidite dobro.

Da ste vi videli usamljenost u njenim očima kao ja, shvatili biste da se nalazi u tami, pomislio je, ali umesto toga je odvratio: – Na kraju tunela uvek se nalazi svetlost.

Otac Dalgliš bi voleo da zna istinu o Montijevoj smrti, ali podsećao je sebe na to da nije detektiv; njegov posao je da sastavlja

krhotine onih koje je Monti ostavio za sobom. Taj posao bi bio mnogo lakši da su mogli da ga sahrane. Sve je to bilo veoma teško za čitavo mesto. Jedina osoba koja je uživala u skandalu bila je gospođica Hodel, koja je imala svoja objašnjenja. – Ako mene pitate – rekla je ne razmišljajući o tome da je niko nije pitao – ubio se da se otarasi gospođe Pamele.

– A zašto bi želeo da je se otarasi? – pitao je otac Dalgliš strpljivo.

– A da ste vi oženjeni gospođom Pamelom, zar ne biste želeli da se ubijete?

Otac Dalgliš je morao da izađe iz sobe. Nikada u životu nije čuo nešto tako besmisleno.

Gospođa Vejnbridž je bila zapanjena i pomalo uplašena kada ju je Pamela pozvala sa zahtevom da prati Selestriju u Italiju sledeće nedelje. Zajapurila se pa posivela, a na kraju je nezdravo prebledela, kao krompir-pire. Spustila je slušalicu i čekala dok se Selestrija nije vratila kući oko pet po podne. Stavila je svoju torbicu od krokodilske kože na komodu. Gospođa Vejnbridž sporo ustade. – Ne izgledate dobro, Vejni. Šta je bilo?

– Vaša majka me pitala da putujem s vama u Italiju.

Selestrijino lice se ozarilo. – Oh, dobro! Poći ćete, zar ne?

– Izgleda da nemam baš mnogo izbora.

Selestrija je požurila ka njoj i uhvatila je za ruke. – Biće zabavno, Vejni. Nikada nismo bile u Italiji.

– Nikada nisam otišla iz Londona. Rodila sam se i odrasla u Jorkširu. Dete sa sela! – Gospođa Vejnbridž je izgledala kao da će zaplakati. – Šta da radim u Italiji?

– Da ležite na suncu i pustite da vas tretiraju kao kraljicu.

– Oh, mislim da mi se to ne bi svidelo. Gde ćemo odsesti?

– U božanstvenoj gostionici u Apuliji. To je na jugu Italije.

– To i ne zvuči baš privlačno.

– Pored mora je. Pomislite samo na onu italijansku hranu i vino. Dobro ćemo se provesti nas dve.

– Znaš šta se priča za Italijane?

- Da su šarmantni. Zaboravite rat, to je bilo pre mnogo godina. Osim toga, mogli biste da se zaljubite.

Gospođa Vejnbridž opet pocrvene. - Ma dajte, Selestrija. U mojim godinama!

- Vodićemo računa jedna o drugoj. Osim toga, zar ne mislite da je vreme da vidite malo sveta?

- Idem da skuvam taj čaj - rekla je, povukla ruke i požurila da napuni čajnik. - Bolje da se pripazite tih Žabara, Selestrija. Majka će vam dobiti infarkt ako se zaljubite u nekog od njih.

- Kao i Ejdan - dodala je Selestrija tiho, srećna što je gospođa Vejnbridž rešila da pođe. Sela je i izula cipele. - Ne, ne pada mi na pamet da odem čak do Italije da bih tamo ostala. Pobogu! Ne mogu da zamislim veću zabit od juga Italije. Ne, otkriću ko je naterao mog oca da se ubije i onda organizovati najstrašniju moguću osvetu. Vi, Anđela Doroti Vejnbridž, vi ćete mi pomoći.

- Ponekad izgovorite gomilu gluposti, srce. - Gospođa Vejnbridž stavi čajnik na šporet.

Selestrija se osmehnu. - To kaže i moj deda!

* * *

Elizabet Montagju je stajala na vrhu litice i pustila da slani vetar duva oko nje. Stajala je oslanjajući se na štap. Njena crna pelerina je lepršala po vazduhu kao krila slepog miša, a ona je stajala nepokretna, zureći u tamni Atlantski okean. Bilo je večer. Nebo je bilo mlečnosivo s prigušenim nijansama ružičaste i narandžaste tamo gde je sunce zašlo iza granice mora i prelivalo se u tečno zlato. Prkosno je isturila bradu, ali tuga je probila meko tkivo njenog srca i ispunila joj telo očajanjem. Oterala je suze treptanjem, stideći se što popušta i osetila kako joj usne podrhtavaju. Kada je Ajvan umro, nije plakala. Zatvorila je bol na samom dnu svoje duše i dobro je zapušila ne dopuštajući da bilo šta izađe iz nje, ali ni da uđe. Sada, kada je čep bio izvađen i sve pokuljalo napolje, stara tuga pomešala se s novom u nezaustavljivu reku. Rukom je tako čvrsto stezala štap

da su joj zgjavci pobeleli, a vene iskočile kao plavi crvi ispod kože. Nije skidala pogled s mora. Izdajničkog mora. Ceo svoj život je provela pored njega. Kao mlada žena, na njemu je plovila, veslala i plivala; kao stara, dobijala je utehu od njegovih ritmova i talasa, malih dragocenosti koje je izbacivalo na pesak i divljih ptica što su kraj njega živele i uranjale u talase kao pali anđeli. Evo kako joj je uzvratilo ljubav: smrću.

Ostala je tamo sve dok nije promrzla do kostiju. Bila je umorna, a ipak neobično mirna. Obrisala je lice dlanom, a onda hramljući pošla prema *Holu* misleći na malog Baunsija. Svog jedinog unuka koji je se nije plašio. Sa sve većim osećanjem žurbe stigla je do kuće i kroz staklena vrata ušla u salon. Nije se zamarala najavom svog dolaska. Dok je išla hodnikom, čula je tihe glasove u Arčijevoj radnoj sobi. Džulija i Arči su bili zaneseni razgovorom. Zastala je na trenutak, dovoljno dugo da čuje reči *prodati kuću*. Srce joj zastade. To nije moguće. Je l' oni to razgovaraju o njenoj kući? *Holu*? Oči su joj se ponovo napunile suzama dok se pela uza stepenice prema Baunsijevoj sobi, nadajući se da nije dobro čula. Prisluškivanje nikada nije donelo ništa dobro.

Na Baunsijevom krevetu je sedela dadilja i čitala detetu *Malu lokomotivu* kada je velika crna figura Elizabet Montagju ispunila vrata. Dadilja podiže pogled i zastade usred rečenice. Nije se sećala kada je Elizabet Montagju poslednji put došla gore. Starica je bila bleđa i raščupana, a oči su joj se sijale od suza. Dadilja ustade.

- Da li vam je dobro, gospođo Elizabet? - pitala je, sećajući se zgodne žene za koju je radila u mladosti.

- Došla sam da vidim svog unuka - izgovorila je i hramljući krenula napred. Dadilja se pomerila u stranu kako bi gospođa mogla da sedne na ivicu kreveta. Zatim je pojurila brzo koliko je noge nose da nađe gospođu Džuliju.

Elizabet je naslonila štap o zid i udobno se smestila na krevetu. Toplina sobe prodirala je kroz njenu odeću do hladne kože. Baunsi je pogledao bako i osmehnuo se. - Ne budi tužna, bako - rekao je, a nju je dirnula njegova nevinost. Uzela mu je ruku, tako malu i

punačku, svojom uvelom šakom i palcem mu milovala meku kožu.

- Nisam više tužna – odgovorila je, a niz obraz joj skliznu suza i zastade u dubokim borama koje su se pružale od usta prema bradi.

- A zašto onda plačeš?

- Zato što sam srećna što te vidim – kazala je i osmehnula se. Dečak je izgledao zbunjeno. – Ponekad odrasli plaču kada su srećni – objasnila je.

Ėula je korake u hodniku. Trenutak kasnije u sobi se pojaviše Arči i Džulija. – Da li si dobro, majko? – pitao je Arči. Pogledao je svoju ženu, koja je na njegov pogled odgovorila slegnuvši ramenima.

- Došla sam da poželim laku noć svom unuku – odvratila je. Podigla je knjigu. – Ah, *Mala lokomotiva*. Moja omiljena knjiga. Hoćeš li da ti čitam?

Baunsi klimnu glavom i podiže svoje krupne braon oči prema roditeljima uživajući u pažnji. Elizabet poče da čita glasom punim žara. Čitala je bez prekida, osim na trenutak kada je Baunsi prešao prstima po njenim rukama na mestu gde su još bile glatke, ali pokrivene smeđim staračkim pegama. – Popravljam ih – prošaputao je.

Elizabetin glas je zadrhtao, ali stegla je vilicu i nastavila. – Hvala, dušo. Već je mnogo bolje – odgovorila je.

Džulija je uhvatila Arčija za ruku i povukla ga zajedno s dadiljom. Osećala je da njena svekrva mora da bude sama s Baunsijem. Ako joj je neko mogao zacetiti srce, to je bio njen trogodišnji sin. Možda je to imalo neke veze s raščupanom kosom i vodnjikavim očima, ali bila je sigurna da već oseća kako se topi.

Kada se vratila u grad, Pamela je zatekla kuću punu crvenih ruža. – Blagi bože, ljudi su tako dragi – kazala je ispustivši kofer na podu predvorja.

Selestria nije imala srca da joj kaže da su sve stigle od Ejdana i to za nju. Nije joj rekla ni da je verena. Sačekaće da se vrati iz Italije. Sada nije mogla da misli ni na šta drugo osim na rešavanje zagonetke očeve smrti.

Godfri, njihov batler, vratio se s godišnjeg odmora čim je čuo strašne vesti o gazdinom samoubistvu. Žilav muškarac sede kose i nosa kao kljun, za gospodina Montagjua je radio skoro podjednako dugo poput gospođe Vejnbridž. S formalnošću koja je došla s godinama odane službe, u nekoliko kratkih rečenica izjavio je saučešće gospođi Pamelu, smrtno ozbiljnog lica, stavio srebrni poslužavnik pun pisama na sto u predvorju i uzeo njen kofer da ga odnese na sprat. Kada je stigao do njene sobe, zastao je na trenutak na vratima što su vodila u garderobu gospodina Montija. U vazduhu se još uvek osećao njegov miris, koji se uvukao u tapacirani nameštaj. Kao izgubljeni pas, dugo je tako stajao ne znajući šta da radi.

– Tako je pusto bez tvog tate – reče Pamela svojoj ćerki, osećajući u sobama hladnoću koje ranije nije bilo. Hari je požurio pored nje i odvuкао svoj kofer na sprat. Kornvol je bio prepun nesreće, ali mu je mnogo šta odvlačilo pažnju. Sada, kada je bio kod kuće, sve je odjekivalo od strašnog gubitka. Sobe su izgledale veće, tavanice više, vazduh nepoznat, a uspomena na njegovog oca bila je poput duha koga je video gde god da pogleda. Seo je na krevet i pustio da ga tuga i očaj preplave poput ogromnog talasa. Sada je on bio glava kuće, a u sebi se osećao kao mali dečak koji jedva drži glavu iznad vode.

Pamela je jedva imala vremena da dođe do daha kada se čulo

zvono na vratima. Neko je uporno zvonio, kao da mu se strašno žuri. – Gde je Godfri? – uzviknula je podižući pogled s gomile pisama koje je prelistavala.

– Na spratu – odgovorila je Selestrija.

Pamela je frknula. – Zar ne čuje zvono?

– Ja ću otvoriti. – Selestrija zakoluta očima; vrata su bila samo nekoliko koraka dalje.

– Reci Vejni da odvede Pučija u kuhinju. Mogao bi nešto da pojede. – Pamela se udaljila uzbuđena zbog rukopisa na jednoj od koverti.

Selestrija otvori vrata i na pragu ugleda Loti u oblaku šanela 5. – Gospode bože! – uzviknula je povukavši svoju rođaku unutra.

– Zbog čega si se toliko napirlitala? – Odmah je primetila crveni ruž i frizuru.

– Moram da porazgovaram s tobom – brzo je rekla Loti dok je pogledom prelazila po predvorju kao uplašena životinja.

– Šta se dogodilo?

– Gde je strina Pamela?

Selestrija se osvrnu oko sebe. – Maločas je bila tu.

– Reci joj da sam ovde, samo da zna.

– Oh, *shvatam*. Ideš negde drugde. Mama, to je Loti!

Èula je majku kako joj vičući odgovara iz dnevne sobe. – Ne zaboravi Pučija, a deda ti dolazi u šest.

– Hajdemo gore – predložila je Selestrija.

– Ne, ne mogu da ostanem. Idem da se nađem s Fransisom.

– Znači, hoćeš da te pokrивam? – upitala je Selestrija osmehnuvši se. – Dakle, odlučila si? Pobeći ćeš?

Loti je izgledala zbunjeno. – Nisam sigurna. Hoću da kažem, ne znam. Moram da razgovaram s njim.

– Mislim da ništa nećeš postići razgovorom. Mene takvi razgovori samo zamaraju. Osim toga, imala si čitavo leto da razmisliš o tome. Ako me je smrt mog oca nečemu naučila, to je da neko mora da se brine o devojci, ako ne otac, onda njen muž. Nikome ne bih pozelela da bude siromašan. To je strašno. Na sreću,

imam bogatog dedu.

Loti je zasmetala teatralnost njene rođake. Ona nikada nije osetila siromaštvo, ni na koji način.

Selestria je spustila glas i uozbiljila se. – Nikada više ne želim da osetim to, Loti, a ni ti ne bi volela da osetiš to. – Loti promeni temu. – Melisa i Raferti misle ozbiljno, uzgred da kažem. Veoma su zaljubljeni. Mislila sam da će te zanimati. – Glas joj je zvučao ravnodušno.

Selestria je na trenutak delovala zabrinuto. – Ah – odgovorila je zajedljivo. – Pa dobro, s obzirom na to kako se kompromitovala na plesu.

– Kako to misliš?

– Ponašala se kao životinja.

– Stvarno?

– Naravno. Videlo joj se u očima. Ne možeš tako da se ponašaš s muškarcem i da se ne udaš za njega. Čovek veoma lako izađe na loš glas. London je mali grad. – Loti je izgledala zbunjeno. – Ipak, nema sumnje da je bogat i zgodan, biće savršen muž. Nije stvar samo u ljubavi, znaš.

– Mislim da jeste – tiho odgovori Loti. – Mislim da je ljubav važnija od novca. Život je kratak... – Ponestalo joj je glasa. Ako je Montijeva smrt nju naučila *nečemu*, to je da ništa nije vredno osim ljubavi.

– Ti si nepopravljivo romantična. Ne, čovek mora biti hladne glave kada odlučuje o svojoj budućnosti. Kasnije će imati vremena da pobedi strast. Udaj se za Edija, Loti, a voli Fransisa. Prilično jednostavno. Na taj način ćeš imati najbolje od obojice.

Loti je izgledala uvređeno. Uspravila se, raširenih nozdrva. – A ti, Selestria, šta ćeš ti uraditi u vezi sa svojom budućnošću?

Selestria joj okrenu leđa. – Da se udam radi komfora, kao što sam ti rekla. Možda ću ga s vremenom i zavoleti. Ako ne, voleću nekog drugog, u potaji. Nema u tome ničeg lošeg. Tata je umeo da kaže da jedanaesta zapovest glasi „Ne dozvoli da te ikada uhvate“. I bio je u pravu, to ne nameravam.

- Dobro, ti i ja smo veoma različite, Selestrija. Molim te da me pokrivaš. Hoćeš, zar ne?

- Naravno da hoću. - Otvorila je vrata. Ulica se kupala u suncu, a mali opštinski park bio je bujno zelen i na rubovima je menjao boje. Setila se predstojećeg putovanja u Italiju i osetila kako joj srce raste od uzbuđenja. U tom stanju sreće bilo je lako biti velikodušan.

- Šta god ti odlučiš, Loti. Uvek ću biti na tvojoj strani.

- Hvala, sestro. Nadam se da će tvoje putovanje u Italiju biti uspešno.

- Ne brini, već sam na tragu.

- Pisaćeš mi, zar ne?

- Ako mi odgovoriš i kažeš šta si odlučila. Ako ti se sve smuči, uvek možeš da mi se pridружиš u Apuliji. Ne mogu da zamislim da će tetka Penelopi zavoleti Fransisa.

Toplo su se zagrlile i Selestrija je gledala kako Loti žuri ulicom prema Belgrev skveru. *Mi smo potpuno različite, samozadovoljno je razmišljala kada je Loti zašla iza ugla. Ja se svog lagodnog života nikada neću odreći zbog ljubavi.*

Pamela poče da rasprema svoje stvari. Sva njena garderoba bila je oprana i ispeglana, pa joj je jedini posao bio da spakuje stvari na mesto. Nije se usudila da ode u Montijevu garderobu. Pogled na pustu sobu doneće joj još jednu migrenu. Obično je raspremala i njegove stvari, što joj je uvek predstavljalo gnjavažu. Sada je čeznula za tim da može da slaže njegove čarape i košulje. Dok je vadila svoje stvari, otkrila je da broš u obliku zvezde, koji je nosila na Arčijevoj rođendanskoj proslavi, onaj koji joj je poklonio Monti, nije tu. U početku nije poklonila tome posebnu pažnju, misleći da je verovatno pao na dno kofera. Ali kada je izvadila poslednje stvari, nije ga bilo.

- Selestrija! - viknula je prema hodniku. - Jesi li videla moj broš?
- Selestrija je ušla u sobu.

- Ne.

- Sigurno ga nisam ostavila u Pendriftu.

- Da li si ga imala posle zabave?

- Slabo se sećam onoga što se događalo posle proslave. Zbog šoka.
- To je samo broš – tešila je Selestrija.
- Ne – odgovori Pamela oštro. – Bio je mnogo više od toga.

Te večeri Ričard V. Bankroft Drugi stigao je u Aper Belgrevjv strit ispred broja trinaest. Njegov vozač ostao je napolju u crvenom bentliju, čekajući priliku da na brzinu popuši cigaretu pored ulaza u Crkvu Svetog Petra, odmah kraj ulaza u kuću. Godfri je otvorio vrata i otpratio gospodina Bankrofta u sobu za prijeme, gde su ga čekali njegova ćerka i unuci. Selestrija ga je prva zagrlila i on je s ljubavlju potapša po leđima i poljubi u čelo. Hari nije poznavao svog dedu tako dobro kao sestra i osećao se neprijatno, ne znajući da li da ga poljubi ili da se rukuje, sada kada je bio glava kuće. Ali Ričard Bankroft nije bio neodlučan čovek. Privukao je dečaka u zagrljaj, pa i njega poljubio. Hari je pocrveneo, ali to je bio prvi telesni kontakt koji je imao s drugim muškarcem otkako mu je otac umro i prijalo mu je.

- Izrastao si u divnog mladića – rekao je Ričard. Dugo je zadržao pogled na unuku, diveći se njegovom pametnom licu i žaleći zbog strašnog gubitka koji se video u njegovim bistrim plavim očima. – Kladim se da je tvoj otac bio veoma ponosan na tebe. I to s pravom.

Hari nije mogao da odgovori. Osetio je kako ga suze peku u očima, ali uspeo je da potisne osećanja stegavši vilicu i nije pustio suzu.

Pamela je, noseći Pučija ispod ruke kao torbicu, uzela očevu ruku i poljubila ga u rumeni obraz. – Zdravo, tata – izgovorila je. Uprkos njihovim neslaganjima, bila je zahvalna što je došao.

- Žao mi je, dušo. Žao mi je zbog svih vas. – Seo je. Godfri je sipao Pameli šeri sa stočića s pićima koji je stajao iza sofe, gde su zlatne tečnosti svetlucale u bocama od brušenog stakla ispod velike saksije u kojoj je rastao jasmin. – Sipajte mi viski, Godfri. Čist, bez leda. – Batler je uradio kako mu je rečeno i doneo mu čašu na srebrnom poslužavniku.

- Da li gospodin želi još nešto?

- Za sada ne, Godfri. Zašto se malo ne odmorite? - Otpio je gutljaj i gledao kako batler izlazi iz sobe, polako zatvarajući vrata za sobom. Kada je bio siguran da su potpuno sami, stišao je glas i ozbiljno progovorio.

- To je strašna stvar, ali hoću da svi znate, mada Montija ne mogu da vratim, bar mogu finansijski da vam pomognem tako da se život nastavi kao i ranije. Kada se vraćaš u školu, Hari?

- Devetog - odgovorio je Hari, osetivši veliko olakšanje što njegov deda preuzima stvari u svoje ruke.

- Večeras ću pozvati tvog nastavnika. Ti si sada glava kuće, sinko. To je teška dužnost za nekog tako mladog, ali to bi mogla da ti bude i velika šansa. Sve nas na kraju čeka smrt, a tebi je tvoj otac dao najbolje godine svog života. Znaš onu jezuitsku izreku? Daj mi dečaka od sedam godina i vratiću ti čoveka. Tih sedam godina je najvažnije. To su temelji na kojima ćeš graditi svoju budućnost, a tvoji su, dragi moj, veoma čvrsti. Sada imaš trinaest godina, mladiću. Ovo te može samo ojačati. Da li me razumeš? - Hari je sumnjičavo gledao. Deda mu se osmehnuo. - Razumećeš.

Iz unutrašnjeg džepa sakoa izvukao je debelu belu kovertu i dao je Selestriji. - Ovo je plan putovanja za tebe i gospođu Vejnbridž. Putujete u četvrtak. Sutra ujutro će doći Rita i sve ćete proći s njom. Fred će vas odvesti na aerodrom. Sve je isplanirano do tančina. Mislim da tvoja majka ne bi volela da nešto prepustim slučaju.

Selestriju preplavi talas uzbuđenja. - Hvala ti, deda! - uzviknula je, srećna što samo ona i njen deda znaju razlog putovanja.

Ričardu nije promaklo da je Pamela do tada vrlo malo govorila. Sedela je na klupici ispred kamina, belim prstima mazila psa i slušala sve što je rekao lica napetog od neprijatnosti. - A sada, zašto vas dvoje ne biste ostavili vašu majku i mene da porazgovaramo o dosadnim temama - rekao je i popio svoje piće. Selestrija i Hari izađoše iz sobe.

- Hvala bogu što nećemo biti siromašni - rekla je Selestrija bratu dok su se peli uza stepenice. Hari pucnu jezikom. Njegovo

samopouzdanje se vratilo otkako je deda došao.

- Ti i mama ste ponekad smešne - odgovorio je. - Nikada nećemo biti siromašni.

Ričard Bankroft pažljivo pogleda svoju ćerku. Tako ju je dobro poznavao, iako su se poslednjih dvadeset godina polako udaljavali. - Šta te muči, devojko? - upitao je. - Vidim da te nešto muči po tome što ćutiš. Da li sam te uvredio?

Pamelini obrazi pocrveneše. - Osećam se tako jadno - odvratila je tihim glasom spuštajući pogled. - Dvadeset godina nisam od tebe tražila ni cent!

- Ti jesi udata, Pam, ali ja sam ti i dalje otac.

- Monti mi je sve ukrao.

- Znao je da ću se pobrinuti za tebe.

- Nije mislio na to koliko će nas osramotiti.

- Ne postoji nikakva sramota, Pam. Oni koji te vole, saosećaju.

- Mnogo je onih koji ne saosećaju, veruj mi. - Gorko se nasmejala.

- Ako je imao problema, sumnjam da je razmišljao o bilo čemu drugom osim o tome kako da ih prevaziđe. Sigurno je došao do dna kada je odlučio da se ubije.

- To uopšte ne liči na njega.

- Nismo svi crno-beli. - Podigla je glavu i zagledala se u njega. Iznenada je pitanje koje je više od dvadeset godina čučalo u najudaljenijem delu njenih misli isplivalo na površinu. Nikada se nije usudila da ga postavi plašeći se odgovora. Sada kada je njen muž mrtav, to više nije bilo važno. Ali bi joj objasnilo mnoge stvari. - Jesi li video ispod površine?

Ričard je polako klimnuo glavom. Uvek je znao da gleda ljudima u dušu, gde se nalaze njihove namere, težnje i želje. Monti nije bio izuzetak. - Nikada mi se nije sviđao - odgovorio je odmahujući glavom.

- To sam i mislila - odvratila je Pamela, osećajući kako se zid između njih ruši zbog svetla iskrenosti. - Zašto?

- Nikada mu nisam verovao.

- Zašto, kada svi drugi jesu? Zašto si ti bio drugačiji?

- Zato što si mi značila više nego što si značila bilo kome drugom. Ti si moja ćerka jedinica, Pam. Nije bio dovoljno dobar za tebe.

- Da li ga je mama volela?

- Ona nije videla dalje od njegovog šarma i izgleda. Kada ti i tvoja majka utuvite nešto u glavu, ništa vas ne može zaustaviti. Pustio sam te. To je bilo jedino što sam mogao. Nadao sam se da ću biti tu da pokupim tvoje krhotine.

- Nisi mogao da predviđiš da će se ovako završiti.

- Naravno da nisam. Trenutno čak ne mogu da kažem ni zašto mu nikada nisam verovao. Možda zato što je bio previše dobar da bi bio stvaran. Nije bilo nikakvih pukotina. Svako ima pukotine, čak i ja, a ja sam prilično savršen. - Nasmijali su se oboje. Niz Pameline obraze potekoše suze i s brade joj padoše na svetložuti džemper od kašmira.

- Ti si prilično savršen, tata. Tužna sam što smo se s godinama udaljili. Sigurno ti je bilo teško da me gledaš s Montijem ako si video njegove karakterne nedostatke.

- Tvrdoglava si, Pam, kao i ja. Nisam mogao da te krivim što si se udala za čoveka koga je htelo tvoje srce. Ja bih uradio isto bez obzira na to šta o tome misli moj otac. Niko mi ne može govoriti šta da radim. Divim se toj osobini kod tebe.

- Osećam se tako izdano, jer sam ga volela.

- Ali, nisi sama. Dođi, sedi ovde pored svog oca.

Pamela se privila uz oca i udisala miris svog detinjstva. Bio je to miris kuće, bez obzira na to gde je bila. - Šta da radim? - pitala je. - Hari je u internatu. Selestrija putuje u Italiju. Ostajem potpuno sama.

- Potrebna si Selestriji i Hariju.

- A šta je s *mojim* potrebama?

Poljubio ju je u teme i nasmijao se njenoj sebičnosti. - Ti se uopšte ne menjaš, zar ne, Pam? Mlada si i lepa. Kad budeš spremna, možda ćeš se opet zaljubiti.

- Mislim da moje srce to više neće moći.

- Oh, mislim da je tvoje srce puno skrivenih mesta u koje nikada nisi provirila.

Pamela se iznenada uspravi i zagleda se u njega. - Da li veruješ u Boga, tata?

Slegnuo je ramenima. - Naravno da verujem. Mora da postoji neka veća sila od mene.

- Mislim, stvarno. Da li *stvarno* veruješ?

- Da, verujem.

- Zašto ja ne verujem?

- Možda zato što ga još uvek nisi našla.

- Zvučiš kao otac Dalgliš.

- Otac Dalgliš je očigledno veoma mudar čovek!

- Ne želim da verujem kako posle svih ovih patnji nema ničega. Hoću da verujem kako svi nekuda idemo. Da je Monti negde.

- Ako si dobar, ideš u raj bez obzira na to u šta veruješ. - Zvučao je kao da priča detetu.

- Ali u tome je problem, ja uopšte nisam dobra. - Pogledao ju je s ljubavlju. - Nikada nije kasno za početak.

- Ali to je tako užasno teško.

- Nije ako pokušaš. Ja sam počeo jutros i nije tako teško kao što sam mislio da će biti.

Nasmejala se; bilo joj je smešno i razdražujuće. - Mučiš me!

- Ne znam odgovore, Pam. Ne zna ih čak ni taj tvoj otac Dalgliš. Sama moraš da ih otkriješ i imaš svoju veru koja dolazi odavde. - Stavio je ruku na srce. - Ne odande odakle ti drugi pričaju da dolazi.

- Tako si dobar, tata! Spasao si nas. - Nije svoju ćerku video da ga gleda s toliko ljubavi punih dvadeset godina. Osetio je kako je njegovo staro srce zalepršalo, kao feniks koji se izdiže iz pepela.

- To je samo početak - izgovorio je osmehnuvši se. - Moram da nadoknadim onih *šezdeset* godina što nisam bio dobar. Šta misliš, kako bih inače sagradio svoje carstvo? Ne možeš da napraviš kajganu, a da ne razbiješ jaja.

Gospođa Vejnbridž je spakovala svoju torbu. Kao žena jednostavnog ukusa i skromnih sredstava, nije imala mnogo garderobe. Pri pomisli na letenje, osetila bi smrtni strah, iako ju je Selestrija ubedila da će ići prvom klasom. Ali bez obzira na to kojom će klasom putovati, moraće da bude u vazduhu, a one mašine baš joj i ne deluju prirodno na nebu. – To je neprirodno. Da je bog hteo da letimo, dao bi nam krila – žalila se. Mada, morala je priznati da se ipak veoma raduje kad pomisli na pustolovinu. Kad bi prevazišla strah, mogla bi da uživa. Tog jutra gledala je kako na njenu malu terasu sleću dve svrake... to je bilo veoma ohrabrujuće.

Bila je udovica i živela je usamljeničkm životom, prijatnim, ali ne i naročito uzbudljivim. Za Italijane nije bila sigurna, ali za Italiju je znala da je čuvena po lepoti. Složila je svoj džemper na zakopčavanje i stavila ga preko nedeljne haljine. Kraj leta je, rekla je Selestrija, ali večeri mogu biti hladne. Kecelju nije trebalo da nosi. Ustala je i pogledala dole na svoju malu putnu torbu. Pri pogledu na nju, počela je da se trese. To znači da napušta dom. Da napušta Englesku. Da odlazi nekuda u nepoznato. Odnela je torbu u prizemlje i stavila je u mali hodnik, gde će ostati dok vozač gospodina Bankrofta u četvrtak ujutru ne dođe po nju. Otišla je u dnevnu sobu i sela na stolicu spustivši ruke u krilo, osetivši mešavinu uzbuđenja i mučnine. Bilo joj je lakše da ne gleda putnu torbu. Napolju je pao mrak. Pogledala je na svoj sat – pola devet. Osećala je preveliku napetost da bi jela, pa čak i da bi podgrejala malo supe. Prešavši pogledom po nameštaju u kućerku, iznenada se osetila izgubljeno. Kao da je sve što joj je pripadalo odnosio neki nepoznati talas. Hoće li sve biti tu kada se vrati?

Selestrija se nije pakovala. Znala je da će joj Vejni sutra pomoći. Umesto toga, ležala je u vrućoj penušavoj kupki i osećala kako je poput vode s mirisom zumbula prekriva talas spokojstva. Rekla je Ejdanu da je umorna. Istina je da se umorila od hodanja unaokolo kako bi skratila vreme do odlaska u Italiju. Ejdan je predložio da odu u bioskop, ali nije joj se ljubilo u poslednjem redu. Leći će rano i

dobro se naspavati. Treba joj mnogo snage ako želi da nađe osobu zbog koje joj se svet okrenuo naglavačke.

Sunce je zašlo i nebo nad Londonom postajalo je sve tamnije. Isto to nebo tamnelo je i nad Apulijom, ali zvezde su tamo bile mnogo sjajnije, a mesec, pun i okrugao poput loptice mocarele, nisu zaklanjali oblaci kao iznad Engleske; bleskao je nad Jadranskim morem, koje je postajalo mlečnozeleno.

Tamo, na peti italijanske čizme, pod tim sveznajućim mesecom, jedan mali plamen održavao se u mirišljivom Gradu mrtvih, nad samostanom Santa Marije del Mare. Bilo je tiho, osim blagog povetarca koji je šumio kroz borove i bacao razigrane senke po travnatoj površini i kamenim stazama što su vodile kroz redove tihih grobnica. Vazduh je bio ispunjen mirisom ljiljana, a male sveće su bacale treperave zlatne senke po kamenim zidovima iza kojih su duhovi mrtvih počivali u miru. Osim jednog duha koji nije smeo da spava. Muškarac je kleknuo pred njenim grobom i zaplakao. Njen plamičak se održavao u životu samo snagom njegove tuge. Koliko god pokušavala da ode, nije mogla.

Drugi deo

Putovanje u Apuliju trajalo je dva dana. Gospođa Vejnbridž jedva da je došla do daha od kada su napustile London u četvrtak ujutru. Padala je kiša. Velike kapi pušile su se pri padu na suv pločnik i slivale se u slivnike zapušene prvim jesenjim lišćem. Gospođa Vejnbridž bila je spremna i čekala sat vremena pre nego što je Selestrija došla po nju kolima s vozačem. Lica upalog od straha, čvrsto je držala torbicu na kolenima, u mantilu zakopčanom do grla i sa šeširom u kojem su se našle njene meke sive kovrdže. U ruci je držala pasoš, koji je Rita uspela da joj izvadi zahvaljujući debelim vezama gospodina Bankrofta. Posmatrala je sat iznad kamina s pomešanim osećanjima: deo nje osećao se kao božićna ćurka koja čeka da je zakolju; drugi deo, kao ćurka s čarobnim krilima koja čeka da prvi put poleti. Kako god da ispadne na kraju, i dalje je bila ćurka jer je dozvolila sebi da je nateraju na tu smešnu pustolovinu. Gledala je po kući koju je četrdeset šest godina delila s mužem i gde je kasnije živela kao udovica, znajući da ostavlja sve što joj je poznato i, što je najviše plašilo, svoje svakodnevne običaje. Kako će živeti bez svojih obaveza? Život joj je bio precizan od trenutka kada je počela da radi po kućama kao šesnaestogodišnjakinja. Biće kao telo bez duše. Šta će, pobogu, sa sobom ako ne bude imala nikakvih dnevnih obaveza?

Ali Selestrija je stigla pola sata ranije, samouvereno se smešeći, i njene brige progutalo je devojčino oduševljenje.

Napustile su sivo nebo i niske oblake i stigle u Rim, gde je vazduh bio gust, vruć i mirisao je na karamel. Nebo iznad njih bilo je plavlje nego što su ikada do tada videle, graja ptica na vrhovima borova nadglasavala je buku saobraćaja u veseloj kakofoniji i odjednom, pošto je u avionu sve vreme nervozno brbljala, gospođa Vejnbridž ostade bez reči. Barem jednom nije imala komentar. Sve je bilo tako lepo.

Sele su u voz iz Rima za Sponđano i presele u Kazerti, u Brindiziju i još jednom u Lečeu. Selestrija je čitala Mopasanov roman *Bel Ami*, poklon od dede. Gospođa Vejnbridž je plela džemper za Selestriju, koja je mislila da je ta zelena boja najružnija na svetu. Gospođa Vejnbridž ju je nazvala „papagaj zelena“, objašnjavajući da je papagaj veoma srećna ptica. Selestrija se usredsredila na roman, potisnuvši želju da kaže kako bi svaka druga boja bukvalno bila bolja od papagaj zelene, bez obzira na praznoverje. Gospođa Vejnbridž je gledala kroz prozor i pustila da joj pogled prelazi preko čempresa i maslinjaka i grupisanih kućica boje peska koje su svetlucale na podnevnoj vrućini. Pazila je da ne ometa devojkicu u čitanju; Selestrija nije imala razumevanja za ometanje. Međutim, kada su otišle da jedu u vagon-restoranu, brbljala je oduševljeno kao pušteni pas s lanca.

– Volela bih da sam videla sveta – rekla je igrajući se burmom, koju je još uvek nosila. – Ali na dan našeg venčanja u crkvu je ušla guska, i tako sam znala da su mi suđeni dom i porodica, a ne život pun avantura.

– Guska?

– Guska. Pojavila se niotkuda. To je bio znak, znate. Naravno, to sam shvatila zato što razumem tajnu prirodu ptica. Nije bila slučajnost. Alfi nije mislio da sam glupa, ali me nikada nije nikuda vodio. Možda je iskoristio moje praznoverje. Da nisam videla tu gusku, možda smo mogli da imamo zanimljiviji život. – Čežnjivo je uzdahnula.

– Mislim da ste vi prostodušna stara guska, Vejni, zato što verujete u takve gluposti.

– Kada ostarite, znaćete šta sam htela da kažem. Svet je pun poruka ako znate gde da ih tražite.

– Neću dozvoliti da mojim životom upravlja sujeverje.

– Ne, draga, vi razmišljate svojom glavom.

– Ne znam da li ću želeti da putujem, Vejni. Sedela sam u ovom vozu dovoljno da ne poželim više da sednem u drugi.

Vejni se nije slagala. – Prvi razred, dušo. Mogla bih nedelju dana

da sedim u prvom razredu a da mi ne dosadi.

Selestrija je mislila da je videla onoliko sveta koliko može poželeti gradska devojka pred udajom. Ništa se nije moglo porediti s Njujorkom i Londonom. Majka je nekoliko puta vodila u Pariz i strašno se dosađivala u Luvru. Kada se vratila kući, mislila je da neće poželeti da ode dalje od Kornvola. Ovo je trebalo da bude pustolovina traganja za istinom. Pošto se neopisivo osveti osobi odgovornoj za smrt svog oca, vratiće se svom lagodnom životu u Londonu, gde će se Ejdan do smrti brinuti o njoj u visokom stilu. Pomisao na Ejdana sve više ju je ispunjavala nelagodom. Bilo je nečeg nezadovoljavajućeg u čitavoj toj priči. Podsetila se da njen cilj nije ljubav; ljubav može da nađe kasnije ako poželi. Važno je da on nju voli. Što je više o tome razmišljala, to je manje verovala u svoju logiku. Podigla je viljušku i igrala se testeninom kao da gleda u hranu od baštenskih glista.

Dok je sunce posustajalo, voz je stao uz škripu. Vejni i Selestrija su umorno sišle na mali peron odakle ih je samo nekoliko kilometara zemljanog puta delilo od kraja putovanja. Uдахnule su vazduh ispunjen mirisom borovine i malo se povratile. Umirujuća je bila tišina posle buke voza, a morski povetarac bio je blagoslov nakon vrućine u njihovom vagonu. Selestrija se protekla, uživajući u prizoru lepe plave ptice koja ih je sa interesovanjem posmatrala s vrha rogača. E, *ta* boja bi bila divna za džemper.

Pažnju im je privukao nizak zdepasti muškarac s beretkom i prslukom, koji je dugim koracima išao ka njima. Pozdravio ih je na italijanskom uz tako šarmantan osmeh da je gospođa Vejnbridž ponovo ostala bez teksta. Blistave plave oči bile su prava suprotnost njegovim zrelim godinama. Sijale su kao poludragi turmalin u steni, reflektujući svetlost s mešavinom iskrenosti i nestašluka.

– *Vengo da parte dalla signora Gancia, dal Convento di Santa Maria del Mare*⁶ – rekao je, a glas mu je bio mekan i lak kao brašno.

– *No parlo Italiano*⁷ – odvrtila je Selestrija, oslanjajući se na svoje francusko obrazovanje i naglasivši jedno „o“ na kraju. Muškarac se

nasmejao i energično klimnuo glavom.

- *Io, Nuzzo*⁸ - kazao je pritisnuvši ruku na grudi i izgovarajući svoje ime polako i jasno kao da govori nekom ko je nagluv.

- Dobar dan, Nuco - odgovorila je Selestrija. - Ja sam gospođica Montagju, a ovo je gospođa Vejnbridž.

Nuco se namršti, sastavljajući svoje čupave obrve. Pogledao je gospođu Vejnbridž koja je ćutala, a lice mu omekša od naklonosti. Ona je delovala ispijeno i umorno. Rekao je nešto nerazumljivo, a onda se sagnuo da uzme njihove torbe. Gospođa Vejnbridž je imala svoju malu torbu, a Selestrija tri mornarskoplava *gloubtroters* kofera s mnogo nalepnica. Nuco je morao nekoliko puta da se vrati, ali nije prestao veselo da se osmehuje.

Selestrija se zapanjila kada je shvatila da će se voziti u konjskoj zaprezi. Krupna životinja strpljivo je stajala na večernjem suncu dok su joj krupne muve zujale oko glave, kojom je stalno mlatarala u pokušaju da ih otera. Nuco je poređao koferu jedan na drugi na jedno sedište, a onda rukom dao znak damama da sednu. Gospođi Vejnbridž je to trebalo da ide kao od šale jer je uz slično prevozno sredstvo odrasla, i prihvatila je Nucovu ruku da se osloni. Na trenutak je oklevala, ne znajući da li će je umorne noge slušati. Nuco ju je ohrabrivao rečima koje nije razumela, ali govorio je blagim i uverljivim glasom i osmehivao se tako simpatično da je osetila kako crveni i popela se na kola. Selestrija je bila zgranuta. Bio je to strašan pad u poređenju s dedinim otmenim crvenim bentlijem. Kao da reaguje na njen snobizam, konj je podigao rep i pustio smrdljivi vetar.

- Gospode bože! - uzviknula je s gađenjem. - Nisam zbog ovoga došla u Italiju! Stgle smo do kraja sveta, Vejni - izustila je mašući rukom ispred nosa.

- Meni je ovde lepo - odgovorila je gospođa Vejnbridž. - Ako ovo nije raj, ne znam šta je. - Nuco je uzeo uzde i konj polako pođe prašnjavim putem. - Mislim da nikada u životu nisam videla nešto tako lepo! - Gledala je Nucova široka leđa dok se naginjao nad uzdama; beli podvijeni rukavi otkrivali su jake preplanule ruke, a

srebrnasti i sedi pramenovi kose virili su mu iz beretke. Iznenadila se koliko ju je njegovo prisustvo radovalo.

Dok su se vozili kraj obale, u tišini su gledale neobrađene, sušne predele Apulije. Nisu to bila bujna, zelena brda koja su videle na fotografijama Toskane, već uglavnom ravna zemlja posuta belim stenama i stadima ovaca koje su pasle travu i divlji kapar. Kameni zidovi što su delili zemlju podsetiše Selestriju na Kornvol, ali je miris majčine dušice i ruzmarina bio mnogo egzotičniji. Ispod njih, potpuno bele litice spuštale su se u svetlucavo tirkizno more koje se prostiralo sve do Albanije. Na vrhu tih litica stajale su stare stražarnice, koje su nekada služile za osmatranje stranih osvajača, a sada su bile samo beskorisni i napušteni ukrasi. Prošli su kroz mala sela s kućama od peščara ravnih krovova s balkonima ograđenim kovanim gvožđem, gde su psi litalice hodali po kamenom popločanim ulicama oivičenim borovima i trešnjama: starije žene su sedele ispred kuća, u crnini; starci s beretkama lenčarili su po klupama na seoskim trgovima, gledali kako se senke izdužuju, pućkali lule i žalili za prošlim vremenima. Masline su rasle iz suve, neobrađene zemlje po kojoj su koze slobodno lutale a deca se igrala, ne osvrćući se na majke koje su ih zvale na spavanje.

Obe su bile umorne i iscrpljene od razdaljine koju su prešle. Pri pogledu na nepoznati kraj, Selestrija se pitala zašto je uopšte došla. Naravno, bolje bi bilo da je prihvatila činjenicu da se njen otac ubio i nastavila dalje sa svojim životom, umorno je razmišljala, i bila sve neraspoloženija što je više gubila snagu. U Engleskoj je to sve izgledalo kao veoma dobra ideja. Nuco nije znao ni reč engleskog, a njen italijanski je bio ograničen na nekoliko fraza. Stidela se što je pretpostavila da svi stranci govore engleski. Šta ako taj Salazar govori engleski koliko i Nuco? Da li će iz njega ikada uspeti da izvuče nešto? Umirila se setivši se da u samostanu sigurno ima nekog ko će moći da prevodi. Gospođa Vejnbridž oseti Selestrijinu nelagodnost, pa se i sama uznemiri. Zagledala se u pouzdana leđa koja su konja vodila kući i to ju je odmah utešilo.

Konačno su stigli u gradić Marelare. Dočekao ih je čopor

mešanaca koji su njuškali zemlju u potrazi za ostacima hrane i mahali mršavim repovima. – *Dei cani della signora Federica Gancia*⁹ – reče Nuco klimajući glavom. Ah, pomislila je Selestrija setivši se pisma koje je našla u gomili koju je njen otac hteo da spali, *to je ta čuvena Fredi, nema sumnje*. Kola skrenuše s puta i zaustaviše se ispred jednostavne, neupadljive građevine od peščara spojene s lepom crkvom s visokim hrastovim vratima ispod zasvođenih oslikanih prozora. Ponosno, s krova od ružičastog crepa, uzdizao se četvrtasti zvonik, spreman da pozove ljude na bogoslužjenje. Nuco je pomalo ukočeno sišao i pokazao na široka vrata samostana, u kome su bila još jedna, manja vrata. – *Il Convento di Santa Maria del Mare*¹⁰ – uzviknuo je hvatajući dah.

Gospođa Vejnbridž je nesigurno stajala na kolima, ne znajući kako da siđe. Nuco je požurio da joj pomogne i pružio je ruku. Čim je prihvatio, pogledi su im se sreli i od iskre u njegovom oku, tako sjajne i zarazne, srce joj na trenutak zastade, a preko blago rumenog lica prelete joj jedva primetan osmeh. – *Va bene, signora*¹¹ – izgovorio je ljubazno kada je bolna stopala spustila na suvo, prašnjavo tlo, zahvalna što se ne pomera.

– Hvala – odgovorila je i pribrala se.

– *Fa niente, signora*¹² – kazao je, a njegov blagi pogled zadržao se na njoj malo duže nego što je potrebno.

Selestrija siđe bez ičije pomoći, previše okupirana sopstvenim mislima da primeti flertovanje Nuca i gospođe Vejnbridž. Pošla je prema vratima, pritisnula zvono i sačekala. Neko vreme se ništa nije dogodilo. Zatim je čula kako neko vuče noge, pritiska kvaku i konačno se mala vrata otvoriše i ukaza se široko lepo lice Federike Ganče. Selestriji je laknulo jer je odmah shvatila da ta žena nije bila očeva ljubavnica; bila je previše stara!

Federika Ganča je gledala toplim, svetlosmeđim očima Selestrijino bledo lice i osmehnula se, otkrivajući blago nepravilne zube. – Dobro došli, gospođice Montagju. Izvolite uđite, sigurno ste umorni. – Njen engleski bio je savršen, s blagom primesom stranog naglaska. Pogledala je iza Selestrije, gde je gospođa Vejnbridž

oklevala u senci, prtiskajući svoju torbicu na grudi. – Jeste li dobro putovale? Mi smo daleko od Engleske. – Gospođu Vejnbridž je uplašilo što se žena obraća njoj i brzo je klimnula glavom. Federika se zahvalila Nucu, a gospođa Vejnbridž rizikovala da se još jednom okrene i pogleda ga kada je povukao uzde i krenuo u grad. – Nadam se da ste se razumeli – rekla je Federika, još uvek mašući. – Nucu je divan čovek, ali ne govori engleski. Poslala bih svog muža, Gaetana, ali on je večeras u Brindiziju.

Selestrija i gospođa Vejnbridž uđoše u popločano dvorište okruženo sa sve četiri strane samostanskim zgradama. Osvetljavalo ga je desetak velikih crkvenih sveća koje su gorele u sumraku, osvetljavajući tamnocrvenu boju zidova. Pod svodovima su se nalazile gomile debelih jastuka jarkih boja izvezenih zlatnim koncem što je hvatao svetlost i bleskao. Dve mačke su ih gledale netremice svetlim očima koje su podsećale na srebrnjake. Iznad njih je blede nebo otkrilo prvu svetlucavu zvezdu, a na malom prozoru u zidu svetlosivi golub pospano je gukao. Gospođa Vejnbridž ostade bez daha kada je ugledala pticu, zato što je golub simbol ljubavi. Pogledala je Selestriju. Bila je sigurna da joj ljubav nije suđena, u njenim godinama, i to je upravo htela da kaže, ali bila je odjednom previše umorna da govori. Osim toga, njena mlada saputnica posmatrala je oko sebe, tiha zbog neobične čarolije tog mesta koje je hipnotički treperilo na žaru plamenova i odisalo oporim mirisom ljiljana.

Uprkos iscrpljenosti, Selestrijino srce iznenada se uzбудilo i razgalilo, ispunjeno nečim nepoznatim ali divnim. Odmah je znala zašto je njen otac toliko voleo to mesto: osećala se kao kod kuće.

– Dobro došli u samostan. Tako mi je drago što ste odlučili da dođete ovamo. Vaš otac je naš dragi prijatelj. – Selestrija je gledala u Federiku, shvativši odjednom da ona nije čula za njegovu smrt. Malo je oklevala, ne znajući kako da joj saopšti vest. Pogledala je gospođu Vejnbridž. Njeno lice je bilo umorno i Selestrija je znala da od nje neće imati nikakvu pomoć. Izraz na Federikinom licu postade ozbiljan. – Šta je bilo? – pitala je dotakavši medaljon s likom

Bogorodice koji joj je visio na bujnim grudima.

– Moj otac je mrtav – izustila je Selestrija.

Federika je gledala u nju. – Ne znam šta da kažem – promrmljala je. Duboko je udahнула i među obrvama joj se usekla duboka bora. Dugo je gledala u Selestriju, kao da pokušava da shvati ono što je upravo čula. Konačno je spustila ruku na Selestrijino rame, a kada je progovorila, glas joj je bio slab i promukao. – Žao mi je zbog vašeg gubitka, i mog. Sada obe morate ući da nešto popijete i pojedete. Sigurno ste umorne.

Federika ih povede preko dvorišta do malih vrata koja su vodila u uzan prolaz, a zatim u kuhinjsku baštu s grupicama velikih glinenih saksija s bosiljkom i žalfijom, prijatan dom za mladu porodicu negovanih crnih mačaka. Selestrija je podigla pogled i ostala bez daha pred prizorom ogromnog meseca koji je stajao naizgled na samo nekoliko metara od nje – fosforescentna kugla na sve tamnijem nebu. Nikada ranije nije videla mesec tako jedar i veliki kao te noći iznad Marelatea. Federika je bez reči otvorila kuhinjska vrata. Unutra je vazduh mirisao na sveže mlevenu kafu. Jedan zid bio je ukrašen kolažom dasaka za hleb od grubog drveta, drugi crnim kutlačama koje su visile u nizu. Dugačka polica što se pružala iznad sudopere i radne površine bila je krcata loncima i bokalima različitih veličina i veselih boja kao one koje se mogu naći na nekoj marokanskoj pijaci. Selestrija će uskoro, istražujući mesto, otkriti da je Federika Ganča strastveni kolekcionar. Kada se zaljubi u neki predmet, nije joj dovoljno da kupi jedan; morala je da ih kupi mnogo. Od ibrika za kafu i dasaka za hleb do afričkih umetničkih predmeta i meksičkih lutaka, kupovala je sve i svašta i slagala na gomile. Svaka prostorija bila je tematska i svaka lepša od prethodne. Imala je jedinstveni smisao za slaganje boja i tekstura, stvarajući toplu i živopisnu atmosferu u sobama koje su nekada bile jednostavne monaške ćelije. Na drugoj strani kuhinje nalazila su se vrata koja su vodila u vrt i zasade pomorandži iza njega.

– Mogu li da vas ponudim vinom, ili možda kafom? – pitala je, a njene zlataste oči bile su umorne i zabrinute. – Luidi je ostavio vruću

supu i pršutu za večeru. Sami pečemo hleb i odličan je. – Gospođa Vejnbridž je sačekala da se Selestrija prva izjasni, nadajući se da će tražiti čaj.

– Po čašu vina za obe, sinjora Ganča – odgovorila je Selestrija, a gospođa Vejnbridž se snuždila. Alfi je pio kao smuk dok je ona pazila da se ograniči na čašu šerija uveče, na kraju napornog dana. Od toga bi se raspričala, što nije bilo primereno u Aper Belgrejev stritu, gde je diskrecija bila najvažnija, kao ni kod kuće, gde je Alfi voleo da je tiho. Od kada je postala udovica, nikada se nije usudila da pije sama iz straha da ne počne s pričom i da ne može stati. Sada je bila previše umorna da bi joj to bilo važno.

– Molim vas, zovite me Fredi, svi me tako zovu. Sinjora me čini starom.

Selestriji nije bilo jasno zašto bi ženi smetalo da se oseća starom: ona i *jeste* stara – mora da je imala više od šezdeset godina. Sipala je vino i povelala ih kroz trpezariju ukrašenu ogromnim činijama punim nara i krušaka, u prostoriju niske zasvođene tavanice s ofucanim, izlizanim sofama i foteljama raspoređenim oko kamina, koji u to doba godine nije goreo. Okrugli sto, verovatno za osmoro, bio je postavljen za dvoje. Selestriji je pošla vodica na usta pri pogledu na pršutu i tek ispečen hleb. Sele su i probale vino. Gospođa Vejnbridž oseti kako joj se popravlja raspoloženje. *Nikada nisam pila tako dobro vino*, razmišljala je i popila još jedan veliki gutljaj. Federika je sela i sipala sebi čašu. Malo je otpila, a onda se ozbiljnim glasom obratila Selestriji.

– Tako mi je strašno što čujem da je vaš otac umro. U stvari, to je za mene šok. Mnogo sam ga volela. Bio je skoro kao član porodice. Ne možete da zamislite. Kako to da vam objasnim? – Duboko je uzdahnula, a oči joj zasijaše pri blagoj svetlosti sveća. – Smem li da upitam kako je umro?

– Udavio se u moru. Nesrećan slučaj. – Selestriji je bilo previše neprijatno da bi pogledala gospođu Vejnbridž. Popila je priličan gutljaj vina i utešila sebe da je reč o sitnoj laži.

– To je strašno. Mora da ste van sebe! – Žena je dodirnula

Selestrijinu ruku. – Zašto ste rešili da dođete ovamo?

– Zato što je moj otac mnogo voleo ovo mesto. Želim da osetim da sam mu blizu. Osim toga, morala sam da pobeegnem iz Engleske i imam malo vremena za sebe. Ovo je bilo najgore leto u mom životu.

Federikine oči su smekšale i tužno se osmehnula. – Tako mi je drago što ste izabrali Apuliju. Vaš otac se zaljubio u ovo mesto. Dolazio je kad god je mogao.

– Da li je ovde imao neki posao?

Federika se nasmejala. – Nema ovde nikakvog posla, draga moja. Došao je kao i vi. Da pobeagne od sveta.

Gospođa Vejnbridž je bila tako srećna zbog punog želuca i omamljenosti vinom da joj je bilo svejedno koliko Selestrija laže. Osim toga, razumela je. Samoubistvo nije nešto o čemu čovek trubi na sav glas. – Bio je vredan čovek – kazala je gospođa Vejnbridž, i sada se Selestrija zapanjila čuvši njen glas. Gospođa Vejnbridž nije progovorila ni reč od kada su stigle.

– Izvinjavam se, nismo se pošteno ni upoznale – rekla je Federika gospođi Vejnbridž pružajući ruku. – Zbog tužnih vesti zaboravila sam na pristojnost.

– Gospođa Vejnbridž – izgovorila je Selestrija usta punih hleba i pršute. – Radi za našu porodicu bogzna koliko dugo. Koliko, Vejni?

– Više od četrdeset godina. Pre deset godina prestala sam da računam. Radila sam kod Selestrijine bake dok sam bila dete. Na gospodina Montagjua sam pazila kao da mi je sin. Svoju decu nikada nisam imala, nije mi bilo suđeno. Jednom sam našla mrtvog crvendaća u pojilici za ptice, i time je sve bilo rečeno. Mrtav crvendać: jalova utroba.

Alfi je mislio da sam luda, ali nisam pogrešila. Logično, zar ne? Ničega dobrog od mrtve ptice. Ili, kada smo već kod toga, ni od čega mrtvog, ali šta znače mrtve životinje nikada nisam naučila, samo ptice. – Selestrija je užasnuto pogledala gospođu Vejnbridž. Pošto od Sponđana nije skoro ni reč progovorila, sada nije mogla da stane.

– Mama mi nije dala da dođem sama, pa je jedna Vejni morala da

mi se pridruži. Nikada nije otišla dalje od Londona! – odvratila je nadajući se da će prekinuti brbljanje svoje saputnice.

– Drago mi je, gospođo Vejnbridž – rekla je Federika i gospođa Vejnbridž se srećno, iako malo nesigurno, nasmejala. Bilo joj je drago što je došla.

Dok su jele, čopor pasa koji su bili napolju kada su stigle sada je ušao u sobu. Federika ih je s ljubavlju dočekala. – Ovo su moji četvoronožni prijatelji: Pompeja, Fjameta, Primo, Sajrus i Majalino. Prvo sam našla Pompeju, a onda su malo-pomalo došli i ostali. Moja porodica se sve više i više širi.

– Živate ovde sami s mužem? – pitala je Selestrija gledajući je kako se saginje da ih pomiluje. Svi su bili mešanci, ali Federika ih je očigledno volela.

– Imali smo ćerku koja je živela s nama, ali je pre tri godine umrla. Sahranjena je s druge strane puta u mauzoleju koji smo za nju sagradili. Njen muž Hejmiš ostao je da živi s nama. – Preko lica joj je preletela senka. – Znete, i ja poznajem gorak ukus smrti. – Uzela je Selestriju za šaku. – Razumem vaš gubitak zato što preživljavam sopstveni. – Glas joj je bio promukao. Povukla je ruku i nekoliko trenutaka gledala u svoju čašu dok se sabirala. Pompeja joj je zavlačila njušku ispod ruke, tako da ju je Federika podigla i pustila je da joj kuja spusti glavu na krilo, nakon čega je duboko uzdahnula.

– Gubitak deteta je daleko teži od gubitka oca. Tata je bar donekle uživao u životu – izgovorila je Selestrija spustivši svoju kašiku za supu.

– Ne možeš prestati da živiš, iako Bog zna da bi bilo lakše – rekla je Federika trljajući palcem i kažiprstom srebrni medaljon s likom Bogorodice. – Imate li još dece?

– Imam sina koji radi u Milanu i još jednu ćerku, ona živi s mužem i decom u Veneciji. Natalija je bila najmlađa. Tu su naravno i moji gosti od kojih neki, kao vaš otac, postanu i članovi porodice. – Ponovo je spustila pogled i zagledala se u cvetove izvezene na stolnjaku.

Selestrija je gledala Federiku. Bila je lepa žena sitnih kostiju i nežne, svetle kože s iznenađujuće malo bora. Duga seda kosa bila joj je podignuta i na potiljku vezana u čvrstu, neurednu punđu. Nije se šminkala, imala je samo sjajnu žutu ogrlicu, srebrni medaljon s likom Bogorodice i velike zlatne minduše. Nosila je maslinastozelene pamučne pantalone, ravne cipele, a dugačak zeleni džemper dosezao joj je do kolena. Selestrija je mislila da su Italijanke tamnopute i crnokose kao Sofija Loren. Federika se nimalo nije uklapala u taj stereotip.

Posle večere, Federika ih je otpratila u njihove sobe. Ponovo su prešle preko dvorišta i popele se širokim kamenim stepeništem koje je vodilo u spavaće sobe. Nepravilan hodnik pratio je liniju samostana i išao oko tri zida zgrade. Pod je bio prekriven bogatim persijskim tepisima na kojima su stajale klimave kule od knjiga, a uz jedan zid u udubljenju ispred prozora nalazio se manji koncertni klavir.

– Hejmiš svira – rekla je. – Ili bolje rečeno, svirao je. Dugo nije seo za klavir, ali ako budete imali sreću da ga čujete, ostaćete bez daha. – Dok je prolazila pored knjiga, tiho je promrmljala: – Počinju da smetaju. Hvala bogu da Gaetano pretvara mali paviljon u vrtu u biblioteku. Gomilaju se po čitavom samostanu. Knjige su njegova strast. Najsrećniji je kada je okružen knjigama. Njemu su one kao kućni ljubimci koje mazi i pazi. – Otvorila je mala drvena vrata što su vodila u predivnu spavaću sobu. – To je vaša soba, Selestrija. Vaš otac je uvek tu boravio.

Selestrija je pošla za njom unutra i odmah ju je očarao miris ljiljana koji je ispunjavao sobu. Ugledala je krevet od mesinga sa četiri stuba i baldahinom od tkanine veselih boja: ružičaste, zelene i žute. Kameni pod bio je prekriven tepihom, a na drugom kraju sobe nalazila se gvozdena kada i prozor koji je gledao dole na dvorište.

– Nikada nisam bila tako srećna što vidim krevet! – radosno je uzviknula. – Divno je!

– I vašem ocu se sviđalo – tiho je odgovorila Federika. Preko lica joj brzo prelete senka. Pogledala je Selestriju dugim ozbiljnim

pogledom pre nego što je udahnula na nos, kao da odbacuje misao koja joj je upravo pala na pamet. – Samo da znate da imam trenutno još jednu gošću, gospođu Halifaks. Ona je takođe Engleskinja. Slikarka. Divna žena. Mislim da će vam se svideti. Veoma je ekscentrična. Svaki dan nosi druge cipele i to vrlo... živopisne! – Tajanstveno se osmehnula i izvila obrve. – Ne znam šta da mislim o njoj, ali mnogo mi se sviđa.

– Koliko gostiju možete da primite? – pitala je Selestrija videvši da je neko već odneo njene kofere na sprat i uneo ih u sobu.

– Jedanaest, ali sada, s obzirom na to da je kraj sezone, prilično je mirno. Leti smo uvek puni. Sledeće nedelje nam dolazi još jedna gospođa. Jadni Gaetano i Hejmiš, žene će ih brojčano potpuno nadmašiti. Mada to i nije tako važno, ionako ih ne viđam često. Hejmiš, pa... šta ja tu mogu? – Slegnula je ramenima i usiljeno se osmehnula, ali bilo je jasno da je nešto prilično mučilo u vezi sa zetom. Lice bi joj postalo napeto kad god pomene njegovo ime, što je iz nekog razloga bila prisiljena često da radi. – Da vam pokažem vašu sobu, gospođo Vejnbridž – predložila je.

Gospođa Vejnbridž je bila oduševljena raskošnim bojama i mirisima. Vino je ublažilo njen umor, ali joj je takođe oduzelo osećaj za ravnotežu. Uzela je Selestriju podruku, osetivši se odjednom veoma starom, i hramajući pošla hodnikom iza Federike.

Soba gospođe Vejnbridž je bila manja, ali je kao i Selestrijina imala živopisno tapaciran nameštaj i veliki bračni krevet. Zidovi su bili prazni, ako se izuzme nekoliko tapiserija i tri mala prozora s kapcima koji su gledali na dvorište. – Vaše kupatilo je u hodniku, prva vrata desno. Sledeća vrata su od sobe gospođe Halifaks. Nadam se da vam ne smeta što ćete deliti kupatilo s njom.

– Nimalo mi ne smeta, gospođo Ganča – odgovorila je gospođa Vejnbridž i iznenada osetila želju da se zavuče u čaršave. – Ako nemate ništa protiv, mislim da ću poći u krevet. Za jednu staru pticu koja je otišla najdalje do Londona, Maraj, ili kako se već zove, predstavlja kraj sveta.

Federika se saosećajno osmehnu. – Laku noć, gospođo

Vejnbridž. Lepo spavajte. Doručak će biti poslužen u trpezariji od osam sati, ali vi siđite kad god hoćete. Luiđi će se pobrinuti za vas.

– Možda se nikad ne probudim – kazala je i bezuspešno pokušala da se nasmeje. Obrazi su joj visili kao baloni punjeni vodom koje su Selestrija i Hari pravili kad su bili mali. – Laku noć i vama, Selestrija. Ako vam zatrebam, ja sam u sobi odmah do vaše.

Dok su se Selestrija i Federika opraštale u hodniku, Selestrija joj je postavila pitanje koje je žarko želela da joj uputi čitavo veče.

– Da li vam nešto znači ime Salazar?

Federika je klimnula glavom. – Naravno. Frančesko Salazar je poznati advokat ovde u Marelatau.

– Pokušavam da sredim tatine poslove. Imam njegovu korespondenciju i razne stvari koje moram da raščistim. Mislila sam da bih to možda mogla da uradim dok sam ovde.

Federika se namrštila i preko lica joj na trenutak prelete senka sumnje. – Naravno – odgovorila je slegnuvši ramenima. – Reći ću Nucu da pođe s vama.

– Ponedeljak bi mi odgovarao – odvratila je Selestrija, žaleći što su došle u petak. Šta, pobogu, da rade ceo vikend? Koliko god da je lepo, nije htela da ostane ni trenutka više nego što je neophodno. – Da niste nekim slučajem upoznali jednu Mađaricu, groficu Valoniju?

Federika odmahnu glavom. – Nisam, žao mi je. To ime bih zapamtila. – Začkiljila je. – Tražite još nekoga?

Selestrija je slegnula ramenima. – Nikad se ne zna.

Kratko je frknula, ušla u svoju sobu i zevnuvši, bacila se na krevet.

– Naravno. Ako vam treba neka pomoć, rado ću učiniti sve što mogu. Slobodno mi se obratite. *Va bene*, nadam se da ćete lepo spavati. – Federika je ostala da stoji na vratima otvorenih usta, kao da je htela još nešto da kaže. Selestrija se okrenula i upitno je pogledala, ali starija žena zatvori oči i odmahnu glavom uz osmeh izvinjenja. – *Niente*¹³ – izgovorila je i okrenula se da ode. – Videćemo se ujutro.

– Laku noć – odgovorila je Selestrija ustajući da zatvori vrata.

Znala je da su je vino, supa i svež morski vazduh pripremili za dug san.

Selestriju je probudilo jako italijansko sunce koje se probijalo kroz dva mala četvrtasta prozora iza kreveta i zvonak zvuk zvonâ s obližnje crkve, što su pozivala ljude na bogosluženje. Pesma ptica ispunila je vazduh i neki pas je zalajao napolju na putu. Udahnula je osećajući mirise borova i ruzmarina koje je nosio povetarac i stalno prisutan miris ljiljana. Zadovoljno se protegnula i pogledala oko sebe. Soba je pri dnevnom svetlu bila još lepša. Jarke boje tkanine mešale su se s prigušenim crvenim i smeđim nijansama tepiha i pružale sobi toplinu. Federika je očigledno te stvari izabrala s ljubavlju, a ne da bi se uklopile u neki strog šablon boja. Znala je da se njenom ocu to sviđalo isto kao što se sviđa i njoj. Okrenula se na stranu i razmišljala o njemu. Sama u sobi koju je samo ona delila s njim, osetila je koliko joj nedostaje. Ne na onaj način na koji joj je nedostajao u Engleskoj, gde je izbegavala bol i razmišljala samo o posledicama njegove smrti. Sad je osećala tugu zato što on nije tu. Činjenica je da ga nikada više neće videti.

Zatvorila je oči i zamišljala ga. Sigurno je ležao ovde u svojoj pidžami, udišući iste mirise, slušajući iste zvukove, bežeći od sveta. Da li je došao ovamo kada su mu poslovi propali kako bi pobegao zbog toga što nije imao šta da radi? Da li je možda sanjao o tome da zauvek pobegne? Ako je toliko voleo ovo mesto, zašto bi želeo smrt? Čemu tako konačna odluka kada je imao mnogo razloga za život? Te misli osnažiše njenu odluku, ustala je iz kreveta i obukla bele pamučne pantalone i svetloplavu košulju, a oko vrata vezala svileni *ermes* šal. Dugu plavu kosu očetkala je unazad tako da joj se talasasto spuštala preko ramena.

U prizemlju, Federikini psi uzbuđeno navališe na nju. Dve sobarice su se osmehnule prolazeći s čistim peškirimima i čaršavima. Bile su sitne, preplanulih lica i sjajne crne kose koja im je padala niz leđa. Očigledno je ostavila utisak na njih, jer su počele da čavrljaju

čim su odmakle. Vejni je već doručkovala u trpezariji za dugim samostanskim stolom na kojem su bili postavljeni hleb, pršuta i voće.

- Dobro jutro, Selestrija - izgovorila je veselo. - Mislim da u životu nisam spavala ovako dobro. Ovaj krevet je bolji od onog starog koji je Alfi kupio kada smo se preselili na Anslem roud. Uzeo ga je od Pita Dafa, koji je držao magacin u Harogejtu, pun raznog đubreta, u zamenu za neke popravke. Kad god je mogao, Alfi nije ništa plaćao. Čak ni moj prsten. - Pogledala je dole u ruku i nasmejala se. - Meni je potpuno svejedno. Važna je namera. - Selestrija je prošla pored šanka i gladno posmatrala drvene činije pune narova i smokava.

- Stvarno mi se sviđa ovde, Vejni - rekla je uzimajući nar.

Vejni joj se osmehnu. - Znate, nisam ovo očekivala. Da vam kažem pošteno, bila sam prilično uplašena. Ali ovo mesto ima u sebi nešto magično. - Spustila je glas sumnjičavo se osvrnuvši po prostoriji i nagnula se. - Osećate li miris ljiljana? Nisam videla ni jedan jedini ljiljan otkako smo stigle. To je neverovatno. - Uspravila se i nastavila normalnim glasom. - Ne znam zašto, ali već se osećam sto puta mlađe. Zar nije divan zvuk tih zvona? Uopšte nisu kao zvona u Engleskoj. Trebalo je da spavam kao top, ali sam se probudila s uzbuđenjem u stomaku. Dogodiće se nešto izuzetno, osećam to.

- Ima li neke ptice da potvrdi taj osećaj? - našalila se Selestrija sedajući.

- Vućete me za nos, a to baš nije pametno. Star je i može da otpadne!

Obe su se okrenule kada je ušao visoki muškarac sede kose u pratnji mlađeg koji se široko osmehivao. - Dobro došle - rekao je stariji. - Ja sam Gaetano, Federikin muž. - I on je kao i supruga dobro govorio engleski, ali je njegov naglasak bio izražen.

Selestrija je ispružila ruku, koju je on prihvatio s obe šake i ponovo se naklonio primevši njenu šaku usnama, dok su je njegove sitne smeđe oči toplo gledale iza lepih naočara sa srebrnim okvirom. Srce joj je zaigralo od čežnje; jedini muškarac koji ju je ikada tako

pozdravljao bio je njen otac. U iznenadnoj bujici sećanja setila se onog dana na plaži kada je isplovio u svojoj barci s Harijem i svojim rođacima; tada joj je poljubio ruku. Još uvek je pamtila sjaj u njegovim očima punim ljubavi kada joj je ponudio mesto u čamcu. Oterala je tu bolnu sliku iz glave i usredsredila se na Gaetana. Lice mu je bilo plemenito, nos pravilan, vilica kao isklesana, jagodice visoke, a pored toga, bio je neverovatno zgodan muškarac.

- A ovo je Luidi, najtalentovaniji kuvar u Apuliji. Luidi nimalo ne govori engleski - dodao je i s ljubavlju potapšao mladića po leđima.

- Ali hrana je jezik koji svi razumemo, zar nije tako?

- Naravno! - odvratila je Selestrija klimnuvši glavom. Gaetano joj se već sviđao. - Ovo je gospođa Vejnbridž - dodala je. - Nijedna od nas ne govori italijanski, ali obe volimo vašu hranu!

Gaetano se naklonio, ali gospođa Vejnbridž je bila previše uplašena da bi pružila ruku. Mislila je da ne pripada tu. Spustila je ruke u krilo i tu su ostale dok nije prošla opasnost.

- O, gospođo Halifaks - izustio je Gaetano kada je punačka starija žena ušla u trpezariju pomoću štapa s kojeg su se oglašavali zvončići. Imala je veselo, oblo lice, prošarano borama smeha i borama tuge koje je njen pun i aktivan život ostavio u svojoj raznolikosti na koži ružičastoj poput breskve. Selestrija se setila Federikinih komentara o cipelama svoje gošće i spustila pogled niz zgužvanu baršunastu kućnu haljinu do njenih stopala. Nisu je razočarala, divno ušuškana u zelene baršunaste papuče ukrašene krznenim i zlatnim kuglicama na prstima.

- Dobro jutro, mladiću - kazala je Gaetanu promuklim glasom. - Dragi bože, imamo društvo. Baš lepo. Jeste li Amerikanka? - Selestrija se pitala kako je ta žena zaključila to samo na osnovu pogleda na nju. Gospođa Halifaks je objasnila. - Čula sam vas sinoć dok ste razgovarale ispred moje sobe.

- Oh - uzvratila je Selestrija. - Moja majka je Amerikanka, a moj otac je... bio je Englez. - Gospođa Halifaks je primetila brzu promenu glagolskog vremena i diskretno nastavila.

- Pa, divno je biti u društvu sa zemljacima.

- Ovo je gospođa Vejnbridž - dodala je Selestrija.

- Drago mi je - odvrátila je gospođa Vejnbridž spuštajući šoljicu čaja i pruživši desnu ruku s krila da se rukuje s gospođom Halifaks.

- Ah, vi mora da ste iz Jorkšira - rekla je gospođa Halifaks dok je naslanjala štap na sto i sedala na stolicu koju joj je izvukao Gaetano.

- Provela sam divno vreme na severu, blizu Skiptona. Čuli ste za Skipton? Ima veličanstven stari dvorac. Porodica Fatorini su moji dragi prijatelji, znate. - Gospođa Vejnbridž je klimnula glavom. Znala je za taj dvorac. Bio je veoma poznat, ali nikada nije bila tamo, a što se tiče porodice Fatorini, nikada ne bi ni pomislila da će ih upoznati. - Najbolji su - nastavila je gospođa Halifaks. - Puni su topline i humora. - Odmahnula je glavom i ružičasta pera koja je zakačila u kosu zaigraše u vazduhu. - Volela bih da popijem kafu, Luidi - izgovorila je. - I jaje. Mogu li da vas zamolim za jedno jaje? Četiri i pô minuta i parče tosta, slabo pečeno, da ne pregori. Stvarno mrzim kad prepeku tost, a vi?

Luidi, koji je njen zahtev razumeo zato što je samo to i naručivala poslednjih mesec dana, okrenuo se i otišao u kuhinju ostavljajući Gaetana samog sa ženama.

- Ako vam bilo šta zatreba, Luidi će vam rado pomoći, a Nuco će vas odvesti kuda god želite. - Obraćao se Selestriji, a na pomen Nucovog imena gospođa Vejnbridž je pocrvenela. - On vam može biti lični vodič.

- To bi bilo veoma ljubazno. Volele bismo malo da razgledamo okolinu, zar ne, Vejni? - Gospođa Vejnbridž oduševljeno klimnu glavom.

- Vraća se u podne. Morao sam da ga pošaljem nekim poslom u Kastelino. Mogu li da vam predložim vožnju pored obale i mali piknik na plaži?

- Zvuči baš kao u Kornvolu - odgovorila je. - U dvanaest vas čekamo u dvorištu.

- Dobro. Luidi će spremiti nešto za jelo. Ja vas sada ostavljam da se bolje upoznate - rekao je i ponovo se naklonio. Na licu mu se video ironičan osmeh. Sigurno su mu tri žene izgledale kao prilično

čudno društvo.

Luidi je doneo gospođi Halifaks jaje i malu šolju crne kafe, koja je mirisala tako dobro da Selestrija nije mogla da odoli. – Obično ne volim kafu, ali tako dobro miriše! – kazala je naginjući se preko stola da udahne miris.

– Sveže je mlevena, znate. Uveravam vas, nigde na svetu ne kuvaju tako dobru kafu. Zašto je ne biste probali s toplim mlekom? – predloži gospođa Halifaks. – Dođe vam kao bela kafa.

– Dobra ideja, hoću. Luidi? – Kada se Luidi vratio Selestrija je pokazala na kafu gospođe Halifaks, zatim na bokal s mlekom. – Mnogo mleka, *mucho, mucho*¹⁴ – izgovorila je šarmantno mu se osmehnuvši. Oči su mu pocrveneale i zaigralo mu je u stomaku.

– *Si signora, molto latte*¹⁵ – odgovorio je zaneseno. Vratio se u kuhinju s namerom da joj napravi najbolji *caffé latte*¹⁶ koji je ikada pripremio.

– Da li ste već dolazili ovamo, gospođo Halifaks?

– Da, dolazim svakog leta već četiri godine. Upoznala sam Fredi i Gaetana kada sam pre šest godina živela blizu Pize. Oni su živeli u Toskani, znate. I tada su otkrili ovaj divni samostan i kupili ga. Uložili su mnogo ljubavi u njegovo renoviranje. Bio je ruiniran. U poslednje vreme im nije išlo dobro, pa su morali da ga otvore za goste. – Nastavila je tiho. – S dužnim poštovanjem za divne ljude kao što ste vi, mislim da im nije bilo lako. Ali nikada neće otići odavde. Previše uspomena. Međutim, to je već druga priča i nije na meni da vam to govorim. – Duboko je uzdahnula i uspravila se. – Znae, ja volim da slikam. Nađem neko mesto koje mi se sviđa i vraćam se svake godine kao lastavica. Ranije sam putovala s dvema prijateljicama, ali onda je Debo umrla i bilo je previše tužno kada smo ostale samo nas dve. Osim toga, Gerti i ja smo se stalno svađale. Funkcionisalo je dok nas je bilo tri, Debo je glumila tampon zonu, ali kada smo ostale nas dve, ne znam, nije bilo isto. Bila sam na mnogim mestima, ali posle Morijaka u Francuskoj nisam videla ništa tako simpatično ili posebno dok nisam otkrila samostan. Sada su mi Fredi i Gaetano kao porodica.

- Živite u Francuskoj? – pitala je Selestrija.

- Ne. Slikale smo tamo posle rata, u veličanstvenom dvorcu koji je pretvoren u hotel. Engleska je bila tako siva i jadna. A Francuska tako lepa. Kada smo se sledeće godine vratile, sve se promenilo. – Izgledala je tužno, kao da se njeno veselo lice odjednom istopilo; uzela je gutljaj kafe. – Ja sam vam jedna luda starica koja se previše vezuje za prošlost. To je duga priča i jedne večeri ću vam je možda ispričati ako budem raspoložena.

- Baš bih volela – blago reče Selestrija.

- Znači, vi ste ovde prvi put? – živnula je gospođa Halifaks.

- Da.

- Svega i svačega ima da se vidi. Crkva u komšiluku je divna, a preko puta se nalazi čudesan Grad mrtvih.

- Grad mrtvih? – izgovorila je gospođa Vejnbridž pomalo uznemireno.

Gospođi Halifaks zasijaše oči. – Groblje je jednostavno magično. Osećate miris ljiljana? Morate da ga vidite. Smiruje dušu. Nekoliko puta sam ga slikala. Uvek je drugačije, zavisi od svetla. Shvatila sam da me smiruje i ispunjava. Ne znam, možda zato što sam stara, pa mi pruža umirujući osećaj kada je u pitanju smrt.

- Ko je tu sahranjen? – pitala je Selestrija namrštivši se na odbojan pomen smrti.

- Svi iz ovog kraja. To je grad opasan zidovima od predivnog belog kamena i s mermernim grobnicama: velikim, malim, opštinskim, jednostavnim, kitnjastim, a sve je puno sveća i cveća. Neverovatno je što tamo nećete naći ni jedan jedini uveli cvet. Nijedan. Oni brinu za svoje pokojnike s ljubavlju i odanošću. Tako bi i trebalo da bude. Ne kao u Engleskoj, gde puštaju da grobovi propadaju.

U Selestriji se odmah pobudila radoznalost, dok se gospođa Vejnbridž sva naježila pri pomisli na Grad mrtvih tela. Groblja su za nju bila usamljena mesta na kojima nije volela da se zadržava ako je to mogla da izbegne. Čitav grad od grobova bio je nešto sasvim drugo. – Mislim da ću vas pustiti da odete sami – rekla je Selestriji.

- Ne budite ludi, Vejni. Idete sa mnom hteli vi to ili ne. Važno je da upijete čitav doživljaj.

- Nemojte pritom zamišljati ništa slično engleskim grobljima, gospođo Vejnbridž - ubacila se gospođa Halifaks. - To nema veze s tim - videćete. - Čarobno je. - Coknula je usnama. - Jednostavno čarobno!

Posle doručka gospođa Halifaks je ustala i otišla da slika, a Selestriju i njenu saputnicu prepustila je čudima Grada mrtvih. Izašle su iz samostana na blešteće sunce. Selestriji je već bilo vruće, pa je odvezala šal, provukla ga kao kaiš oko pantalona i vezala sa strane. Stavila je naočare za sunce i udahnula miris mora, koje je sada videla kako svetluca u daljini iza grupe malih kuća sagrađenih van zidina Grada mrtvih. Gospođa Vejnbridž je stavila beli šešir i iz rukava izvadila maramicu kako bi brisala znoj koji je već počeo da joj izbija ispod pudera i skuplja se u kapljice na nosu. Sve je bilo tiho; meštani Marelatea su bili na misi u crkvi pored samostana.

Put je bio pust i vodio je van grada u krševiti, stenoviti kraj s poljima podeljenim zidovima od cigala na kojima su pasle ovce. Prošle su pored čopora pasa litalica; repovi su im stajali visoko, njuškali su zemlju, a kroz tanko krzno videla su im se rebra. Ispred njih uzdizao se Grad mrtvih; zidovi su poprimili toplu žutu boju na jutarnjem suncu. Kapija je bila velika i veličanstvena, otvorena ljudima i psima podjednako, ali činilo se da nema nikoga. Selestrija i gospođa Vejnbridž su ušle bez reči. Stale su i gledale duge popločane prolaze između redova malih mauzoleja podignutih od kamena, u kojima su se nalazili ostaci onih koji su nekada živeli.

- Idemo - tiho je izustila Selestrija bojeći se da ne razbije mir tog mesta. Miris ljiljana, toplog voska i borova bio je opojan. Gospođa Vejnbridž je uplašeno išla za njom; Selestrija je produžila, tako polako da je izgledalo kao da poskakuje. U sredini se nalazio četvorougao travnjak oivičen visokim borovima u kojima je cvrkutalo mnogo ptica, a tamnozelenе iglice drveća nakostrešile su se na povetarcu. Kroz borove se probijalo sunce i na divno pokošenu travu bacalo kaleidoskop bleštavih tačkica. - Eto vidite -

rekla je Selestrija i nasmejala se. – Uopšte nije tako strašno. Zapravo je lepo. Kada ja umrem, bila bih srećna da me sahrane na takvom mestu. Uzdahnula je. – Tako je spokojno i uzvišeno, šta kažete?

– Ipak je jezivo, kada pomislite da su sve te kućice pune mrtvih ljudi – odvratila je gospođa Vejnbridž i stresla se.

– Oh, ja mislim da je to prilično romantično. Hajde da uđemo u jednu.

– Mislim da ne bismo smele – bunila se gospođa Vejnbridž. – To nije naše.

– Mislim da to nikome neće smetati. Osim toga, mrtvi ne mogu da se žale.

Selestrija se popela stepenicama i ušla u jednu opštinsku grobnicu. Grobovi su bili obeleženi dugim nizovima malih spomen-ploča i svaki je bio ukrašen vazom punom svežeg cveća. Pokrivale su oba zida sve do tavanice. Čitave porodice bile su sahranjene zajedno, jedni do drugih. Kada je gospođa Vejnbridž ušla, zatekla je Selestriju kako zamišljena prelazi rukom po slovima. – Pogledajte, ovde je cela porodica Salvatore. – Pored svakog imena nalazila se mala fotografija. – Svi su bili stari. Lepo je dugo živeti i skončati ovde. Mislim da ne bih volela da nađem nekoga mladog. – Na kraju grobnice stajao je mali oltar prekriven svećama; njihovi plamenovi blago su podrhtavali u teškom mirisu cveća. Pomislila je na oca, mrtvog kao i ti stari ljudi. Za razliku od njih, pred njim je još bilo mnogo godina života. – Pitam se hoćemo li ga uopšte naći da ga sahranimo. Da imamo neko mesto gde ćemo dolaziti i sećati ga se. Ne mogu da ga zamislim kako leži u sanduku, beživotan. – Okrenula se prema gospođi Vejnbridž, i prošaputala: – Vidite, ne mogu da shvatim da je mrtav.

Gospođa Vejnbridž je uznemireno kršila ruke. – Idemo napolje. Tu je previše smrti. Hvata me jeza – kazala je drhtavim glasom.

Selestrija izađe za njom na sunce. Dok su se vraćale, Selestrija primeti grobnicu koja se izdvajala od drugih. Nalazila se na uzvišenju, malo izdvojena, i kao da je skoro sagrađena – kamen je bio belji i noviji od ostalih. Nije bila veća, samo je nekako dominirala

okolinom svojim položajem. Odlikovala se jednostavnošću, samo su u mermer iznad vrata bila uklesana slova N. Mak. Ne rekavši ni reč, Selestrija je osetila da je nešto vuče unutra.

Na malom oltaru gorele su dve sveće, pored njih u srebrnom ramu stajala je fotografija, a kraj nje velika vaza s belim ljiljanima, koji su mirisali jače nego obično. Selestrija je prišla da bolje pogleda. Na fotografiji je bila mlada žena. Njeno lice je blistalo, nasmevano i zapanjujuće lepo na pozadini tamnoplavog neba, kao da je već u raju i osmehuje se odozgo s ljubavlju. Kosa joj je bila divne smeđe boje, vijorila se na vetru, izraz u njenim očima bio je vedar i bezbrižan. Selestrija se okrenula ka kamenom grobu s njenim sandukom. Bio je od mermera, ukrašen reljefnom lozom s teškim grozdovima. Pitala se ko je ta devojka i kako je umrla, i odjednom se rastužila zbog gubitka tako mladog i blistavog života.

Bez upozorenja, na ulaz je pala senka. Trgnula se i kada se okrenula, videla je visokog, privlačnog muškarca. Lice mu je bilo sivo od besa. Oslanjao se na štap, ali nije bio star. Imao je svetlu, neurednu kosu, mnogo dužu nego što je bilo u modi. Viknuo je na nju na italijanskom, glasom dubokim i hrapavim kao rika medveda i stao sa strane da ona može da ode. – Izvinite, samo sam bila radoznala – brzo se izvinila i odmah postićeno stavila ruku na grudi. – Nisam želela da njuškam.

– Prokleta Amerikanka! – Prešao je na engleski. – Svi ste vi isti. Zašto ne možete da gledate svoja posla? – Nikada ranije niko nije govorio tako nepristojno i grubo sa Selestrijom. Nije znala kako da reaguje. Nije znala kako da se ophodi prema takvim ljudima. Gledao je u nju, njegove svetlozelene oči sevale su od besa. Osetila je da joj lice gori od sramote i bilo joj je neprijatno kada su joj se oči napunile suzama. Odjednom, čovek kao da se obuzdao. Njegov bes je popustio i tiho je rekao, pokazujući prema ulazu: – Samo idite.

Selestrija se provukla pored njega. Bio je veoma visok, znatno viši od metar i devedeset, širokih ramena, tako da je, dok je prolazila, u odnosu na nju bio kao džin. Gospođa Vejnbridž ju je čekala napolju, bleđa od šoka. Grad mrtvih bio joj je dovoljno jeziv i

bez nekog raščupanog, neobrijanog demona koji se pojavi iznebuha i više na njih. Selestrija ju je uzela ispod ruke i brzo se udaljila. Osetila je da je gleda, njegove oči palile su rupe u njenoj svetloplavoj košulji. Čekala je da se udalje pre nego što se osvrnula. Na njen užas, još je stajao tamo, smrknutog lica, pogleda uperenog u nju. Selestrija se okrenula i požurila.

- O, bože, kako je nepristojan taj čovek! - uzviknula je gospođa Vejnbridž kada su prošle kroz kapiju. Skinula je šešir i hladila njime vrelo lice. - Tresem se kao puding.

- Bio je užasan - složila se Selestrija. - Nadam se da više nećemo naleteti na njega. - Noge su joj podrhtavale. Obrisala je oči.

- Kako se usuđuje da tako razgovara sa mnom? Sigurno nije gospodin. Mislila sam da su Italijani šarmantni.

- On je Italijan koliko i ja - odvratila je gospođa Vejnbridž frknuvši.

- Odakle je onda?

- Iz Škotske.

- On je Škot?

- Taj naglasak bih uvek prepoznala, verujte.

- Bila sam previše šokirana da to primetim.

- Šta jedan Škot radi tu, pitam se.

- Verovatno čuva one ovce koje smo juče videle.

- Nisam čak ni videla da dolazi.

- Samo sam se divila grobnici. - Selestrija izgovori to tihim glasom. - Bila je predivna.

- Mlada žena?

- Da, možda mu je ćerka. Ušla sam nepozvana. Bili ste u pravu, Vejni, nije trebalo da ulazim. To me se ne tiče. O, bože, napravila sam budalu od sebe.

- Vi se tresete.

- Da, i ja se tresem kao puding - odgovorila je srećna što je stigla u bezbednost samostana.

- Niste napravili budalu od sebe, dušo - izustila je gospođa Vejnbridž umirujući je sažaljivim pogledom. - Više ga nećete videti.

A ako ga vidite, samo pređite na drugu stranu ulice. Tako ja radim kada s nekim ne želim da razgovaram.

Selestrija je s ogromnim olakšanjem ušla u samostan. Psi su potrčali da je pozdrave i ona je čučnula i pritisnula lice na njihovo krzno da sakrije suze. Ustala je i pogledala na sat. Bilo je pola dvanaest. – Nuco uskoro dolazi. Idem gore da se osvežim. – Pobegla je da je gospođa Vejnbridž ne bi videla kako plače.

Selestrija zatvori vrata svoje sobe i nekoliko trenutaka je ostala naslonjena na njih. Zažmurila je i duboko udahnula. – O, bože – uzdahnula je, dok su joj noge i ruke još drhtale od onog susreta. Šta da radim? Protrljala je lice i počela nervozno da gricka zanokticu na palcu. Pošla je prema prozoru i pogledala duboko zamišljena. Odatle je videla dvorište i zvonik susedne crkve. Grad mrtvih se nije video, iako je bio odmah iza, ali osećala je miris ljiljana iz one grobnice kao da su bili tu samo da joj se rugaju.

Nikada, od kada zna za sebe, niko s njom nije tako grubo pričao. Osećala se poniženo, ljutito i, na svoj užas, malo uplašeno. Uzdala se u boga da tog čoveka nikada više neće videti. *Hajde da odradimo posao i idemo kući, pomislila je. Ne želim da budem ovde ni trenutak duže nego što je potrebno.*

Pola sata kasnije izašla je u dvorište, osećajući se mnogo bolje, i zatekla gospođu Vejnbridž kako razgovara s Nucom. Bio je u crnom odelu s prslukom i ispeglanoj beloj košulji, a svoju beretku držao je u ruci, pa mu je tanka seda kosa štrčala u kovrdžavim čupercima. Nestašno se nasmejao otkrivajući velike razmake između sitnih zuba, pogledao Selestriju okruglim zelenim očima i ljubazno se naklonio: – *Buon giorno, signorina* – rekao je glasom mekim kao duša. Gospođu Vejnbridž je očigledno već osvojio jer su joj obrazi bili rumeni kao kod devojke koja prvi put otkriva ljubav.

– Dobar dan, Nuco – odgovorila je Selestrija, pitajući se kako gospođa Vejnbridž s njim komunicira ako on ne zna engleski. Kao da joj je čitao misli.

– *Io parlo* malo engleski – odgovorio je pokazujući kažiprstom i palcem ispred očiju udaljenih nekoliko centimetara.

– Bolje išta nego ništa – brzo je izustila Selestrija. – Da li ste spremni, Vejni?

Žena klimnu glavom i čvrsto uhvati svoju torbicu. – Nikad spremnija – rekla je bez daha i pošla za Nucom napolje na sunce.

Selestrija je zatvorila teška drvena vrata za njima uz glasan zveket. Kada se obrela napolju, brzo je bacila pogled na prašnjavi put iza kojeg je u miru i spokoju ležao Grad mrtvih, s mešavinom nade i straha da će neprijatni Škot iznenada izaći odatle. Nuco je čekao ispod drvoreda borova koji se pružao duž puta što je vodio u grad.

Nuco im je kao pravi kavaljer pomogao da se popnu na kola, kao vitez iz davnina. Gospođa Vejnbridž mu je rado pružila ruku, iako malo sporo, pomislila je Selestrija, kako bi taj trenutak produžila. Selestrija se brzo popela. Nuco se, međutim, malo bavio njome; video je samo gospođu Vejnbridž. Kada su seli, izvadio je iz sakoa papirnu kesu. – *Mele* – izgovorio je i izvadio dve sjajne crvene

jabuke.

– Kako je pažljiv – uzdahnula je gospođa Vejnbridž uzevši jednu, a drugu je pružila Selestriji.

– Mislila sam da vi ne verujete Italijanima – tiho reče Selestrija.

– Tako je – odvratila je vrteći jabuku među prstima. – Ali uživam u tome da neko igra oko mene. Nijedan muškarac me nije mazio već... bogzna koliko, pedeset godina. Alfi je odustao kada me je osvojio. Takvi su muškarci. Njima je najvažniji lov.

Stabla čempresa rasla su u vedro plavo nebo, gde je nekoliko ptica velikih krila lebdelo u vazduhu iznad litica. More se blago njihalo, talasi na suncu svetlucali su kao šljokice. Posle izvesnog vremena, čula su se zvona s polja gde su pasle ovce; saginjale su bele glave i žvakale samoniklo rastinje i travke. Gospođa Vejnbridž je bila vesela jer su joj novi prizori ispunili dušu dahom pustolovine. Vrućina joj je odgovarala, volela je miris majčine dušice i ruzmarina koji su rasli među stenama, i volela je pogled na Nuca kada se okrenuo i nežno joj se osmehnuo.

Selestrija je razmišljala o svom ocu i o tome šta bi on pomislio da vidi koliko daleko je otputovala u želji da se osveti za njegovu smrt. Nadala se da bi bio ponosan. Čak i ako ništa ne nađe, makar je pokušala.

Na svežem vazduhu koji je dolazio s mora, Selestrija je odmahнула glavom i pustila da joj povetarac mrsi kosu, ostavljajući u njoj blagi miris borova. Sunce joj je grejalo kožu i horizont se pružao dokle god joj je pogled dopirao, probudivši u njoj nešto prijatno i setno. Nekoliko musave dece vrzmalo se oko stena, mašući Nucu dok su prolazili, a mršavi mešanac je trčao za kolima i razigrano napadao točkove. Nekoliko konjskih zaprega je prošlo pored njih i Nuco je stao da popriča, od srca se smejući starcu čiji je konj vukao veliki tovar drva namenjenih Gaetanovoj novoj biblioteci.

Nuco konačno stade pored staze koja je vodila dole u usamljenu uvalu. Staza je bila utabana stopalima dece koja su tu volela da se igraju posle škole. Tog dana bilo je tiho. Ugneždena uz litice, uvala

je spokojno ležala kao neki skriveni zaliv. Kada su stali na stene, tri bele ptice zalepršaše krilima i raspršiše se u nebo, ostavljajući talasima ostatke morske trave koju su ključale. – Zar nije divno – kazala je gospođa Vejnbridž dok je skidala šešir i pipala po kosi da vidi je li sve na svom mestu.

– Trebalo je da ponesem kupaći kostim – reče Selestrija. – Ne mogu da se skinem tu pred vašim prijateljem, zar ne? – Nuco nije razumeo. Našao je mesto u senci i spustio korpu za piknik koju im je spremio Luiđi. Pošto je prosto ćebe, pokazao je rukom gospođi Vejnbridž da sedne.

– Hvala – izgovorila je smeškajući se.

– *Grazie* – odvratio je Nuco, klimajući glavom da je ohrabri. Ona je pogledala Selestriju, ali ona je bila zauzeta izuvanjem cipela kako bi mogla da hoda po plićaku.

– *Grazie* – ponovila je gospođa Vejnbridž.

– *Brava!* – bio je oduševljen Nuco. – *Grazie*.

– Hvala – kazala je Vejni i nasmejala se.

– Vuala – ponovio je Nuco.

– Ne, ne. Hvala – ponovila je gospođa Vejnbridž i naglasila „h“ u „hvala“. Nuco ju je oponašao pokušavajući da izgovori glas.

– Hvala – rekao je zadovoljan sobom.

– Vrlo dobro! – uzviknula je pljeskajući rukama. Nuco je otvorio korpu i izvadio bocu vina i dve čaše.

– Oh, kako je to lepo – izustila je gospođa Vejnbridž iznenađeno.

– *Vino* – rekao je podižući bocu. – *Vino*.

– *Vino* – ponovila je gospođa Vejnbridž. – *Grazie*.

– *Bravissima!* – kazao je tako veselo da gospođa Vejnbridž uhvati sebe kako se grohotom smeje. Napunio je obe čaše i jednu dao gospođi Vejnbridž.

– *La signorina?* – upitao je gledajući Selestriju, koja je sada stajala u vodi i držala zadignute nogavice da se ne bi pokvasile.

– Pustite je – odgovorila je gospođa Vejnbridž dodirujući mu ruku. Pogledao je njene prste na svojoj ruci i osmehnuo se. Gospođa Vejnbridž je povukla ruku, zapanjena svojom drskošću. Brzo je

popila gutljaj vina.

- Veoma je dobro. Hajde, uzmite. *Vino*, vi.

- *Io?*

- Da, vi. Veoma dobro. - Popila je još jedan gutljaj. Nuco je seo pored nje i prineo vino usnama. - Dobro - rekao je.

- Dobro - ponovila je za njim.

- Buono - dodao je.

- Buono - ponovila je.

- *Lei è brava e buona* - izgovorio je gledajući je sjajnim očima, znajući da neće razumeti. - *E bella* - dodao je tiho. - *Buona e bella*.

- Voda je hladna! - doviknula je Selestrija široko se osmehnuvši. - Ali je divna.

- Dođite i uzmite nešto da jedete - doviknula joj je gospođa Vejnbridž.

- Nisam gladna - odgovorila je. - Osim toga, previše sam uzbuđena da bih mogla da jedem.

- Zašto ste uzbuđeni?

Selestrija uzdahnu. - Ne znam. Osećam se uzbuđeno, a ne znam zašto. - Prsti na nogama su joj zebli, kosa joj je lepršala na povetarcu i srce joj je, na njeno iznenađenje, raslo od sreće. - Ovo mesto je stvarno divno. Hoću da pripada samo meni. Lično moj zaliv.

- Draga, mislim da je ovo jedina stvar koju vaš deda ne može da vam kupi.

Selestrija se okrenula prema moru. Potpuno je drugačije od pristanišne vode Kornvola. Zatvorila je oči i pustila da joj sunce greje obraze. Koliko je daleko od Engleske, svoje majke, strica Arčija i strine Džulije, teče Miltona i tetke Penelopi, svoje bake i dečaka, Dejvida, Loti i Melise - bila je stotinama kilometara daleko od kuće. Dole u tom usamljenom zalivu, tako daleko od strašnih događaja koji su je doveli tu. Preplavilo ju je potpuno novo i radosno osećanje. Osećala se slobodna. Naslućivala je da je njen otac tu, pored nje. Pripadao je Marelatau. Šta god ga tu privlačilo, sada je privlačilo i nju.

- Mislim da bismo mogli da jedemo - kazala je gospođa

Vejnbridž Nucy, osećajući kako joj želudac zavija od gladi. – Samo vi i ja. – Zagledala se u njegove nepravilne crte lica i nasmejala se od zadovoljstva. – I ne mogu biti srećnija s takvim društvom.

U samostan su se vratili oko pet po podne. Gospođa Vejnbridž je otišla gore da se sredi jer joj je morski vetar pokvario frizuru. Selestrija, pošto nije ručala, umirala je od gladi. Prešla je preko dvorišta, kraj usnulih pasa, pa kroz kuhinjski vrt, gde je mlada porodica crnih mačaka dremala među saksijama bosiljka i žalfije, i ušla u kuhinju. Luiđi je prao posuđe od ručka. Osetila je miris rižota. – Da li je ostalo nešto? – pitala je podižući poklopac sa šerpe. – Bože, to dobro miriše!

– *Lei vuole mangiare?* ¹⁷ – pitao je podižući činiju prema njoj.

– Divno! – uzviknula je.

– *La signora Halifaks mangia a tavola* ¹⁸ – nastavio je pokazujući prema trpezariji. Selestrija je razumela reč Halifaks i požurila.

– Ah, gospođo Halifaks, i vi jedete kasno!

– Bila sam napolju i slikala i potpuno zaboravila na vreme – rekla je. – Mislim da mi je izgoreo nos. Strašno me boli. – Oprezno ga je protrljala.

– Malo je crven. Meni su izgoreli obrazi, peku me. Ali baš me briga – odvratila je i sela. – Mama bi me grdila što uništavam kožu. Ona misli da je preplanula koža prosta i ružna.

– Greši. Lepo vam stoji – odgovorila je Dafni. – Vama sve pristaje, draga. Imate divno lice, bez obzira na to kakve vam je boje koža.

Luiđi joj je doneo činiju rižota i malo hleba. Kada joj je ponudio vino, prihvatila je bez oklevanja.

– Jeste li lepo proveli dan? – pitala je gospođa Halifaks, gledajući kako Selestrija uzima punu viljušku rižota i zatvara oči uživajući.

– U stvari, dan je bio predivan, uprkos tome što je počeo šokom.

– Šokom? O bože, to ne zvuči dobro.

– Sećate se kako ste rekli da bi trebalo da obiđem Grad mrtvih?

- Zar nije čudesan!

- Lep je. Zapravo, Vejni i ja smo bile toliko dirnute da smo čak ušle u neke grobnice.

- Kladim se da niste našle nijedan uveli cvet na čitavom groblju.

- Ne, ali sam ja našla najneprirodnijeg muškarca u Italiji.

Gospođa Halifaks iznenađeno je izvila obrve. - O, bože, mora da je zaista bio nepristojan; Italijani nemaju dlake na jeziku. Ko je to bio?

- Ne znam. Bio je toliko neprijatan da se nisam predstavila. - Bilo joj je uzbudljivo što priča o njemu. Možda će joj gospođa Halifaks pomoći da otkrije ko je. - Samo sam se divila predivnoj fotografiji na malom oltaru kad je počeo da viče na mene, urlajući s vrata kao čudovište. - Gospođa Halifaks spusti svoju viljušku i pokuša da je prekine, ali Selestrija nije popuštala. - Pretpostavljam da mu je ta devojka ćerka. On je Škot. Šta Škot radi tu, nemam pojma. Možda čuva ovce. U Škotskoj ima ovaca, zar ne? Moram priznati, nikada me u životu niko nije tako uvredio. Nije se čak potrudio ni da se očeshlja. Pravo strašilo.

Pre nego što je gospođa Halifaks mogla i reč da progovori, obe postadoše svesne muškarca što je svojom tamnom, buntovnom pojavom ispunio prolaz ispod svoda koji je vodio u malu dnevnu sobu. Selestrija ispusti viljušku u rižoto i uzdahnu. - O, bože! - uzviknula je. - To ste vi!

Prišao je i pružio joj ruku. Rukavi njegove bele košulje bili su podvrnuti i otkrivali su preplanule, mišićave ruke pokrivene svetlosmeđim maljama.

- Moje ime je Hejmiš Maklaud - izustio je, ne osmehnuvši se. - Ne mogu da kažem da mi je drago što sam vas upoznao.

Selestrija je u trenutku ostala bez reči. Kao da je neko upravljao njome, predstavila se i dozvolila da joj uzme ruku. Od osećaja njegove kože na svojoj zaigralo joj je u stomaku. Prkosno mu je uzvratila pogled, ali se njena utroba pretvorila u kašu.

Konačno je progovorio promuklim glasom, mekim škotskim akcentom. – Trebalo bi da se izvinim što sam vikao na vas, ali u svoju odbranu mogu da kažem da ste vi krivi. Žena na fotografiji je bila moja supruga. Što se ovaca tiče, s njima nemam veze, osim kada su mi na tanjiru, srednje pečene, s malo sosa od nane i želea od ribizle. Kosu ne češljam često, ne vidim svrhu. Ja sam umetnik, a ne kancelarijski službenik. Ako vam se ne sviđa, nemojte gledati. Mislim da se možemo izbegavati ako se potrudimo. Nadam se da sam odgovorio na sva vaša pitanja. Ako vas opet sretnem, trudiću se da ne vičem.

Selestrija nije znala da li se on šali ili ne. Izraz lica bio mu je smrtno ozbiljan. Kako je mogla da zna da je on u susednoj prostoriji i da čuje svaku reč? Pošto nije odgovorila, okrenuo se na peti i otišao kroz kuhinju, nestajući u dvorištu. Selestrija se osećala kao da je samleo tornado.

Gospođa Halifaks uze svoju viljušku i nastavi da jede rižoto. – Pa, draga moja – rekla je ležerno – pokušala sam da vas upozorim, ali vi ste se zaneli.

Selestrija je izgubila apetit. – Šta će on tu?

– On je Fredin i Gaetanov zet.

– Ah – izusti Selestrija. Sada joj je sve bilo jasno. – Bio je u braku s njihovom ćerkom.

– Natalijom. Poginula je pre tri godine. To je bila strašna tragedija. Pala je s litice. Ostala je na mestu mrtva.

– Moja nametljivost bila je neoprostiva.

– Ni najmanje – odvratila je gospođa Halifaks ljubazno. – Grad

mrtvih je otvoren za sve. Smete da šetate kuda god želite dokle god se prema njemu odnosite s poštovanjem. Gomila bučne dece koja igra fudbal sigurno nije dobrodošla, ali vi i gospođa Vejnbridž niste pravile nikakve probleme. Ne, bojim se da je Hejmiš duboko uznemiren od kada je njegova žena pala s te litice. Bio je najzabavniji čovek koga možete da zamislite. Imao je predivan zarazni smisao za humor i vedrinu duha koja je svima prijala. Darovit je pijanista i slikar, ali sumnjam da je mnogo naslikao otkako je Natalija umrla. Mračne scene, bojim se. Šteta, okružen je takvom lepotom. – Nekoliko trenutaka je gledala Selestriju. – Ne brinite, više laje nego što ujeda. Jednostavno mu je teško sa samim sobom, to je sve. Smrt je teško preboleti. Sigurno se oseća napušteno i usamljeno. Mnogo ju je voleo. – Spustila je pogled i pojela preostali rižoto. – Meni je sin umro od dečje paralize. Nikada to nisam prebolela. Godine prolaze, izgledamo i zvučimo starije, a iznutra smo i dalje isti, s istim srcem. Sada mi nedostaje jednako kao i one prve, strašne godine. Razumem jadnog Hejmiša, ali nastaviće on jednom sa svojim životom. Naravno, sada to ne zna. Svi na kraju moramo produžiti dalje. Život treba živeti, a trenutak kada ćemo se svi naći na onom svetu brzo će doći.

– Žao mi je zbog vašeg sina.

– Bio je zlatan dečak.

– Šta je Hejmišu s nogom?

– Pao je s konja, u lovu. Bilo je to davno, imao je dvadesetak godina. Još od onda ga muči. Ima dana kada mu je bolje. Ne mora uvek da nosi štap. – Pogledala je Selestriju urotnički. – Ali ipak je privlačan, zar ne?

– Nepristojan je – nervozno je ispravi Selestrija.

– Da, jeste, ali ume da bude veoma šarmantan.

– Mislim da me to ne zanima.

Gospođa Halifaks se nasmeja s čašom vina na usnama.

Federika je bila u malom paviljonu koji je trebalo da postane Gaetanova biblioteka kada na pod pade Hejmišova senka. – Uplašio

si me – rekla je i na silu se osmehnula. Znala je zašto je ljut i osećala je krivicu što ga nije upozorila.

– Šta će ona tu?

– Misliš na Selestriju?

– Selestriju Montagju. Šta kog đavola ona traži u Apuliji? – Gaetano je uzeo metar i naslonio ga uza zid.

– Pridrži drugi kraj – rekao je svojoj ženi ne osvrćući se na Hejmišov ljutiti glas. Ako je Gaetano nešto mrzeo, to je bilo svađanje. Njegov zet je bio svađalački nastrojen i pre nego što je Natalija umrla. Navikao je da bude iznad toga.

– Ne znam – Federika slegnu ramenima uzimajući metar i držeći ga na zidu sa desne strane. – Zašto, da li si je upoznao?

– Ušetala je u Natalijinu grobnicu kao odvratni američki turista, što i jeste. Potpuno bezobzirno.

– To je predivna grobnica. Trebalo bi da se ponosiš njome.

– Nije stvar u tome. Nije ušla da se divi.

– Pretpostavljam da si bio grub. – Dodala je metar mužu, a on je zapisao mere u blokčić.

– Ona je ćerka Roberta Montagjua – zarežao je. – Mrzeo sam tog čoveka.

Federika uplašeno pogleda muža. – Nisi imao nikakvog razloga da ga mrziš – odvrtila je izlazeći na sunce.

Hejmiš je pošao za njom. – Ne, žene iz moje porodice su radosno skakale u njegovu mrežu. Zašto bih ga mrzeo? Trebalo je možda da ga volim?

– Nikada ga nisi upoznao! – prosiktala je Federika brzo, gledajući u paviljon.

– Ništa nisam propustio.

– Znaš zašto? Zato što je tvoje srce zatvoreno, Hejmiše. Misliš da bi Natalija htela da njen grob čuvaš kao pas, ujedajući svakog ko se usudi da priđe? Život prolazi pored tebe. Nje nema. Bilo da živiš ili vegetiraš, ostaje činjenica da je Natalija mrtva i ne možeš je vratiti. Niko od nas ne može. Misliš da je moje srce radosno? Ne, moje dete je mrtvo. Nikada je više neću uzeti u naručje. Nikada neću osetiti

miris pomorandžinog cveta u njenoj kosi. Nikada joj neću dodirnuti kožu i doživeti onaj jedinstveni osećaj da sam deo drugog ljudskog bića. Nosila sam je u svom stomaku i odgajala dok nije postala žena. Videla sam sreću koju ste jedno drugome doneli i videla sam kako je vaša zajednička budućnost prekinuta. Zar misliš da svaki dan ne žalim zbog njene smrti? Ali ne krivim te. Mrzim tvoje samosažaljenje i mržnju. Ako te Natalija gleda, sigurno žali zbog toga što je izgubila muškarca u koga se zaljubila i za kojeg se udala. Ponekad te ne prepoznam, Hejmiše, a to boli zato što si deo moje ćerke koji je ostao iza nje. Ne, moje srce nije puno sreće, ali ja pokušavam da budem srećna kao što to pokušava žena koja je ostala bez ruke ili noge. Predlažem ti da i ti pokušaš jer tvoj bes ništa neće promeniti.

- Ti ne shvataš - tiho je izgovorio odmahujući raščupanom glavom.

- Umorila sam se pokušavajući.

- Nije reč o Nataliji. Nego o Robertu Montagjuu.

- Zašto jednostavno ne porazgovaraš sa Selestrijom? Možda će ti se svideti?

- Ništa ti ne znaš, Fredi. Gledaš je kroz one iste ružičaste naočare kroz koje gledaš njenog oca.

Zagledala se u njega ugrizavši se za donju usnu. - Mislim da ćeš primetiti da je veoma draga devojka - brzo je kazala.

- Poznajem taj tip i nimalo mi se ne sviđa.

Federika uzdahnu. - Ah, u čemu je poenta? Tvoje srce je tako puno mržnje. Ja te jednostavno više ne razumem.

Hejmiš je nekoliko trenutaka oklevao. Gledali su jedno drugo. Kada je konačno progovorio, glas mu je bio bolan i tužan. - Ja ne mogu da te prosvetlim - odgovorio je. Oslonivši se na štap, počeo je da se udaljava.

- Ne dozvoljavam ti da budeš grub prema njoj, Hejmiše - doviknula je Federika za njim. - I ne zaboravi da moraš da pomogneš Gaetanu oko biblioteke.

- Šta je to bilo? - Gaetano je izašao napolje na svetlo, čkiljeći

preko naočara.

Federika odmahnu glavom. – Taj dečak!

– On je zreo čovek – ispravio je Gaetano.

– Ali se ponaša kao dečak. – Gaetano stavi ruku na ženino rame.

– Mlad je. Ponovo će se zaljubiti i na Natalijinu smrt gledati na drugačiji način.

– Ko će ga hteti, pobogu?

Gaetano se nasmeja i izvi obrve. – Negde postoji neko, veruj mi.

Okrenula se ka njemu. – Ako misliš na Selestriju Montagju, razmisli još jednom.

– Ona je lepa devojka i izazov je i za najjačeg muškarca, pretpostavljam.

– Ona je ćerka čoveka kojeg je mrzeo.

– Mrzeo? Nije mi jasno zašto bi neko mrzeo čoveka kao što je Robert Montagju.

– Ni meni – složila se Federika tiho, vraćajući se u kuću. Gaetano je ostao i gledao kako pogrbljena prilika njegovog zeta prolazi kroz mala vrata na ogradi i nestaje na putu gde je mirno ležao Grad mrtvih okrenut ka moru. Počešao se po glavi. Sve to ga je veoma zbunjivalo.

Selestrija je zatekla Vejni u njenoj sobi. Izula je cipele i ležala na krevetu zadovoljno se osmehujući.

– Vejni, nikada nećete pogoditi koga sam upravo srela!

Gospođa Vejnbridž se naglo uspravi u krevetu. – Gospode bože, umalo ne iskočih iz kože od straha!

– Žao mi je, Vejni, ali moram da porazgovaram s vama.

Gospođa Vejnbridž je potapšala krevet pored sebe. – Onda bolje sedite.

Selestrija se spustila pored nje. – Nikada ne biste poverovali. Onaj strašni čovek koji je vikao na mene na groblju nije niko drugi nego Federikin i Gaetanov zet Hejmiš!

Gospođa Vejnbridž uzdahnu. – Pa, ne mogu da verujem!

– Sedela sam za stolom u trpezariji s gospođom Halifaks i pričala joj sve o našem neprijatnom jutrošnjem susretu kada se iz dnevne

sobe pojavi čovek o kojem sam joj upravo pričala. Čuo je svaku reč.

- Oh, pobogu. Valjda nije ponovo vikao na vas? Ne dok je gospođa Halifaks sedela tu, sigurno?

- Ne, ali nije bio baš srećan. Nisam propustila da joj ispričam nijedan detalj. Pružio je ruku i hladno se predstavio. Rekao mi je da je Natalija bila njegova žena i da će se, ako me ponovo vidi, truditi da ne više. Ne bih rekla da se šalio.

- Trebalo je barem da se izvini - ogorčeno reče gospođa Vejnbridž. - Gde mu je vaspitanje?

- Mislim da ga uopšte nema. Gospođi Halifaks se nije ni obratio.

- Stvarno neotesano. Obe ste gošće u njegovoj kući.

- Ah, Vejni, baš me briga, neću obraćati pažnju na njega. Stvarno nemam vremena za takve ljude. Očigledno nema nikakvih manira. Tuga nije izgovor da se čovek ponaša neuljudno.

- Baš tako, dušo. On će biti na gubitku.

Hejmiš je kleknuo ispred ženinog groba. Osećao se usamljeno i izgubljeno. Niko to nije razumeo, čak ni Natalija. Razmišljao je o Robertu Montagjuu. Sećao se tog zgodnog muškarca s panama šeširom, u lanenom odelu. Njegovog nehajnog osmeha i nasmejanih očiju. Privlačnih bora oko očiju, koje su se duboko urezivale u preplanulu kožu i one ležernosti koja je ljude privlačila njemu kao što miris nektara privlači leptire. Sećao se kako se Federika kikotala u njegovom društvu kao da je opet mlada devojkica, crveneći i dobacujući mu stidljive poglede, igrajući se uvojkom sede kose među prstima. Sećao se kako ga je Natalija tiho gledala, kao mačka koja vreba miša. Sklupčana u fotelji u vrtu, u strahu je grickala zanokticu na palcu i gledala ispod gustih trepavica, ozbiljnog lica, jedva trepćući da nešto ne propusti. Kako je tada prezirao tog čoveka. Zato što je probudio nešto tamno i opasno u njegovoj ženi, nešto što ne bi isplivalo da se nikada nisu upoznali. Ali to sada nije važno. Natalija je bila mrtva.

Zatvorio je oči i naslonio se na tvrdi kamenu površinu groba. Još uvek je video Natalijino telo na dnu litice - usta otvorena, krv je

curila niz njeno blede lice, oči širom otvorene od zaprepašćenja. Zaprepašćenja zbog iznenadnog pada ili zbog onoga što je postala?

- Oh, Natalija - zajecao je udarajući glavom o kamen. - Šta si uradila?

Te večeri Federika je sišla obučena u jednostavnu crnu haljinu, noseći svoju brojanicu u džepu. Gaetano je bio s Hejmišom, koji mu je pomagao da napravi biblioteku. Još je bilo toplo, sunce se poput vatrene ćilibarske lopte spuštalo s neba od koga je poprimilo vodnjikavoplavu boju. Psi su pokušali da pođu za njom, ali ona ih je zatvorila unutra kako ne bi lajali na putu i lovili mačke po groblju. Vazduh je bio gust i mirisao na borove, a rosa se hvatala po travi i lišću koje se presijavalo. Polako je došla do crkvenih vrata i ušla unutra.

Dočekao ju je gust dim sveća i kandila, kroz koji se otac Pjetro okrenuo da vidi ko je ušao u crkvu. Pogledao je na sat. Ispovedaonica je radila tek od osam. Kada je video da je to Federika, vratio je Bibliju na stalak i osmehnuo joj se.

Uzvratila mu je nesigurnim osmehom. Ušla je u crkveni brod i prekrstila se ispred oltara, pobožno kleknuvši. - Šta vas muči? - pitao je.

- Moram da se ispovedim - ozbiljno je odgovorila.

- Ali poranili ste. Ispovedaonica počinje s radom tek u osam. - Voleo je sigurnost rutine.

- Znam, oče, ali tada ne mogu da dođem. Moram da budem s gostima.

- Shvatam.

- Molim vas, oče. Moram da ispovedim grehe. - Pogledala ga je i očaj u njenim očima ga dirnu.

- Ako je tako hitno, onda morate da se ispovedite.

Duboko je odahnula od olakšanja. - Hvala vam. Mnogo vam hvala.

U nedelju ujutru Selestriju su opet probudila crkvena zvona koja su

meštane pozivala na misu. Ležala je u krevetu i protezala se, ne osećajući ni najmanju želju da obavi svoju nedeljnu dužnost. Setila se oca Dalgliša, sada dalekog lika u njenim mislima. Udaljivši se fizički od njega, odvojila se i duhom. Bilo je dobro biti sam negde gde te niko ne poznaje, naravno, osim Vejni. Osećaj slobode bio je opojan. Ispunjavao joj je telo mehurićima, pa se osećala lagano, poletno i srećno kao nikada pre. Zatvorila je oči i slušala tihu pesmu ptica, zvuk koji je odjekivao od malog kamenog zvonika i povremeni lavež Federikinog čopora pasa. Blagi jutarnji povetarac prožimao je njenu kožu donoseći miris ljiljana, pa je ležala nepomično, produžavajući taj trenutak mira.

Federika i Gaetano su otišli na misu. Gospođa Halifaks je pila kafu u vrtu i čitala *Čarobni april*, dok je gospođa Vejnbridž šetala između drvoreda pomorandži, zanesena lepim mislima. Psi su ušli dahćući od jutarnjeg izleta, mašući repovima od sreće što su još jednom obeležili svoju teritoriju i uplašili buduće uljeze. Selestrija se sagnula da pomiluje Majalina,¹⁹ koji joj je njuškao stopala kao prase po kome je nazvan. Gospođa Halifaks nakratko podiže pogled i ponovo ga spusti, ne želeći da je prekida u čitanju divne knjige.

Selestrija je uzela jabuku iz činije u trpezariji. Nije bila gladna. Prošla je šljunkovitom stazom, pored žardinjera s biljkama i saksija ružičastih ruža koje su uživale u svom poslednjem cvatu. Majalino je pošao za njom, ostavljajući ostale pse da leže u senci, piju vodu iz fontane i beznadežno gledaju veliku narandžastu ribu koja je tamo plivala. Otvorila je kapiju na stazi i stala za trenutak gledajući preko u svetle zidove Grada mrtvih. Miris ljiljana bio je jači nego ikada. Okrenula se i zatvorila kapiju za sobom. Osetila je kako joj srce brže kuca, sigurna da, mada ga nije videla, Hejmiš tamo čuva grobnicu svoje žene ljubomornije nego mrtvi.

Započela je šetnju pored drvoreda borova koji je vodio u grad. U samom Marelateu nije bila od kada je stigla. Nije imala šta drugo da radi u nedelju, osim da istražuje.

U tom momentu pažnju joj je privukao pokret s druge strane zida i okrenula se. Hejmiš je stajao ispred malog kamenog paviljona

koji je trebalo da postane Gaetanova biblioteka. Nosio je samo oker pantalone, spuštene nisko na bokovima i zgnječen slamnati šešir koji mu je bacao senku na lice. Telo mu je bilo mišićavo i preplanulo. Nije mogla protiv sebe i ostala je bez daha pri pogledu na njega. Stala je i podbočila se, izazivajući ga bez reči. Zurili su jedno u drugo prilično dugo. Pokušala je da protumači njegov izraz lica. Iako su njegove crte bile u senci, videla je da je zamišljen. Podigao je ruku i protrljao čekinje koje su mu izbijale na licu. Za trenutak je bila sigurna da će doći do nje i bila je napeta od iščekivanja, spremna za sukob. Zatim se predomislio, odbacio tu misao blago odmahnuvši glavom i ušao unutra.

Selestriji splasnu raspoloženje i bila je besna. Zašto je izbegava? Da li je njen ulazak u grobnicu bio toliko strašan? Majalino joj je njuškao stopala. Pucnula je jezikom, odupirući se iskušenju da pođe za njim, okrenula se i pošla prema kapijici. Nije više imala želju da istražuje Marelata. Jutro joj je bilo upropašćeno.

Hejmiš je stajao u hladu paviljona, testera u njegovoj ruci mlitavo je visila pored noge kao da je na nju potpuno zaboravio. Uzdahnuo je, skinuo šešir i protrljao vruće čelo, koje ga je svrbelo. I sam pogled na ćerku Roberta Montagjua probudio je bes u njegovom srcu. Šta će ona tu? Zašto je došla? Kako se usudila? Nije ga osvojila njena lepota ni očigledni šarm, kao Federiku. Bila je kao njen otac. Imala je onu istu površnu lepotu, isti površni sjaj u očima, ista napućena usta nekoga ko je navikao na flertovanje i divljenje. Prezirao ju je isto kao što je prezirao i njenog oca, i bio je kivan na Federiku više nego ikada. Još jednom je pogrešno procenila nečiji karakter.

S odlučnošću tipičnom za starog Hejmiša, Hejmiša pre nego što mu je Natalijina smrt oduzela samopouzdanje, požurio je prema Gaetanovoj prašnjavoj lanči flaminiji što je stajala ispred samostana i kojoj je bilo neophodno pranje. Odvezao se u Kastelino, stegnute vilice, odlučnog izraza lica, misleći na Selestriju, tako da nije mogao da misli ni na šta drugo. Konstancu nije posetio više od mesec dana, nije imao volje. Sada je bio napet kao puška, potreban mu je njen umirujući dodir da ga opusti.

Kostanca se vratila s mise. Laka žena, puna strasti, bilo je štošta zbog čega je trebalo da se kaje. Bila je udovica, muž joj je umro od gangrene deset godina ranije ostavivši je samu, bez dece. Ali, s vremenom je počela da uživa u nezavisnosti i nije imala nikakvu želju da se ponovo uda iako se mogla pohvaliti bezbrojnim ponudama. Italijani su ljubomorni i to joj se nije sviđalo. Hteli bi da poseduju svoje žene. Kostanca se sada sama izdržavala, ali rado je s vremena na vreme pružala usluge kada naiđe pravi muškarac. Imala je različite ljubavnike, ali nijedan nije bio tako zgodan i snažan kao njen Škot, niti je neko tako patio.

Obradovala se kada je videla da se pojavio u njenom vrtu. Odbacila je svoj crni šešir i veo i sve preostale simbole pokajanja i pustila da je uzme u naručje. Imao je samo pantalone na sebi. Koža na ramenima bila mu je vruća i lepljiva od znoja. Poljubila ga je, smejući se od iznenađenja koje joj je priredio dolaskom i okusila so na njegovim usnama. Nisu govorili. Uzela ga je za ruku i povelala kroz kuću u spavaću sobu, koju je poznavao kao svoju. Hodao je pomoću štapa, osećajući ukočenost u kolenu jače nego ikada.

Ležali su goli i vodili ljubav. Ljubila ga je nežno i milovala mu kosu, otvorila mu svoje baršunasto telo i pustila da svoj očaj istrese energičnim guranjem i hrapavim stenjanjem koje je dolazilo iz najvećih dubina njegovog bića. Uzeo ju je sa žestinom koju je Kostanca zamenila za strast, i tako nekoliko puta. Zatim su se rastali s istim nemim razumevanjem: poljubac, topao pogled, osmeh zahvalnosti, mahanje rukom. Sa žaljenjem je gledala kako odlazi. Nikada nije dugo ostajao. Nikada joj ništa nije pričao. Čeznula je da prodre u njegove misli i shvati ga. Znala je da ga može usrećiti, samo da je pozove. Ali on je izgubio svoju voljenu ženu. Možda je izgubio volju da ponovo nekoga voli. Mahala je dok automobil nije zašao iza ugla i vratila se unutra s osmehom; nikada do tada nije tako vatreno vodio ljubav.

21.

Selestrija je provela nemirnu noć; stomak ju je boleo pred sastanak sa Salazarom narednog jutra, mučilo ju je zašto Hejmiš nikada ne večera s njima. Znala je da ne sme da razmišlja o njemu, već mora da traži osvetu za očevog ubicu, ali nije ga mogla izbaciti iz misli. Ispunjavao ih je, vladao njima i krv joj je uzavrela od besa.

- Dobro, da li ste spremni da me odvedete da upoznam Salazara? - pitala je Selestrija Nuca stojeći narednog jutra u dvorištu.

- Salazar, *si, signorina* - spremno je klimnuo glavom i onda se okrenuo prema gospođi Vejnbridž. - *Ciao, signora* - kazao je široko se osmehnuvši.

- Dobro jutro, Nuco - odgovorila je, posmatrajući ga kako ide prema vratima, krivih nogu, koje su posledica celog života provedenog na konju. Selestrija izvi obrve ka svojoj saputnici.

- Mislim da mu se sviđate - rekla je. - On je pravi šarmer - složila se gospođa Vejnbridž. - Nemojte da nasednete na to. Čula sam da se Italijanima ne sme verovati. - Gospođa Vejnbridž na trenutak se pokunjila, a onda je primetila Selestrijin ironičan pogled.

- Da li sam ja to rekla? - uzdahnula je i boja joj se vratila u obraze.

- Jeste.

- Oh, bože. Stidim se sama sebe. Italijani mi se sviđaju.

- Sigurno vam se sviđa jedan od njih.

Gospođa Vejnbridž podiže pogled ka prozorčiću u zidu samostana, gde je golub gukao one večeri kada su stigle. Možda je ptica bila tamo zbog nje?

- Srećno, draga - odvratila je tapšući Selestriju po ramenu. - Nadam se da ćete naći ono što tražite.

- I ja - odgovorila je Selestrija. - Onda možemo kući.

Lice gospođe Vejnbridž se snuždilo. Selestrija požele da to nije

rekla, zato što se ni njoj nije išlo kući.

Selestrija je stavila naočare za sunce i pošla za Nucom kroz niska drvena vrata pa izašla na pakleno vruće sunce. Nuco joj je pokazao male zanimljivosti za koje je mislio da bi se *signorini* svidele. Bacila je pogled na Gaetanov mali paviljon, nadajući se da bi tamo mogla da vidi Hejmiša s testerom u ruci i preplanulim telom koje sija na suncu.

Pjaca dela Vitorija dominirala je varošicom Marelata. Među stablima maslina i pomorandži uzdizale su se visoke palme, popločane staze bile su oivičene gvozdenim klupama, kamenim fontanama i lejama koje su se šarenile od cveća jarkih boja. Drveće je bilo puno ptica što su glasno cvrkutale u granama. Mladi par šetao je u senci držeći se za ruke, a dva bezuba starca sedela su na klupi u hladu i sa zavišću ih gledala. Selestrija i Nuco su prošli pored pjace, a zatim ulicom gde je u centru ponosno stajala barokna gradska kuća, veća i s više ukrasa od skromnih zgrada koje su je okruživale. Uska ulica se račvala ispred kuće jednostavnog pročelja; na balkonima s ogradama od kovanog gvožđa nalazile su se glinene saksije s crvenim geranijumima, a malo dalje u senci uzdizala se svetloružičasta crkva, čiji se zakrivljeni zabat skladno nadovezivao na liniju obzorja.

Nuco je pozdravljao meštane dok su prolazili. Selestrija je primetila kako je gledaju. Grupa dečaka preplanulih lica prestala je da se igra loptom, njihova razigrana cika minula je kada su se okupili u gomili i zagledali u anđeoski plavu damu krupnih, radoznalih očiju. Osmehnula se i oni počеше da se gurkaju, prepirući se koga je pogledala. – *I ragazzi*²⁰ misle da ste zgodni – reče Nuco široko se osmehujući. Selestrija se nasmejala, ne razumejući reči koje su joj sada dovikivali.

Konačno, Nuco je skrenuo u kaldrmisanu ulicu do koje sunce nije dopiralo. Bilo je hladnije tu u senci. Jedna siva mačka se češala o zid, lagano skočivši na svoje tri zdrave noge kada je videla da prilaze. Nuco je stao ispred drvene kapije zgrade jednostavnog pročelja i ravnog krova. Kroz prozor s desne strane nije se videlo

zbog zavesa, ali Selestrija je ipak prepoznala obrise neke kancelarije. – *Ci siamo*²¹ – izustio je. Na zidu pored vrata nalazilo se zvono i mesingana pločica: F. G. B. Salazar. Selestrija je oklevala na trenutak, skupljajući snagu. Nije smislila šta će reći. Sada više nije imala vremena. Pritisnula je zvono i, dok joj je srce lupalo, čekala odgovor. Činilo joj se da je prošlo mnogo vremena pre nego što su se vrata otvorila i provirila žena koja je izgledala uplašeno.

– *Buon giorno, signora, è arrivata la signorina Montague per il signor Salazar*²² – kazao je Nuco skidajući šešir iz poštovanja.

– *Non c'è* – odgovorila je žena odmahujući glavom. Nuco joj je postavio nekoliko pitanja. Odgovorila je oštro, slegnula ramenima i zatvorila vrata.

– Šta je rekla? – pitala je Selestrija.

Nuco je sažaljivo pogledao. – *Il signor Salazar*, nije.

– Nije tu? Dobro, a kada se vraća? – Uzbuđeno je gledala u Nuca. Jadnik napravi grimasu. Nije razumeo njeno pitanje, a i da jeste, ne bi mogao da odgovori na engleskom. – To je smešno! – prasnula je. – Došla sam čak u Italiju da ga vidim. Koliko će biti odsutan? Koliko dugo ću gubiti vreme ovde čekajući ga? – Bila je razočarana. Nuco je izgledao uplašeno. Selestriji je bilo žao, nije on kriv. – Hajdemo nazad u samostan da pitamo Federiku – dodala je blaže.

– *Convento? La signora Gancia?* – Nucove oči sinuše. Stavio je šešir i požurio na sunce. – *Andiamo!*²³ – odvratio je, pozivajući je rukom da pođe. Ostala je nekoliko trenutaka da gleda u prozor, priželjkujući da se Salazar pojavi. Nestrpljivo uzdahnuvši, pošla je za njim.

Kada je stigla u samostan, Selestrija je bila uznemirena i bilo joj je vrućina. U dvorištu je zatekla Gaetana u razgovoru sa starcem s kolima punim drva s kojim je Nuco razgovarao na putu prethodnog dana. Gaetano joj se osmehnuo i starac je u znak poštovanja skinuo šešir. Završili su razgovor i rastali se; starac je bio srećan kada je video Nuca kako besposleno stoji u predvorju. Gaetano ljubazno izvi obrve.

- Ne izgledate baš mnogo srećno - kazao je kada je Selestrija prišla.

- Nadala sam se da ću se danas videti s gospodinom Salazarom - odgovorila je. - Nije bio tamo. Ovde niko ne govori engleski.

Nuco je prekinuo razgovor sa svojim prijateljem i požurio napolje u senku. Razmenili su nekoliko reči. Gaetano ozbiljno klimnu glavom. Okrenuo se ka Selestriji i slegnuo ramenima izvinjavajući se.

- To vam je Italija. Poslovno je odsutan i ona ne zna kada se vraća.

- Šta da radim? Moram da porazgovaram s njim. Važno je.

- Siguran sam da će se vratiti za nekoliko dana - izustio je Gaetano pokušavajući da zvuči optimistično. Devojčino lice ostalo je napeto od nezadovoljstva. Gaetano je klimnuo Nucu, koji se vratio u senku.

- Za nekoliko dana? Šta da radim dok budem čekala?

- Volite li knjige? - pitao je Gaetano.

- Da - mrzovoljno je odgovorila.

- I ja. Upravo gradim biblioteku u vrtu. Dođite, pokazaću vam svoju zbirku knjiga na engleskom. - Poveo je preko kamenja do malih vrata koja su vodila u veliku, nadsvođenu prostoriju punu knjiga. Bile su složene u gomilama uza zidove, na stolovima i u klimavim kulama u sredini prostorije.

- Sve je to na engleskom? - zapanjeno je pitala.

- Volim da čitam na originalnom jeziku kada mogu. - Gaetano ih pogleda s ljubavlju kao da su mu deca.

- Jasno mi je zašto morate da sagradite biblioteku - rekla je, osećajući se bolje u hladovini, izvan domašaja sunca. Hodala je među knjigama, saginjući se da pročita šta piše na koricama, potpuno zaboravljajući na Salazara.

- Vidim da i vi volite knjige.

- Zanesena sam književnošću - odgovorila je uzimajući Vordsvortovu zbirku pesama. - Knjige mi kupuje deda. On ima najbolji ukus. Nikada mi nije dao knjigu koja mi se nije svidela.

Vordsvorta sam oduvek obožavala. – Pomilovala je prstima prašnjave korice. – *Usamljen kô oblak sam lutô, / Što lebdeći brda i doline hvata, / Odjednom spazih mnoštvo žuto, / Bezbroy zlatnih sunovrata...* / – *Uz jezero pod stabla skriše, / Oni se s vetrom što ih njiše...*²⁴ – Gaetano dovrši stih za njom. Oči mu sinuše s divljenjem. – Koja vam je najdraža knjiga?

– *Grof Monte Kristo* – odgovorila je bez oklevanja.

– Aleksandar Dima – rekao je Gaetano izvivši obrve. – To je i Hejmišova najdraža knjiga.

– Oh – progundala je podrugljivo. Bilo joj je teško da poveruje da tako neotesan čovek ceni dobru književnost.

– Da li je čitao u originalu? – pitala je vraćajući Vordsvorta na njegovu gomilu.

Gaetano se nasmejao. – U to čisto sumnjam. Kada je stigao u Italiju, govorio je samo engleski. Ali otkrio je da ima dara za jezike, što me nije iznenadilo s obzirom na to da je muzikalan. Muzikalni ljudi su često nadareni lingvisti.

– Mene je baka terala da je čitam na francuskom, ali moram priznati da sam je kasnije ponovo pročitala na engleskom. Tek sam se tada zaljubila u nju.

– To je, naravno, test za dobru knjigu. Možeš da je čitaš ponovo i ponovo i svaki put nađeš nešto novo. Dobra knjiga nikada ne gubi draž.

– To je potpuno tačno. – Dobacila mu je očaravajuć smeh. – Šta je vama najdraže?

– Prust, *A la recherche du temps perdu*.²⁵ – Francuski mu je bio besprekoran. – Mnoge volim, ali Prusta najviše.

– Volela bih kad bih mogla sve da ih pročitam na originalnim jezicima – uzdahnula je i uzela Anu Karenjinu.

– Ruski me ubija – izgovorio je, gledajući je drugačijim očima. – Nama je vrlo lako da naučimo romanske jezike. Svi su veoma slični. Ruski je, u drugu ruku, potpuno drugačiji. Tolstoja moram da čitam na engleskom.

– Ja mislim da je posao prevodioca veoma potcenjena veština.

Oni su omalovaženi junaci. Zahvaljujući njima, uživala sam u tako mnogo stranih knjiga. Sramota me je da kažem da ne znam nijednog prevodioca po imenu.

- Dozvolite da vam pozajmim knjigu koja će vas zabavljati dok čekate Salazarov povratak – oduševljeno je predložio, hodajući oko knjiga u potrazi za onom koja će joj se svideti.

- To bi bilo divno. Hvala vam – odvratila je, osetivši uzbuđenje pri pomisli na neku novu knjigu.

- Meni je doživljaj uranjanja u novi svet najuzvišenije osećanje – kazao je.

- Slažem se. Svaka knjiga je kao mali svet za sebe. Možeš da je nosiš u ruci, a ipak, prostor koji stvara u tebi je beskonačan.

Stao je, čučnuo i prešao prstima preko hrbata knjiga druge gomile. – Ovo je moj američki odeljak – rekao je. – Da li ste čitali *Doba nevinosti*?

- Idit Vorton. *Amerikanci žele da pobegnu od zabave i brže nego što žele da je dobiju.* – Promuklo se nasmejalo. – Pročitala sam je.

- Vidim.

- Deda mi je Amerikanac.

- Onda možda ne bi trebalo da gledam na toj gomili. – Otišao je u drugi deo prostorije, podigao naočare više na nos i sagnuo se. – Ovo je na engleskom, dvadeseti vek – izgovorio je, zatim počeo da mumla sebi u bradu dok je zamišljeno prelazio pogledom gore-dole po knjigama. Konačno je uzeo savršeni roman. – *Saga o Forsajtima.*

- To još nisam čitala – rekla je gledajući ga kako ga izvlači i onda razmešta knjige tako da se kula ne sruši.

- Džon Golsvordi. Dobar pisac. Uživaćete u njemu. – Dodao joj je knjigu.

- Ovo će mi biti zabava danima! – uzviknula je. – Obimna je kao *Rat i mir.*

- Ali neizmerno čitljivija!

- Ako nestanem na nedelju dana, vi ćete biti krivi. – Nasmejala se.

- Ako nestanete na nedelju dana, Selestrija, sam ću sebe okriviti!

Gledao ju je kako prelazi preko dvorišta. Kakvo iznenađenje, mislio je, ošamućen od zadovoljstva zbog njihovog susreta. Nikada ne bi rekao da ona čita. Još uvek se smeškao kada je naišao Hejmiš.

- Tražio sam vas - kazao je svom tastu.

- Je l'? - odgovorio je Gaetano skidajući naočare i stavljajući ih u džep na grudima.

- Moram da znam koliko duboke treba da budu te police.

- Upravo sam razgovarao sa Selestrijom - rekao je ležerno. - Podelili smo svoju ljubav prema knjigama. - Hejmiš nije odgovorio, pa je Gaetano nastavio. - Pogodi koji joj je najdraži roman?

- Ne znam. - Ravnodušno je slegnuo ramenima.

- Isti kao i tebi.

Bio je zatečen. - *Grof Monte Kristo*? - Hejmiš se namršti. Nije mogao da zamisli kako bi jedna tako površna devojka mogla da shvati takav roman.

- Prvo ga je pročitala na francuskom. Citirala je Vordsvorta i Idit Vorton.

- Verovatno nema ništa pametnije da radi nego da leži i čita.

Gaetano ga pogleda ispitivački.

- Postoji li išta bolje?

Hejmiš ga je ignorisao. - Hoćete li doći da pogledate te police? Ne želim da ispadnu previše plitke.

Gaetano je pošao za njim u dvorište. - Moram da stavim dva reda knjiga na svaku policu, inače prosto neće moći sve da stanu.

- Moraćemo da vam nađemo drugi paviljon - nasmejao se Hejmiš.

- Fredi kaže da bi neke trebalo da poklonim.

- Zar ona ne shvata da imate jednu od najboljih biblioteka u Italiji?

Gaetano je patetično uzdahnuo. - Ona nije zaljubljenik u književnost kao ti i ja, Hejmiše. Ona jedna ne razume. To bi bilo kao da dajem delove sebe.

Hejmiš ga snažno potapša po leđima. - Ne brinite, sve ćemo ih mi nagurati, a ako ne uspemo, napravićemo vam police u

samostanu. Moraće samo da oslobodi mesto tako što će se odreći neke svoje zbirke.

– Ako dođe do toga, Hejmiše, ja neću biti taj koji će joj to reći, nego ti. Ti si jedini čovek koji kad zareži, njeno lajanje zvuči kao meketanje! – Obojica se grohotom nasmejaše.

* * *

Selestrijia je čula buku u dvorištu i provirila iza zaves. Videla je Hejmiša i Gaetana kako idu po kamenom podu prema ulaznim vratima. Hejmiš je jednom rukom zagrlio tasta, koji je izgledao krhko, proređene kose u poređenju s Hejmišovim mišićavim telom i gustom tršavom kosom. Bilo je nečeg prilično dirljivog u načinu na koji je Hejmiš tapšao tasta po leđima, kao da su dva prijatelja iste snage i godina. Ali kako je Gaetano mogao da ga voli? Do sada uopšte nije primetila neki njegov šarm o kome je gospođa Halifaks pričala s toliko žara, niti je u njemu našla bilo kakav dokaz da je čovek koji voli Dimin slavni roman. Bio je nepristojan i grub, a trebalo je da bude učtiv. Gledala je kako odlaze i u njoj je bes bio sve jači. Ako je bio tako drag prema gospođi Halifaks i tako privržen Gaetanu, zašto nije mogao da bude ljubazan prema njoj?

Ručala je s Vejni, Federikom i gospođom Halifaks i s gorčinom se žalila zbog osujećenog plana da upozna Salazara. – Možda se danima neće vratiti! – uzviknula je.

– Onda je vaša nesreća naša sreća – rekla je gospođa Halifaks. – Jer ćemo malo duže uživati u vašem društvu.

– Bar mi je Gaetano pozajmio roman.

– Ah, Gaetano je otkrio još jednog ljubitelja knjiga – izgovorila je Federika ironično se osmehnuvši. – Njemu će biti drago. Ja nemam živaca za čitanje. Natalija je bila kao ja, nije imala želju da se udubljuje u romane. Više je volela lepe stvari koje je mogla da nosi. Međutim, Hejmiš takođe obožava knjige. On i Gaetano mogu čitavo veče da razgovaraju o jednom jedinom romanu.

– Moj deda to naziva „kljucanjem mesa“ dobrog romana –

odvratila je Selestrija prešavši preko Federikinog spominjanja neotesanog Hejmiša. – Znamo da ključamo do ranih jutarnjih sati. Ima nečeg čarobnog u trenucima kada zora sviće i svi spavaju, a nas dvoje zajedno ulazimo u neki drugi svet.

– Znam tačno na šta mislite – uzviknula je gospođa Halifaks uzimajući još jedno parče pršute. – Ja više volim rane jutarnje sate, kada je svetlost suptilna i kada si potpuno svestan prolaznosti svega. Da je tvoj život samo treptaj oka vremena. Volim da sam sama kako bih to doživela bez ometanja. Na taj način mogu da razmišljam o svom životu i cenim ga.

– I vi čitate, gospođo Vejnbridž? – pitala je Federika. Gospođa Vejnbridž pocrvene i odmahnu glavom. Nije htela da kaže da je nepismena.

– Ona plete predivne džempere – dodala je Selestrija, osećajući da joj je neprijatno.

– Pletem Selestriji džemper – dodala je gospođa Vejnbridž. – Drečavozeleni.

– Drečavozeleni? – ponovila je gospođa Halifaks. Oči joj sinuše od radosti. – Drečavozelena je moja omiljena boja. Imam predivan par drečavozelenih cipela ukrašenih jarkoljubičastim šljokicama. Baš ste srećnica, Selestrija. Jedva čekam da vas vidim u njemu.

Selestrija je uspela slabašno da se osmehne kada je pomislila da će morati da nosi drečavozelenu.

– Oh, još dugo neće biti gotov – dodala je s nadom. Gospođa Vejnbridž je odmahнула glavom. – Naprotiv, ako vas taj gospodin Salazar pusti da čekate, Selestrija, završiću ga za tren oka!

Te večeri Selestrija se okupala i obukla sva uzbuđena. Sa sigurnošću je znala da će Hejmiš biti na večeri. Međutim, nije znala kako bi bilo najbolje da se ponaša prema njemu. Treba li da ga ignoriše? Da bude gruba prema njemu? Pomisao na to da će s njim morati da razgovara bilo joj je nešto najgore. Nikada do tada joj se nije dogodilo da se nekom ne sviđa. Ta novost bila je krajnje neprijatna.

Obukla je svetloplave pamučne pantalone i lagan džemper od

kašmira jer su noći bile hladne, a kosu je vezala u konjski rep. Nije se našminkala; nije htela da pomisli kako se doterala za njega.

Kad je sišla niza stepenice, odlučila je da će biti hladna i ravnodušna. Majalino i Fjameta su ležali ispod trema na gomili jastuka boje višnje. Više nisu skakali kada je ugledaju jer su se navikli na njeno prisustvo u samostanu. Iako još nije bio mrak, sveće su već bile upaljene i miris voska mešao se s mirisom soli što je dopirao s mora. Svetlo, mutno i ružičasto, padalo je kroz prozorčić u zidu na kamenje u dvorištu koje senka još nije progutala. Prošla je kroz kuhinju i izašla u vrt, gde su ostali uživali u vinu.

Hejmiš je bio za glavu viši od ostalih, čak i od Gaetana, koji je visok. Kada je Selestrija izašla u vrt, podigao je oči i osmotrio je. Svesno se trudila da ne obraća pažnju na njega iako je osećala taj neprijatni pogled na sebi. Federika joj je donela čašu i povelala je do mesta gde je gospođa Halifaks razgovarala s gospođom Vejnbridž, komentarišući lepotu neba, ružičaste oblake koji su na povetarcu lebdele kao šećerna vuna.

- Sada znate zašto volim da dođem ovamo da slikam. Nebo je svakog dana drugačije. Priroda stalno čini čuda. - Okrenula se ka Selestriji. - O, draga moja devojkko. Izgledate predivno večeras.

- Hvala vam - odgovorila je i ugledala ekscentričan par cipela ispod duge ljubičaste haljine gospođe Halifaks. - Drečavozelena! - uzviknula je i nasmejala se.

- Moje najdraže cipele. Obula sam ih specijalno za gospođu Vejnbridž - odvratila je.

- Možda bi trebalo da ispletete džemper za gospođu Halifaks, Vejni - predložila je Selestrija.

- Ako ostanemo dovoljno dugo, ispleću svakoj po jedan - odgovorila je gospođa Vejnbridž.

- Ah, stvarno! - uzviknula je gospođa Halifaks. - Mnogo bih volela da imam drečavozeleni džemper, možda s malo ljubičaste da mi se slaže uz cipele.

- Bilo bi mi zadovoljstvo - ushićeno je izustila gospođa Vejnbridž, osećajući kako joj se vrti od vina.

Selestrijinu pažnju je privukao Gaetano, koji je razgovarao s Hejmišom. Podigla je oči i susrela se s Hejmišovim. Trgla se kao opečena, uputila mu je svoj najnadmeniji pogled i usredsredila se na gospođu Halifaks.

Federika je prišla mužu i zetu. – Hoćemo li imati zadovoljstvo da nam se pridružiš za večerom? – pitala je Hejmiša.

Odmahnuo je glavom. – Neću ostati – odgovorio je.

– Zar ne misliš da se ponašaš pomalo detinjasto?

– Nisam dužan da se zbližavam s gostima – odbrusio je.

– Ovo je porodični posao, a ti si deo porodice. Volela bih s vremena na vreme da te vidim na večeri.

– Onda ću s vremena na vreme doći. Ali ne večeras. Imam druge dogovore. – Iskapio je svoju čašu vina. – Vidimo se sutra.

– Otići ćeš a da je nisi ni pozdravio? – Federika je bila besna.

– Mislim da ona nema ni najmanju želju da bude pozdravljena, Fredi. A ni ja. – S tim rečima ljutito je prošao pored nje i ušao u kuhinju.

Selestrija je ustuknula, kao da je iznenadan vetar bacio u stranu, i pogledala Federiku i Gaetana tražeći objašnjenje.

– Pusti ga na miru – rekao je Gaetano ženi.

– Tako je nepristojan – ljutito je odgovorila.

– Proći će ga.

– To govoriš već mesecima.

– Nikada nisam rekao da će to biti brzo.

– Morao bi da se sabere. – Osećala je da Selestrija zaslužuje objašnjenje. – Hajde da jedemo – kazala je i uzela Selestriju ispod ruke. – Bojim se da je moj zet malo nagao – izustila je dok su kroz kuhinju ulazili u trpezariju.

– Molim vas, nemojte misliti da morate da se izvinjavate za njegovu nepristojnost.

– Neko bi mogao da se uvredi.

– Budite sigurni, ja nisam jedna od njih. Gaetano – pozvala je – volela bih da sednem pored vas da možemo još malo da porazgovaramo o knjigama. Mislim da imamo o mnogo čemu da

pričamo.

- Ja takođe - složio se izvlačeći joj stolicu. - Tek smo zagrebali površinu.

Selestriji je bilo prijatno u Gaetanovom društvu. „Kljucanje mesa“ nekog romana bilo je jedino što je njene misli odvlačilo od muškarca koji je, zbog male nepristojnosti na grobu njegove žene, bio rešen da je pretvori u svog neprijatelja.

Hejmiš je sedeo u *Saverijevom baru* i igrao skopu²⁶ sa starim Leopoldom, njegovim sinom Manfredom i svojim dobrim prijateljem Vitalinom. Sunce je zašlo i na polumračnom putu ništa se nije čulo osim nekog zalutalog psa što je prolazio kroz senke u traganju za otpacima. Saverio je bio nagnut iznad šolje kafe i žalio se dvojici saosećajnih prijatelja na ženu, koja je bila mrzovoljna i više nije htela da spava s njim. Kratko je pogledao Hejmiša, čije je izmučeno lice delimično skrivala ruka s kartama koje je samo naizgled proučavao, i osetio je krivicu; on je barem imao ženu na koju je mogao da se žali.

Hejmiš je gledao u karte, ali ih nije video. Bio je nezadovoljan, kao da ga je neko izvukao iz tela i onda nemarno bacio nazad, pa ništa nije bilo kako treba. Vrpeljio se na stolici pokušavajući da se vrati u svoju kožu, ali uzalud. I dalje je bio uznemiren i osećao se neprijatno. Vitalino ga je pažljivo posmatrao. Bio je prvi prijatelj koga je Hejmiš stekao od kada je pre pet godina stigao u Italiju i razumeo ga je bolje nego iko. Hteo je da uhvati njegov pogled i uputi mu osmeh pun saosećanja, ali Hejmiš je bio izgubljen u mislima.

Hejmiš je pre Natalijine smrti, razmišljao je Vitalino, bio sasvim drugi čovek. Slikao je sa žarom, svirao klavir osećajno i sa strašću, i sve ih očaravao svojim umećem da najobičnije dnevne zadatke pretvori u najveselije moguće priče. Niko nije znao da se smeje kao Hejmiš. Pravim smehom iz srca kada zabaci glavu. Sada se retko smejaao grohotom, a Vitalino nije mesecima video nijednu sliku. Ipak, nedavno je počeo da se otvara. Kao da je u sebi doneo odluku da se popne uz liticu s koje je Natalija pala. Počeo je ponovo da slika i posao izgradnje Gaetanove biblioteke ispunio ga je žarom jer su mu knjige, kao i njegovom tastu, bile jedna od velikih ljubavi. Sve do pre nekoliko dana, kada je iz nepoznatog razloga njegov uspon

iznenada usporio. Ispod kože mu je opet izbijalo bledilo, onaj uznemireni izraz ponovo se usecao u bore oko očiju. Opet je imao onaj tajanstveni izgled kao u danima posle Natalijine smrti, kada su se zlonamerno, u pauzama između izražavanja saučešća, šapatom izgovarale optužbe za mutnu priču.

Stari Lorenzo pogledao se sa sinom i slegnuo ramenima. Njemu nije bilo lako da se odupre želji da ispriča neku dosetku kako bi Hejmiša trgnuo iz odsutnosti. Leopoldo je pogledao Vitalina tražeći savet. Nije bilo svrhe. Niko od njih nije znao šta da radi. Ako Hejmiš nije hteo da priča o svojim problemima, ništa ga na to nije moglo naterati.

- Naručimo još jednu turu - predložio je Vitalino i veselo potapšao Hejmiša po leđima.

- Ja ću kafu - odgovorio je Hejmiš stavljajući svoje karte na sto. Primetio je zabrinut izraz na licima svojih saigrača. Gledajući jednog pa drugog, ironično im se osmehnuo i zavalio u stolici. - Šta je bilo? - pitao je.

- Ne ličiš na sebe - kazao je Leopoldo; njegov osorni glas bio je iznenađujuće nežan. - Da li ti je dobro?

Hejmiš uzdahnu. - Večeras nisam baš za igru, žao mi je.

Manfredo je skupio svoje karte. - Pustimo onda karte. Nije dobro za tvoj moral da stalno gubiš! - nasmešio se i Hejmiš mu je uzvratio smeškom. Vitalino je pozvao Saverija, koji je teškom mukom prekinuo svoj monolog da im skuva kafu.

- U pitanju je ona plavuša, zar ne? - rekao je Vitalino. Hejmiš je izgledao zapanjeno. - Svi smo je videli. Štrči kao labud među svinjama.

- Prava lepotica - složio se Leopoldo odmahujući sedom glavom.

- Moraš nastaviti da živiš. Prošle su tri godine. Natalija je kod Boga.

Hejmišovo lice pocrvene od besa. - Ne znaš šta pričaš, Leopoldo - zarežao je. - Osim toga, nije moj tip.

- Onda će biti moja - našalio se Manfredo.

- Samo izvoli - odgovorio je Hejmiš ustajući. Bacio je nekoliko lira na sto. - Za kafu. Moj je red. - Krenuo je prema vratima teško

dišući.

Napolju je stao na mesečini, oslonio se na svoj štap i duboko disao. Iza njega se otvoriše vrata i pojavi se Vitalino, veoma zabrinutog lica. – Uzdrimala te je, zar ne?

– Da – progundao je Hejmiš. Krenuo je putem. Vitalino je išao uz njega.

– Moraš opet da naučiš da voliš, prijatelju. Mlad si...

– Nemoj da se trudiš! – prasnuo je Hejmiš. – Leopoldo ne zna o čemu priča. On je ne poznaje.

– Ko je ona?

Hejmiš zastade i okrenu se ka Vitalinu. Nekoliko trenutaka je skupljao snagu kao da će ga koštati ako spomene omrznuo ime. – Čerka Roberta Montagjua.

Vitalino je uzmakao. – Gospode bože, šta će ona tu?

– Ne znam. – Nastavio je da hoda. – Ali voleo bih da ode.

Vitalino je razmišljao. Video ju je kako hoda gradom s Nucom prethodnog dana. Zadivila ga je njena privlačnost – imala je svetao ten i bila ljupka kao anđeo. Čitav grad je pričao o njoj. – Slušaj – pokušao je. – Ona nije Robert Montagju. Mislim da nije pošteno osuđivati je samo zato što su rod.

– Ne mogu da je gledam.

– To se lako rešava – kazao je Vitalino.

– Ne šalim se.

– Zar ne praviš od komarca magarca?

– Mislio sam da ćeš me barem ti razumeti.

– I razumem. Ali ona nije njen otac. Ona je osoba za sebe. Tako prema njoj i treba da se odnosiš. Da li ste razgovarali?

– Ne baš. – Hejmiš nije spomenuo njihov prvi susret u Natalijinoj grobnici; previše se stideo da priča o njemu. – Dakle, uopšte je ne poznaješ?

– Ne – priznao je.

– Unapred si je osudio.

– Da.

– Za jednog inteligentnog čoveka, stvarno si glup!

Hejmiš je odmahnuo glavom. Kako od prijatelja može očekivati da shvati kada ne zna čitavu istinu? Samo on i Natalija su znali ono što je bilo previše strašno da bi bilo izgovoreno.

Naredna dva dana Selestrija je šetala po mestu u nadi da će videti neuhvatljivog Salazara, ali svaki put je našla onu istu ženu s istim usplahirenim izrazom na sve mršavijem licu. Dok je čekala da se čovek vrati, provodila je prijatne trenutke sedeći u vrtu i čitajući *Sagu o Forsajtima*, koja joj je skrenula misli s jadne situacije, kao što je Gaetano dobro predvideo. Patnje druge porodice privremeno su joj pomogle da zaboravi sopstvene. Glava ju je bolela od razmišljanja o ocu. Knjiga je pružala olakšanje, kao led koji spušta temperaturu prilikom groznice. Osećala je Hejmišovo mračno prisustvo u samostanu iako ga je retko viđala. Znala je da radi na Gaetanovoj biblioteci, ali se nije usudila da joj priđe bliže, iako joj je zbog besa što je ignoriše bilo teško da ne misli na njega. Njegova bahatost bila je neverovatna i budila u njoj stalnu znatiželju.

U samostanu je bila pet noći i za to vreme oca je jedva pomenula. Postojao je samo u njenim mislima; gurnula ga je u stranu uz pomoć porodice Forsajt i bilo čega drugog što joj je skretalo pažnju i omogućavalo da izbegne bol. Ali to je bilo i pet noći očaja zato što nije uspela da nađe Salazara. Zbog Gaetanove očinske pažnje, Hejmišove grubosti i previše vina, preplavila ju je tuga. Otišla je u krevet potištena i samo je htela da zagrli jastuk i plače, ali suza nije bilo. Izvadila je fotografiju svog oca s panama šeširom koju je našla s Federikinim pismom i stavila je na grudi.

Nije mogla da zaspi i čeznula je da nekako izrazi bol, pa je obukla bademantil i hodnikom nečujno otišla do klavira. Sela je na stolicu ispred prozora kroz koji je ulazio srebrni zrak svetla i obasjavao dirke. Klavir ju je privlačio od prvog trenutka kada ga je videla. Nije želela da svira melodije koje je od detinjstva vredno učila nego svoje pesme, koje je čula u glavi i čeznula da ih otpeva.

Bila je svesna da ne peva dobro. Glas joj nije bio čist nego promukao i nesiguran. Ponekad čak nije ni pogađala note. Ali to je

bio najbolji način na koji je izražavala osećanja. Kada je pevala, lakše je disala, nešto toplo i isceljujuće ulivalo se u njeno srce i osećala je lakoću postojanja. Bio je to njen tajni užitak. Nikada joj nije bio potrebniji nego sada.

Naslonivši fotografiju na stalak, spustila je ruke na dirke. Polako je zaspivala. Pazila je da svira tiho. Nije htela nikoga da probudi. Dok su joj prsti pritiskali akorde, osetila je kako se pomalja melodija i počela da pevuši. Pevušenje je preraslo u reči, a reči u rečenice koje su opisivale njenu ljubav i tugu, završavajući u refrenu; ponavljala ga je i ponavljala dok joj se suze nisu probile kroz trepavice i slile se niz obraze.

Nije znala da i Hejmiš nema mira. Izbegao je susret s njom radeći na Gaetanovoj biblioteci i večerom s Vitalinom i njegovom velikom komunikativnom porodicom. Da, zapamtio je savet prijatelja. Nije mogao da ga zanemari zato što je Vitalino bio u pravu. Nije pravedno suditi ženi po postupcima njenog oca. Hejmiš je nemirno spavao. Prevrtao se u vrućini svoje sobe, mučen noćnim strahovima i neprevaziđenim očajem. Otišao je u svežinu svog ateljea do koga se stizalo malim stepeništem blizu klavira. U početku je mislio da sanja kada je čuo tihe zvuke koji su dopirali iz hodnika. Zadržao je dah i pogledao ka vratima napeto osluškujući.

Osim njega, niko nije svirao. Glas nije čuo, ali je odmah znao ko dodiruje dirke. Vođen znatiželjom, na prstima je pošao hodnikom i provirio iza ugla, pazeći da ostane u senci kako ga ne bi opazila. Ono što je video dirnulo ga je duboko i neočekivano. Selestrija je sedela na bleđoj mesečini, lice joj je sijalo od suza i tiho je pevala. Kosa joj se talasasto spuštala na ramena i padala preko belog bademantila, labavo vezanog tako da je otkrivao glatki dekolte i čipkasti gornji deo donjeg rublja. Svirala je tužnu melodiju, spotičući se o dirke, grešila, ali kao da nije bila svesna toga. Glas joj je bio dubok i prigušen i nije bilo važno što je pevala pomalo nevešto. Izgledala je lepo, ali potpuno ranjivo. Zaboravio je na svoje predrasude i hteo da je zagrlji. Dugo je tako stajao i gledao sa strahopoštovanjem ženu za koju je mislio da je okrutna i nadmena.

A najviše od svega osećao je stid. Vitalino je bio u pravu: zaista je glup.

Gledao ju je čitav sat, zaboravivši na vreme. Konačno je ustala, iscrpljena od plakanja. Obrisala je lice rukavom bademantila, nežno spustila poklopac klavira i vratila se u sobu. Hejmiš se povukao u senku i nije ga videla kada je prolazila. Udahnuo je blag miris zumbula i gledao kako otvara vrata i nestaje unutra. Savladan čežnjom, prišunjao se mestu gde je sedela, kao da će mu biti bliža ako oseti toplinu stolice. Iznenada je na stalku video fotografiju. Odmah ga je prepoznao. Snimljena je tu u samostanu, bio je u svom prepoznatljivom svetlom odelu i s panama šeširom. Uzeo je i pitao se: zašto plače zbog oca?

Selestrija je bila u krevetu kada je fotografija gurnuta ispod vrata. Čula je šuškanje pošto ju je neko gurnuo ispod. Sela je i zagledala se u nju, previše uplašena da se pomeri jer je naslutila ko je iza toga. Međutim, najviše ju je uznemirilo to što je sigurno čuo ne samo kako peva, nego ju je i video kako plače.

Kada se probudila sledećeg jutra, Selestrija je primetila fotografiju na podu pored vrata. Dnevno svetlo obasjalo je sobu i oteralo demone iz senki. Više nije osećala strah ni sramotu. Možda su to bili Gaetano ili Federika, a oni neće o njoj misliti nimalo lošije zato što je plakala. Podigla ju je i stavila na toaletni stočić, naslonivši je na ogledalo tako da je vidi svaki put kada četka kosu.

Doručkovala je rano i, nošena poletom zore, pošla u Salazarovu kancelariju. Možda će danas biti nešto drugačije?

Zazvonila je i sačekala da joj žena otvori. Iznenadila se jer ju je jedva prepoznala – našminkanu, sa crvenim ružem, frizurom i previše rumenila. Žena se osmehnula i pokazala joj da uđe. Selestrija se obradovala. Vratio se neuhvatljivi gospodin Salazar. Žena je rekla nešto nerazumljivo na italijanskom i blago je pogurala u čekaonicu. Tamo je stajala sofa s dve fotelje, jedna slika mora i vaza sa žutim cvećem na stočiću. Ponudila je Selestriji piće. – *Caffé*? – Selestrija odmahnu glavom. Bila je suviše napeta da bi gubila vreme na ispijanje kafe. – Sačekajte, molim – kazala je sekretarica, koja se očigledno mučila s lošim engleskim. Selestrija je sela, pokušavajući da izgleda samouvereno i uzela neki časopis. Sekretarica nestade. U hodniku je čula tihi žamor. Vrata su se najзад otvorila i u čekaonicu je ušao zgodan muškarac srednjih godina koji je imao na sebi ispeglano odelo boje slonovače i cipele u dve nijanse. Bio je nizak, zalizane crne kose, niskog čela, gustih obrva koje su podsećale na dlakave gusenice i širokog, zanosnog osmeha muškarca koji je navikao šarmom da probija odbrambene zidove drugih ljudi.

– Sinjorina Montagju – brzo je izustio šireći ruke kao da će je zagrliti. – Drago mi je što smo se konačno upoznali. – Njegov engleski bio je dobar, mada s izrazitim akcentom. Njegove oči boje čokolade procenjivale su je s divljenjem. – Lepši ste od svog oca –

rekao je osmehnuvši se. – Molim vas, dođite u moju kancelariju. – Prošla je pored njega, kroz oblak slatkaste kolonjske vode, u prostoriju obloženu drvetom, sa čitavim jednim zidom pokrivenim policama za knjige, dva ormara od mahagonija za kartoteku smeštenu između dva prozora koji su gledali na malo popločano dvorište, i širokim stilskim pisaćim stolom koji je bolje pristajao gradonačelniku nego provincijskom činovniku. Ponudio joj je da sedne, a onda i sam seo u svoju kožnu fotelju. – I ja imam ćerke – rekao je pokazujući na porodične fotografije koje su stajale u srebrnim okvirima na stolu u gomili papira i pored kožne akten-tašne. – Italijanke su lepe, ali vi, sinjorina, sve zasenjujete.

Selestria nije bila raspoložena za njegovo prazno laskanje. Bilo je čak nečeg uvredljivog u njegovoj pretpostavci da će mu za to biti zahvalna. – Došla sam zbog svog oca – oštro je odvratila.

– Naravno. Sinjor Montagju je bio moj dobar klijent. – Selestria je bila iznenađena. Nije očekivala da će znati za njegovu smrt.

– Ko vam je rekao da je umro? – pitala je. Sada je na Salazaru bio red da se šokira.

– Umro? – Odmahnuo je glavom i uspravio se. – Ja uopšte nisam rekao da je mrtav.

– Upotrebili ste prošlo vreme.

– I? – slegnuo je ramenima. – Više ne radimo zajedno. – Zamišljeno je protrljao bradu. – Znači, umro je? – Osmeh mu nestade s lica ostavljajući opuštene i bezoblične usne.

– Umro je na moru.

– Kako?

– U nesreći na čamcu. Udavio se.

– Udavio? – Salazarove oči se uplašeno raširiše. Iznenada je strašno prebledelo. – Žao mi je zbog vašeg gubitka.

– I meni.

– Kako mogu da vam pomognem? – Olabavio je kravatu jer je počeo da se znoji i prisilio sebe na osmeh koji mu je nesigurno stajao na licu.

– Sređujem njegove poslove. Ne znam ništa o njima. Znam samo

da vam je redovno slao novac. Volela bih da znam gde je taj novac otišao.

Salazar je na trenutak oklevao. Posegnuo je za srebrnom tabakerom, otvorio je i izvadio malu cigaretu. – Neće vam smetati ako zapalim? – Selestrija je odmahнула glavom. Petljao je po džepu sakoa tražeći upaljač. Znala je da pokušava da dobije na vremenu. – Život je samo jedna velika iluzija – izustio je slegnuvši ramenima.

– Šta hoćete da kažete? – Selestrija je bila uzbuđena.

– Posao mu je propao. Uzeo je ono malo što je ostalo i nestao. Šta da vam kažem?

– Kuda su otišle one hiljade funti?

– Potonule, dušo draga. Pretpostavljam da su se, da tako kažemo, udavile, kao i vaš otac. – Njegove sitne oči zlokobno blesnuše.

– Ne razumem. Kakav je to bio posao?

Salazar uzdahnu i povuče dug dim pre nego što je stavio cigaretu na ivicu staklene pepeljare pune pepela. Nagnuo se. Lice mu je sada bilo crveno i znojavo. – Sinjorina, to je muški svet. Da sam na vašem mestu, poslove bih prepustio momcima. Osim toga, i sami ste priznali da ne razumete. Ja nemam vremena ni strpljenja da vas prosvetljujem.

Selestrija se uvredila. Ustao je i otvorio fioku iz jednog ormarića iza sebe. Selestrija pogleda napolje na dvorište. Na vrhu male kosine sa stepenicama nalazila se ograda od kovanog gvožđa, odakle se videlo nešto što je izgledalo kao lep voćnjak s jabukama. Stepence je podsetiše na mauzolej u Gradu mrtvih i njene misli se ponovo vratiše na Hejmiša. Salazar se okrenuo noseći sa sobom neki dosije i seo. Stavio ga je na sto i otvorio. Selestrija pogleda preko stola. Listao je nešto što je izgledalo kao prepiska i spiskovi s brojevima i imenima. – Ovo je, draga moja, sve što mi je ostalo od vašeg oca. – Udario je nadlanicom po papiru.

– Šta je to?

– Spiskovi poverenika. – Pogledao je Selestriju i podigao gustu obrvu. – Iza vašeg oca nije ostalo ništa osim ljutih ljudi koji traže

novac.

U tom trenutku čulo se kucanje na vratima. Pojavila se usplahirena sekretarica. – *C'è una signora alla porta che dice di volerti vedere, dice che è urgente. E' arrivata dirattamente da Parigi.*²⁷ – Osmehnuo se, ali je opet olabavio kravatu. – Reci joj da sam zauzet – hladno je odgovorio. – Reci joj da dođe sutra.

Sekretarica je klimnula glavom i zatvorila vrata za sobom. Selestrija se namršti.

– Izgleda da su me danas žene okupirale. Baš sam srećne ruke. – Uzeo je svoju cigaretu i ponovo povukao dim. – Gde smo ono stali?

– Kod posla mog oca. Da li je radio sam?

– Ne, imao je partnera i, naravno, groficu.

– Groficu? – Selestrija je napravila grimasu. – Groficu Valoniju?

Sekretarica je ponovo pokucala, ali sada je sama otvorila. – *Dice che la vedrà. E furiosa.*²⁸ – Nervozno se nasmejao. Sekretarica je bila veoma bleđa. Kršila je ruke. Govorila je velikom brzinom, glas joj je bio za nijansu ili dve viši nego pre. Pošto je otišla, on je ponovo slegnuo ramenima.

– Ta žena je zaljubljena u mene – uzdahnio je zamišljeno. – Šta da radim? Francuskinje su vrlo nametljive. Njima ne vredi reći ne. Svaki dan me zvala iz Pariza i tražila da se vidimo. Možete li to da zamislite? – Povukao je dim i zastao na trenutak. – Imam posla sa svakojakim ljudima, sinjorina. Od bivšeg kralja Italije do sadašnjeg kralja maslinovog ulja. Prema svima imam isti odnos. Poštovanje. Moj posao zahteva diskreciju. Moji klijenti su važni ljudi koji imaju novac i položaj i ne vole baš da se neko s njima poigrava. – Začkiljio je i pogledao kroz providnu dimnu zavesu. – Vaš otac je bio hazarder. Nekada je dobijao, nekada gubio, ali je igrao malo previše žestoko. Razumete šta hoću da kažem? – Selestrija polako klimnu glavom, iako bi volela da je bio precizniji.

– Kakvu je ulogu igrala grofica u poslovima mog oca?

– Nikada mi se nije sviđala. Recimo samo to da je bila tužan lik. Slao je kada nije mogao sam da dođe. Ona je izbledela senka u noći.

Odjednom je celom zgradom odjeknuo glasan tresak. Utrčala je

sekretarica. Nastala je strašna gungula. Salazar je ustao i pozvao karabinijere. Selestrija proviri iza ugla, gde je bio razbijen prozor na fasadi. Srče je bilo po čitavom podu. Za nekoliko minuta stigla su dva policajca u oker uniformama. Salazar besno prođe pored nje. Uputio je nekoliko odsečnih reči na italijanskom ženi koju je sada odvodila policija. Ona ih je obasula psovka, pokušavajući da se oslobodi.

Selestrija ju je videla nakratko. Bila je lepa, srednjih godina, imala je sjajnu smeđu kosu začesljanu na stranu i pažljivo vezanu u čvrstu punđu. Nosila je kostim boje slonovače, sako joj je bio strukiran, a uska suknja dosezala do ispod kolena. Bila je u cipelama visokih potpetica od svetle kože koje su se slagale s torbicom. Nije izgledala kao neko ko baca cigle u prozor, više kao žena koja u jednoj ruci drži čašu šampanjca, a u drugoj muštiklu.

Salazar se rukovao sa Selestrijom. Znala je da prikriva informacije. Ali bio je neuhvatljiv kao briljantin koji je koristio da zaliže začesljanu kosu. Za sada ništa više nije mogla da učini.

Otišla je nerado, svesna da apsolutno ništa nije saznala. Dakle, grofica je obavljala prljave poslove njenog oca, ali šta je to tačno bilo? Salazar joj ništa nije odao. Nije bilo načina da sazna jer je novac stvarno bio povučen, a koliko je videla nije bilo ni načina da se sazna. Bože, poželeva je da je makar deda došao s njom. Nije bila sposobna da sve to uradi sama.

Otišla je na trg i sela na klupu na suncu. Kraj nje se vukao konj s kolima natovarenim nameštajem od čamovine. Gledala ga je i zavidela čoveku koji ga je vodio jer je izgledao kao da nema problema na ovom svetu. Krčao joj je stomak i shvati da je dva sata po podne i da od doručka nije jela. Mislila je na ogromnu količinu novca koju je njen otac navodno podigao nedelju dana pre smrti. Kome ga je grofica dala? Da li ga je neko ucenjivao? Ako je tako, što nije hteo da iko sazna za to? Dve godine nije imao firmu. Potrošio je novac svoje porodice. Kuda je sve to otišlo? Od čega je bežao?

Ustala je da se vrati u samostan kada je na drugom kraju trga primetila policijsku stanicu. Radoznalost je bila jača od gladi i pošla

je da vidi šta je bilo s onom Francuskinjom. Činilo se da nikoga nema u blizini. Pogledala je gore, zatim niz put i stala podno stepenica koje su vodile do vrata. Čula je grohotan smeh, a onda ženski glas, milozvučan i svilenkast kao kondenzovano mleko. Odmah ga je prepoznala. Možda bi, ako bi je Selestrija nagovorila da joj pomogne, mogla da baci malo svetla na zagonetnog Salazara. Selestrija je smatrala da nema šta da izgubi ako pokuša.

Kada je ušla u policijsku stanicu videla je Francuskinju kako sedi na stolici okružena grupom od osam opčinjenih policajaca. Jedan je pripaljivao cigaretu među njenim grimiznim usnama, drugi joj je pružao malu šolju kafe. Smejali su se na sve što je rekla. Njen italijanski je izgleda bio besprekoran. Kada je videla Selestriju, začkiljila je, a osmeh joj se pretvori u mrgodnu grimasu. – *Chi è lei?*²⁹ – pitala je pokazujući glavom prema Selestriji.

– Bila sam na sastanku kada...

– ...sam ja bacila ciglu u njegov prozor. – Njen engleski je bio dobar, ali s jakim akcentom. – Kakav vi problem imate? – povukla je dim i gledala mlađu ženu s omalovažavanjem. Policajci su očigledno bili u svojim mislima.

– Mislim da smo u istom čamcu.

– Možete vi da mislite šta god hoćete, *chérie*. – Nije imala želju da se udružuje.

– Možemo li da porazgovaramo nasamo?

Francuskinja se prepredeno nasmejala. – Ja sam uhapšena, ako možda niste приметili. – Prešla je pogledom preko publike i popravila kapu jednom od policajaca, a zatim razigrano potapšala po njoj. – Zašto ne odete?

Selestrija se trgnula. Žena povede razgovor s muškarcima na italijanskom. Svi su se okrenuli prema Selestriji i nasmejali se. Ona se okrenula i požurila napolje dok su joj obrazi plamteli od poniženja.

Prekrstivši ruke na grudima besno je išla nazad u samostan kroz senku drvoreda borova. – Ovaj dolazak bio je ogromna greška – besno je mrmljala sebi u bradu. – Zašto su svi tako odvratni? –

Pogledala je prema Gradu mrtvih.

Kada je ušla na vrata samostana nabasala je pravo na Hejmiša. Ne birajući reči, uskopistila se i zapanjila ga rekavši sve što joj je bilo na umu. – O, bože, opet vi! Baš ona osoba koju danas ne želim da vidim.

– Ja... – počeo je, ali ga je prekinula glasnim uzdahom.

– Ne trudite se. Ne znam šta je s ovim mestom, puno je veoma nepristojnog sveta. Tamo odakle dolazim ljudi su dobroćudni i ljubazni. I znate šta? Nisu nepristojni Italijani. Ne, Nuco je drag, a Fredi i Gaetano su oličenje šarma. Takvi su Škoti i Francuzi, koji bi stvarno trebalo da imaju lepše manire.

– Trebalo bi da se izvinim – rekao je namrštivši se, očigledno uznemiren njenim izlivom besa.

– Kasno je za to. Imali ste mnogo prilika. Uostalom, baš me briga. Moram da se pobrinem za posao. Nisam došla ovde na odmor, znate. Zaista je potpuno svejedno da li ću se složiti s ljudima kao što ste vi. Moj zadatak je neuporedivo važniji. Zašto se ne izvičete na nekog drugoga? Ja nemam vremena. – Prekrstila je ruke i prkosno ga gledala. – U stvari, trebalo bi da upoznate Francuskinju na koju sam upravo imala nesreću da naletim. Stvarno biste se lepo složili!

Hejmiš se nerado uzdrža. Bio je zbunjen. Nije od nje očekivao takvu grubost. I to ga je zbunilo. Gledao ju je kako brzim koracima prelazi dvorište i nestaje na stepenicama ne osvrnuvši se. Nije čak prihvatila ni njegovo izvinjenje.

Posle ručka Selestrija je sastavila telegram dedi. Napisala je kako je Salazar bio krajnje nepredusretljiv, da najverovatnije krije istinu. To nikako nije mogla da otkrije. Ne priča italijanski i nema nikakve „veze“ na koje bi mogla da se osloni. Pomenula je i Francuskinju i ciglu koju je ova bacila u prozor. – Odakle sada da počnem? – napisala je, a zatim pošla u grad da nađe poštu.

Gospođa Vejnbridž i Nuco su šetali po vrhu grebena gde je kamenito tlo prelazilo u busenje trave i samoniklo bilje. Po vrtoglavom obronku su pasle paperjaste ovce, očigledno se nisu plašile da će pasti u more. Vazduh je bio sladak od lekovitih mirisa stabala eukaliptusa, a zvuk talasa koji su zapljuskivali stene u podnožju postade muzička pratnja njihovoj šetnji. Nuco je skinuo jaknu i zavrnuo rukave otkrivajući mišićave preplanule ruke. Beretka ga je štitila od sunca, ali koža na licu bila mu je gruba i ispucala zato što je većinu života proveo na otvorenom, izložen na milost i nemilost prirodi.

Gospođi Vejnbridž je bilo vruće ispod šešira i prijaio joj je povetarac koji je dopirao s mora. Sunce je visoko odskočilo na nebu i već je videla svoju belu kožu kako postaje ružičasta na pegavim podlakticama. Nuco se veselo trudio da je uči italijanski pokazujući stvari i govoreći njihova imena s onom istom jasnoćom s kojom se predstavio kada su prve večeri došle.

– *Pecora* – rekao je pokazavši ovce.

– *Pecora* – odgovorila je.

Lice mu se ozarilo uzbuđeno. – *Pecora, brava!* – Gledao je okolo tražeći nešto drugo. – *Mare* – rekao je pokazujući more. – *Mare*.

– *Mare* – odgovorila je.

– *Brava, signora. Mare.* – Gospođa Vejnbridž oseti kako joj srce raste. Zahvaljujući Nucovom oduševljenju, ponovo se osetila

mladom.

- *Cielo* – rekao je zamahujući rukom prema nebu. – *Cielo*.

- *Cielo* – ponovila je.

Oduševljeno je klimao glavom. – *Bravissima!* – uzviknuo je. Zatim se sagnuo i ubrao žuti cvet koji se krio između dve bele stene. – *Fiore* – kazao je pružajući joj ga.

- *Fiore* – tiho je ponovila. Gledao ju je očima punim ljubavi. – *Bella* – stidljivo je izgovorio.

Gospođa Vejnbridž se zbunila. Čak je i ona znala šta znači *bella*. Spustila je pogled na cvet. – *Bella* – odvratila je.

- *No, signora* – odmahnuo je glavom pokazavši na nju. – *Lei è bella*.

Gospođa Vejnbridž ga je pogledala. – Ja?

- *Si, signora. Lei è bellissima*.

Selestrija se vratila iz pošte i prošla kroz kuhinju da sedne na klupu u vrtu okružena glinenim saksijama s lavandom. U mirisnom miru vrta s biljem razmišljala je šta joj je sledeći potez. Njen sastanak sa Salazarom nije urodio plodom. Nije joj ostalo drugo nego da sačeka dedina uputstva. Koliko god se trudila, nije mogla da ignoriše Hejmišovo lice, koje joj se stalno pojavljivalo pred očima u svim mogućim prilikama i tražilo da ga primeti. Prezrivo ga je izbacila iz glave kada se gospođa Vejnbridž konačno vratila sa izleta, rumena i sjajnih očiju, simpatično poskakujući u hodu. U ruci je vrtela mali žuti cvet.

- Ništa nisam saznala – izustila joj je Selestrija. – Ne znam gde sada da tražim.

Gospođa Vejnbridž sede pored nje, zahvalna za senku velikog platnenog suncobrana. – Možda tražite nešto čega nema.

- Ne, tu nešto ima. Ali čovek neće da mi kaže. Igrao se sa mnom kao mačka s mišem. Ne znam jezik. Nema načina da saznam da li govori istinu.

- Zašto se jednostavno ne izvalite i uživajte u odmoru? – Gospođa Vejnbridž se tajanstveno osmehnu, skinu šešir i počeo da se

hladi njime. – Mesto je predivno. *Bella, pecora, cielo, mare, fiore, bella...*

– Zato što se neću smiriti dok ne saznam zašto se otac ubio. Podozrevam da je to bila ucena.

– Ucena?

– Žao mi je, Vejni. Ne mogu očekivati od vas da shvatite jer vas nisam upoznala sa situacijom. Moj sastanak nije doneo rezultate, ali sam upoznala jednu zastrašujuću Francuskinju koja je bacila ciglu u prozor Salazarove kancelarije, pa ju je odvela policija. Očigledno nije previše omiljen. Ovaj grad je pun nepristojnih ljudi.

– I nekih veoma finih ljudi. – Gospođa Vejnbridž je gledala stabla pomorandže što su se pružala od vrta do male grupe kuća koje su se borile za hlad ispod ogromnih borova.

– Bolje rečeno sklonih flertovanju. Stvarno Vejni, šokirana sam. Niste ovde ni nedelju dana!

Gospođa Vejnbridž se igrala sa cvetićem. – Malo flerta ne škodi. Mislim da nisam pogledala drugog muškarca od kada je moj Alfi umro. Taj Nuco je pravi vragolan.

– Kako komunicirate? On ne zna engleski.

– Snalazimo se.

Selestrija nije mogla da sedi s mirom i predložila je da idu u šetnju. Gospođa Vejnbridž je odbila, umorna od jutarnjeg izleta. Bila je srećna tu na suncu u svojim mislima. Već dugo nije imala tako lepe misli. I tako je Selestrija otišla sama. Uznemirila se kada je shvatila da kuda god pogleda traži Hejmiša, ali umesto njega, našla je gospođu Halifaks na vrhu grebena kako slika malu napuštenu tvrđavu.

– Jeste li znali – rekla je gledajući more – da su Apulijom vladali Grci, Rimljani, Vizantinci, Normani, Franci, Španci i Napolitanci. Te osmatračnice su sazidane zbog opasnosti od dolaska Turaka. Slali su signale po obali paleći vatre i upozoravali jedni druge na napad. Neverovatno je romantično, slažete li se? – Selestrija je sela na suvu, bodljikavu travu i pogledala ka moru. – Ima tu i lepih mavarskih zdanja. Prelepa mešavina različitih kultura. Stvarno je obožavam.

- Očekivala sam da će izgledati kao Toskana. - Gospođa Halifaks se nasmeja. - To svakako ne. U tome je šarm.

- Vi veoma dobro slikate - izgovorila je Selestrija gledajući platno.

- Imam mnogo godina prakse.

- Zar vam ne dosadi?

- Nikako. Zašto bi mi dosadilo? Svaki prizor koji slikam je drugačiji.

- Ipak, sve vreme ste sami.

- Ali okružena sam čudesnom lepotom prirode. Ona mi ispunjava dušu. Osim toga, volim da sam sama sa svojim mislima. Sećam se prošlosti. To me čini srećnom.

- Zašto se niste vratili u Francusku?

- Ah, probudila sam vašu radoznalost.

- Rekli ste da ćete mi ispričati.

Prestala je da slika. - Zaljubila sam se.

Selestrija je bila iznenađena. - Zaljubili ste se?

- Znam šta mislite. Stare žene se ne zaljubljuju. Ali nije ono što mislite. Zaljubila sam se u jednog malog dečaćića koji je živio u *châteauu*.³⁰

- Ah - klimnula je glavom Selestrija.

- Majka mu je tamo radila. Bio je nem. Predivno malo biće. Tako divan, dečje plave kose i krupnih, radoznalih, pametnih plavih očiju. Podsećao me na mog sina. - Uzdahnula je i počela ponovo da slika. - A onda jednog dana na misi, dogodilo se čudo. Bog mu je vratio glas.

- Pravo čudo?

- Da. Čuda se događaju, znate, ponekad. Ako im dopustite.

- Šta je bilo s njim?

- Otišli su u Ameriku. Njegova majka se zaljubila u Amerikanca. Ne krivim je. Bio je pravi dasa. *Château* je tada za mene izgubio privlačnost. Bez Miše izgledao je hladan, pust i bez radosti. Nikada više nisam otišla. Ali uvek ga se sećam. Postoji u mom srcu jedno mesto gde počiva zajedno s mojim sinom i mužem.

- To mora da je tužno mesto - rekla je Selestrija.

- Tužno? Ne, dušo, to je najsrećnije mesto na svetu, puno sećanja na ljude koje sam volela. Naučićete da ljubav može imati najrazličitije odore. Pogodi vas kada najmanje očekujete i često kada je baš i ne želite. Ponekad se to desi tako brzo da vas potpuno obuzme. Na kraju, ništa nije važno kao ljubav. To je jedino što ponesete sa sobom kada umrete. - Gospođa Halifaks je gledala more, a setan osmeh grejao je njeno lice zajedno sa suncem.

- Ovde je veoma tiho, zar ne? - izgovorila je Selestrija.

- Treba vam vremena da izbacite iz sebe onaj grozni grad.

- Ah, ja London obožavam - kazala je veselo.

- I meni se sviđa u malim dozama! Želite li nešto da naslikate?

- Pa, mislim da ne bi bilo baš dobro.

- Zašto ne pokušate? Pogledajte u moju torbu, naći ćete tamo blok za crtanje, možete uzeti parče ugljena i pokušati. Ako ne želite, ne morate nikom da pokažete.

Kako nije imala šta da radi dok deda ne dođe, Selestrija je crtala gospođu Halifaks. Stara žena je sedela zaklonjena slamenim šeširom u senci sparušenog zimzelenog drveta čije su grane nisko visile i imale bodljikavo, neprijateljsko lišće, i svaki čas stavljala ispred nosa četkicu kako bi izmerila razdaljinu. Dok je crtala, Selestrija je zabavljala gospođu Halifaks dogodovštinama svoje porodice u Kornvolu. Gospođa Halifaks se glasno smejala.

- O, bože, stvarno ste duhoviti - rekla je brišući oči. - Vaša tetka Penelopi je zaista čudnovata.

- Veoma je sladunjava - izustila je Selestrija gledajući gospođu Halifaks kako se ponovo smeje. - Kao činija prezrelih crvenih šljiva!

Selestrija je grozno crtala, ali to uopšte nije bilo važno. Otkrila je kako uživa u miru tog popodneva, nežnom zvuku mora koje je zapljuskivalo stenje i udaljenom lavežu pasa. Uživala je i u gospođi Halifaks.

- Vi ste lepa devojka, Selestrija. Sigurno imate nekoliko kavaljera u Engleskoj?

Selestrija je pomislila na Ejdana. - I ne baš - odgovorila je, a onda

shvatila kako nema smisla lagati nekoga ko nema nikakve veze s njenim životom kod kuće i dodala: – U stvari, pristala sam da se udam za nekog.

– Pa, moraćete to da raskinete, zar ne?

Selestrija je bila iznenađena. – Zašto bih to uradila?

– Zato što niste zaljubljeni. To je očigledno.

– Ali, on je veoma fin.

– Ako je „fin“ najbolji pridev kojeg možete da se setite, ja bih svakako izbegla put do oltara. Zar vam nisu branili da koristite tu reč u školi? Meni jesu. Draga moja, ako se zemlja ne pomeri, to nije to.

– Ali, gospođo Halifaks, zemlja se *nikada* nije pomerila.

– Bože, dušo, pa vi ste još dete! Imate mnogo vremena za zemljotrese. Verujte mi, zemlja će se pomeriti. Drhtaće i trešće se i okretaće se oko sebe, i nećete nimalo sumnjati da ste zaljubljeni do ušiju. Uzgred, zovite me, molim vas, Dafni.

Te večeri, u samostanu, Selestrija se okupala i obukla za večeru. Pitala se kako je njen deda shvatio telegram i nadala se da će joj se pridružiti. Dugo je sedela u svojoj sobi utrljavajući ulje u telo i stavljajući svetloružičasti lak na nokte na nogama. Odjednom je u dvorištu ispod prozora čula već poznat glas. Obavila se peškirom i požurila da proviri kroz kapke. Tamo je, razgovarajući s tastom, stajao Hejmiš. Steglo joj se u stomaku. Pokazivao je na različita mesta ispod samostanskog trema, a Gaetano je zamišljeno trljao bradu. Pričali su na italijanskom.

Selestrija se obukla, a čitavo telo joj je drhtalo od iznenadnog naleta adrenalina. Dobro je uradila kada mu se suprotstavila. Umesto da se oseća besno i ugroženo, upornost je ojačala. Obukla je lepu letnju haljinu bez rukava koja joj je dosezala do listova i isticala njenu vitkost, i svetloplavi džemper na kopčanje od kašmira. Na ručne zglobove i iza ušiju utrljala je parfem s mirisom zumbula. Bila je sigurna da će posle njihovog prethodnog sukoba večeras doći na večeru, makar zato da njegova bude poslednja.

Sjurila se kamenim stepeništem i izašla u dvorište. Pogledala je

niska vrata kroz koja su Hejmiš i Gaetano izašli nekoliko minuta ranije i nadala se da će se pojaviti odatle. Sagnula se da pomiluje Prima, koji je pospano ležao na jednom od grimiznih jastuka naslaganih jedan na drugi ispod trema pored niskog stola s ručno šivenim lutkama iz Avganistana. Pokušavala je da dobije na vremenu, ali nisu se pojavili. Konačno, kada je u dvorištu pao mrak, znala je da bi trebalo da ode u trpezariju.

Gospođa Halifaks je već srdačno razgovorala s gospođom Vejnbridž i Federikom. Od muškaraca nije bilo ni traga ni glasa.

- Izvinite što kasnim - izvinila se Selestrija dok je sedala pored Federike, nasuprot drugim dvema ženama.

- U samostanu ne postoji „kasno“ - reče Federika. - Vi ste naše gošće i možete doći i otići kad god želite. Osim toga, niste poslednje.

- Lepo izgledate, Selestrija - obratila joj se gospođa Vejnbridž. - Zar nije tako, gospođo Halifaks?

- Oh, da mi je opet mladost da mogu da odevam tako lepe, ženstvene stvari - odgovorila je starija žena smeškajući se Selestriji.

- To nadoknađujem tako što nosim luckaste cipele. - Selestrija primeti da je sto postavljen za još dve osobe i pretpostavila da su to Gaetano i Hejmiš. Osetila je kako joj srce ubrzano kuca pri pomisli na mogućnost još jednog sukobljavanja s mračno privlačnim Škotom.

- Večeras je stigao telegram za vas - izgovorila je Federika. - Bolje da vam ga dam pre nego što zaboravim. - Gurnula je ruku u džep i izvadila belu kovertu. Selestrija je uzbuđeno otvorila.

- Sigurno je od mog dede - kazala je, srećna. Onda se snuždila. - Neće doći - promrmljala je razočarano.

- Šta kaže? - pitala je gospođa Vejnbridž, nadajući se da ne mora da ode sada kada je počela da uživa. Žuti cvet je već stavila među stranice svoje knjige.

- *Najdraži moj Šerloče, ako neko može da uđe u suštinu stvari, to si ti. Upotrebi svoje lukavstvo i maštu. Zar nije odavno došlo vreme da se Engleska sprijatelji s Francuskom?*

- Šta sada to znači? - pitala je gospođa Vejnbridž.

- Znam šta hoće da kaže. Samo sam se nadala da će doći da mi pomogne. Znae - kazala je Federiki, spuštenih ramena - nisam došla samo na odmor. Došla sam da otkrijem zašto se moj otac ubio.

Federika preblede. - Ubio se?

- Bojim se da vam nisam rekla celu istinu.

- Nemojte se izvinjavati - blago odvrati Federika dotakavši joj ruku. - Nemate zašto da se izvinjavate. - Ali lice starije žene se sneveselilo od tuge. - Zar nije bolje pustiti ga da počiva u miru?

- To nikako. Odlučila sam.

Pre nego što je stigla da kaže još nešto, kroz kuhinju je ušla Francuskinja koju je Selestrija poslednji put videla u policijskoj stanici.

- Kakav dan - izustila je besno - gori nije mogao biti.

- Sada vas je već dve - odvratila je gospođa Halifaks.

Selestrija je užasnuto zurila u Francuskinju. Promenila je onaj svoj krem kostim i obukla mornarskoplave pamučne pantalone i belu prugastu majicu. Oko vrata je vezala svileni šal. Kosa joj je bila začesljana od lica u konjski rep i padala niz leđa. Tik iznad gornje usne imala je tanak beli ožiljak, koji je dosezao skoro do nosa.

- Mislim da Selestriju niste upoznali - izgovorila je Federika. Francuskinja je pogledala mladu ženu. Odmah ju je prepoznala.

- Srele smo se. Bojim se da sam bila prilično nepristojna. Izvinjavam se. Zovem se Armel. - Pružila je ruku. - Imala sam veoma loš dan.

- Ne bih rekla da vam je bio toliko loš - suvo je odgovorila Selestrija.

- Pa, dobro, izgled ume da prevari. Ne znate vi ni pola od toga. - Sela je. Luiđi joj je sipao vino. Prvo ga je omirisala, a potom otpila gutljaj. - Vrlo dobro - rekla je - za italijansko vino. - Federika nije ništa rekla na njen komentar, koji je Selestrija smatrala krajnje nepristojnim. - Šta ste vi radili kod onog prevaranta? - pitala je Selestriju. Selestrija se ukrutila. To se nje ne tiče. Ali setila se dedinog saveta i zaključila da, ako želi nešto da sazna, mora nešto i da ponudi.

- Mislim da je ukrao novac mog oca - izgovorila je uporno gledajući Armel.

Federika odmahnu glavom. - Bojim se da tom Salazaru ne bih nimalo verovala.

- Arogantni gad - dodala je Selestrija.

- Vi i ja imamo nešto zajedničko - odvratila je Armel smrknuto, kršeći duge preplanule prste. - Mislim da je ukrao i novac mog muža.

- Mislite da mu žene svake nedelje razbijaju prozor ciglama? - rekla je Selestrija slabašno se osmehnuvši.

- To je neverovatno! - povikala je Federika. - Da se obe pojavite u isto vreme.

- Taj lik, Salazar, ne zna šta ga je snašlo - kazala je gospođa Halifaks i promuklo se nasmejala.

- Pokušala sam nešto da saznam od policije - izustila je Armel ozbiljno, gledajući Selestriju ispod opuštenih kapaka.

- Pomislila sam da ste samo zabavljali društvo - rekla je Selestrija. Armel se nije nasmejala.

- S malo nagovaranja, nadala sam se da ću otkriti da imaju nekakav dosije o takvim stvarima. - Selestrija je sigurno izgledala skeptično, jer Armel coku jezikom i mrzovoljno dodade: - To ne mogu sama. U Italiji nemam nikakve veze. Sasvim sam slučajno otkrila da je moj muž slao novac Salazaru. Hoću da znam kuda je sve to nestalo. Salazar je rekao da ga je podigao. To nije tačno.

Selestrija prestade da se smeje. Osetila se malaksalo kada joj je krv nestala iz lica.

- Vaš muž šalje novac Salazaru? - polako je ponovila.

- *Slao* je novac Salazaru. Moj suprug je mrtav.

Federika ih je gledala naizmenično. - Sada se već bojim - odvratila je dodirujući perle na ogrlici koja joj je visila oko vrata. - Ovo je ludnica. - Selestrija oseti kako se prostorija okreće oko nje. Zurila je u Armel.

- Imamo više zajedničkog nego što mislite - rekla je. - I moj otac je mrtav. - Armelina hladna fasada sada je nestala. Oči su joj

zablistale a usne zadrhtale.

- Izvinite - prošaputala je. Trebalo joj je nekoliko trenutaka da se sabere, a za to vreme su se Selestrija i gospođa Vejnbridž začuđeno pogledale. Gospođa Halifaks nije znala šta da misli o naglom obrtu događaja, a Federikin strah je porastao. U Marelateu se dešavalo nešto veoma zloslutno. - Moramo da porazgovaramo, vi i ja - najzad je kazala Armel. - Možda nismo jedine.

- Mislite da bi moglo biti i drugih?

- Sigurno. Zašto da ne? - Slegnula je ramenima. - Salazar je nepošten čovek. Mislim da je moj suprug ubijen. Mislim da je iza toga stajao Salazar.

- Šta ćemo da preduzmemo? - pitala je Selestrija grickajući zanokticu na palcu. Armelino lepo lice je sada izgledalo starije i manje strogo.

- Ne znam. Ali imamo jedna drugu. - Usiljeno se osmehnula, ali u očima se nije videlo ništa osim bespomoćnosti.

- Nemojte da nas izostavite - rekla je Federika, kojoj se boja vratila u obraze. - Imate i nas. Ne zaboravite, ja sam Italijanka i imam veze. - Okrenula se ka Selestriji, a sumnja koja je bacila senku na njeno lice sada je nestala. - Želela bih da pomognem - rekla je. - Ja *stvarno* želim da pomognem.

U tom trenutku u prostoriju je ušao Gaetano praćen Primom i ostalim psima. - Izvinjavam se - izgovorio je veselo i zauzeo poslednje slobodno mesto. Selestrija oseti talas razočaranja kada shvati kako im se Hejmiš očigledno neće pridružiti na večeri. - Morao sam da raspravim neke stvari sa svojim zetom. To je projekat koji traje. Rad iz ljubavi.

- Još uvek renoviramo sobe - dodala je Federika, pokušavajući da razbije zlokobnu atmosferu koja je naglo nastala između dve žene u prostoriji. Ali njenog muža nije moglo prevariti njeno veselo raspoloženje.

- Šta se dešava? - ozbiljno je pitao posmatrajući lica četiri žena. Federika je uzdahnula i ispričala mu priču.

- To je veoma neobično - najzad je izustio. - Jedan Englez i jedan

Francuz umru pošto su prebacili ogroman novac Salazaru.

- Moj muž nije bio Francuz - upala mu je u reč Armel. - Bio je Englez.

- Moj otac je mnogo radio u Parizu - izgovorila je Selestrija.

- Moj muž je mnogo radio u Londonu.

- Ne mislite valjda... - Selestrijin glas nestade. Zaista, to bi bila prevelika slučajnost.

- ... da su se poznavali? - upitala je Armel. Popila je gutljaj vina.

- Sada kad ste to spomenuli, zašto da ne?

Posle večere, Armel je izvadila treću cigaretu i iskapila vino. – Mogu samo da vam kažem da ne odlazim dok ne otkrijem ubicu svog muža – kazala je nesigurno ustajući. Sada više nije bila ni senka one arogantne žene koju je Selestrija videla u policijskoj stanici. Izgledala je krhka i očajna, senke ispod očiju naglašavao je ćilibarski sjaj sveća. Gaetano izvuče svoju stolicu.

– Dozvolite mi da vas ispratim do vaše sobe – rekao je i nije odbila. Gospođa Vejnbridž je predložila Selestriji da ranije legne.

– Imali ste dug dan – blago je kazala. – Sada vam je potreban dobar san. – Selestrija se nije bunila. Iznenada su joj kapci otežali od iscrpljenosti. Federika i gospođa Halifaks joj poželeše laku noć i izađoše iz prostorije s gospođom Vejnbridž, koja se vukla iza nje.

Dok je išla hodnikom, spazila je malo stepenište što je vodilo u sobu koju ranije nije primetila. Vrata su bila odškrinuta. Unutra je bilo upaljeno svetlo i izgledalo je da nema nikoga. Razabrala je samo sto s posudama za boju. Srce joj je zastalo. *To je sigurno Hejmišov atelje*, pomislila je pošto je, razočarana, otkrila skriveni izvor energije. S gospođom Vejnbridž se razišla ispred svoje sobe. Stajala je pred ogledalom u lepoj beloj haljini i posmatrala svoj odraz u njemu. *Kompletno sređena, a nemam kuda da odem*, razmišljala je. U Marelatau nije bilo nikakve zabave. Tu je bio samo Hejmiš sa svojim mračnim zagonetnim prisustvom. Očigledno ju je i dalje izbegavao.

Ne razmišljajući više izašla je iz sobe i nečujno stigla do mesta gde je malo stepenište obećavalo blizinu muškarca koji je razgalio njenu maštu. Pogledala je oko sebe kako bi se uverila da nema nikoga i popela se stepenicama. Srce joj je lupalo kada je gurnula vrata i otvorila ih uz blagu škripu. Našla se u sobi s malim prozorom koji je gledao na more. Mesec je bio pun i osvetljavao vodu jakim srebrnim zracima. S leve strane se nalazio sto pokriven osušenim bojama i raznobojnim konzervama i tubama vodenih i uljanih boja.

Bile su tu i prljave posude sa četkicama i tanke smeđe kutijice složene jedna na drugu. Na desnoj strani uza zid bila su naslonjena velika platna. Prišla je da ih pogleda. Užasnula se kada je videla da su na mnogima sumorni i mračni prikazi demonskih lica. Neke slike su bile tako apstraktne da nije znala šta predstavljaju. Slike Dafni Halifaks bile su u poređenju s paklenim Hejmišovim kompozicijama rajske. Razmišljala je o tome u kakvom je on duševnom stanju kada stvara tako mučna dela. Naslonila ih je nazad na zid i okrenula se prema platnu koje je stajalo na stalku. Slika je još bila sjajna i vlažna. Sigurno ju je naslikao tog dana. Kao i ostale, bila je mračna. U dnu je bio pogrbljen muškarac obavijen u crn plašt, okrenut tako da mu nije mogla videti lice. Ispred njega, u desnom uglu slike, bila su odškrinuta vrata, a iza vrata probijala se zlatna svetlost. Bila je toliko bleštava u poređenju s mutnim svetom u kojem je živio pogrbljeni čovek. Pružila je ruku i dodirnula platno. Boja je još bila lepljiva. Povukla je prste i protrljala ih da skine boju koja joj se zalepila za kožu. Telo joj se streslo i osetila je njegovu usamljenost i želju da otvori vrata i pusti svetlo da uđe. Slika je uzburkala u njoj nešto čudno i neki nepoznat duboki osećaj sažaljenja.

Iznenada je čula korake u hodniku. Skamenila se. Nije imala gde da se sakrije. Okrenula se, a mozak joj je smišljao neki prikladan izgovor za još jedan upad u njegov svet. Ranije, osećala se tako hrabro. Sada se osećala glupo. Kada se senka nekog muškarca pojavila s mesta gde su bila vrata, preznojila se od straha i srce počelo glasno i brzo da joj kuca. Laknulo joj je kada vide da je to Gaetano, a ne Hejmiš. Pogledao je osmehnuvši se.

- Bojim se da me je savladala radoznalost - priznala je.

Nasmejavao se i odmahnuo glavom. - Hrabri ste u toj svojoj radoznalosti.

- Možda previše hrabra. On me prezire zato što sam ušla u grobnicu njegove žene. Da me je zatekao kako gledam njegove slike, verovatno bi me zadavio.

- Za njega je Natalijin grob sveto mesto.

- Sada to znam. Pogrešila sam. Nije trebalo da uđem. Gazila sam

po njenom grobu.

- Ja ne verujem da možemo zadržati mrtve. Moramo ih pustiti da odu.

- Sudeći po ovim slikama, ne bih rekla da je on spreman da je pusti.

Gaetano uzdahnu. - To je zato što to ne želi. Oseća ogromnu krivicu jer je bio s njom kada je pala s litice. Misli da je to njegova krivica. Fredi i ja ne mislimo tako. Bio je to nesrećan slučaj.

- Žao mi je. - Selestrija je gledala u sliku i sada joj je bilo jasno zašto nije mogao da dosegne svetlo iza vrata. Smatrao je da to ne zaslužuje.

- Natalija je umrla pre tri godine. Ona ne bi htela da je stalno oplakujemo. Bila je vesela, bezbrižnog duha koji je verovao u život posle smrti. Nije ga se plašila, pa ni mi ne treba da ga se bojimo.

- Smrt mog oca je slomila moju porodicu - izgovorila je želeći da zna kako i ona razume gubitak. Da nije neko ko se naslađuje tuđom nesrećom. - Majka je neutešna. Moj otac joj je bio sve. Bez njega je izgubljena.

Okrenuo se ka njoj zamišljeno trljajući bradu. - Ako mogu bilo šta da uradim kako bih pomogao vama i Armel, učiniću to. Najbolje je da sad prespavamo. Svako ima svoje slabe tačke, čak i Salazar.

- Hvala vam - odgovorila je.

- Ne dozvolite da vas Hejmiš uplaši. Ispod tvrde spoljašnosti, veoma je mekan.

- Oh, uopšte ga se ne bojim. Možemo lako da izbegavamo jedno drugo.

Gaetano se lukavo osmehnu. - Naravno da možete.

Pri izlasku iz male sobe, Gaetano je ugasio svetlo i zatvorio vrata. Selestrija htela da pita gde je Hejmiš, zašto im se nije pridružio na večeri, ali znala je da je se to ne tiče. Gaetano je otpratio do sobe i pozeleo joj laku noć. Skinula se i oprala zube. Dok se smeštala u krevet, čula je treskanje ulaznih vrata i korake u dvorištu. Nešto je nateralo da ode do prozora. Kada je povirila kroz kapke, zapanjila se videvši da Hejmiš gleda gore u njen prozor. Prošao je prstima

kroz kosu, oklevajući na trenutak kao da razmišlja šta da radi. Pogledi su im se sreli na trenutak. Trgla se kao oparena, a obrazi joj pocrveneše od stida što ju je uhvatio kako ga posmatra. Ostala je ukočena žaleći što je provirila kroz kapke i što nije sačekala da se koraci izgube. Konačno je legla u krevet i ugasila svetlo. Taj trenutak razgovora bez reči ucrtao se u njene misli kao slika iz nekog filma; njegovo lice, uhvaćeno u grimasi, iznenada postade lepo na svetlosti meseca. Osećala je da su na neki način povezani, privlačio ju je kao snažan magnet. Ležala je i osluškivala svaki zvuk. Nije prošlo dugo i čula je njegove korake u hodniku. Ukočila se u krevetu, jedva se usuđujući da diše. Nije bilo razloga da zakuca na njena vrata, čak ni da zastane ispred njene sobe. Ipak, kako su se koraci približavali, bila je sigurna da pred njenom sobom usporavaju. Damaralo joj je u ušima. Koraci su se sada čuli s druge strane vrata. Osećala je kako ih njegov pogled pali, kao da prodire u tamnu sobu u kojoj ona leži i drhti u krevetu. Zatim su se koraci ponovo čuli i njoj je jedino ostalo da se pita da li joj se sve samo učinilo.

* * *

Sutradan ujutru zatekla je Armel u vrtu, sakrivenu iza velikih naočara za sunce, sa šeširom na glavi i malom šoljicom kafe u ruci. Imala je na sebi one iste mornarskoplave pamučne pantalone koje je nosila prethodne večeri. Kada je ugledala Selestriju, podigla je ruku i mahnula.

- *Bon jour* - kazala je prijateljskim glasom. - Zašto mi se ne pridružite? - Selestrija sede u pletenu fotelju pored nje.

- Da li ste videli Vejni?

- Mislim da je otišla u grad - odgovorila je.

- Sama?

- Ne, s njom je bio neki čovek.

- Nuco - odvratila je Selestrija i nasmejala se. - Mislim da je Vejni našla ljubav.

- Srećnica - izustila je Armel. - Ja sam svoju izgubila. - Popila je gutljaj kafe. - Sinoć sam previše popila. Boli me glava.

- Štošta je trebalo izdržati - priznala je Selestrija. - Šta da radimo, Armel?

Starija žena odmahnu glavom. - Ne znam.

- Nešto sigurno možemo da uradimo. Jače smo kao tim.

- Prethodne noći sam se ubila razmišljajući o tome kako da se ušunjam u Salazarovu kancelariju, ali ako u toj njegovoj kancelariji postoji nešto što ga može teretiti, možete biti sigurni da se toga otarasio.

- U onim smešnim dvobojskim cipelama izgleda kao šef mafije.

- Podozrevam da se bavio nekim poslom, ili ulaganjem, s mojim mužem i vašim ocem, verovatno i s drugima, i ostao bez novca. Niko ne bi povezao dve smrti u dve zemlje.

- Kako se zvao vaš muž?

- Benedikt Dever. Upoznali smo se na konjskim trkama pre rata. Bio je tako zgodan da nisam mogla da skinem pogled s njega.

- Imate dece?

- Ne. Htela sam decu, ali nije mi bilo suđeno. Sada sam previše stara. Da mi je barem nešto ostalo od njega. Dete koje je deo njega. Vaša majka ima barem vas za utehu. - Okretala je prstenje na srednjem prstu leve ruke. Na jednom prstenu se nalazio krupan dijamant.

- Imam i mlađeg brata.

- Imate jedno drugo.

- Čovek shvati koliko se na nekog oslanjao tek kada ga više nema.

- Salazar mi nije ukrao samo muža, ostala sam potpuno bez novca. Imam samo kuću u Parizu i nakit koji mi je Benedikt poklanjao godinama i koji malo-pomalo zalažem. Uskoro mi više ništa neće ostati. Znate, moram taj novac povratiti.

- Čime se bavio Benedikt? - pitala je Selestrija.

- Bio je preduzetnik. Kupovao je i prodavao umetnička dela, vrhunske konje, nekretnine.

- Podseća na mog dedu – reče Selestrija.

- Tek kada je umro, morala sam da se upoznam s njegovim poslovima. Izgleda da je sve do poslednje pare dao Salazaru. – Namrštila se i popila iz šoljice naiskap. – Sigurno je otkrio ovde neku dobru mogućnost za ulaganje. To je jedini odgovor. Ali kakvu?

- Mislite da su Benedikt i tata u tome bili zajedno? Ja ne znam tačno šta je tata radio. Ali otkrila sam da su njegove firme pre dve godine propale. Sve vreme koje je navodno bio poslovno u Parizu, provodio je ovde. Da li je Benedikt nekada pomenuo tatu? Zvao se Robert Montagju, Monti.

Armel skinu naočare za sunce i u očima joj zasija iskra prepoznavanja. – Da, to ime mi je vrlo dobro poznato. Monti je bio vaš otac?

- Da. Da li ste ga upoznali?

- Ne. Ali Benedikt je pričao o njemu. Nisam imala pojma da su nešto zajedno radili, ali sigurna sam da je on bio taj prijatelj koga je imao u Londonu. Vaša majka je Pamela?

- Da.

- Naravno. Amerikanka je kao vi. Benedikt mi je pričao o njoj. – Osmehnula se prisećajući se. – Rekao je da je veoma lepa, ali i veoma zahtevna.

- Bojim se da joj treba posvetiti mnogo pažnje. Mrzela je kada je tata putovao. Zato ju je toliko potreslo kada se otkrilo da poslednje dve godine nije radio.

- Možda to nije bio posao koji je ranije obavljao, ali ako je poslovao s Benediktom, radio je, verujte mi. Možda ne kancelarijski posao kao pre, ali ipak, morao je da putuje radi posla.

- Lakše mi je sada kad znam – rekla je Selestrija, a srce joj se ispuni zahvalnošću. – To me je toliko mučilo. Pomisao da je moj otac možda putovao da ne bi bio s nama.

- Slušajte, Benedikt nije pričao o tome šta radi i kuda ide. Sve je to bilo deo njegovog posla. Nekada bi gubio, nekad dobijao. Nisam se previše mešala. Bio je nezavisan duh. Nije hteo da neka džangrizava žena stalno od njega nešto traži.

- Mislim da je mama tatu izluđivala svojim prohtevima. - S gorčinom se sećala poslednjeg razgovora koji je majka vodila s ocem. „Rekao mi je da sam razmažena i pohlepna. Rekao je što se pre udaš, to bolje, jer ćeš biti ista kao ja i izluđivaćeš ga svojim prohtevima.“

- Da li pušite?

Selestrija uze cigaretu od Armel.

- Mama ne zna šta će sa sobom sada kad nema tate. Znate, nije on Salazaru dao samo svoj novac nego i mamin a da ne pominjem ono što je pripadalo meni i Hariju.

- *Mon dieu!*³¹ - Armel je odmahнула glavom i ispustila dim na usta. - Mora da je bila u pitanju neverovatna prilika kada je toliko rizikovao.

- Znači, vi ne mislite da ga je ukrao? - Selestriju je bilo sramota što su svi došli do tog zaključka.

- Ne mora da znači. Možda je mislio da će zaraditi bogatstvo za vas.

- Već smo ga imali - rekla je Selestrija.

- Možda je mislio da će ga udvostručiti. Ako je bio iole sličan Benediktu, sumnjam da je ikada pomislio da će ga izgubiti. Benedikt je ulagao moj novac. I uglavnom se isplatilo.

- Da li je i vaš novac dao Salazaru?

- Imala sam ga veoma malo, Selestrija. Na kraju ga nisam ni smatrala svojim. Brinuo se o meni. Sad kad ga nema, ostala sam sama. Nema ko da brine o meni. Imam četrdeset pet godina i nemam ništa. Moraću da prodam kuću i kupim mali stan. Možete da zamislite. Navikla sam na određeni životni standard. Ostati udovica bilo je dovoljno gadno, ali biti udovica i to siromašna, nezamislivo je. - Selestrija je barem imala dedu.

Armel i Selestriji nije ostalo ništa drugo nego da čekaju povoljan trenutak. Armel je bila sigurna da će uz Fredinu i Gaetanovu pomoć naći Salazarovu slabu tačku. Selestrija je bila za to da čekaju. Što duže bude čekala, postojala je veća verovatnoća da će nabasati na Hejmiša, koji je njene misli sada okupirao skoro više od oca.

Popodne je provela s gospođom Vejnbridž i Dafni Halifaks u pratnji razigranog Nuca. On i gospođa Vejnbridž su imali neku svoju šalu jer su se zadirkivali izgovarajući reči na svom jeziku, koje ono drugo mora da ponovi. Ušli su u grad. Svi meštani su ih srdačno pozdravljali. Deca su ih s onom istom radoznalošću, kikoćući se i skrivajući usta preplanulim rukama, pratila u malim, nestašnim grupicama kao patuljci.

Ušli su u malu radnju s hranom i razglednicama. Za pultom je stajala mlada žena, a njena stara majka, u crnini od glave do pete, heklala je na stolici u uglu šal, dok se na ulazu igralo dvoje male dece. Šalili su se s Nucom, koji je skinuo beretku kada je ušao. Smejali su se, čak se i sumorna stara gospođa glasno smejala njegovom nestašnom šarmu. Selestrija je kupila razglednice za Loti, Melisu i majku. Izabrala je i jednu za Ejdana zbog osećaja krivice jer Dafni je bila u pravu: nije joj nedostajao.

I gospođa Vejnbridž je kupila neke razglednice, dok je Dafni razmenila nekoliko reči s gazdaricom na lošem italijanskom. Posle toga su sporim korakom pošli niz obalu, uživajući u stenovitim uvalama duž puta. Nuco je brao cveće i davao ga ženama, ali Selestrija je znala da sve to bere za Vejni. Htela je da pita gde je poginula Hejmišova žena. Litice su bile visoke i strme i mogla je da padne s bilo kog mesta. Nuco bi znao. Međutim, osećala je da ne sme da pita.

Hejmiš se nije pojavio ni te večeri. Selestrija je bila očajna. Toliko je često viđala Fredi i Gaetana, pa kako je onda on uspevao da je izbegne? Poželela je da se nikada nisu sreli na onom užasnom mestu. Onda je ne bi čuo kad je pričala o njemu u trpezariji s Dafni. Možda bi se čak i sprijateljili.

Za večerom je razgovor neočekivano skrenuo na Hejmiša. Federika je pomenula kako u Saverijevom lokal u gradu provodi svako veče i ostaje do jutra igrajući skopu s meštanima. Selestriji sinu luda ideja. Posle večere je poželela laku noć gospođi Vejnbridž, ali umesto da i sama ode na spavanje, iskrala se iz samostana i

krenula u grad.

Hodala je brzo ispod borova. Mesec je bleštao i bacao senke po kamenju na tlu kao da je neko srebrno sunce. Vazduh je bio ispunjen jakim mirisom drveća i trava iz vrta samostana, a hladan povetarac koji je duvao s mora donosio je preko zida Grada mrtvih miris ljiljana. Selestrija se stresla, pitajući se da li treba da se vrati. Šta će on pomisliti kada se ona jednostavno pojavi? Nikoga nije poznavala. Šta ako ne bude tamo? A ako bude, šta će mu, dođavola, reći?

Stigla je do lokala. Muškarci su u malim grupama sedeli napolju, igrali karte, pušili i pili. Odjednom je shvatila da nigde nema žena. Jedan po jedan dizali su poglede. Neki su neprijateljski zurili, drugi s loše prikrivenom radošću. Pokušala je da izgleda samouvereno, ali se osećala izgubljeno. Znala je da nije dobrodošla. Iznenada je čula poznat glas kako joj se obraća po imenu. Okrenula se i videla kako iza nje stoji Salazar u preterano ekstravagantnom kaputu sa širokim krznenim okovratnikom i onim staromodnim dvobojskim cipelama. Izgledao je smešno.

- Gospođice Montagju - kazao je, zabavljajući se što je vidi na takvom mestu. - Zadovoljstvo mi je što vas ponovo vidim. - Smeškao se široko i pomalo nepristojno. Ponovo je pružio ruke kao da će je zagrliti. - Dozvolite da vas častim limončelom.³² Red je da vam poželim dobrodošlicu u moj grad. Moram da se izvinim za naš sastanak na brzinu. Ona žena je bila prava napast. - Odmahnuo je glavom i podigao ruku da je uvede u lokal. Selestrija se pravila da mu veruje, znajući da je to jedini način da se izvuče iz onoga što je bila očigledna greška.

- Bila je veoma nepristojna - odgovorila je nadajući se da će ga navesti na lažni osećaj prijateljstva.

- Francuskinje nemaju manire. Mnogo više volim da poslujem s Britankama. - Kada je ušla, osetila je kako je gleda mnogo pari očiju, ljutih, kao da je došla nezvana na privatnu zabavu. Salazar joj je naručio limončelo i kafu za sebe. - Dakle - rekao je i neskriveno je procenjivao. - Veoma ste hrabri što ste došli ovamo sami. Saverijeva

žena radi za šankom samo danju, a ona je mrzovoljna i tvrdoglava kao mazga.

- Da? - mirno je rekla, primetivši kako njegove grabljive oči klize po njenom telu kao da se odlučuje koji će deo prvi pojesti. - Da li se Italijani pretvaraju u vampire čim zađe sunce?

Nasmejao se. - Zar vas majka nije upozorila? Noć nije bezbedna za male devojčice.

- Treba li da se brinem?

Slegnuo je ramenima. - Sada kad ste sa mnom, ne. Salazar će se brinuti za vas. - Podigao je pogled prema grupi u uglu, koja se bučno smejala. Selestrija se okrenula i primetila za stolom Hejmiša kako igra karte s grupom muškaraca s kapama. Zabacivao je glavu, smeja se ričući kao lav, a kosa mu je padala sa strane kao tršava griva. Laknulo joj je. On, međutim, nije mogao da je vidi jer je gledao na drugu stranu. Ponovo se okrenula prema Salazaru, zbog koga se osećala sve neprijatnije. - Vi ste došli sami? - pitala je.

- Naravno - drsko je odgovorio. - Ovo je mali grad, teško da se mogu izgubiti.

- Dokle god ne idete u senci. - Nasmejao se i dim cigare joj dunuo u lice. - *Poverina!* - Njegove oči su se zadržale na njenim usnama duže nego što je bilo pristojno. - Ovo nije mesto za devojku, zašto vas ne bih ispratio? Gde ste se smestili? U samostanu? - Pre nego što je uspela da odgovori, iza nje se čuo Hejmišov glas.

- U redu je, Salazare. Ja ću je otpratiti. Odsela je kod nas. - Selestriji je toliko laknulo da nije morala da glumi. Okrenula se ka njemu. - Idemo? - pitao je izvijajući obrve, dok mu se na usnama video trag osmeha.

- Ja sam spremna - odgovorila je.

- *Che peccato*³³ - rekao je Salazar stavljajući cigaru među usne. - Baš smo počeli da se bolje upoznajemo.

- Reci to svojoj ženi - odvratio je Hejmiš stavljajući joj ruku na leđa i izvodeći je napolje na ulicu.

- Hvala - rekla je prekrstivši ruke i tresući se, više od straha nego od nervoze.

- Zašto? Što ne vičem na vas? – Cinično se nasmejao.
- Ne, nego zato što ste me spasli od Salazara.
- Vi ste šašava Amerikanka – kazao je, jednom rukom se oslonivši na štap, a drugu gurnuvši u džep pantalona. – Šta ste mislili, gde ste? Na Menhetnu?

Krenuli su putem prema samostanu. Hejmiš se oslanjao na štap i zbog šepanja nije mogao brzo da ide. Selestrija oseti svaku ćeliju u svom telu, živci su joj bili napeti kao životinji koja se sprema da reaguje, ne znajući da li joj prijatelj ili neprijatelj. Jedno je, međutim, bilo sigurno: sada više nije mogao da je izbegne.

- Šta vas je, pobogu, spopalo da odete u taj lokal? - upitao je grubo.

- U samostanu mi je bilo dosadno. Nije mi se spavalo.

- Da li imate običaj da noću sami lutate ulicama?

- Naravno da ne! Šta hoćete da kažete?

- Šalim se. Ovo možda jeste malo mesto, ali ne bih rekao da je sigurno za devojkicu kao što ste vi.

- Devojkicu kao što sam ja?

Pogledao je. - Više pripadate *Ricu* nego provincijskom lokalima u koji zalaze sirovi seljaci.

- Pogrešno ste me procenili.

- Ja nikoga pogrešno ne procenim.

- Gledate samo spoljašnost. Vi me nimalo ne poznajete.

Stao je i pogledao je od glave do pete, kao da procenjuje neku kobilu na prodaju. - Skupa, dobro održavana kosa. Plavuša, što je retko u ovim krajevima. Manikirani nokti, glatka koža, čista garderoba, nova haljina svaki dan, ravne kožne cipele, lakirani nokti na nogama, pritom elegancija, prefinjenost i uobraženo ponašanje jer su vas roditelji razmazili. Nemojte misliti da ste se uklopili u sredinu, pošto niste, iskakali ste kao labud među svinjama.

Polaskana jer je na njoj primetio toliko pojedinosti, Selestrija je zadovoljstvo prikrila prkosom.

- Kad bi čovek zaključivao samo na osnovu izgleda, ne biste ni vi baš dobro prošli. - Pogledala ga je od glave do pete isto tako bahato.

- Kosa kojoj bi prijalo pranje i češljanje, a možda ni brijanje ne bi

bilo zgoreg. Pograbljena ramena upućuju na čoveka koji se ne oseća dobro u svojoj koži ili mu smeta sopstvena visina, što bi trebalo da je prednost. Zapuštena odeća koja više pristaje pastiru nego umetniku, koji bi, zapravo, trebalo da ima više ukusa. I cipele kojima bi dobro došlo čišćenje. Ali ja ne sudim samo prema spoljnom izgledu.

- Vi ne znate šta pričate.

- Grešite. Ali u jednoj stvari ste u pravu, lokal mi se nimalo nije svideo.

Nastavio je da hoda. - To je zbog toga što vas je upecao najnepošteniji čovek u Marelatau.

- I spasao najozlojeđeniji čovek u Marelatau.

Iznervirano ju je pogledao, ali njen smeh je bio iznenađujuće zarazan, pa je i sam morao da se nasmeje. Selestrija oseti da je pobedila.

- Imam dobar razlog za bes. - Lice mu se namrštilo. - Ali nikome ne dugujem objašnjenje, vama ponajmanje.

- Mislim da ste dovoljno zreli da se ponašate kako želite.

- Šta mislite, koliko imam godina?

Nasmejala se, iako joj je bio napet svaki mišić na licu i u vratu. - Ne znam. Stariji ste od mene.

- Većina ljudi u ovom gradu je starija od vas. Vi tek isplovljavate, kao lepa jedrilica. Pretpostavljam da je ovo prvi put da ste izašli iz sigurnosti svog zaliva. Trebalo bi da ostanete sa starijima. Sigurnije je unutar zidova samostana.

- Kada ste vi prisutni, mislim da taj zaliv nije nimalo siguran.

- Nemojte mi reći da se bojite muškarca koji hramlje? Čak i ako je malo sirov.

- Čula sam da ste imali nesreću na jahanju - izustila je.

Podrugljivo ju je pogledao i shvatila je da je nehotice otkrila da se raspitivala o njemu. Bila je sigurna da ga to zabavlja.

- Od tada nisam jahao - odgovorio je gledajući pravo ispred sebe.

- Da li vam nedostaje?

- Bogami, da. - Odmahnuo je glavom. - Mislim da nikada nisam

doživeo takvu slobodu kakvu sam osećao na konju. Letiš kao vetar. Preskačeš sve što ti se nađe na putu. I bio sam dobar u tome.

- Nikada se nisam ni popela na konja.

- Ne?

- Ali što se taksija tiče, vozila sam se mnogima. Žutim u Njujorku i crnim u Londonu. U tome sam stvarno dobra, kao i u lakiranju noktiju i sedenju u frizerskom salonu. - Nasmejao se, a bore oko očiju i usta usekle su se dublje u njegovo lice ogrubelo od vremena. Odjednom je osetila želju da pređe prstima po njima.

- Ali zato volite knjige - blago je rekao i ona na svoju radost shvati da se i on o njoj raspitivao.

- Gaetano kaže da imamo istu najdražu knjigu - išla je na rizik.

- *Grof Monte Kristo*.

- I strašni *Château d'If* [34](#) - dodao je osmehnuvši se. - Šta još volite?

Zamišljeno je uzdahnula. - Volim da igram, sviram klavir...

- Da, znam.

Osetila je kako je pocrvenela i brzo je nastavila. - Fredi mi reče da ste vi jedini koji svira.

- Više ne sviram.

- Zašto?

- Jer me rastužuje.

- Mene setne melodije najbolje razvedre.

Okrenuo se i radoznalo je pogledao. - Je l'?

Znala da je video njene suze. Okrenula je glavu. - Da, lakše mi je kada izrazim osećanja.

Hodali su ispod borova, preko tamnih senki i srebrnih pruga mesečine koja je osvetljavala popločani put ispod njihovih nogu. Naizgled neprobojan, samostan izroni iz noći. Vrata su bila zatvorena, a mali prozor uklesan u zid, gde je one večeri kada su stigle gukao golub, sada beše pust. Zvonik na krovu crkve privukao je svetlost i postao srebrn. Oboje su osećali cvetni miris iz Grada mrtvih s druge strane puta. Selestrija nije želela da se ta noć završi.

- Hoćete da pogledamo more sa stare tvrđave? Biće divno pri

ovoj mesečini – pitao je i prestao da gleda preko puta. Lice mu iznenada postade ozbiljno, čelo naborano i zamišljeno, kao da je nevidljivi teret odjednom ubio svaku radost.

– Volela bih – odgovorila je Selestrija, shvativši da privlači i njen pogled, znajući da on misli na Nataliju. Osetila je ljubomoru prema duhu koji je još čuvao pravo na njegovo srce. A opet, jedva da su se poznavali. Ponovo joj je spustio ruku na leđa dok su prelazili preko puta, mada sada u ovo doba noći nije postojala opasnost da naiđe Nuco sa svojim konjem i zaprežnim kolima. Toplina njegove ruke palila joj je haljinu.

Bez reči su prošli kraj ulaza; grobnice su bile tamne u tišini noći. Hejmiš zabrinuto pogleda unutra, gde se park kupao u senkama koje su bacali visoki borovi i dalje, dokle pogled ne dopire, gde je ostao duh njegove žene, zatvoren u onom malom, svećama osvetljenom mauzoleju s tajnama koje su samo oni znali.

– Mrak je samo odsustvo svetla – promrmljao je.

– Da li ste na nekom tamnom mestu, Hejmiše? – blago je pitala, dirnuta težinom koja ih je obavila.

– Šta vi znate o tami? – osorno je odgovorio.

– Osećam je – odgovorila je koračajući za njim stazom što je vodila prema liticama na kojima je stajala stara tvrđava, obrisa vidljivih u noći. – Osećam je kada sam s vama. – Stao je i na trenutak je pogledao, a njegov pogled prodirao je u njene oči kao da nešto traži.

– Šta ste malopre rekli? – pitao je nagnuvši se ka njoj. Glas mu je bio pun bola.

– Osećam tamu koja vas okružuje. – Nije odgovorio, okrenuo se i nastavio da hoda stazom.

Konačno, seo je na suhu travu gde je ona dan ranije sedela dok je Dafni slikala. Tvrđava je bila ispunjena senkama, usamljenim i praznim kao i Hejmiš, opsednuta demonima i prožeta dubokom, nedokučivom tugom. Sedeli su zajedno i u tišini gledali uzburkano more i ogromno, zvezdama osvetljeno nebo. U tom trenutku, sedeći pored muškarca koga je sada znala da voli, Selestrija oseti blago

njihanje zemljinih ploča ispod sebe.

- Šta ćete vi ovde u Apuliji? - upitao ju je na kraju. Gledala je njegov profil, snažnu liniju njegove brade, dugi savijeni nos i svetle bademaste oči blagoslovene dugim, paperjastim trepavicama.

- Došla sam da pronađem ubicu svog oca - mirno je odgovorila.

- Otac vam je ubijen? - Gledao je u nju s nevericom.

- Moj otac je pre dve nedelje u Kornvolu navodno počinio samoubistvo. Udavio se u moru. Našli su njegov čamac i oproštajno pismo. Ali da ste poznavali mog oca, bili biste sigurni kao i ja da on sebi nikada ne bi oduzeo život. Otkrila sam da je slao velike sume novca Salazaru, zato sam i otišla kod njega. Salazar tvrdi da je novac podigao, ali ja mu ne verujem. Mislim da je taj novac on ukrao i nekako se otarasio mog oca.

Hejmišu se zavrte u glavi. - Nisam znao - promrmljao je, igrajući se zamišljeno ručkom svog štapa. - Sigurno ste slomljeni. - Sada je znao zašto je plakala i srce mu ispuni sažaljenje. Kao i on, dobro je poznavala tugu.

- Znaš čega se najviše plašim? - Osetila je kako joj se grlo steže i oči pune suzama. Samo zbog lepote noći i zbog toga što je i Hejmiš patio zbog gubitka, otpustila je kočnice. Prvi put od kada je njen otac umro osećala je kako njeno srce popušta pred tugom, kao da ju je konačno pustila unutra. - Bojim se da možda nisam u pravu. Da je ukrao naš novac i ubio se jer nije mogao da živi s tom sramotom. Ako je to tačno, onda se bojim da ga nimalo nisam poznavala. - Obrisala je krupnu suzu koja joj je polako skliznula niz obraz. Hejmiš je zagrlj jednom rukom i privuče k sebi. Spustila je glavu na njegove grudi i zatvorila oči. Možda zbog tame noći ili zato što je i on patio, mogla je da tuguje bez srama.

- Ljudi za koje misliš da ih poznaješ često su puni iznenađenja. Oni koje najviše ceniš samo te razočaraju - kazao je glasom punim gorčine. - Čak i oni koji su ti najbliži, oni za koje misliš da ih najbolje poznaješ. Nimalo ih ne poznaješ. Sve što imaš je tvoja vera.

Hejmiš je povukao ruku i ponovo počeo da se igra štapom. - Nadam se da tamo u Engleskoj imate nekog finog mladića koji će

vas usrećiti.

Selestriju je zaboleo njegov komentar. Nije htela nekog finog mladića koji je površan kao i ona. U Hejmišovim očima videla je dubine okeana koje je pomerala tuga, uzdrimala radost, i pre svega nepredvidive. Znala je da od sada nikada više neće prihvatiti plićake i mlake vode na čijem se dnu jasno vide kamenčići. Njeno srce se napinjalo da ga dohvati, žudeći da je on zagrlji. Njegove reči su je trgle. Ako stvarno tako misli, šta onda radi tu s njom sam usred noći?

- Ima ih mnogo - odgovorila je kako bi i ona njega povredila. - Čim dobijem odgovore na pitanja, vraćam se kući.

- Devojke kao vi mogu biti sigurne da će se dobro udati - ironično je izgovorio. - Ne samo što su vas naučili da pevate i igrate, naučili su vas da razmišljate u kategoriji bogatstva i vlasništva. U Engleskoj sam proveo veći deo života i poznajem takve kao što ste vi. Dobro obrazovane devojke kao vi žive u bezvazdušnom, mada bih mogao da kažem - i siromašnom svetu. Ližete plod života, ali ga ne zagrizete i ne osetite slast i gorčinu mesa.

- Upravo u tome grešite. Kada se ja zaljubim, zemlja će se tresti i okretati oko svoje ose, imao muškarac u koga se zaljubim novca ili ne. - Ustala je i pošla niz padinu prema tvrđavi, iznenađena svojim rečima koje su odjekivale poštenjem i iskrenošću koje nikada ranije nije osetila.

U tvrđavi je bilo mračno. Zemlja je bila vlažna, kameni zidovi hladni i tvrdi. Čula je kako more dole zapljuskuje stene svojim vlažnim jezicima. Srce joj je lupalo i bubnjalo joj u ušima. Nadala se da će Hejmiš poći za njom. Požurila je uzduž stena na drugu stranu, gde su se zidovi rušili, ali je ostao visok prozor koji je gledao na svetlucavo more i tamnoplavo nebo, na kojem je nisko i teško visio veliki mesec. Stajala je i gledala dok joj je vetar hladnim prstima mrsio kosu, sigurna da će ga čuti kada joj se približi s leđa.

Ali nije to bio vetar na njenom vratu, nego njegovi prsti. Milovali su joj kožu, dodirivali ramena i okretali je ka njemu. Pogledao ju je

odozgo, taj krupan, snažan muškarac očiju ranjivih kao kod deteta.

- Žao mi je. Bio sam smešan. Igrao sam glupu igru - rekao je nežno prelazeći po njenom obrazu i vratu.

- Zašto si uopšte igrao igru?

- Zato što ne želim da te volim. - Proučavao je njeno lice kao da je hipnotisan onim što vidi. - Privlačiš me. Nemoj misliti da nisam pokušao da ti se oduprem.

- Zašto bi mi se odupirao? Zar ne zaslužuješ da budeš srećan? - Sada je bio veoma blizu nje. Osećala je toplinu njegovog tela uz svoje, njegov dah na čelu, njegove usne samo nekoliko centimetara udaljene i divnu toplinu u dubini stomaka.

- Mislim da ne mogu više - zastenjaio je zatvarajući oči i ljubeći je. Svesna samo njega i sadašnjeg trenutka, uživajući u nežnosti njegovog dodira, osećala je njegovu grubu kožu na svojoj, njegove glatke, tople usne i bila je svesna činjenice da je gurnuta u srce oluje odakle nema povratka.

Više nisu govorili. Previše mu je toga bilo na umu da bi mogli i da započnu. Nije znao kako da objasni. Nije bio siguran da li će ona razumeti. A sada, i on je postojao samo u sadašnjem trenutku, uživajući u ukusu te žene koja ga je očarala od njihovog prvog nesrećnog susreta na groblju. Krišom je gledao, pokušao da ignoriše svoju opčinjenost, upinjavao se da odoli snazi njene privlačnosti, sve vreme znajući da je svetlo iza vrata, samo kada bi mogao da ga dohvati. Kada bi samo bila neko drugi. Samo ne ćerka Roberta Montagua.

Znao je da nije smeo da je poljubi. Ali koji muškarac može doleteti toploj prozračnosti njene kože, senzualnosti njenih usana, zapanjujućoj drskosti njene seksualnosti na pozadini hladne nepopustljivosti njene klase? Borio se protiv svojih misli i popustio nagonima kao životinja koja nema ništa osim pet čula. Kako bi bio srećan da se izgubi u njoj, zaboravi na prošlost i tragediju koja će neminovno trovati svaku čašu radosti iz koje pokušava da pije.

Na kraju, odmakao se. - Dođi, vratiću te u samostan. - Glas mu je bio pun žaljenja, odajući zbunjenost koja ga je cepala nadvoje.

Uzeo ju je za ruku, uzeo štap koji je naslonio na zid i zajedno pođoše stazom. Prošli su pored zidova Grada mrtvih, i mada nije izgovorena nijedna reč, činjenica da se svesno trudio da ne pogleda tamo govorila je Selestriji da ga je izgubila. Kada su došli do samostana, mali prozor u zidu više nije bio prazan. Ne jedan, dva goluba su spavala na mesečini.

Okrenuo je ključ u bravi i otvorio joj vrata. Shvatila je da ne bi mogla da uđe da ga nije srela u lokal. Kada su se našli u utočištu između tih zidova, odšunjali su se kroz dvorište i uza stepenice ne progovorivši ni reč. Selestrija je htela da on nešto kaže. Prešli su nevidljivu liniju. Sada više nije bilo povratka. Tiho je hodnikom ispratio do njene sobe. S prstima na kvaci, oklevala je čeznući da je umiri.

- Kako ćemo dalje? - konačno je izgovorila i okrenula se ka njemu.

Odmahnuo je glavom i namrštio se. Lice mu je bilo u senci. - Ne znam.

- Ne možeš dozvoliti sebi da veneš zato što voliš duha, Hejmiše.

Pogledao ju je neprijateljski. - Ne znaš šta pričaš - prošaputao je.

Pružila je ruku i dodirnula mu rame. Njena ruka izgledala je kao da joj tamo nije mesto. - Želiš da se pretvaraš da se ovo nikada nije dogodilo?

- Dogodilo se zato što smo to oboje želeli. Ali ti ne želiš mene - rekao je bez samosažaljenja. - Veruj mi, tvoji udvarači u Londonu su mnogo bolja prilika.

- Nemoj sa mnom igrati tu staru igru. Dakle, u kasnim si tridesetim, hramlješ, moraš da se očešljaš, stekneš neke manire i malo strpljenja; sve to mogu da preživim. Ali ne mogu da se nadmećem sa ženom koja nije tu, s kojom ne mogu da igram pošteno.

Na spomen njegove žene, umirio se vazduh oko njih. Gledao je, iznenada dalek, a bliskost koju su delili u tvrđavi skoro sasvim je isparila.

- Ti ne razumeš - počeo je i zatvorio oči kao da potiskuje bes. -

Mlada si. Ne znaš ništa o ljubavi.

- Ako ne razumem, onda je to zato što mi nisi objasnio. U pravu si, mlada sam, ali znam nešto o ljubavi.

- Da?

- Da, znam. Zato što razumem da se u ljubavi za koju sam ranije mislila da je osećam radilo samo o meni. Želim da pređem prstima po tvojim ranama i zacelim ih. Želim da poljupcem odagnam prošlost i tvojoj budućnosti donesem svetlo i sreću.

Razoružala ga je njena iskrenost. - Ti me ne poznaješ - odvratio je skeptično, pomalo uplašen.

- Ali te ipak volim. - Uporno ga je gledala, potpuno sigurna u sebe. - Tvoja prošlost me ne zanima; ona nema nikakve veze sa mnom.

- O, bože - izustio je tiho. - I te kako ima veze s tobom.

Dugo su gledali jedno u drugo. Konačno, dodirnuo je njen obraz grubom, žuljevitom rukom, zbunjeno odmahujući glavom. - Ne znam šta da mislim o tebi.

Okrenula je njegov dlan i poljubila ga. - Ja sam ono svetlo iza vrata. - Iznenađeno ju je pogledao. - Ti si u mraku koji si sam stvorio.

- Voleo bih da je tako. Laku noć, Selestrija - kazao je, sagnuo se i utisnuo joj dug poljubac u čelo. Zatim se okrenuo i otišao.

Kornvol

U isto vreme u *Pendrift holu*, Arči i Džulija su zabrinuto čekali automobil. Bio je lep sunčan dan, pa će se kuća pokazati u punom sjaju. Vilfrid i Sem su bili u školi, a malog Baunsija su poslali da prepodne provede kod bake kako bi budući kupci mogli na miru da razgledaju. Trgovac nekretninama procenio ju je mnogo bolje nego što je Arči predvideo, ali ni on ni Džulija nisu hteli da je prodaju. Arči je izgubio živce, Džulija se durila, ali oboje su došli do zaključka da im nije ostala nijedna druga mogućnost. Dugove je trebalo vratiti. Niko od njih nije imao hrabrosti da to kaže Elizabeti.

Arči se trudio da ne postane sentimentaln. Uostalom, to su ipak bile samo cigle i malter. Međutim, Džulija nije mogla protiv sebe i stalno se vraćala na uspomene iz detinjstva svojih sinova koje su ostale u svakom uglu, ispod svake stolice i stola gde su se igrali, u vrtu i dole na plaži. Vazduh je još treperio od njihovog smeha i smeha njihovog oca i njegove sestre i brata. Nije mogla da podnese pomisao da otrgne svoju decu od jedinog doma koji su imali. Znala je da će uništiti njihovu sigurnost. U jednom nesigurnom svetu, ona je htela da im pruži jednu sigurnu stvar od koje će krenuti svojim putem. Šta god im život donese, niko im nikada neće uzeti taj čarobni temelj. Sada su njene nade razbijene.

Konačno se ispred *Hola* zaustavio mercedes kabriolet. Soums ih je čekao na stepenicama koje su vodile do ulaznih vrata. Stajao je ukočeno u crnom fraku i sjajnim cipelama, blago se njišući napred-nazad, držeći bradu visoko tako da može s visine da gleda dole preko nosa. Izašlo je troje ljudi: gospodin Taunli, nalickani trgovac nekretninama u odelu s tankim svetlim prugama i kravatom, i gospodin i gospođa Vivel, budući kupci, za koje je Soums smatrao da izgledaju zastrašujuće obično.

Nevoljno ih je uveo u predvorje, posrćući ošamućen od otužne kolonjske vode u kojoj se gospodin Vivel očigledno tog jutra okupao, a i kao da ju je i pio, jer mu je curila iz svake pore. Arči i Džulija su znali da su oni stigli, ali su ostali da sede u salonu praveći se da čitaju novine. Oboje su bili previše napeti da bi mogli da čitaju. Džulija je pušila treću cigaretu od jutros, a Arči gladio brkove. Pogledali su se na zvuk Soumsovih koraka po hodniku. Džulija je ugasila cigaretu, a Arčijevi prsti su se ukipili na nastrešnici od brkova koja je sada bila tako glatka da se sijala.

- Uđite - kazala je Džulija kada je Soums pokucao. Batler uđe; izgledao je nesrećno kao i oni.

- Gospodin i gospođa Vivel i gospodin Taunli. - Arči presavi novine i ustade. Džulija je sledila njegov primer, bacivši svoje novine na stočić na sredini sobe.

- Drago mi je - odvratio je Arči pružajući ruku.

- Imate divnu kuću - kazala je gospođa Vivel glupo se osmehujući, stavivši ruku u njegovu, mlitavo kao da je mrtav golub.

- Tačno je onakva kao što sam očekivala.

- Mi smo ovde bili veoma srećni - odgovorio je Arči, svestan da je Džulija previše izbezumljena da progovori. Uopšte nije ličilo na nju da se čak i ne osmehne.

Gospodin Taunli se rukovao čvrsto i srdačno. Njemu će to biti velika prodaja. Vivelovi su bili prilično bogati.

- Imate li dece? - upitala je Džulija, gledajući sa zgražavanjem kako gospođa Vivel šeta po salonu u svom uskom sivom kostimu od flanela i salonkama, zavirujući svuda. Zar ne zna da nameštaj nije na prodaju?

- Ne, nemamo - odgovorila je. - Pol i ja zapravo i ne volimo decu. - Izveštačeno se nasmejala, malo šmrknula i slegnula ramenima kao da se izvinjava.

- Ovo je prava porodična kuća - naglasila je Džulija.

- Oh, pobogu, nećemo mi ovde da živimo - izustila je gospođa Vivel. Pogledala je muža, koji se nasmejao na tu smešnu pretpostavku. - Ne, zar vam gospodin Taunli nije rekao?

Pretvorićemo je u hotel.

Džulija je besno pogledala Arčija. Arči skrenu pogled. Zar je važno šta će uraditi s kućom?

– Zašto ne biste malo pogledali? – predložio je i dugim koracima pošao u predvorje. – Kuća je velika, a siguran sam da ste i vi imate dosta obaveza.

Gospodin i gospođa Vivel pošli su za njim. Gospodin Taunli je bio isključen, iako bi kuću radije pokazao sam. Nekretnina se uvek lakše proda ako vlasnici nisu tu.

Džulija je čula kako razgovaraju u predvorju. Stajala je stegnutih pesnica, razmišljajući kuda bi mogla da ode i sakrije se. Ti prokleti ljudi ući će u svaku prostoriju u kući. Kako se usuđuju da kopaju po njenim stvarima, vređaju njene uspomene? Nije to mogla da podnese. Oni čak ne vole decu. Gospođa Vivel je bila tako uvela da je Džulija sumnjala da uopšte može da zatrudni, a gospodin Vivel je bio nepodnošljiv s onim svojim odvratnim mirisom. Zbog toga su joj pošle suze na oči i još gore, upijale se u mekani nameštaj. Čim odu, moraće da otvori prozore.

Utonula je u sofu i gledala uprazno. Znači, to će biti hotel? Divni salon biće kičast foaje pun stranaca koji puše i plaćaju gomile novca da osete malo istorije. Zamišljala je tepihe sa crveno-zlatnim dezenom i stolove s novinama. Pomisao na to šta će uraditi s dečjim sobama nije mogla da podnese. Zagnjurila je glavu u ruke i zaplakala. Da je Monti živ, ništa od toga se ne bi desilo. On bi nešto smislio.

Posle sat vremena Arči je ušao u predvorje praćen oduševljenim gospodinom Taunlijem, koji je veselo trljao ruke. Vivelovi su bili opčinjeni. Oduševili su se okolinom. Moraće, naravno, da poseku neko drveće da bi smestili otvoreni paviljon, a ni tog ribnjaka više neće biti, kao ni malog travnjaka ispred kuće jer su im potrebna parking mesta za goste. Tamo gde je sada terasa ima mnogo mesta za zastakljenu terasu. Gospođa Vivel je prosto obožavala zastakljene terase. – Gosti tako mogu da uživaju u vrtu čak i kada pada kiša – rekla je. Gospodin Taunli pohvali njen ukus.

Stajali su u predvorju i smeškali se, svi osim Arčija, koji je izgledao tako povređen da je njegov osmeh više ličio na grimasu.

- Savršeno - uzbuđeno je izgovorila gospođa Vivel uzimajući muža za ruku.

- Hteo bih da vam dam ponudu koju nećete moći da odbijete - rekao je gospodin Vivel. Bio je očigledno od onih koji vole da se hvale. Mislio je da će Arči biti ozaren. Arči je izgledao jadno.

- Neće vam biti žao - odvratio je gospodin Taunli, koji počeo da se znoji. - Ovo je redak deo Engleske. Dragulj, i tu je i čarobni gradić Pendrift.

- Cenimo to - odgovorio je gospodin Vivel isprsilivši se. - A to će ceniti i naši gosti. Sramota je što se dopušta da ovako stare kuće propadaju zato što slavne porodice koje u njima žive nemaju novca za održavanje. Tu nastupamo mi. Voleli bismo da vam bacimo uže za spasavanje i spasemo vašu kuću. - Pogledao je gore u lepe ukrasne reljefe na tavanici i odmahnuo glavom. - Kada čovek pomisli da je ovo divno mesto bilo trista godina skriveno od pogleda. Prava šteta, ako mene pitate. Sada će u njemu svako moći da uživa.

Arčijevo lice bilo je sve crvenije dok je pokušavao da potisne bes i poniženje. Nikada u životu nije bio tako uvređen. Usredsredio se na dugove i ponudu koju je trebalo da mu daju i pokušao da ignoriše njihovu glupost.

Iznenada je u kući odjeknuo Baunsijev piskavi glasić i Arčijevo srce poskoči. Ali taj osećaj je trajao kratko jer je s dečakom, držeći ga za ruku, stigla Elizabet, a gornja usna izvila joj se od besa.

Troje posetilaca se okrenulo kada je krupna figura Elizabet Montagju ispunila vrata koja su iz krila s kuhinjom vodila u predvorje.

- Mama! - uzviknuo je Arči, koji je izgledao zapanjeno. - Šta...

- Kako se usuđuješ da me ne obavestiš da planirate da prodate *Pendrift*! Moram to da saznam od svog unuka. - Udarila je štapom o pod, kao da njeno besno lice nije dovoljno pokazivalo koliko je ogorčena. Baunsi je u čudu gledao baku jer su joj uši bile

jarkocrvene.

- Izvinjavam se - rekao je Arči Vivelovima, nadajući se da će uspeti da je ugura u salon. Kao njene junice, nije htela da se pomeri.
- Hteli smo da ti kažemo kada sve bude dogovoreno - blago je objasnio kroz stisnute zube. Džulija, koja je čula poznatu grmljavinu glasa svoje svekrve, požurila je u predvorje. Iznenada, primetivši zapanjeni izraz na savršeno našminkanom licu gospođe Vivel, došlo joj je da pukne od smeha. Soums, koji se krio u ostavi, čuo je sve; i on se osmehnu. Uz malo sreće, Elizabet Montagju odbiće svakog kupca koji bude imao tu nesreću da je sretne.

Elizabet se okomila na posetioce. - Da li vi znate koliko dugo sam živela u *Pendriftu*? Skoro šezdeset godina. Šezdeset godina! Zna li koliko je moj pokojni muž, Ajvan Montagju, živio ovde? Ceo svoj život. Ova kuća pripada porodici mog muža tri stotine godina. Ako mislite da ću mirno stajati i pustiti da mi je dvoje skorojevića otmu ispred nosa, grdno se varate.

Gospodin Taunli je izgledao kao da će se onesvestiti. Sve je bilo tako užasno. Vivelovi sada svakako neće kupiti kuću.

- A vi! - besno je pogledala gospodina Taunlija, koji se očigledno smanjio od straha. - Vaše lice ne želim više da vidim u ovoj kući. Da li ste me razumeli? Možda jesam stara, ali s ovim štapom postajem opasan protivnik. - Ponovo je udarila njim o pod da to potvrdi. Baunsi je isplazio jezik gospođi Vivel, koja je uzmakla.

- Dragi, odlazimo - kazala je mužu. Gospodin Vivel je stajao kao ukopan. - Odmah! - vrisnula je i pošla prema vratima.

Kao da je pao s neba, Soums je došao i otvorio im. Nije mogao da sakrije zadovoljstvo, od koga mu je sijalo nezdravo žuto lice. Gospodin Taunli ništa nije rekao. Pošao je za gospodinom Vivelom i šmugnuo na zadnje sedišta automobila kao opečeni pacov. Točkovi su zaškripali na šljunku jer je gospodin Vivel snažno stisnuo gas. Zatim su otišli.

Džulija zaplaka od sreće. Ne razmišljajući šta radi, otrčala je prema Elizabeti i zagrlila je. - Obožavam vas! - uzviknula je. Elizabet je za trenutak bila zapanjena, ali usne su joj se malo trgle i

onda razvukle u širok osmeh. Džulija oseti kako joj se telo trese.

- Kao da bih ikada dopustila da neko kupi *Pendrift*. Samo preko mene mrtve. - I ona bi zagrlila Džuliju da nije bilo Baunsija, koji ju je još držao za ruku, i štapa u drugoj ruci. Dobar je osećaj smeјati se, osećati kako ti srce raste od radosti. Sada se sećala tog osećaja. Toliko joj je nedostajao.

- Stidim se, majko - rekao je Arči gledajući u zemlju.

- Da li ste toliko zapali u teškoće? - blago je pitala i hramljući došla do njega.

- Boјim se da jesmo - odvratio je i ponovo počeo da mazi brkove.

- A zašto onda niste došli da razgovarate sa mnom?

- Nismo hteli da te uznemiravamo.

- Gluposti. Sada sam se iznervirala više nego ikada u životu. - Odmahnula je glavom. - Volim ovu kuću i sve u njoj. To je mesto kojem pripadaju Vilfrid, Sem i mali Baunsi. Oni su Montagju, ne zaboravite. - Baunsi, zadovoljan što je spomenut, otrčao je da skače po sofama u salonu. Otkako se dadilja preselila u manju kuću na imanju, mnogo vremena je provodio u igranju po delovima kuće za odrasle. Njegova majka je previše mekog srca i nije mu rekla da prestane, ili je možda uživala u tome što je tako srećan. - Boli me što ste smatrali da sa mnom ne možete da razgovarate. Zar sam ja takvo čudovište?

- Šta da radimo? - pitala je Džulija, koja je opet izgledala uznemireno.

- Ne znam, draga moja - kazala je Elizabet uspravljajući se, spremna za novu bitku. - Ali bez obzira na sve, *Pendrift* ne prodajemo. Nešto će se već pojaviti. Tvoj otac bi se prevrnuo u grobu pri pomisli da kuća ode u ruke onih budala, a i mene bi to dokusurilo. Zapravo - odvratila je stidljivo se osmehnuvši - mislim da mi je ovo uzbuđenje produžilo život. Soumse, molim te džintonik, i to brzo. Idemo u salon. Gde je otac Dalgliš? Vreme je da lično pozove Gospoda. Treba nam malo božanske intervencije!

Džulija izvi obrve pogledavši muža, koji se samo zbunjeno namrštio. Nikada nije svoju majku video u tako dobroj formi.

Penelopi, s druge strane, nije bila u dobroj formi. Loti je pobjegla s Fransisom Braunom. Nije znala šta je spopalo njenu ćerku da odustane od budućnosti zbog ljubavi prema jednom čoveku bez novca. Talenat ništa ne vredi ako od toga nema hleba. – Čovek mora biti realan i stajati čvrsto na zemlji – objasnila je Melisi, koja je bila zgranuta isto kao i majka.

Nije znala šta ju je više uznemirilo: činjenica da je njena sestra pobjegla s nekim ili to što joj nije rekla tajnu. Čitavu stvar dodatno je pogoršala Montijeva smrt. Dve nesreće u jednoj porodici bile su više nego što neko može da podnese.

– U današnje vreme mnogo je važnije živeti lagodno nego biti zaljubljen. Muža možeš da zavoliš s vremenom, kao što sam ja. Milton i ja smo primer sreće. – (To nije bilo potpuno tačno, ali bila je u strahu da će Melisa krenuti sestrinim stopama i pobeći s onim užasnim Rafertijem, koji je bio neprikladan skoro kao i Fransis Braun.) – Osim toga, žarka ljubav zapravo i ne postoji. To je kao požar. U prvom naletu sve proguta i na kraju ostane samo pepeo. Prijateljstvo je trajnije i iskrenije. Jadni Edvard, slomiće se kada čuje novost. Naravno, ako se stvar izjalovi, neće hteti da je primi nazad. Neće niko. Ne verujem da je mislila na to kada je rešila da pobjegne s gospodinom Nulom.

– Nije kasno – izgovorila je Melisa. – Možda će promeniti mišljenje.

– Nadam se da neće – oštro reče njena majka. – Šteta je učinjena.

– Ne može dopustiti sebi da bude siromašna!

– Sama je odlučila, neka snosi posledice. Mi ćemo morati da trpimo sramotu.

– Svi će o tome da pričaju – dodade Melisa nesrećno.

– Ionako već ne pričaju ni o čemu drugom nego o Montijevoj smrti. Zaista, nikada nismo bili toliko zanimljivi. – Uzdahnula je; grudi joj se podigoše sve do trećeg sloja podbratka. – Da ti nije palo na pamet da uradiš istu stvar, Melisa. Ovo mogu samo jednom da izdržim.

Melisa pomisli na Rafertija O'Grejdija i samo poslušno klimnu glavom.

Te večeri otac Dalgliš je večerao u salonu *Hola* s Arčijem, Džulijom i Elizabet Montagju. Stigao je na svom biciklu i naslonio ga uza zid. Soums se po običaju pojavio na ulaznim vratima, ali bio je to drugačiji Soums u odnosu na onog kiselog batlera koji ga nikada nije pozdravio a da se ne mršti. Lice mu je bilo drugačije na neki način. Nos kao da mu se smanjio. Otac Dalgliš ga bolje pogleda dok se peo stepenicama. Sinulo mu je. Batler više nije gledao dole preko nosa.

- Dobro veče, oče - kazao je; čak mu je i glas bio drugačiji. Bilo je u njemu nečeg poletnog, kao da su mu reči bile od gume.

- Dobro veče, Soumse - odgovori otac Dalgliš. - Ovo je lepo iznenađenje - dodao je misleći na kasni poziv na večeru.

- Jeste zapravo, oče. Gospođa Elizabet je insistirala da dođete.

Otac Dalgliš je osetio kako mu se steže želudac. Ta dominantna žena ga je prilično plašila. Ali Soums ga povede u predvorje i nije bilo vremena za razmišljanje o njihovim susretima u crkvenom domu koji su mu ulivali strah. Na iznenađenje oca Dalgliša, vrata salona bila su otvorena i iz njega se čuo smeh. Čuo je dečji glas i raspoloženje mu se popravilo; nije mogao da ne voli tog dečaka, koji je svakog nedelnog jutra neumorno trčao gore-dole u crkvi.

- Ah, oče - reče Arči, ustajući. Lice mu je bilo zdravo rumeno a oči crvene, ali ushićeno se osmehivao. - Uđite, molim.

Džulija i Elizabet su sedele na velikoj sofi, gledajući kako Baunsi skače s niskog stočića na manju sof. Bio je u belo-plavoj prugastoj pidžami, a kosa mu je bila očešljana u razdeljak na stranu. Njegovo buc masto lice bilo je rumeno, a smeđe oči su mu blistale. Bio je to prizor za uživanje. Oca Dalgliša je najviše iznenadilo to što se Elizabet smejala. Na njenom licu nikada do tada nije video osmeh. Bilo je to neočekivano privlačno.

- Hajdete uđite i pogledajte Baunsi - rekla je mašući rukom da uđe. - Stavili smo ga na spavanje, ali majmunče se iskralo.

- Drago mi je što ga vidim - odvratio je otac Dalgliš.

- Oh, i nama je. Uvek je prava radost videti to drago dete!

- Dobro veče, oče - kazala je Džulija. - Ubrzo će on u krevet. Veoma je umoran.

- To je zbog toga što se ceo dan igrao sa mnom - ponosno je uzviknula Elizabet. - On je moj mali prijatelj, je li tako, Baunsi? Mali joj se osmehnuo pre nego što se zaletio sa stočića i seo na sofu cičeći od radosti. Kada se tako smeškao, mnogo je ličio na njenog mlađeg brata.

- Kako ste svi? - pitao je otac Dalgliš sedajući u fotelju, dok mu je dete u letu svaki čas zaklanjalo pogled na dve žene.

- Zapravo, i nismo dobro - odvratio je Arči trljajući brkove. - Nimalo nismo dobro.

- Oh, bože - izustio je.

- Imamo mali problem - počeo je Arči, i stao.

- Borimo se da sačuvamo kuću - nastavi Džulija. - Ne želimo da je prodamo, naravno, ali moraćemo nešto da preduzmemo ako želimo da je zadržimo.

- O, bože - odvrati otac Dalgliš ponovo. Mogu li da pomognem?

- Naravno da možete! - od srca je odgovorila Elizabet. - I sami kažete da je snaga molitve veoma jaka. Pa, mogli biste da ubacite neku dobru reč za nas. Molitva nije mogla da vrati Montiju, bila sam glupa što sam mislila da može. Čovek mora prihvatiti ono što se dogodilo i produžiti dalje. Međutim, moj sin i muž prevrnuće se u svojim grobovima ako nanjuše da ne možemo da zadržimo njihovu porodičnu kuću. Ne, to jednostavno neće biti dobro. Vi ste nam poslednja šansa.

- Obično je to Bog - rekao je otac Dalgliš suvo, podižući naočare više na nos. - Uradiću najbolje što mogu. Mislim da se čuda događaju, ali na najneverovatnije načine. Ako vam Bog usliši molitvu, očekujte iznenađenje.

Bilo mu je neprijatno što su sve svoje nade uložili u njega. Skrenuo je pogled, slučajno mu je pao na Selestrijinu fotografiju, koja je stajala u ramu na stolu pored njega. Bila je vesela i nasmejana, njena plava kosa lepršala je na vetru; bila je u haljini na

tufne golih leđa i sedela je na pesku, pored mora koje svetluca. Srce mu na trenutak zastade kada se setio onog nezgodnog trenutka u sobi za posete. To ga je uzdrimalo do temelja, ne zato što bi nešto pogrešno uradio nego zato što ga je, duboko negde, u dnu želuca, uzбудilo.

- Zar Selestrija nije divna na toj slici? - upitala je Džulija uzimajući Baunsija u krilo. - Snimljena je pre nego što joj je otac umro. Još je bila srećna.

- Kako je ona sada? - pitao je, nadajući se da ga drhtanje u glasu nije odalo.

- Još je u Italiji. Nisam od nje čula ni glasa. Ali bolje nikakve vesti, nego loše.

- Daljina će joj prijati - dodao je skrenuvši pogled. *Daljina je dobra i za mene, pomislio je s olakšanjem. A kada se vrati, biću ponovo jak.*

Marelate

Ujutro je Selestrija u vrtu zatekla Armel i Federiku kako tiho razgovaraju uz kafu. Kada su je ugledale, prekinule su razgovor i široko se osmehnule. – Dođite – rekla je Federika uzbuđeno i mahnula joj da priđe. – Moram nešto da vam kažem. – Selestrija sede pored njih. – *Luigi, un caffè latte per la signorina, per favore*³⁵ – doviknula je Luidiju, koji je odmah zahvatio kašičicom mlevenu kafu, spustio je u *caffetiere* i stavio na šporet. – Imamo neke novosti – odvratila je igrajući se velikim srebrnim medaljonom s likom Bogorodice koji joj je ležao na grudima.

– I to sve zahvaljujući vašem zetu – dodala je Armel. – Misterioznom Hejmišu.

Selestrija oseti kako crveni. Ali dve žene su bile toliko okupirane svojim otkrićem, da nisu primetile.

– Hejmiš je došao jutros, dok sam postavljala sto za doručak. Izgledao je kao drugi čovek – izgovorila je Federika. – Ispitivao me o Salazaru. Rekao je da vas je juče video s njim i da je zabrinut. Salazar je prilično sumnjiv tip. Ne može mu se verovati. Nadam se da vam ne smeta, ali ja sam mu sve ispričala, onako kako ja to razumem, a on je rekao da ako želimo da saznamo istinu od Salazara, onda mora da nam pomogne njegova ljubavnica, Rozana.

– Salazar je porodičan čovek – nastavila je Armel, odsutno prelazeći prstima gore-dole po ožiljku. – Ima petoro dece i dobru i odanu ženu, čija je porodica u ovom kraju veoma poštovana. Ne bi hteo da saznaju za Rozanu.

– Kako ćemo je nagovoriti da nam pomogne? – pitala je Selestrija.

– Zato što je Nucova sestra – odvratila je Federika.

– Nuco zna?

Federika klimnu glavom. – Nuco ne samo što zna, nego je i zaljubljen u gospođu Vejnbridž. Sve bi za nju učinio. On je rekao Luidiju, a Luidijeva žena je rekla meni.

– Glasine se brzo šire – izusti Selestrija. Bar još nisu počele da kruže glasine o njenom noćnom pohodu u lokal.

U tom trenutku iz kuhinje se pojavio Luidi sa srebrnim poslužavnikom, noseći Selestrijinu kafu s mlekom. Čutale su dok ju je stavljao na sto, pitao treba li još nešto, a zatim se vratio unutra.

– Šta sad da radimo? – pitala je Selestrija nestrpljivo.

– Nuco će danas razgovarati sa sestrom.

– Šta ako ona ne pristane?

– Zamolićemo je zajedno. Kao žena ženu – kazala je Armel.

– Mi Italijani doživljavamo smrt vrlo ozbiljno, Selestrija – mirno je izgovorila Federika. – Ako je Salazar stvarno naveo dvojicu ljudi na samoubistvo, Rozana neće hteti da ga štiti.

Selestrija je zbunjeno gledala u Armel. – I Benedikt je počinio samoubistvo? – Armel klimnu glavom. – Niste mi rekli.

– Nisam mislila da je to važno. – Slegnula je ramenima.

– Sličnosti su previše zapanjujuće. – Selestrija odmahnu glavom.

– Postoji nešto, ali ja ne mogu da shvatim. Možda vi vidite nešto što ja ne vidim?

Armel je odmahнула glavom. – Samo da njih dvojica nisu bili tip ljudi koji bi se ubili. Mislim da su ubijeni.

– I ja – saosećajno se složila Selestrija.

– Hajde da vidimo o čemu se tu radi – odvrati je Federika energično trljajući ruke. – Osim toga, taj čovek mi se nikada nije sviđao. Previše je nadmen.

Armel zapali cigaretu i ispusti dim u topli vazduh. Začkiljila je. – Ako je Salazar ubio mog muža – rekla je važno – ubiću ga.

– Postoje i drugi načini za osvetu osim uzvraćanja nasiljem – ozbiljno dodade Federika. – Mnogo je teže živeti s krivicom nego pobeći od nje u smrt.

Selestrija pomisli na Hejmiša i znala je da je to tačno. Da li je on često hteo da pobegne? Da li je zbog toga toliko vremena provodio

u mauzoleju, moleći da ih smrt spoji i oslobodi ga krivice? Je li smrt bila ono svetlo iza vrata?

Te večeri, dok se presvlačila za večeru, Selestrija je čula setne note klavira. Odmah je znala da je to Hejmiš. Nije ga videla čitav dan, iako ga je tražila u svakoj senci. Uz sve veće razočaranje, osetila je kako se udaljava. Nije očekivala takvu reakciju na njihov poljubac. S Hejmišom nije bilo nikakvih unutrašnjih pravila koja je mogla da sledi; imala je samo svoje instinkte i veru da im je suđeno da budu zajedno. Obukla je svetloplavu haljinu i požurila predvorjem, napeta dok ne sazna da li je on želi ili ne.

Kada je zašla iza ugla, zvuk se pojačao. Tamo, među gomilama knjiga i figurica koje je skupila njegova tašta, sedeo je za klavirom na stolici koja je bio previše mala za njegove dugačke noge. Nesigurno se osmehnula i on joj odgovori osmehom, kao da to što je odsutan nije bilo ništa čudno.

- Gde si bio? - pitala je naslanjajući se na poklopac klavira. Nastavio je da svira.

- U svojoj glavi, misleći na tebe - odgovorio je i želudac joj je poskočio od radosti. Spustio je pogled. Njegovi prsti s lakoćom su nalazili akorde i iznenada se uozbiljio dok mu se čitavo telo njihalo s muzikom koja je sada bila dramatična.

- Sviraš tužnu melodiju - rekla je.

- Ali se osećam srećno. U pravu si, muzika je olakšanje. Prodire u dušu i ublažava bol. Ispunjava me iznutra i zbog nje mislim da je sve moguće. - Zatvorio je oči i nastavio da svira još nekoliko minuta.

Iznenada je stao usred fraze. - Dođi - kazao je i ustajući je uzeo za ruku. Poveo je hodnikom do malog stepeništa koje ih je dovelo do njegova ateljea. Osećao se miris sveže boje. Shvatila je da je tu proveo dan. Čeznula je da vidi šta je naslikao, ali stalak joj je bio okrenut leđima.

Zatvorio je vrata za njom, okrenuo je i žudno poljubio. Zagrlila ga je, topeći se uz njegovo telo, ne osećajući se više kako joj tu nije mesto. U ateljeu, s prozorom široko otvorenim blagoj večernjoj

svetlosti i mirnom moru, nije bilo tame u koju se mogao sakriti, nije bilo noći da je okrivljuje za nepromišljenost, ni meseca da stvori čudesan svet u kome nema realnosti. Poljubio je iskreno, otvoreno i bez žaljenja.

Selestrija ga nije više upoređivala s drugim muškarcima s kojima se ljubila: bilo je neuporedivo. On je bio drugačija zver, daleko od londonskog lanca ishrane koliko god je mogao da bude. A tamo, u sočnom vazduhu Italije s mirisom borova, i ona se osećala daleko od svega što je ostavila iza sebe.

- Ti si anđeo, Selestrija, dođi i izvuci me iz mene samog. Pogrešno sam te procenio. Sada to vidim. - Zagnjurio je lice u njenu kosu. - Potrebna si mi.

- I ti si potreban meni - priznala je.

- Hajde da ne ostanemo u prošlosti. Vreme je da je pustimo.

- Ako je to ono što želiš.

- Želim. Želim da ti i ja počnemo iz početka. Želim da zaboraviš da sam ikada vikao na tebe. I ja to želim da zaboravim.

Selestrija je čeznula da ga pita za Nataliju. Htela je da zna kako je umrla, zašto oseća toliku krivicu. Međutim, znala je da ga ne sme pritiskati. Ako želi da joj kaže, reći će kada dođe vreme. Za sada, bila je zadovoljna što je s njim, iako je osećala da one dve sveće gore jače nego ikada do tada u mauzoleju preko puta, ne želeći da ih zanemare.

Te noći, posle večere, išunjali su se da upale vatru na plaži malog zaliva koji joj je prvog dana zarobio srce.

Bio je zaštićen stenama kao raj od ostatka sveta, dovoljno veliki samo za dvoje i ples koji su zajedno plesali. Mesečeva svetlost odbijala se od talasa, i vatra je pucketala i gorela, bacajući iskre u vlažan i slan vazduh.

- Siguran sam da život pored mora uopšte ne prija mojoj nozi - rekao je čvrsto je držeći dok su polako išli preko stena. - Trebalo je da ostanem u brdima.

- Zašto si ostao ovde?

Slegnuo je ramenima. - Zato što je tu moja prošlost.

- Ali, tvoja prošlost je tužna. Zašto ne odeš nekuda? Počneš iz početka. Ostaviš sve.

Pogledao je blagim pogledom punim ljubavi. - Zato što mi je ovde divno. Volim zvukove, mirise, mir. U zemlji je duboka čarolija koja me vezuje. - Okrenuo se prema moru i namrštio se. - Nikada ne bih mogao da odem.

- Rekao si da sam tvoj anđeo koji će te izvući iz tebe samog. Možda sam tvoj anđeo koji treba da te odvede od svega ovoga.

Nasmejao se i prstima je pomazio po obrazu. - Možda, ali uvek bih se vraćao.

- Škotska ti ne nedostaje?

- Ne, nimalo.

- Nikada ne osećaš želju da se vratiš?

- Nema toga na svetu što bi me nateralo da se tamo vratim. Sva sreća koju sam upoznao, nalazi se ovde. Na neko vreme sam je izgubio, ali ti si je ponovo vratila u moj život. Donela si je tu i tu će ostati. - Osmeh mu je izbledeo i iznenada se uozbiljio gledajući crte njenog lica. - Znaš, mogao bih da te volim - kazao je veoma tihim glasom. - Mogao bih mnogo da te volim. - Pre nego što je stigla da razmisli o značenju tih reči, ponovo ju je poljubio i potpuno je zaboravila na njih, izgubljena u mlečnoj svetlosti mesečine Marelatea.

Sutra ujutru Selestrija se našla s Rozanom u maloj crkvi koja je bila odmah uz samostan, zajedno s Federikom, Armel, gospođom Vejnbridž i Nucom. Dnevna misa se završila i sveštenik je otišao. Na oltaru su ostale samo upaljene sveće kao simbol prošaputanih molitvi i važnih želja, trepereći među duhovima koji su se tu vrzmali da ih pokupe. Selestrija pođe za njima prolazom između drvenih klupa; njene espadrile meko su se spuštale po podu od mozaika koji je, na njeno iznenađenje, predstavljao znakove zodijaka. Pred oltarom se prekrstila i upalila sveću. Mislila je na oca i tiho izgovorila molitvu: da njegova duša počiva u miru, gde god da je. Pogledavši desno od sebe, videla je da je i Armel uradila isto, ali

njene oči bile su pune suza koje su kliznule između trepavica kada ih je zatvorila.

Sedeli su u kapelici koja je od ostatka crkve bila odvojena crnom ogradom i vratima. Oltar je bio prekriven belim platnom na kojem su stajale dve debele sveće boje slonovače i na velikom srebrnom poslužavniku mermerni kip Isusa na krstu. Pitala se šta bi otac Dalgliš rekao kada bi video kako kuju zaveru u božjoj kući i osetila krivicu setivši se trenutka kada je kompromitovala i njega i sebe. Ali nije imala vremena da razmišlja o Pendriftu jer se na vratima pojavila Rozana, obučena u crno sa crnom čipkanom maramom prebačenom preko glave, krijući lice. Izgledala je uplašeno, uvukla je glavu u ramena, okretala je s jedne na drugu stranu kao ptica koja proverava da li je neko gleda. Nuco je skočio i uzeo je za ruku, predstavljajući je Armel i Selestriji. Rozanina ruka bila je mala ali mekana, uredno manikiranih noktiju. Veo nije podigla, samo je sela pored brata i sklopila prste na krilu.

Govorila je uglavnom Federika. Armelin italijanski bio je izgleda besprekoran i svaki čas je prekidala Federiku glasnim neodobravanjem, divlje gestikulirajući, ne mogavši da prikrije bes ili tugu. Selestrija je primetila da gospođa Vejnbridž stalno gleda Nuca. Njegovo lice je bilo vragolasto uprkos ozbiljnosti teme i mesta, kao da mu je bilo teško da ostane ozbiljan.

Gospođa Vejnbridž se promenila, primeti Selestrija. Nuco joj je vratio mladost, njenu nezavisnost i pustolovni duh. Selestrija ju je retko viđala od kada su stigle. Dane je provodila u istraživanju okoline s Nucom njegovim zaprežnim kolima i vraćala se s proširenim rečnikom italijanskih reči i novim cvećem za svoju knjigu. Izgledala je toliko srećnije sada kada je nije pritiskao strah, a sjaj iz Nucovih očiju video se i u njenim očima.

Federika poče da objašnjava kako su Benedikt i Monti umrli i kakva je njihova veza sa Salazarom. Rozana je slušala, njene krupne oči treptale su ispod vela i nije ništa govorila. Zatim je Nuco rekao svoje, glasom ubedljivim i žustrim. Dizao je ruke prema nebu, slegao ramenima, pravio grimase koje bi trebalo da izgledaju tužno,

ali usta su mu i dalje bila izvijena u uglovima. Na kraju je zavladao muk. Svi su se zgledali. Selestrija se plašila da Rozana neće hteti da pomogne. Izgledala je suviše plašljivo.

Polako je podigla veo. Ispod maske njeno je lice bilo boje *caff  latte*, debelih obrva i dugih, sjajnih trepavica oko krupnih smeđih očiju. Usne su joj bile senzualne i pune, istaknute crvenim ru em koji je pažljivo nanela da joj se slaže s bojom noktiju. Lice joj je bilo puna ko i meko i bilo je jasno iz njenog saose ajnog izraza da ju je njihova priča dirnula i da se boji svog ljubavnika. Iz onoga što je rekla, Selestrija zaključi kako im daje neke važne informacije. Rozana je zatim spustila veo i stala ispred oltara prekrstivši se. Nestala je u trenutku, kao ptica koja odleti.

Mala grupa otišla je desetak minuta kasnije i sastala se u samostanu, gde je Federika sve prepri ala Selestriji i gospođi Vejnbridž. – Trebalo ju je malo nagovarati. Boji se, Salazar je opasan  ovek. Ali pristala je da nam pomogne. Nalaze se u nekoj kućici u Kastelinu. Vi i Armel morate biti tamo danas u pet. Posla u Hejmiša da pođe s vama. On je krupan  ovek, Salazar neće smeti s njim da se sukobi.

– Da li će Salazar znati da ga je Rozana izdala? – pitala je Selestrija, zabrinuta za  eninu sigurnost.

– Ne, pravi e se da je isto kao i on iznenađena što vas vidi. Ne smete da je odate. To je mnogo važno. – Zatim je pažljivo dodala: – Salazar je pompezan čovek, ali to ne mora da znači i da je ubica. Ne znam šta se dogodilo vašem ocu i Armelinom mužu, i u pravu ste kad kažete da postoje neke sličnosti koje su previše zapanjujuće da se ignorišu, ali zapamtite, Salazar je možda nevin u svemu tome.

– Možda – izgovorila je Selestrija. – Ali ja verujem da je kriv kao  avo.

Nuco se vratio svom poslu, a Federika dnevnim obavezama koje su je okupirale u samostanu. Armel je sedela na suncu sa Selestrijom i gospođom Vejnbridž, raspravljajući o Salazarovoj nevinosti.

– Hoću da Salazar zna da ja u svakom trenutku mislim na muža. To je kao no  u srcu koji se ponovo okreće i okreće – gorko je rekla

Armel. – Oduzeo mi je život. Razlog da idem dalje. Rekla sam vam da je moj muž bio preduzetnik.

– Da.

– Da, dakle, to je bio. A radio je i za vladu. Bio je veoma važan čovek. Bio je, međutim, mutan. Kompleksan. Čovek s mnogo slojeva, kao luk. U suštini je, bojim se, bio kriminalac. – Umorno je podigla pogled. – Tek kada sam se posle njegove smrti upoznala s onim šta je radio, otkrila sam da je bio i trgovac oružjem. Kupovao je i prodavao oružje za Izrael. Obema stranama. Stidim se, ali to me ne sprečava da ga volim.

– Kako ste došli do Salazara?

Nekoliko trenutaka je grickala unutrašnju stranu obraza i onda teško uzdahnula zapalivši cigaretu, uvlačeći nikotin u pluća i vidno se opuštajući. – Našla sam različite račune na njegovo ime, koje je platio Salazar. Tu je bila i ona odvratna Mađarica. U početku sam mislila da su ljubavnici. Moj muž je gledao žene i sigurna sam da nisam bila jedina u njegovom životu. Ja sam Francuskinja. Mi Francuskinje razumemo da muškarci imaju svoje potrebe. Ali kada sam je videla...

– Groficu Valoniju?

– Vi znate groficu Valoniju? – Armel je izgledala iznenađeno.

– Imala sam tu nesreću da je upoznam, da. Radila je za mog oca.

– I za mog muža je radila.

Dve žene se pogledaše, ne usudevši se da izuste strah koji je sada kao kiselina ulazio u njihova srca.

Gospođa Vejnbridž se odjednom trgnula iz transa. – Meni zvuči kao da su vaš suprug i gospodin Montagju jedan isti čovek. Nasmejala se jer joj je ta ideja bila neverovatna, ali Selestrija i Armel se nisu smejale.

– Imate li očevu fotografiju? – pitala je Armel tiho, lica belog kao pogrebni ljiljan.

– Ne mislite valjda... to je nemoguće! – Selestrija je jedva izgovorila te reči; zapele su joj u grlu, za koje je sada imala osećaj kao da je puno pamuka.

Zbunjena od straha, otrčala je gore u svoju sobu. – O, bože, molim te! – promrmrljala je gledajući lice čoveka koga je gubila, malo-pomalo. Uskoro ga uopšte neće poznavati. Kada se vratila, Armel je bila zapalila drugu cigaretu i grozničavo pušila. Bez reči, Selestrija joj dade fotografiju. Armel je ispustila dug prigušen uzdah, kao samrtni ropac, i presamitila se stavivši ruku na glavu.

– *Mon dieu!* – kazala je i uzdahnula.

Selestrija sede. Odjednom se osećala tako malom i krhkom. – To je Benedikt? – pitala je šapatom, iako je odgovor već znala.

– Trebalo je da pretpostavimo.

Ptice su cvrkutale u krošnjama, na putu ispred samostana lajali su psi i iznenadno rzanje nekog konja razbilo je mirnu podnevnu vrelinu. Marelate je nastavio da živi kao i do sada, a za Armel i Selestriju se svet promenio.

Iz kuhinje se pojavila Federika. – Šta se dogodilo? – pitala je jer je Armel još držala ruku na licu; pepeo cigarete visio je kao dugačka siva gusenica i cigareta joj je dogorela do prstiju. Selestrija nije mogla da priča. Ostala je bez glasa. Pokušala je, ali nije izlazilo ništa osim jedva čujnog pištanja.

– Ja jesam rekla da Armelin muž i Selestrijin otac mogu biti isti čovek, ali ni na trenutak nisam pomislila da je zaista tako. Bog zna da nisam. – Gospođa Vejnbridž stavi ruku na grudi i odmahnu glavom. – Ovo je ogroman šok. – Oči su joj blistale od suza i mladalački sjaj koji je Nuco doneo njenim obrazima pretvorio se u prah.

Federika se svalila u stolicu, lica bledog i bez krvi. Zurila je u pod ne trepnuvši. – Ali to objašnjava mnogo šta, zar ne? – gorko je rekla kao da govori sama sebi.

– Bojim se da je tako – složila se gospođa Vejnbridž gledajući je zabrinuto.

– Tako mi je žao – odvratila je Federika i dodirnula Selestrijinu ruku. Devojka se nije ni pomerila.

– Da li ste ga sahranili? – jedva je izustila.

Armel podiže glavu i pepeo pade na kamenom popločani pod.

- Ne.
- Znači, nije bilo tela?
- Ne. Udavio se u moru.

Armel klimnu glavom. - Benedikt se udavio u moru. Mora da je to pažljivo isplanirao. - Trepnula je gledajući Selestriju kao da joj je iznenada sinula neverovatna ideja. - Da li vi mislite isto što i ja? - Pogled joj je odjednom bio težak i hladan kao stena.

Selestrija je klimnula glavom. Zinula je dok se mučila da sve to shvati. - Da li to može biti istina?

- Nisam baš razumela - kazala je gospođa Vejnbridž okrećući se bespomoćno ka Federiki. - Jeste li vi shvatili?

- Pa i ne baš - odgovorila je Federika uzbuđeno prevrćući svoj medaljon.

- Pomišljam na nešto nemoguće - slegnula je ramenima Armel. - Da Benedikt Dever, Robert Montagju, uopšte nije mrtav. Da je isplanirao svoju smrt, Salazaru prebacio novac koji je grofica Valonija podigla umesto njega kako bi na nekom drugom mestu počeo nov život. Ako je sposoban da vodi dvostruki život, zašto ne bi i trostruki?

- Ako je to tačno, onda nas je potcenio - kazala je Selestrija. Glas joj je bio snažan.

- To sigurno - složila se Armel. - Ako je živ, naći ćemo ga.

Federika je ustala i užurbano otišla u kuhinju. Stajala je nekoliko trenutaka naslonjena na vrata, držeći se za grudi, dišući isprekidano i plitko. Kada se sabrala, uzela je bocu vina, prekrstila se i tiho zamolila za oproštaj.

Selestrija je otrčala stazom koja je vodila do tvrđave. Grlo joj se steglo, teško je disala, glava joj je pucala od potrebe da se isplače. Konačno je u usamljenosti stare kamene ruševine stala pored prozora, zagledala se u smirujuće podizanje i spuštanje talasa u dubini i ispustila jecaj, koji je više ličio na krik divlje životinje. A kada je počela, nije mogla da prestane. Kao da je sav onaj bol koji se gomilao u nedeljama posle očevog nestanka našao pukotinu u njenoj odbrani i provalio. Njegova izdaja ju je potpuno slomila. Kao da je

uzeo gumicu i obrisao njenu prošlost i zemlju na kojoj je stajala. *Najstrašnije otkriće bilo je da nje u svemu tome nije bilo. Isključio je. Otac koga je volela nikada nije stvarno postojao.* Suze su joj pekle obraze i padale s lica na lepu belu haljinu. Uхватила se za prozorsku dasku da ne padne.

Hejmiš ju je tu našao. Zagrlio je bez reči i pustio da se isplače. Nežno joj je milovao kosu i brisao suze, ljubeći je u uzaludnom pokušaju da je povрати. Posle nekog vremena, disanje joj se smirilo i prestala je da plače.

- Federika mi je rekla. Žao mi je.

- Lagao me je čitav život. S Armel se oženio odmah posle rata, kada smo se mama i ja vratile iz Amerike. Sve vreme dok je bio odsutan zbog posla, zasnivao je novu porodicu. - Odmakla se i pogledala gore u njega. - Slepo sam mu verovala. Bezuslovno ga volela. A on nas nije nimalo voleo. Da nas je voleo, kako bi podneo da ode? Šta će mama misliti? A Hari? O, bože, šta će učiniti moja porodica kada im kažem? To će nas sve uništiti.

- Dobro razmisli pre nego što im kažeš - ozbiljno joj je predložio Hejmiš.

- Ali on je živ - izustila je mršteći se. - Živ je. Uopšte nije mrtav. Bez razloga sam ga oplakivala. - Obuzeo ju je bes. - Lila sam suze za njim. Proklinjala more što ga je uzelo. Brinula zbog patnje kroz koju je možda prošao. Molila se da se spase od pakla. A on je pažljivo isplanirao svoju smrt. Isplanirao da nam svima nanese bol. Uzeo je naš novac kako bi mogao da uživa u budućnosti na nekom drugom mestu. Šta je s *našom* budućnošću?

- Tvoja budućnost je ovde sa mnom - rekao je iznenada, čvrsto je držeći. - Tvoja budućnost je u Marelatau. Tu pripadaš.

- Ne znam više kome da verujem - odgovorila je jedva čujno.

- Meni možeš da veruješ.

Pogledala je u njegove beskrajno duboke oči i videla koliko je drugačiji od njenog oca, Ejdana, Rafertija i Dena. Kod Hejmiša nije bilo ničega ugladenog: nije bilo lažnog sjaja, širokog očaravajućeg osmeha, nikakvog prenemaganja. Hejmišova iskrenost bila je sirova

i prirodna. I na tome je bila zahvalna.

Hejmiš je vozio Gaetanovu lanču flaminiju prašnjavim putem za Kastelino, malo mesto u mavarskom stilu južno od Marelatea. Armel je sedela napred pored njega, Selestrija pozadi. Atmosfera u automobilu je bila napeta, i skoro je mogla da se čuje, poput visokih tonova violine. Stigli su u grad, lica namrštenih i odlučnih. Građevine su bile od istog svetlog kamena kao u Marelatau, ravnih krovova i visokih smeđih vrata iza kojih su sakrivena dvorišta zaklonjena od pogleda prolaznika. Ali u Kastelinu je mavarski uticaj bio očigledan: lukovi na prozorima, bogato ukrašeni stubovi i pažljivo dekorisani rešetkasti balkoni koji ni u Maroku ne bi izgledali neprikladno. Na morskom povetarcu šuštalala su stabla eukaliptusa. Na klupama je sedelo nekoliko staraca koji su gledali zalazak sunca, ne znajući koliko će još zalazaka doživeti, a grupa pasa lotalica mirno je prolazila u potrazi za kantama đubreta, nadajući se ostacima.

Kuća u koju ih je uputila Rozana bila je mala, svetložuta i izdvojena od ostalih, podignuta na padini koja se spuštala do belih hridi. Nije izgledala impresivno. U stvari, izgledala je poludovršeno, kao da su vlasnici ostali bez novca pa su morali da stanu usred izgradnje. Hejmiš pogleda na svoj sat. Malo su poranili. Okrenuo se pozadi, gde je Selestrija tiho sedela na zadnjem sedištu i uzeo je za ruku.

- Jesi li dobro? - pitao je, zabrinut.

- Muka mi je. Kako ste vi, Armel?

- I meni je muka. Cigareta će mi smiriti živce. Želite li jednu? - Prebiralala je po svojoj kožnoj torbi.

- Svakako - odgovori Selestrija, dobijajući snagu od topline Hejmišovog dodira. Sa šakom u njegovoj velikoj gruboj šaci osećala se sigurno.

- Barem ćete saznati istinu - rekao je i skrenuo pogled namrštivši

se.

- Možda je trebalo da ostanem u Engleskoj i oplakujem ga zajedno sa svojom porodicom. Neznanje je blagoslov.

- Šta ako ga nađemo? - nastavila je Selestrija, naginjući se iznad plamena koji joj je pridržavala Armel. Vrh cigarete zasvetleo je kao svitac pre nego što se ugasio.

- Ne znam - tiho je odgovorila odmahujući glavom.

- Bilo bi bolje da je mrtav. Barem bismo u nešto bili sigurni - rekla je Selestrija čvrstim glasom.

- I ne bi bilo poniženja. Sigurno nas nije mnogo voleo ako je bio spreman da lažira sopstvenu smrt da bi nas se oslobodio. - Cinično se nasmejala, pogleda izgubljenog u daljini.

- Ne znate istinu - rekao je Hejmiš. - Možda nikada nećete saznati. Možda je bolje ovako.

Izašli su iz automobila na narandžasto svetlo sunca. Ugasile su cigarete u pesku i polako su krenuli prema kući. Hejmiš uhvati Selestriju za ruku. Ako je i primetila, Armel nije ništa rekla, samo je smrknuto gledala ispred sebe. Bili su na zadatku i ništa ih nije moglo skrenuti s puta.

Kao što je i obećala, Rozana je ostavila vrata odškrinuta. Hejmiš je pošao napred i ušao. Kada ih je gurnuo, šarke nisu ispustile nikakav zvuk. Unutra je vazduh bio hladan i mirisao na sveže mlevenu kafu. Pod je bio popločan škriljcem, zidovi goli. Samo se iznad kamina nalazio jednostavan drveni krst. Nije bilo nikakvih stepenica, jer je kuća prizemna. Hejmiš se okrenuo prema ženama i klimnuo glavom. Bile su spremne. Selestrija oseti kako je boli želudac od straha. Bila je zahvalna što je Hejmiš pošao s njima. Ne bi imala hrabrosti da sama dođe s Armel.

U sobi na kraju hodnika čuli su se glasovi, zatim žamor Rozaninog smeha. Ispod vrata dopirao je miris jeftinog parfema. Hejmiš je nečujno prešao preko pločica i stao ispred vrata. Zastao je na trenutak kao da se sabira. Zatim ih je naglo otvorio. Unutra, Rozana je ležala na krevetu u kućnoj haljini od satena krem boje, smeđa kosa padala joj je u uvojcima preko ramena. Salazar je stajao

u gaćama u dnu kreveta. Da poniženje bude veće, bio je u čarapama pričvršćenim ispod kolena elastičnim crnim podvezicama i u onim svojim dvobojnim uglancanim cipelama.

U početku je izgledao besan, njegovo glatko lice prožimala je srdžba. Zatim je izgledao iznenađeno, i na kraju uplašeno kada je shvatio zašto su došli. Ne bi mu nikada palo na pamet da će se Selestrija zbližiti s Armel. Viknuo je na njih na italijanskom. Hejmiš je odgovorio mirno i dobacio mu zeleni bademantil koji je stajao preko stolice. Rozana se zgrčila u dnu kreveta i glumila strah. Bila je dobra glumica. Salazar ih je preklinjao da poštuju njenu čast i da je puste da ode. Hejmiš je pristao i Rozana otrča u kupatilo, gde se brzo obukla i otišla bez reči. Bilo je očigledno da ne želi da njegova ljubavnica čuje šta će reći.

- Tako - rekla je Armel brzo, sela na krevet i prekrstila noge - imaš ljubavnicu.

- To se vas ne tiče - prasnuo je Salazar, primetno zbunjen.

Hejmiš je dugim koracima došao do prozora i prekrstio ruke. - Ne brini. Ako ti nama nešto učiniš, niko neće saznati.

- Rekao sam vam sve što znam! - bunio se.

- Rekli ste da je Robert Montagju imao partnera - kazala je Selestrija. - Ko je to bio?

- Benedikt Dever - odgovorio je Salazar. Armel je uhvatila Selestrijin pogled i klimnula glavom. Salazar je izgledao kao da mu je neprijatno. Kosa mu više nije bila zalizana briljantinom nego je padala na čelo u gustim pramenovima. Prošao je prstima kroz nju, posramljen i ponižen što ga vide takvog. - *Senti*,³⁶ nikada ga nisam upoznao. Radio sam s Robertom Montagjuom i groficom. Instrukcije sam dobijao pismima, telefonom i telegramom. Grofica Valonija ih je zastupala i plaćali su je preko moje kancelarije. Ona je obavljala njihove prljave poslove. Ja sam samo posredovao u poslovima da ne bi kršili zakon.

- U kojim si to poslovima posredovao? - pitao je Hejmiš.

- Avioni. Prodavali su američke i britanske borbene avione Egipćanima.

- *Mon dieu!*

- Od kada?

- Od pre osamnaest meseci. Dever je već bio u poslu s prodajom oružja. Roberta Montagja sam upoznao dok je boravio u samostanu. Dogovorili smo se da zajedno radimo. Postojao je hangar i Dever je nabavljao avione. S Egipćanima se upoznao u kazinu u Monaku. Hteli su da ih kupe. Ja sam imao veze u Italiji. Bio sam im potreban. Ako su mrtvi, ja ih nisam ubio. To su učinili Egipćani ili mafija.

- Zašto? - pitao je Hejmiš.

- Želiš da znaš zašto? Onda hajde da te odvedem u hangar, pa vidi sam. I mene su obmanuli. - Bilo je očigledno da Salazar nije imao pojma da su dva muškarca zapravo jedan isti čovek. Selestrija oseti da on govori istinu. Bio mu je posrednik. Verovatno nije, kao oni, sumnjao da je njen otac lažirao sopstvenu smrt.

Odvezli su se na jug dok nisu stigli do velikog belog hangara, koji je stajao sam na sredini velike stenovite oblasti. Nije bilo nijedne kuće dokle god pogled dopire. Salazar ih povede do velikih kliznih vrata. Otključao je katanac i gurnuo vrata. Zveckala su u znak protesta. - Pogledajte! - uzviknuo je pobedonosno i ušao unutra. - Nije čudo što su ta dva čoveka ubijena. Niko neće zardale, beskorisne avione koji ne mogu da lete!

- Pa kako su, onda, dođavola uspeli? - pitao je Hejmiš osvrnuvši se oko sebe, zapanjen prizorom šarenih ofucanih aviona koji su se raspadali u mraku kao kosti na groblju slonova.

- Veoma je jednostavno. Dečja igra! Montagju i Dever su skupljali novac da kupe avione. Egipćani su uplatili depozit. Dever i Montagju su uzeli novac i nestali. A meni su sada ostali poverioci koji ne vole da se neko s njima igra. Razumete šta hoću da kažem? - Gledao ih je pogledom punim očaja. - Salazarove ruke nisu krvave.

- On nije mrtav! - zarežala je Armel i laganim korakom pošla da pogleda bolje. - Krije se. Ako cenite svoj život, ne petljajte se i ne družite s takvim ljudima.

- On? - Sada je Salazar bio zbunjen.

- Pobogu, probudite se, čoveče božji! - Armel je izgubila strpljenje. - Moj muž i njen otac su jedan isti čovek! - Salazar se počea po glavi. Iznenada je izgledao umorno. - Ona mađarska kučka je obavljala za njih prljave poslove pa niko ne bi nikada saznao da su „oni“ bili „jedan“. - On je genijalan. Pomalo mu se divim sada kad znam da se upustio u tako hrabru prevaru. Prevario me je. Sve nas je prevario. I vas, Salazare - zlobno se nasmejala. - U svim vašim dogovorima uzeo je sve. Šta kažete na to?

Salazar se opet počea po glavi. - Ne verujem vam.

- Onda ste budala! - prodorno je viknula. - Ali još se on nije izvukao.

- Čuvaj se osvete prezrene žene... - rekao je Hejmiš, a pogled mu se sreo sa Selestrijinim i sažaljivo se osmehnuo.

- Možemo pretpostaviti da je živ, znači. Ne beži od nas nego od Egipćana - tiho izgovori Selestrija. - I to je nešto.

- Oh, imao je dve žene! Zašto ih ne bi imao više? Negde je s našim novcem počeo nov život.

- S novcem Egipćana - odvratio je Salazar. - Za njegovo dobro, nadam se da ga nikada neće naći.

- Ja se nadam, za tvoje dobro, da nećeš postati žrtveni jarac - rekao je Hejmiš Salazaru. - Ne želim ni da pomislim šta bi ti uradili Egipćani.

Salazar je nekoliko trenutaka izgledao uplašeno. Zatim je slegnuo ramenima i ponovo se sabrao. - Život je takav, jednom dobiješ, drugi put izgubiš, ali za poslovnog čoveka kao što sam ja uvek ima posla. A sada, ako dozvolite, izgubio sam čitavo popodne. Ne bih hteo da upropastim i več.

Hejmiš ih je odvezao nazad u Kastelino i Salazar je izašao ispred svog ljubavnog gnezda.

- Još uvek mislim da je prilično kriv - rekla je Selestrija gledajući ga kako se vraća u kuću i zatvara vrata za sobom.

- Kriv je za krađu novca, sigurna sam. Piše mu na licu - izustila je Armel. - Ali nije kriv za ubistvo.

- Pa, gde je onda tata?

- To je, dušo draga, pitanje vredno milion dolara.

Te večeri Hejmiš i Selestrija su sedeli pored stare tvrđave i gledali ružičasti sjaj zalaska sunca koji se odbijao od vode. Hejmiš se naslonio na čvornovato zimzeleno stablo, s rukama oko Selestrije koja je ležala kraj njega.

- Mogao bi da bude bilo gde - rekla je. - Gledala sam more i zamišljala kako nestaje u njemu. Napravio nam je pravi pakao, a on verovatno živi negde na nekoj peščanoj plaži.

- Ako spasava život, onda neće imati života. - Hejmišov glas je imao gorak prizvuk.

- Nije baš pametan, zar ne? Poslala sam telegram dedi. Zaprepastiće se. - Cinično se nasmejala. - Nije baš dobro prikrio tragove.

- Verovatno nikada nije pomislio da ćeš posumnjati u njega.

- Znala sam da nije mogao da poćini samoubistvo. Ostatak porodice je prihvatio da se ubio. A ja sam osećala da nije. To jednostavno nije lićilo na njega. Pomisli samo šta je uradio mojoj majci i jadnom Hariju. Oni misle da je mrtav. Unišćio im je život. Šta će mama misliti ako joj kaćem da je imao drugu ženu? To će je dokrajćiti. Sada bih najradije želela da se *zaista* ubio. Smrt je bolja od izdaje. - Hejmiš ništa nije rekao, ali Selestrija oseti da se ukoćio. - Stidim ga se. Mislila sam da je pametniji!

- Ali, potcenio te.

- I šta sada? Ne mogu da prevrnem zemljinu kuglu zbog njega. Osim toga, ne želi da ga naću. Verovatno je otišao najdalje što je mogao.

- Moraš da ga pustiš. - Hejmiš joj poljubi teme.

- Moćeš se kladiti da Armel neće.

- Njoj ništa drugo ne preostaje. Ti imaš porodicu i život je pred tobom.

Prodorno ga je gledala. - Da li me voliš?

Hejmiš je ćutao, a zatim je veoma pažljivo birao reći. - Znam da bih mogao da te volim.

- Volim te. Verovatno sam se u tebe zaljubila prvi put kad sam te videla.

- Iako sam vikao na tebe?

- Možda baš *zato* što si vikao. Bio si iskren, a ja sada shvatam da u mom životu nije bilo mnogo iskrenosti.

Nasmejao se. - Imaš neki čudan način da voliš.

- Videla sam tvoj bol i sve što sam želela bilo je da ga oteram. - Nagnula se i poljubila mu usne. - Znaš, nikada nisam mislila ni na kog drugog osim na sebe. I zato znam da te volim. Zato što mi je do tebe stalo više nego što mi je stalo do sebe.

- U Apuliji nema raskošnih zabava.

- Bila sam na dovoljno raskošnih zabava da mi je dovoljno do kraja života.

- Ja nemam novca.

- Imaš mnogo talenta.

- Od toga se ne živi.

- Živi se, ako ga prodaješ.

- Nosim teret tuge.

- Biće lakši ako ga budem nosila s tobom. - Ućutao je i ozbiljno je gledao. - Da li znaš čega se prihvataš?

- Hajde da ne pričamo više. Voli me, Hejmiše. To je sve što tražim.

Ponovo ga je poljubila. Nije mogao da joj odoli i zagrlio ju je obema rukama, vatreno je ljubeći, brišući tragediju koja je čamila u tami njegove rođene senke. Nadao se da će vođenje ljubavi s njom moći da ispuni dušu svim onim što je dobro i radosno.

Sunce je zašlo za obzorje i more je postalo crno kao mastilo. Hejmiš joj je skinuo haljinu otkrivajući zrelost njenog tena, bledog na fosforescentnoj svetlosti meseca. Prešao je prstima preko njene kože, oko grudi koje su bile teške od mladosti i obećanja majčinstva i znao je da u njoj leži budućnost koja je plodna i puna svetla, samo ako sebi dopusti da je uzme. Selestrija oseti njegov nemir, ali to je bilo ona što mu Natalija više nije mogla dati. Otkopčala mu je košulju i prebacila je preko ramena. Bio je maljav, mišićav i

preplanuo. Kontrast s njenim telom prožeo ju je uzbuđenjem. Dafni je bila u pravu. S pravim muškarcem zemlja se trese. Drhti i treperi oko svoje ose. U tim nežnim trenucima Selestrija je mislila da ih ništa ne može rastaviti. Da će Hejmiš izabrati život a ne smrt, svetlo a ne tamu i budućnost umesto prošlosti. Ali one sveće nastavile su da gore u Gradu mrtvih i samo ih je on mogao ugasiti.

Selestrija je ležala u krevetu zatvorenih očiju i slušala tiho cvrkutanje ptica i povremeno lajanje pasa. Osmehnula se sećajući se prethodne noći i protekla se. Vodili su ljubav. Bilo je divno. Bila je ispunjena neobuzdanom radošću. Poželela je da više s prozora, da svako zna koliko je srećna. Za trenutak je osećala krivicu. Njen otac je izdao nju i čitavu njenu porodicu; bilo je nedolično biti tako srećan dok svi kod kuće pate. A opet, njena ljubav prema Hejmišu nadjačala je sva druga osećanja.

Obukla je svetloplavu haljinu na tufne. Pogled joj je pao na očevu fotografiju koju je ostavila na stolu, u zbirci Federikinih ručno oslikanih glinenih figura. Osmehivao joj se, s panama šeširom nakrivljenim na glavi, osmehom širokim i obešenjačkim, sa svodovima samostana u pozadini. Njena ruka neko vreme je neodlučno stajala iznad nje. Preplavila je tuga. Muškarac koji joj se smeškao mogao je isto tako biti stranac, neko koga je davno upoznala i o kome je malo znala. Ne, to nije bio njen otac. Ne onaj čovek koji se u svom čamcu igrao gusara s dečacima, crtao im u pesku staze kako da nađu blago i bio lek za migrene njene majke. Ne, njen otac, čovek koga je volela, umro je onoga dana u Kornvolu. U to je sada bila sigurna. I dobro je da ga oplakuju, jer on se nikada neće vratiti. Stavila je fotografiju u džep haljine i izašla iz sobe.

Kada je kročila u hodnik, Dafni Halifaks je upravo izlazila iz sobe. Imala je na sebi dugu ružičasto-tirkiznu haljinu i veoma neobične cipele, ljubičaste sa zlatnim perima na prstima.

- Dobro jutro, dušo - rekla je srdačno se osmehnuvši. - Danas divno izgledate. Blistate.

- Hvala vam! Srećna sam.

- Neki poseban razlog?

- O, Dafni, mogu li na trenutak da uđem u vašu sobu? - pitala je čeznuvši da ispriča nekom.

- Naravno. Iako mislim da pretpostavljam.

Selestrija je ušla za njom i sela na krevet. - Zaljubljena sam! - rekla je oduševljeno. - Zemlja se pokrenula, stvarno! Baš kao što ste rekli!

Dafni je sela na kraj kreveta, očigledno srećna. - Znala sam da ste vi i Hejmiš stvoreni jedno za drugo. U poverenju mogu da vam kažem da i Federika to zna. Čim ste stigli, rekla je: „To je devojka za Hejmiša“.

- Stvarno?

- Naravno. Mi stari ponekad vidimo stvari koje mladi ne mogu. Zapamtite, ja sam štošta prošla.

- Čudljiv je i nepredvidiv, ali mi je do njega stalo više nego do bilo koga u životu. Njegov bol boli i mene, kao da ga i ja osećam. A kada se nasmeje, ceo svet je obasjan. Ima čaroban osmeh. A njegova harizma, ona ispunjava prostor kao svetlo. Oh, Dafni, ne mogu da mislim ni na šta drugo. Mojoj majci bi stalo srce da zna. U stvari, ne bi to odobrio niko iz porodice.

- A zašto, pobogu?

- Zato što je petnaestak godina stariji od mene. Već je bio oženjen. Siromašan je. Ne češlja se. Mama bi mu sigurno rekla da se ošiša. Tetka Penelopi bi ga pitala gde mu je imanje i zapanjila bi se kad bi čula da ga nema. Samo bi me deda podržao jer je i on počeo od nule.

- Hejmišova porodica ima divno imanje u Škotskoj.

- Stvarno?

- Razišao se s njima i otišao zauvek. Mislim da godinama nije išao tamo. Znate, on je slobodan duh. Gušili su ga tamošnji običaji. Prezire britansku opsednutost društvenim položajem i novcem. Ne krivim ga. To je strašno površno.

- Mislim da mu se moja porodica ne bi svidela.

Dafni je nekoliko trenutaka ćutala i lice joj je iznenada postalo zabrinuto. - Nikada se on neće vratiti, Selestrija. U Škotskoj je bio veoma nesrećan. To znate, zar ne?

- Da, znam.

- Ako ga povedete, moraćete ga naterati na vrlo veliki kompromis.

- Sve ću učiniti za njega.

Dafni joj dodirnu ruku. - Ljubav nije samo žrtva. Nadam se da će i on vas usrećiti.

- O, hoće. Sada oboje idemo dalje.

- Ah, da, jadan vaš otac. Šta ste otkrili?

- Da je bio trgovac oružjem. Prodavao je stare američke avione nekim Egipćanima koje je upoznao u kazinu u Monaku. Sigurno je mnogo zaradio i pobjegao s novcem.

- Hoćete da kažete da nije mrtav?

- Nisam sigurna. Ali sam ubeđena da je izmislio sopstvenu smrt kako bi nestao.

- Dragi bože! Fredi mi ništa od toga nije rekla.

- Zar vam nije rekla da je bio u braku i s Armel??

Dafni je izgledala užasnuto. - S Armel?

- Da, možete zamisliti koliko je to strašno? Vodio je dvostruki život.

- Ali draga moja, kako ste to otkrili?

Selestria izvadi fotografiju i daje joj je. - Pokazala sam joj ovo. Osim što je bio Robert Montagju, bio je i Benedikt Dever.

- Stvarno smešno ime! - Dafni reče rugajući se. - Svako bi rekao da je *to* ime lažno. Zaista, taj čovek je trebalo da ima više mašte! Dajte da stavim naočare. Ah, sada ga dobro vidim. - Iznenada, Dafni zinu. - Pa, dakle! - uzviknula je podižući pogled ka Selestriji. - Zaboga!

- Šta je bilo? Niste valjda i vi bili u braku s njim? - zadirivala je Selestria. Dafni se nije smejala.

- Šta bi?

- Pa, ne znam treba li da kažem.

- Kažete šta?

Dafni je nekoliko trenutaka razmišljala, čvrsto stiskajući usne, razmišljajući kome treba da bude lojalna. Na kraju, vratila joj je fotografiju. - Dušo draga, čitava ta priča nema veze sa mnom.

Međutim, ja mislim da treba reći istinu po svaku cenu. Imate pravo da znate.

Selestrija oseti težinu u stomaku. – Nastavite.

– Tog čoveka sam videla dva dana pre nego što ste stigli.

– Da li ste sigurni?

– Nema SUMNJE. Znae, radi se o načinu na koji nosi taj šešir. I osmehu. Taj osmeh jednostavno ne možeš da zaboraviš.

– Da li je OVDE odseo?

– Ne. Mislim da nije hteo da ga vidim.

– I šta je radio?

Dafni teško uzdahnu. – Bio je s Fredi.

– S Fredi? – ponovila je začuđeno. – Dva dana pre nego što sam ja stigla?

– Tako je. Slikala sam blizu stare tvrđave. Bio je tu kada sam došla. Sad kad razmislim o tome, rekla bih da je bio uznemiren. Nije imao mira. Upalio je cigaru i ovako je vrteo među prstima. – Pomerala je prste kako bi pokazala.

– To je sigurno moj otac – rekla je Selestrija, otkrivajući da joj on ipak može oduzeti radost.

– Onda se pojavila Fredi i on se osmehnuo. Tada sam primetila taj osmeh. Nezaboravno.

– Nemojte mi reći molim vas da su ljubavnici!

Dafni je odmahнула glavom. – Ne znam. Zagrlili su se i razgovarali nekih sat vremena. Kako je razgovor tekao, on je postajao sve nervozniji i na kraju joj se rasplakao u naručju. Bila sam strašno dirnuta. Jedan takav čovek u suzama. Fredi je izgledala slomljena. Onda joj je dao neki paketić i otišao. Ne znam da li ga je negde čekaio automobil ili je išao peške. Jednostavno je nestao ostavljajući Fredi da jeca na onoj travnatoj padini na kojoj ste onog dana vi sedeli sa mnom.

– Šta je bilo u tom paketu?

– Ne znam. Nije ga tamo otvorila.

Selestrija je prekrstila ruke i ljutito coknula jezikom. – Znači, ona je sve vreme znala da se tata nije ubio.

- Mislim da je tako.

- Mislite li da je znala i to da je bio u braku s Armel?

- Ne znam. - Dafni slegnu ramenima. - Ne znam koliko je znala. Možda je od nje krio isto kao i od vas i Armel. Izgleda da u svemu tome ipak ima nečega.

- Ali ona je bila jedina koja je znala da nije mrtav. Lažirao je svoju smrt u Francuskoj kao i u Engleskoj. Zašto je s Fredi drugačiji?

- Možda nisu bili u vezi. Ona je mnogo starija od njega i u braku je s Gaetanom.

- Saznaću. - Videla je uplašen pogled na Dafninom licu. - Ne brinite, Dafni, vaše ime neću pomenuti.

- Hvala - odgovorila je i ramena joj se opustiše. - O, bože, ovo je strašna zbrka, zar ne?

Selestria je otišla iz Dafnine sobe, a stomak je se prevrtao od nervoze. Mučilo je pitanje koje sada nije mogla da postavi. Da li je i Hejmiš znao za to? Da li je sve vreme znao a nije joj rekao? Da li je zbog toga bio uzdržan? Ne zbog žene sahranjene u Gradu mrtvih, nego zbog toga što je i sam nešto krio?

Otišla je u prizemlje i u dvorištu zatekla Armel s torbom pored nogu, okruženu psima. Razgovarala je s Federikom.

Selestria se ukočila. Htela je odmah s njom da se suoči, ali znala je da će joj oprez biti korisniji. Ako je Federika sposobna da izvede takvu sjajnu predstavu, ona će izvesti još bolju. Namestivši osmeh, prišla je dvema ženama. - Da li odlazite? - pitala je Armel.

- Bojim se da je tako. Nemam više šta ovde da radim. - Tužno je uzdahnula. - Vratću se u Pariz i pokušaću da nastavim sa svojim životom.

- Nedostajaćete mi - odvratila je Selestria iskreno. - Mi smo dobar tim.

- I vi ćete meni nedostajati. Posetićete me ako dođete u Pariz, zar ne? Naš susret je jedna od dobrih stvari proisteklih iz ove katastrofe.

- Obećavam.

- A šta ćete vi?

- Da žalim za njim kao i svi ostali. Što se mene tiče, on je mrtav.

- Selestrija je pogledala Federiku, ali ona nije reagovala. - Više volim da ga se sećam onakvog kakav je bio pre nego što je nestao. Neću dopustiti da stvari koje sam saznala okaljaju moje sećanje na njega.

- U pravu ste - rekla je Federika. - Čovek mora da nastavi dalje.

Armel je otišla. Psi su pratili putem konjsku zapregu dokle god su mogli. Oblak prašine bio je sve manji dok nije nestao iz vida, konjske uzde hvatale su svetlo i bleskale kao poslednji pozdrav.

- Biće nam pusto bez Armel - reče Federika prelazeći rukom po ogrlici od sjajnih ružičastih kristala koji su joj visili do struka. - Zavolela sam je.

- Da li zavolite sve ljude koji ovde borave? - pitala je Selestrija.

Federika nije ni trepnula. - Da, mislim da je tako. Znate, ovo nije hotel. Ovo je naš dom i vi ste naši gosti. - Vratila se unutra. - Prepodne ću provesti u Kastelinu. Da li biste i vi pošli sa mnom?

Selestrija krenu za njom u dvorište. - Hvala, ali mislim da ću potražiti Vejni. Niste je videli?

- Doručkovala je s Armel i otišla.

- Izgubila sam je, zar ne?

Federika se nasmejala. - Bojim se da jeste. Italija na čudan način krade ljudima srce. Nadam se da je i vaše ukrala.

Selestrija nije odgovorila. Uprkos tome što ju je izdala, žena joj se sviđala.

Èekala je da Federika ode i pošla da pretraži njenu sobu. Paket njenog oca mora da je tu negde. Za trenutak je oklevala ispred vrata, osvrćući se oko sebe i osluškujući zvuk koraka. U poslednje dve nedelje postala je pravi detektiv. Osećala se toliko drugačije od one površne devojke kakva je bila u Kornvolu. Očev „nestanak“ gurnuo ju je u zrelost i doneo joj Hejmiša. Smrt jednog odnosa, rođenje drugog.

Zidovi Federikine sobe bili su ukrašeni slikama koje su joj privukle pažnju. Potezi četkicom bili su energični, boje žive, prizori izazovni. Shvatila je gde je već videla taj stil: u Hejmišovom ateljeu. Zakoračila je bliže i prstima prešla po slici. Bila je gruba i prekrivena

grudvicama. Ispod je napisao svoje inicijale: HMak. Koliko su te scene bile drugačije od tamnih i usamljenih slika koje su stajale uza zid njegovog ateljea.

U dnu sobe stajao je veliki krevet od kovanog gvožđa prekriven raznobojnim prošivenim prekrivačem na kome su stajali jastuci tamnocrvene boje i boje fuksije. Na noćnim ormarićima bile su naslagane visoke gomile knjiga. Prozori otvoreni, pamučne zavese su se njihale na vetru, toaletni stočić ispod njih prepun posudica s prstenjem i ogrlicama, a ogrlice su se nalazile i na velikom ogledalu. U sredini sobe stajao je sto s mnogo velikih drvenih posuda kristala svih boja i veličina, nanizanih i pojedinačnih. Bilo je kao u čarobnoj radnji. Uza zidove su stajali drveni ormari, u kojima je njena garderoba visila naizgled bez reda, a na podu su tepisi, jedan na drugom, skoro potpuno prekrivali kamen. Ako je Federika sakrila onaj paket koji joj je dao njen otac, nije bilo načina da ga Selestrija nađe u čitavoj toj gužvi. Nije znala odakle da počne. Nije znala ni šta traži. Mogao joj je dati bilo šta.

Uzdahnuvši očajno, počela je da pretražuje fioke toaletnog stočića. Svaka fioka bila je do vrha puna ogrlica, perli i prstenja i drugih drangulija koje je donosila s putovanja. Selestrija se snuždila.

S Federikom se nije mogla suočiti bez tog paketića zato što je obećala da u to neće uvlačiti Dafni. Pretražila je ormare i ormariće u kupatilu. Zatim je sela na krevet, pogrbljenih ramena, sigurna da će morati da ode praznih ruku.

Iznenada, čula je Federikin glas kako u dvorištu razgovara s Luidijem. Provirila je kroz prozor i videla je kako se smeje, saginjući se da pomiluje pse, a torba preko ramena bila je puna stvari iz radnje. Sigurno je promenila plan. Selestriju preplavi talas očajanja. Kada se okrenula da ode, pogled joj je privukla poznata crvena kutijica, delimično zaklonjena, u jednoj od posuda punih kristala na stolu u sredini. Gurnula je ruku unutra i pobedonosno izvukla kutijicu, s radošću je pomirisavši. Bila je sigurna da oseća miris tuberoze. Tamo su, blistajući na svetlu, stajale dve dijamantske zvezde. Zvezde koje je njena majka izgubila. Zvezde koje joj je otac

dao, a zatim tako nemilosrdno ukrao.

Zatvorila je kutijicu i ponovo sela na krevet čekajući da se Federika pojavi. Srce joj je lupalo u grudima, ali Selestrija nikada nije izbegavala suočavanje. Možda će sada saznati istinu i možda čak otkriti gde joj je otac. Netremice je gledala u vrata dok je oči nisu zabile. Konačno, tišinu su narušili zvuk koraka i brzo dahtanje pasa. Federika je otvorila vrata i ušla, trgavši se kada je videla Selestriju kako mirno sedi na njenom krevetu i drži u rukama crvenu kutijicu.

Psi su ušli za njom i razišli se po sobi. Federika je zatvorila vrata, spustila torbu i okrenula se prema Selestriji. Činilo se da se nije naljutila što devojku vidi u svojoj sobi, niti se ponašala odbrambeno: samo je bila tužna.

- Tata je ovo dao mojoj majci - ljutito je izgovorila Selestrija. - Rekao je kako je morao da nađe zvezde koje su dovoljno velike da zasene zvezde u njenim očima. Tako sam ja doživljavala svoje roditelje, kao dve sjajne zvezde. Ali, njemu njihov brak nije značio ništa.

- Žao mi je - rekla je Federika sedajući pored nje na krevet. - Nisam znala. - Koliko god je htela da je mrzi, Selestrija nije mogla.

- Onda, recite mi koliko *ste* znali?

- Skoro isto tako malo kao vi. Samo da nije mrtav. Izvinite.

- Zašto mi niste rekli?

- Zato što mi je rekao da nikome ne kažem da sam ga videla. Uvek ću mu biti verna, zato što ga volim. - Uzela je Selestrijinu ruku. Selestrija je nije povukla, ali ruka je mlitavo ležala na njenom dlanu. - Kada ste stigli i rekli mi da je mrtav, bila sam na sto muka. Nisam znala kako da se ponašam i radila sam najbolje što sam mogla. To je bila najteža predstava koju sam u životu izvela. A kada ste rekli da ste došli kako bi otkrili istinu, dobila sam priliku za izlaz. Iskoristila sam je. Ohrabrivala sam vas zato što vam nisam mogla reći istinu. Mislila sam da će ga možda ona vratiti.

- Ništa njega ne može da vrati - a istina najmanje.

- Nadala sam se - izustila je promuklo.

- U svakom slučaju, ja ne želim da se vrati.

- Selestrija. Uprkos svemu što je uradio, on je i dalje vaš otac. Život mu je u opasnosti. Morao je da pobjegne. Uvalio se u probleme.

- Pre ili posle venčanja s Armel? - Federika ustuknu. Nije mogla da ga odbrani. - Znači, nikome niste rekli? - nastavila je Selestrija.

- Nikome.

- Čak ni Gaetanu?

- Čak ni njemu.

Selestrija je progutala pljuvačku. - A Hejmiš, da li on zna?

- Ne. - Čvor u Selestrijinom želucu sada se opustio.

- To je bar nešto. I, gde je on sada?

- Ne znam. Nije mi se od tada javio, niti očekujem.

- Da li vam je bio ljubavnik? Da li vas je zaveo?

Federika se nasmejala; pitanje joj je bilo apsurdno. - Naravno da nije! Mogla sam skoro da mu budem majka. Ne, volim ga kao sina, Selestrija. Ne kažem da se u njega ne bih zaljubila da sam mlađa. Ali ja sam stara i udata i znam svoje granice. Među nama je postojalo razumevanje koje prevazilazi reči.

- To svi kažu. Zna da ste jedna od mnogo žena koje veruju da ih on voli.

- Možda. - Slegnula je ramenima. - To nije važno. On je u samostan doneo sreću. Posle smrti naše ćerke bila sam izgubljena. Uz pomoć vašeg oca, ponovno sam se pronašla. Naučila sam da volim uspomenu na nju i pustim je da ode.

Šteta što Hejmiš ne može isto, pomislila je Selestrija. Ponovo se osećala jadno.

- On je kao Doktor Džekil i Mister Hajd. Dvoje ljudi. Jedan koji, kuda god da pođe širi sreću, i drugi koji laže, vara i širi patnju.

- Vaš otac je privlačan, harizmatičan čovek. Ali istovremeno pun mana. Svakom pokušava da udovolji, to je jače od njega. Želi da svakome koga upozna bude divan. Naravno, nemoguće je biti svakom sve. To čak ni Monti ne može. Dok je pokušavao, stvorio je te različite svetove u kojima je on uvek u središtu. - Nežno je

pogledala Selestriju. – Bio je neko vreme i u centru mog sveta. Za druge mogu samo da nagađam. Možda ih je mnogo. Previše da ih može kontrolisati. Vaš otac nije dobar čovek, Selestrija. Ali ja ga volim uprkos njegovim manama.

– Zašto ima toliko mana? Stric Arči i tetka Penelopi su normalni! U čemu su njihovi roditelji pogrešili?

– Ponekad se ljudi rode s manom. Mislim da nisu krivi vaši deda i baba. Ali iz onoga što mi je rekao, znam da je njegova majka vršila na njega veliki pritisak. Bio je njen zlatni momak, ali je njena ljubav imala svoju cenu. Bila je uslovna. On je bio veličanstveni Monti, a u sebi je osećao kako ne ispunjava standarde, da to ne zasluži i pratio ga je osećaj krivice.

– Krivice? Zbog čega?

– Zato što je mrzeo svoju porodicu.

– On nas je mrzeo?

– Mrzeo je očekivanja koja su svi postavljali pred njega. To je bio preveliki teret.

– Pa je zasnovao novu porodicu jer mu je bilo muka od stare?

– Ne znam.

– Izgleda da o njemu znate baš mnogo – kivno reče Selestrija.

– Bila sam mu kao majka. Neko s kim je mogao da razgovara. Neko ko ga je mnogo cenio, a zauzvrat nije ništa tražio.

– Prezirem ga – odgovorila je.

– Nemojte ga mrzeti. Žalite ga.

– Žalim sebe. Što se više trudim da ga se sećam onakvog kakav je bio pre nego što je nestao, to manje verujem svojim sećanjima. Sve što sam o njemu saznala ruši figuru onog oca kakav je meni bio. Bio mi je otac dvadeset jednu godinu, a ko je on zapravo bio? Voleo je mamu, a vama je dao zvezde koje je za nju kupio, poklon od njega koji je obožavala. Njegovo srce je prazno.

– Ili je možda prepuno. Vratite te zvezde majci – izgovorila je Federika tužno joj pružajući kutijicu. – Recite da ste ih našli ispod kreveta. Nemojte joj reći istinu. Kao što ste i sami shvatili, istina je daleko gora od laži.

Selestrija zatvori kutijicu i ustade. – Svi smo mi izdani – kazala je.

– Ali smo našli jedni druge.

– Da, jesmo – odgovorila je, misleći na Hejmiša. – A ja sam našla Marelate.

Vrativši se u samoću svoje sobe, pisala je dedi; ispričala mu je sve što je otkrila. On je verovao njenim instinktima. Podržao je njenu potrebu da ode, da sazna istinu. Sada joj je bio potreban njegov savet. Je li glupa što voli Hejmiša?

Tog popodneva Selestrija je sreća gospođu Vejnbridž u vrtu. Sedela je na suncu i razgovarala s Dafni. Smejale su se ispod oboda šešira. Kada su je primetile, gospođa Vejnbridž mahnu, a Dafni ukočeno ustade. – Ostavljam vas nasamo – rekla je uzimajući svoju heklanu torbu u kojoj je držala knjigu i naočare za čitanje. – Moram još malo da slikam dok ima svetla. – Selestrija sede na Dafninu stolicu.

– Uopšte vas ne viđam, Vejni – rekla je tužno. Baš kada joj je htela ispričati za dijamante, shvatila je da gospođu Vejnbridž to više ne zanima. Domaćica je odsutno gledala u daljinu.

– Nuco me pitao hoću li da se udam za njega – rekla je konačno.

– Kako je to učinio? Pantomimom? – Selestrija nije htela da zvuči grubo. – Ili vas je naučio malo italijanski? – dodala je nežnije, nadajući se da se nije uvredila.

– Mi se savršeno razumemo – odgovorila je gospođa Vejnbridž i ponosno isturila bradu.

– Da li ste pristali?

– Jesam.

– Vejni, tako sam uzbuđena zbog vas! – Nagnula se i zagrlila je.

– Stvarno? – Gospođa Vejnbridž nije znala kako da joj kaže. Nije joj se sviđala pomisao na to da Selestrija putuje sama nazad u Englesku.

Selestrija je pokušavala da izgleda srećna. – Stvarno jesam – kazala je, ali suze su joj potekle i više nije mogla da krije osećanja. – Žao mi je. Tako sam sebična. Vi ste našli sreću s Nucom na ovom divnom mestu, a ja mislim samo na sebe.

– Sve je u redu, razumem. Setite se, poznajem vas od rođenja.

– Ovo je bila strašna nedelja. Došla sam da nađem tatu, a umesto toga sam našla ljubav.

– Našli ste ljubav? – Gospođa Vejnbridž je bila toliko zanesena sopstvenim zaljubljenim srcem da nije primetila Selestrijino.

- Ko je to?

Selestrija je izgledala zbunjeno. - Hejmiš.

- Mislila sam da vam se ne sviđa.

- Promenila sam mišljenje. Mnogo mi se sviđa.

- Šta vas je navelo da ga promenite?

- Upoznala sam ga. - Lice joj je buknulo i oči blesnule. - To je bio nesporazum, Vejni. Ali sada je to iza nas. Bila je u pravu gospođa Halifaks, privlačan je i inteligentan, a pritom i zabavan. Pošto smo konačno počeli da razgovaramo, shvatili smo da smo jedno za drugo. Kada sam s njim, osećam se dobro. Osećam sigurnost. - Uzdahnula je. - Zaista ga volim, Vejni. Ne čeznem da se vratim u London. Hoću jednostavan život ovde s njim. Želim da šetam pored mora i držim ga za ruku, da igram na mesečini, gledam ga kako slika. Hoću da sviram klavir i pevam, probijam se kroz Gaetanovu biblioteku i podarim Hejmišu decu koja će kao i mi voleti jednostavne stvari. Želim da ga usrećim.

- Pa zašto onda plaćete?

Selestrija je obrisala suzu. - Zato što ne znam šta da radim. Da ostanem tu? Da odem kući? Nije me zaprosio.

- Dajte mu vremena, tek ste se upoznali.

- Šta ako on još voli pokojnu ženu?

- To ga ne vodi nikuda.

- Gaetano kaže da oseća krivicu jer je bio tamo kada je pala s litice. Misli kako je to njegova greška. I ne želi da prestane da krivi sebe.

- Vreme leči sve, dušo.

- Prošle su tri godine! Koliko će to još da traje?

- Tek vas je upoznao.

- Ali ja sam tu. Živa osoba koja diše, koja ga voli. Natalija ga ne može voleti s mesta na kojem se nalazi.

- Šta ćete da radite?

- Ne znam. Sada me ovde ništa ne drži. Da ostanem ili da odem?

- Ostanite, Selestrija, i borite za ono što želite - vatreno je odgovorila.

- Možda ja ovde ne pripadam. Trebalo bi da se vratim u London, udam se za Ejdana i zaboravim da sam ga ikada srela.
- Onda ćete živeti samo pola života.
- Ne, ovde ću živeti pola života s Hejmišom. Druga polovina biće Natalijina.

Odluku je, međutim, umesto nje doneo telegram koji je stigao kada je njeno pismo otišlo u Škotsku. Bio je od njene majke. Selestrija ga je pročitala. Onda ga je ponovo pročitala. Pokušala je da pročita i treći put, ali oči joj se zamagliše od suza: „TVOJ DEDA JE UMRO JUTROS STOP DOĐI KUĆI STOP.“

Sela je na jastuke ispred samostana, podižući Prima i Majalina na krilo kao utehu. Hejmiš je seo pored nje i uzeo joj telegram iz ruke koja se tresla. - Bože - promrmljao je ljubeći je u glavu. - Volela si ga kao oca, zar ne? - Klimnula je glavom, ali nije mogla da govori. Dugo su tako sedeli u senci. Primo i Majalino su osećali da je nesrećna. Na kraju, ustala je i savila telegram.

- Moram da idem kući - rekla je brišući oči.
- Znam.
- Šta će biti s nama?
- Biću tu dok se ne vratiš.
- Želiš da se vratim? - Pogledala ga je namrštena, i čeznula da se uveri u njegovu ljubav. Želeći da je ima samo za sebe.
- Da. - Rukama je obujmio njeno lice i polako joj poljubio usne. - Mnogo, mnogo želim da se vratiš.

Gospođa Vejnbridž je bila slomljena zbog Selestrije. - Nije izgubila samo oca nego i dedu, koga je volela više nego ikog na svetu, čak više i od majke. Što i nije čudno, ako čovek poznaje njenu majku - rekla je Federiki i Dafni.

- Ali šta je s Hejmišom? - pitala je Dafni sećajući se razgovora tog jutra.
- Nadam se da će se vratiti - odgovorila je Federika. - Potrebna mu je i zajedno mogu biti srećni.

- Vratice se - kazala je Vejni, znalački se osmehnuvši. - Žena nije više ista kada jednom doživi Italiju.

Te noći Hejmiš je vodio ljubav sa Selestrijom pored stare tvrđave. Nije bilo zvezda i mesec je bio sakriven iza gustih oblaka i magle koja je nisko lebdela iznad mora. Vazduh je bio neobično topao i vlažan. Spremalo se nevreme. Ležali su na prostirci i voleli jedno drugo, srca teških od sete, ne znajući šta im nosi budućnost.

Selestrija je ujutru spakovala kofere i čekala u dvorištu Gaetana, koji je trebalo da je odveze u Sponđano. Padala je kiša. Krupne kapi spuštale su se na kameni pločnik i odbijala se o svodove samostana, gde su ležali psi. Gospođa Vejnbridž i Dafni su se pozdravile s njom u trpezariji jer nisu mogle da je gledaju kako odlazi. Od Hejmiša nije bilo ni traga ni glasa.

Iznenada, odnekud se pojavila Federika, uzbuđeno kršeći ruke. - Hejmiš mi je rekao da vam kažem da je on na groblju. Hoće da dođete pre nego što odete. - Bila je uplašena. - Kaže da je važno.

Selestrija je pretrčala put, dok joj je kiša kvasila haljinu i cipele i lepila joj kosu na lice. Dve crne mačke sklonile su se na ulazu u groblje, zbijene jedna uz drugu da ostanu suve. Požurila je kroz kapiju i ušla u Grad mrtvih, gde je kiša pala na toplu zemlju u malom parku i ispunila vazduh slatkim mirisom mokre borovine. Pesma ptica odjekivala je po prilazima jer su ptice lepršale okolo tražeći zaklon, a opojni miris ljiljana izbijao je iz malih grobnica pomešan s mirisom voska. Došla je do Natalijine grobnice i popela se uza stepenice. Kada je ušla, Hejmiš je stajao s rukama na njenom grobu i gledao u pod. Podigao je pogled. Lice mu je bilo pepeljastosivo, a oči crvene. Za trenutak je pomislila da će početi da viče na nju.

- Puštam je da ode - rekao je. - Želim da se predam tebi. Ali prvo želim sve da znaš. Trebalo je da ti pokažem ranije.

Ne rekavši više ni reč, izveo ju je napolje. Kiša je sada sipila. Odveo je stazicom do stare tvrđave. Hodao je sa štapom, ali hramao je manje upadljivo. Umesto da skrene desno prema tvrđavi, skrenuo

je levo i poveo je po vrhu grebena. Pokvašena haljina joj se lepila za noge kao morska trava, a platnene cipele škripale sa svakim korakom. Posle nekoliko stotina metara, zaustavio se.

- Tu je nastradala - rekao je, ispustio štap i uzeo je za ramena.

Selestrija pogleda dole. Bilo je visoko. Natalija nije imala šanse, razbila se o stene pre nego što je shvatila šta joj se dogodilo. Gledao je u nju očima punim bola.

- Imala je ljubavnika, Selestrija. Bila je zaljubljena u drugog muškarca. - Glas mu je bio slomljen, kao kada se drobi slomljeno staklo. - Saznao sam i rekao joj. Optužila me je da sam ćudljiv i opsednut sobom i da sam je ja na to naterao. Posvađali smo se. Bila je temperamentna kao i ja. Bili smo kao dve iskre u vatri, ludi od besa i bola. Rekao sam joj da mora da izabere između mene i njega. Ali nije mogla da izabere. Volela ga je iako je znala da će joj slomiti srce. Možda joj ga je već slomio. - Udahnuo je kao da skuplja snagu da nastavi. Zatim je zgrabio za ramena i rekao: - Taj drugi muškarac, Selestrija, bio je tvoj otac.

Selestrija je bila užasnuta. Uzmakla je, hvatajući dah kao da se zadihala. - Moj otac?

- Trebalo je da ti kažem.

- Moj otac? Bio je u vezi s tvojom ženom? - Ustuknula je jedan korak. - To je nemoguće.

- Bojim se da nije nemoguće.

Trebalo joj je nekoliko trenutaka da shvati užasnu istinu. - Zato si me mrzeo. Zato što sam njegova ćerka. To savršeno daje smisao.

- Ali sam se zaljubio u tebe. - Očajnički je gledao u nju.

- Ali lagao si.

- Ne. Nikada nisam lagao. Samo ti nisam rekao potpunu istinu.

- Pa zašto mi je sada kažeš? Sada kad odlazim?

- Zato što, kada se vratiš, hoću da počnemo iz početka. Hoću da sve zaboravimo: Nataliju, tvog oca. Hoću da naš zajednički život počnemo neokaljani prošlošću. Ti si jedina osoba koja će znati istinu. Jer ima toga još.

- Još? - Selestrijino lice beše iskrivljeno od bola.

- Natalija je tvrdila da ne može da se odluči između mene i Roberta zato što nosi dete. Nije znala čije je. - Oči mu se napuniše suzama. Selestrija je osetila da će i ona zaplakati, da će se suze stopiti s kišom koja joj je curila niz lice. - Nosila je život u sebi, Selestrija. Dete je moglo da bude moje. Kako je mogla da ne zna? Poludeo sam. Vikao sam na nju, a ona me je samo gledala prkosno, kao da uživa u moći koju ima nada mnom. Nije pokazala ni trunku kajanja. Kako su ljubav i mržnja blisko povezane. U tom trenutku sam je podjednako voleo i mrzeo. Sledeće čega se sećam jeste da se okliznula i pala. Nisam je gurnuo. Kunem se Bogom, nisam je gurnuo. Ali ne sećam se jasno. Sve je u magli. Da li sam mogao da je gurnem ako je nosila dete?

- Znači, nisi oplakivao samo Nataliju nego i dete koje je možda bilo tvoje.

Hejmiš klimnu glavom.

- Ah, Hejmiše, tako mi je žao. - Zagrlila ga je rukama i čvrsto držala. - Ja ne sumnjam u tebe - prošaputala je.

Selestrija je ušla u voz u suvoj odeći u koju se presvukla pre nego što je krenula na put. Sada je gledala kako pored prozora prolaze italijanska sela. U torbici je nosila dijamantske zvezde koje će vratiti majci. Neće joj reći. Sve će zadržati za sebe - velikodušni gest koga njen otac nije bio vredan. Pamela nikada neće saznati istinu. Misliće da ju je oduvek voleo. Hari će odrasti s lepim uspomenama na oca koji mu pravi zamke u šumi iznad Pendrifta, diže mu kule od peska na plaži i vozi ga u svom čamcu na more da se igraju gusara. Time što im neće reći istinu, sačuvaće njihovu prošlost i zaštititi budućnost. To je bila jedina ispravna odluka.

Naslonila je glavu na sedište i zatvorila oči. Videla je dedino široko lice i sjajne oči. Skoro da je mogla da pređe prstima po dubokim borama i njegovom kvrgavom nosu. Kako ga je volela. Bio je tako prisutan u njenom životu. I sama svest o tome da je tu, pružala joj je neizmeran osećaj sigurnosti. Sada kad ga nije bilo, osećala se sama.

Shvatila je da je bio jedini čovek u njenom životu koga je iskreno volela. Dok je njen otac dolazio i odlazio, naoružan poklonima i komplimentima, deda je za nju pokazivao dublje interesovanje. Do oca nikada nije doprla, a ni on nikada nije prodro u njenu dušu. Deda je bio taj koji je na sebe preuzeo zadatak da je upozna i shvati. Ohrabrivao ju je još kao devojčicu, i u malim stvarima pokazivao da mu je stalo. Dok su njeni mladići slavili njenu lepotu, deda se ponosio njenim duhom, njenom inteligencijom i pameću. Posle oćevog nestanka, htela je da je zagrle samo njegove ruke. Kako bi volela da s njim može da podeli svoj doživljaj Italije. Divio bi se njenoj hrabrosti u otkrivanju istine o oćevom lažnom samoubistvu i tešio je kad bi se njena prošlost smotala kao klupko lepe trake koje krije ružnu istinu. Sada to neće saznati i ona nikada više neće osetiti njegovu podršku.

Pamela je otišla u crkvu. Nije bilo važno što Sveti Petar nije bila katolička crkva; da se ona pita, rekla bi da Bog imao prokletu sreću što je uopšte otišla. Sela je na jednu od stolica napred i razmišljala o najneverovatnijem događaju u svom životu. Sve je počelo dve noći ranije. Otišla je u krevet; pre toga popila je šolju vrućeg kakaoa i osećala se jadno. Hari je bio u internatu, Selestrija je radila ko zna šta u Italiji, a ona je bila potpuno sama, s Pučijem kao jednim društvom, i sažaljevala se. Otac joj je bio u rezidenciji u Škotskoj. U svom ogromnom, kitnjastom gotskom dvorcu, okružen poslugom i prijateljima koje je s godinama stekao. Tog dana čuli su se telefonom. Bio je u šetnji s erlom od Rouzberija. Osećao se zdravo i čilo, zadovoljan sobom. Sada, posle toliko godina odsustva, Pamela je osećala kako su ponovo bliski.

Probudila se usred noći. Bio je mrak, osim zlatnog sjaja ulične lampe pred kućom. Trepnula je kada joj se u tami pred očima pojavio neki lik. Zapanjila se kada je shvatila da je to njen otac. Imao je oblik duha, ne potpuno jasan, ali u boji. Pritom, izgledao je mlađi. Nije govorio, ali osetila je da joj nešto saopštava i razumela je. Pozdravlja se i obavlja je ljubavlju.

Oseti kako joj se oči pune suzama. Htela je da ostane. Nasmehio se onim svojim širokim osmehom koji mu je ozario lice. – Spreman sam – tiho je izgovorio. – Obavio sam svoje. Ali uvek ću biti tu. – Sela je, odlučna da ga zadrži. Ali nije ga bilo. U osam sati je zazvonio telefon. Otac je te noći imao srčani udar i umro je.

Sada je sedela u crkvi, znajući da njena vizija nije bila ništa drugo nego duša oca koja se pozdravljala dok odlazi na svoje poslednje putovanje, u nebo. Više nimalo nije sumnjala. *Postoji* život posle smrti i postoji Bog. On je čuo i dao joj taj dar. Jedva je čekala da ispriča ocu Dalglišu. Telefoniraće mu u parohijski dom čim se završi služba.

Bilo je čudno. Ostala je bez muža i oca za manje od dva meseca, a ipak se više nije osećala usamljeno. Zнала je da su duhom tu i ta joj je sigurnost pružala ogromnu utehu. Nakon toliko godina neverovanja, sada je shvatila zašto ljudi odlaze u crkvu. Život je mnogo više od sjaja materijalnog sveta. Postoji i svet duha, život posle smrti, a to je njenom životu pružalo potpuno novi smisao. Osim toga, ako joj se bude sudilo, bolje da odmah počne s iskupljivanjem za loše ponašanje.

Selestrija se vratila u London. Uzbuđenje zbog činjenice da je ponovo kod kuće kvarila je tuga zbog dedine smrti. Gledala je kroz prozor taksija i nije osećala ništa osim ogromne praznine. Žalila je sama sebe; u kratkom periodu od nekoliko nedelja ostala je bez dvoje ljudi. Ali kada je stigla kući, ležeći u majčinom krevetu i slušajući o Lotinom bekstvu s profesorom klavira i o tome kako je Penelopi toliko besna da o tome ne može ni da govori, bilo joj je bolje.

- Naša draga Loti strašno je pogrešila - rekla je Pamela. - Kakav život će imati s običnim profesorom klavira? Gde će živeti? Ne mogu zamisliti da će biti srećna u Mejda Vejlu. - Selestrija se divila hrabrosti svoje sestre. Nije bilo lako odupreti se tetki Penelopi.

- Zašto svi mislite da čovek mora biti bogat da bi bio srećan?

- Zato što se novcem kupuje sloboda.

- Ne i sloboda od njene majke! - rekla je Selestrija i nasmejala se.

- Pokušavam da budem dobra, pa ću se praviti da to nisam čula.

- Zašto pokušavaš da budeš dobra? Zar to nije užasno naporno?

Pamela frknu i svog malog psa stavi u krilo. - Našla sam Boga - rekla je. Selestrija se nasmejala u neverici. - Nemoj da mi se rugaš. Imala sam viziju one noći kada je tvoj deda umro. Došao mi je u san.

Selestrija se uozbiljila. - Stvarno?

- Stvarno. Smejao se onim svojim širokim osmehom i rekao mi da će i dalje biti tu. Sve je bilo jasno. Nema sumnje. Onda me probudio telefon s vešću da je umro u snu. Dakle Bog je negde gore, a gore je i tvoj deda. Iznenadena sam koliko i ti. A ja sam se

obavezala da ću biti bolji čovek jer kad umrem, želim da mu se pridružim. Nije dobro biti u paklu s tvojim ocem, kada mogu da budem u raju s tatom.

- Mama, tata nije u paklu!

- Naravno da jeste. Ne dugo, naravno, zato što ćemo se mi moliti za njegovu dušu.

Selestrija je toliko htela da joj kaže istinu, ali znala je da majka to ne može da podnese. - Kada je sahrana?

- U subotu. Mama dolazi iz Njujorka. Nesrećna je što nije bila s njim kada je umro. U svakom slučaju, imaš nekoliko dana da se oporaviš od putovanja pre nego što odemo u Škotsku. Bićemo u dvorcu. Naravno, moraću da ga prodam. Mama ga neće želeti.

- Jesi li sigurna da ne želiš tamo da živiš?

Pamela je prostrelila podsmešljivim pogledom punim prezira. - Odvratno zdanje. Ne znam zašto ga je uopšte kupio. Tamo je provodio tako malo vremena.

- Mnogo šta sam htela da mu kažem - izgovorila je Selestrija tužno. Zatim se, užasnuta, setila pisma koje mu je poslala. Nije doživio da ga pročita. Šta ako ga majka nađe? - Progutala je knedlu i rešila da ga nađe i uništi čim stigne u Škotsku.

- Naravno. On je tu oko nas ako to želiš da mu kažeš.

Selestrija je zapanjeno gledala. - Zvučiš kao da si neko drugi!

- I jesam neko drugi - ozbiljno je rekla. - Odbacila sam kožu, doživela metamorfozu. Kako si ti putovala, dušo? Da li je Vejni preživela te Italijane kojih se toliko plašila?

- Mama - oprezno reče Selestrija. - Ona je još tamo.

- Sama si došla kući?

- Nisam dete, mama!

- Šta radi tamo, pobogu?

- Udaće se za jednog od tih Italijana.

Pamela prestade da mazi Pučija i stavi ruku na usta. - Ne misliš valjda ozbiljno! Vejni?

- Bojim se da je istina. Vejni se ne vraća.

- Šta je to s ovim svetom? Ostajem bez svih. - Selestrija je znala

da ne može početi razgovor s majkom o Hejmišu.

- Veoma je srećna. Ti si našla Boga, ona je našla ljubav. Zapravo su veoma zgodni zajedno. To ju je prilično podmladilo.

- I ti si drugačija - izustila je majka i sumnjičavo začkiljila očima.

- Nadam se da se nisi zaljubila. - Selestrija spusti pogled i pređe prstima po kićankama na majčinom heklanom prekrivaču.

- Dobro sam se odmorila.

- Hari se vratio u Iton. To je najbolje za njega. Direktor me je zvao i rekao da je dobro, da je okružen prijateljima i da se zabavlja događajima u školi. Uzgred, zvao je Ejdan Kuni, hteo je da zna kada se vraćaš. Zašto ga ne zoveš? On je definitivno na vrhu lanca. Moram da idem, dušo, imam zakazano kod frizera. Ne želim da kasnim.

Selestrija je znala da se s Ejdanom pre ili kasnije mora suočiti. Čak i da Hejmiša isključi iz jednačine, ne može da se uda za Ejdana. Dafni je bila u pravu; zašto se obavezati na čitav život s muškarcem zbog koga se zemlja ne trese?

Selestrija ga je pozvala i predložio je da ručaju u Najtsbridžu.

- Draga, strašno mi je žao zbog tvog dede, ali lepe godine je doživeo!

- Hvala ti, Ejdane.

- Sada si naslednica. Ne moram da te spasavam od siromaštva.

Selestriji je bilo neprijatno. Ne zbog Ejdanove drskosti, nego zato što je shvatila koliko ju je Italija promenila. Dve nedelje ranije bi se nasmejala na njegove komentare. - Toliko mi nedostaje.

- Sada ću se ja brinuti za tebe, draga.

Selestrija spusti slušalicu i shvati kako ne želi da se neko za nju brine. Prilično dobro je umela da se brine sama o sebi. Pustila je vodu u kadu i legla. Kada je zatvorila oči, iz magle je izronio Hejmiš; lice mu je bilo ozbiljno, njegove zelene oči duboke i zabrinute, kosa divlja i neočešljana. Njena čula nije obuzeo miris ružinog ulja nego sećanje na borove i zvuci ptica u drvoredima badema, psi koji laju po putu i spokojni mir Grada mrtvih. Apulija ju je promenila tako da sada novi oblik nije odgovarao starom kalupu. Nije joj prijao

londonski život. A ipak, u podsvesti je mučila bojazan kako Hejmišova ljubav nije dovoljna. Možda je taj rizik bio prevelik čak i za nju. Zar ne bi život bio jednostavniji kada bi pokušala da pokupi krhotine svog starog života?

Èekala je Ejdana u predvorju. Kuću više nije osećala kao dom. Bez oca je bila pusta, kao da je bio onaj glavni glas bez koga se hor raspao. Kada se zvono na vratima oglasilo, uzela je torbicu jer je mislila da je Ejdan, ali bio je kurir, koji je nosio najveći buket ljiljana koji je u životu videla. Zaronila je nos u njih i udahnula miris; podsećao ju je na Italiju.

- Tipično za Ejdana - rekla je i pružila ih Godfriju. - Možete li da ih stavite u vodu? Volela bih da su u mojoj sobi, hvala. Divni su.

- Naravno, gospođice Selestrija - odgovorio je Godfri, koji je čeznuo da pita za Vejni. Da li je tačno da se više nikada neće vratiti? Oklevao je na trenutak. Selestrija oseti šta je razlog.

- Gospođa Vejnbridž se udaje za Italijana kojeg je upoznala u Apuliji - rekla je. Starac razrogači oči.

- Italija je promenila, Godfri. - Setno je uzdahnula i pogled joj se zadržao na ljiljanima. - I mene je promenila.

Godfri je otišao s ljiljanima. Selestrija nastavi da čeka. Konačno, Ejdan je stigao preskačući po dve stepenice do ulaznih vrata. Lice mu se raširilo u osmeh od uva do uva. Selestrija je zaboravila koliko je zgodan.

- Draga! - uzviknuo je i zagrlio je. - Divno izgledaš! O, bože, tako je lepo što si ponovo tu! - Poljubio ju je i Selestrija se toliko zbunila da je zaboravila da mu zahvali za ljiljane. - Vodim te u *Ric* - rekao je. - Za moju verenicu dolazi u obzir samo najbolje! - Bilo je nečeg tako smirujućeg u njegovom zagrljaju. Tako poznatog, kao par starih papuča.

- Zar nisi rekao da ćemo ručati u Najtsbridžu?

- Predomislio sam se. - Selestrija radije ne bi išla u *Ric*. Samo će je podsetiti na dedu. - Imam iznenađenje za tebe. - Nasmejao se, zadovoljan sobom.

- Nije trebalo da se mučiš - rekla je, razmišljajući kada je najbolji

trenutak da mu kaže da ne može da se uda za njega. Otvorio joj je vrata automobila i pomogao da uđe. Bilo je to drugo vreme kada je uživala u njegovom sjajnom zelenom ostin hiliju, ali sada je njeno srce čeznulo za Nucovom konjskom zapregom.

Kada su stigli u *Ric*, dočekaio ih je vratar, koji je s obe ruke uzeo njenu ruku. – Gajio sam veliko poštovanje prema gospodinu Bankroftu, gospođice – rekao je, pogleda punog saosećanja i žaljenja. – Svima će nam nedostajati.

– Mnogo vam hvala – odgovorila je, poželevši da su izabrali bilo koje drugo mesto u Londonu samo ne to, dedin omiljeni restoran. Gospodin Vindtorn je brzo prišao preko tepihom pokrivenog predvorja da je pozdravi.

– Svima nam je strašno žao, gospođice Montagju. London slabije sija bez gospodina Bankrofta.

Ejdan je uzeo za ruku i povelu su ih hodnikom, pored čajdžinice gde je s dedom često jela ječmenu pogaču sa džemom i onda u restoran.

– Izabrao sam sto u uglu da možete da budete sami – izustio je gospodin Vindtorn namignuvši Ejdanu. Selestrija se iznenada osećala užasno. Nešto spremaju. Setila se kako joj je Ejdan spomenuo da ima iznenađenje za nju. Valjda ne bi objavio njihovu veridbu a da joj prvo ne kaže?

Kada su zašli iza ugla, dočekaio je dugačak sto za kojim su sedili članovi porodice i prijatelji. Selestrija se snuždila. To nije bio trenutak da upozna njegove roditelje. Svi su ustali i aplaudirali, lica ozarenih od radosti.

– Dušo, zašto mi nisi rekla? – uzviknula je Pamela i požurila ka njoj da je zagrlu. – Tako mi je drago! Prolećna svadba, već sam rezervisala u crkvi. – Selestrija oseti nesvesticu. Sve je to otišlo predaleko. Majčine ruke obuhvatiše je kao kraci i bila je obavijena oblakom tuberoze. – Imaćeš najspektakularniju svadbu, dušo. Tata bi to sigurno želeo. – Selestrija je znala da bi njen deda hteo samo ono što *ona* želi. Polako je išla oko stola pozdravljajući svakoga osmehom i poljupcem, a u sebi je htela da umre.

- Drago mi je - izgovorila je Ejdanova majka milozvučno i poljubila je. - Dan nije mogao biti srećniji. - Selestrija se upravo spremala da ga pretvori u najtužniji. Poljubio je i Ejdanov otac i Selestrija se sažalila. Da su stvari bile drugačije, svidela bi joj se Ejdanova porodica. - Slušaj, Ejdane - rekla je najzad, sedajući. - Cveće je bilo dovoljno.

Zbunjeno ju je pogledao. - Nisam ti poslao nikakvo cveće. - Obratio se Pameli. - Zna li vi ko je mojoj verenici poslao cveće?

- Oh - odvrati Selestrija slegnuvši ramenima. - Možda nije bilo za mene. Nisam pročitala poruku.

- Sigurno je za mene. Dobila sam toliko pisama saučešća. Ljudi su tako divni - kazala je Pamela, previše uzbuđena da bi se zadržavala na nečem tako nevažnom. Ali Selestrija je gledala u svoju čašu šampanjca. Znala je da nije za njenu majku. Sećala se mirisa ljiljana koji se širio iz Grada mrtvih i preko lica joj prelete osmeh.

- Mislim da bi svadba trebalo da bude u Londonu - nastavila je njena majka radosno.

- U Londonu?

- Da, priča se da Arči prodaje *Pendrift* - rekla je brzo jedva čujno. Selestrija se preнула iz sanjarenja. - Prodaje *Pendrift*?

- Ne bih smela da govorim o tome - brzo je dodala Pamela, poželevši da nije ništa rekla. Njena ćerka iznenada poblede. - Mislim da su procvetala stabla u Londonu jednostavno predivna u proleće...

Selestrija ustade. - Izvinite me - rekla je, očigledno uzbuđena. Ejdan se namrštio, Pamela je izgledala posramljeno, a ostali za stolom zbunjeno su gledali kako odlazi iz restorana.

- Ja ću - kazala je Pamela ustajući. - Ovo je previše za nju. Ne brini - smirivala je Ejdana. - Vraćamo se za minut. - Pamela je zatekla Selestriju u predvorju; čekala je svoj kaput. - Ne možeš da odeš!

- Neću da se udam za Ejdana! - odgovorila je Selestrija. - Sve je to užasan nesporazum. Zaljubljena sam u Hejmiša.

- U Hejmiša?
- Hejmiša Maklauda.
- Ko je taj, pobogu?
- On je Škot.

- Čak ga i ne poznajem! - Pamela se uhvati za vrat kao da joj je teško da diše.

Selestrijia se uzalud trudila da zadrži osmeh. - Dakle, u kasnim je tridesetim, udovac, hramlje dok hoda, ne češlja se, talentovan slikar praznih džepova, i zbog njega se zemlja trese, drhti i treperi oko svoje ose. Ima gadnu narav, ali neiskvareno i strasno srce i mada sam se trudila da se to ne dogodi, na prvi pogled sam se zaljubila.

Dok je Pamela smišljala šta da odgovori, Ejdan im se pridružio. - Šta se dešava? - pitao je gledajući kako Selestrijia oblači kaput. - Kuda ideš?

- Nisi smeo nikome da kažeš! - ljutito je odbrusila.
- To je bilo iznenađenje. Mislio sam da će ti biti drago.
- Ne mogu da se udam za tebe - izustila je. Konačno je uspela da izgleda prikladno ozbiljna.
- Zašto? - Ejdan je bio izbezumljen.
- Zato što te ne volim, Ejdane. Sviđaš mi se, ali sviđanje nije dovoljno.

- Ja mogu da te usrećim - rekao je u očaju zagrlivši je. Gospodin Vindtorn je gledao tu dramu iza pulta na recepciji.

- Znam da možeš - odvratila je odmičući se. - Ali ja hoću više od toga, a trebalo bi i ti.

- Ali, ja te volim.
- Žao mi je.

- Dušo, moraš da razmisliš o tome - umešala se Pamela, koja je najzad uspela da progovori. - Nije kasno da se predomisliš. Izgubila si oca i dedu. Nije čudo što nisi potpuno prisebna. Pođimo kući i porazgovarajmo u miru, gde nas neće gledati sve to osoblje. - Gospodin Vindtorn je skrenuo pogled i nakašljao se, praveći se da ih ne vidi.

- Nema o čemu da se razgovara. Donela sam odluku i veruj mi,

nikada nisam bila zdravije pameti. Ako nas smrt nečemu nauči, onda je to da na ovom svetu nije važno ništa osim ljubavi. Kada umreš, ne možeš sa sobom poneti imovinu. – I tada joj je sinulo. – Mama, nikada mi nisi rekla da stric Arči ima problema.

– To nije tvoj problem.

– Da je tata živ, nikada im ne bi dopustio da prodaju *Pendrift*. – Ejdan je stegao pesnice, besan što su skrenule s teme.

– Ali nije živ. U svakom slučaju, novca nije imao, to znaš isto tako dobro kao i ja – prasnula je Pamela.

– Ali mi ga imamo.

Njena majka začilji. – Sada si veoma bogata žena. Kladim se da će to tvom Hariju Maklaudu biti veoma drago! – Zgrabila je Ejdana za ruku. – Ovaj mladić ima sredstava da se brine o tebi, Selestrija, bez obzira na nasledstvo tvog dede. Mislim da će tvom Hariju Maklaudu biti ponižavajuće da ga izdržava žena.

– Pa, za to se možemo lako pobrinuti, zar ne?

– Šta hoćeš da kažeš?

– Ako ne budem imala novca, bićemo ravnopravni. Uzgred, mama, zove se Hejmiš Maklaud. – Okrenula se ka Ejdanu. – Žao mi je. Zaista. A sada moram da idem. – Brzo je otišla i ne osvrnuvši se. Ejdan i Pamela su ćutke gledali kako odlazi.

Selestrija je u Aper Belgrejv strit stigla sva uzbuđena. Od radosti je lebdela kao balon na vrućem vazduhu i jedva je doticala zemlju. Pozvala je Godfrija. Starac je izašao posrćući, posle neke čaše vina previše uz ručak. – Godfri, ona poruka koja je stigla s cvećem, gde je?

– Bacio sam je u đubre, gospođice Selestrija.

– Onda je izvadite. Moram da je vidim.

Godfri je otišao, a Selestrija je šetala gore-dole po hodniku. Nije mogla da se smiri. Vratio se posle nekoliko minuta.

Selestrija je otvorila malu belu kovertu. Na jednostavnom kartonu su napisane reči: – Ti si svetlo iza vrata. – Pritisnula ga je na usne. – Dafni! – rekla je osmehnuvši se, znajući da je to ona sredila

umesto Hejmiša. Godfri je začuđeno gledao u nju.

- Treba li vam još nešto, gospođice Selestrija?

- Da, Godfri. Posle sahrane u subotu vraćam se u Italiju. A danas, danas idem u Pendrift.

- U Pendrift, gospođice Selestrija? - Sada je stvarno bio zbunjen.

- Molim vas, recite mami da sam otišla vozom i da ću stići na vreme kako bismo zajedno otišle u Škotsku.

- Bićete umorni, gospođice Selestrija - kazao je iznenađen njenim planovima.

- Kada je čovek srećan, Godfri, ne može da se umori. A ja sam veoma srećna.

Kada se Selestrija pojavila u *Pendrift holu*, Džulija i Arči bili su u salonu i pili kafu s Elizabet, koja im se pridružila na večeri. Stajala je na vratima sa svojim malim putnim koferom, zračeci kao da je čitavu noć lepo spavala.

- Zdravo svima! - široko se osmehnula uživajući u njihovom iznenađenju.

- Dobri bože, Selestrija! - uzviknuo je Arči ustajući. - Otkud ti?

- Sa stanice - odvratila je. - Uzela sam taksi.

- Tako je kasno. Trebalo je da pozoveš - kazala je Džulija i ustala da je pozdravi. - Ovo je divno iznenađenje. Dobro izgledaš.

- Zdravo, bako - rekla je i sagnula se da je poljubi. Starica se osmehnu i Selestrija je odmah primetila promenu na njoj.

- Kada si se vratila iz Italije? - pitala je Džulija. - Jutros.

- Sigurno si iscrpljena - izgovorila je, primetivši da oči njene rođake sijaju neobičnim sjajem.

- Nimalo. Spavala sam u vozu.

- Čemu da zahvalimo za ovo zadovoljstvo? - pitao je Arči. Nije ličilo na Selestriju da dođe nenajavljena.

- Prvo bih nešto popila. Prijala bi mi čaša crnog vina - rekla je gledajući prostoriju u kojoj je živela svakog leta, ali je nikada nije zapravo videla. Arči je otišao prema stočiću s pićem i sipao joj. - *Pendrift hol* je čarobna kuća - rekla je.

- Stvarno je posebna, zar ne? Takve nigde nema - odgovorio je Arči očiju punih tuge.

- Posebna je zbog ljudi koji u njoj žive - odlučno je rekla Elizabet, ponosno gledajući svog sina i snaju. - Svi mi s godinama ostavljamo na njoj svoje tragove. Sigurno je voljena.

Arči je dodao Selestriji čašu. Popila je gutljaj i osetila kako joj vino curi u prazan želudac.

- Mama mi kaže da razmišljate o prodaji.

- Otkud ona zna? - pitao je Arči. Bio je uvređen.

- Verovatno poznaje one grozne Vivelove - rekla je Džulija paleći cigaretu. - Ništa me kod Pamele ne bi iznenadilo.

- To je tačno - stoički je izustila Elizabet. - *Pendrift hol* je u nevolji, i to je sve. - Sada je više ličila na staru, ogorčenu sebe.

- Pa, ja bih htela da održim obećanje svog oca - rekla je Selestrija. Njih troje su gledali u nju.

- Kakvo obećanje? - ubacila se Elizabet i pogledala Arčija.

- Čula sam kada ste razgovarali u malom dnevnom boravku - priznala je Džuliji. Nije se dala zbuniti. - Tata je rekao da će vam pomoći da se izvučete.

- Ah - odvratila je Džulija, postićena. - Monti je uvek tu da pomogne. - Podigla je obrve gledajući u muža. - Sada ga nema i sve se raspada.

- Ja sam sada veoma bogata. Zajedno s mamom i Harijem nasledila sam dedinu imovinu. Ne mogu svoj deo da zadržim samo za sebe, to je više nego što čak i ja mogu da potrošim za čitav jedan život, a tamo kuda idem sigurno mi neće biti potrebno! - Od vina se osećala divno omamljena. - Tata vam ne bi nikada dozvolio da prodate *Pendrift*.

- To sigurno ne bi - složila se Elizabet.

- E pa, neću ni ja.

Džulija je trepnula, a oči su joj sada blistale od suza. - Ti zaista želiš da spaseš naš dom? - dodala je zbunjeno. - Mislila sam da ti se ne sviđa ovde.

- Nije to samo vaš, nego i *naš* dom. Tu su sva moja najlepša sećanja. Samo što to nisam znala.

- Draga moja devojčice - rekla je Elizabet. Bog je zaista napravio čudo. Otac Dalgliš je bio u pravu: pomoć je stigla s mesta s kojeg su najmanje očekivali. - Mislila sam da si ti najsebičnija od svih mojih unučića.

- To je i tata mislio - odgovorila je Selestrija. - A možda još uvek *jesam* sebična jer ovo meni pruža zadovoljstvo. Znaite, zaljubila sam se. On je krajnje neprikladan i mama je besna. Ali deda bi se tome

radovao i ohrabrivao bi me da slušam svoje srce. Dakle, nisam se baš toliko promenila. Da sam nesebična, udala bih se za Ejdana Kunija da usrećim mamu. A ovako, vratiću se posle dedine sahrane u Italiju i mama će biti veoma nesrećna. – Ravnodušno je slegnula ramenima.

– Dragi bože, devojko! – iznenada je uzviknuo Arči i pocrveneo.
– Otac bi bio veoma ponosan na tebe, Selestrija.

– Hvala ti – rekla je Elizabet smerno. – I, Bože, hvala tebi što si Selestriji dao veliko srce. A sada nam pričaj o svom mladiću. Čime se bavi?

Možda je to bilo zbog vina ili zato što joj više nije trebalo ničije odobrenje, Selestrija im je ispričala sve, bez zadržke, i mada je Arči ispustio svoju šolju s kafom i isprljao tepih, niko nije bio u položaju da je kritikuje.

Sutra ujutru, Selestrija se probudila kasno; Baunsi je u vrtu ispod prozora šutirao loptu zajedno s Perdijem. Neko vreme je stajala na prozoru i gledala. Baunsi joj je izmamio osmeh; trčao je po travi na svojim kratkim nogama i nesputano se smejao. Ispunilo je zadovoljstvom saznanje da će, zahvaljujući njoj, odrasti tu. Možda nikada neće saznati koliko je bio blizu mogućnost da ode. Podigla je pogled prema moru koje je nedužno svetlucalo na bledom jutarnjem svetlu. Samo je ona od čitave porodice znala da se njen otac nije tamo udavio. Ali spasavajući *Pendrift*, nekako je brisala deo njegovog zlog postupka, čuvajući uspomenu na njega kakvog je htela da se seća. Niko neće ništa saznati. Svi će joj se zahvaljivati, pretpostavljajući da je samo nastavila tamo gde je on stao, učinivši ono što bi i sam uradio da mu život nije bio tako okrutno prekinut.

Ali, *ona* je znala. Ne bi prošao dan a da se nije pitala gde je i šta radi, da li mu je dvostruki život doneo sreću. Sumnjala je u to da se sreća gradi na temeljima koji su protkani patnjom. Sebično je težio užitku, ne mareći za srca koja je na tom putu slomio. Međutim, neće mu dopustiti da njenu porodicu ponovo povredi. Saznanje da čuva njihovu uspomenu na njega ispunjavala je najdubljim osećajem

zadovoljstva.

Dok je prelazila preko travnjaka prema vijugavoj stazi koja se spuštala ka moru, iznenada ju je u cevanicu pogodila fudbalska lopta. Mali Baunsi je skičao od smeha. – Ifvini – rekao je šušajući slatko kako je to samo on znao. Perdi je dotrčao preko travnjaka da je uhvati.

– Dobro šutiraš, mislim da ćeš biti odličan fudbaler. – Dečak doskakuta ka njoj. – Vidim da je mama sada samo tvoja – kazala je sećajući se onog dana kada ga je dadilja skoro izgubila u moru.

– Mama mi je najbolja prijateljica – odgovorio je kada je Perdi protrčao pored i umalo ga oborio na zemlju. Baunsi potrča za psom, pokušavajući da uhvati labradora za rep.

– A baka? – dodala je Selestrija vragolasto.

– Baka se igra sa mnom, a tata me baca u vazduh.

– Kladim se da baka ne igra fudbal.

– Baka je mnogo stara – nedužno je izgovorio. – Vilfrid i Sem se igraju sa mnom, i Perdi – dodao je i skočio prema lopti. Dobro je udario. Odletela je preko travnjaka. Perdi potrča za njom, a Baunsi za Perdijem.

Selestrija je podigla pogled prema jednom od prozora salona, gde je stajala Džulija i gledala ih. Za nju je Selestrijin poklon bio još dragoceniji. *Pendrift* nije bio samo njen dom; bio je to dom njene dece.

Dole na plaži sela je na pesak i uživala u samoći i blagom ritmu talasa. Pustila je da je sećanja vrata u leta njenog detinjstva, znajući da nikada više neće tu provesti leto. Jedno poglavlje se završilo, drugo upravo počinje. Nije znala kuda će je ono odvesti, ali bila je sigurna da će, uz hrabrost i strpljenje, naći sreću s Hejmišom.

Izenada je iza sebe čula poznat glas. Okrenula se i ugledala oca Dalgliša kako korača po pesku. – Rekli su mi da vas tu mogu naći – doviknuo je da nadjača zvuk mora. – Nemate ništa protiv da vam se pridružim?

– Samo izvolite – odgovorila je gledajući ga kako seda.

– Ovo je iznenađenje – kazao je pokušavajući da dođe do daha. –

Džulija mi reče da ste spasli *Pendrift*. Velikodušan je vaš poklon.

- Pa i nije - odgovorila je. - Deda mi je ostavio ogromno bogatstvo. Samo mi je drago što sam u mogućnosti da uradim to. To bi i tata želeo.

- Naravno - odvratio je. - Siguran sam da bi bio veoma ponosan.

- Nastala je duga tišina. Skinuo je naočare i izvadio maramicu da ih obriše. - Kako je bilo u Italiji?

- Bilo je divno - odgovorila je.

- Apuliju ne poznajem. Kakva je?

- Suva, kamenita, ravna, stenovita. Neki delovi podsećaju na Kornvol, osim što sija sunce i nebo je neverovatno plavo. - Dok mu je pričala o groblju, maloj crkvi naslonjenoj na samostan i staroj tvrđavi, bila je sigurnija nego ikada da je Apulija mesto gde pripada, uprkos svoj nesreći koju je tamo Hejmiš doživeo. Da nije bilo Natalije, on ne bi bio čovek kakav je sada. Zbog Natalije, ona ga je volela. Da nije bilo Fredi, Gaetana i Dafni, možda se nikada ne bi promenila. U čemu je smisao bežanja od svega toga?

- Izgledate prilično sveže - rekao je ponovo stavljajući naočare. To je bilo tačno. Bila je lepša nego što je pamtio.

Više nije bila uznemirena, kao da joj je u Italiji duh konačno našao mir. - Hteo sam s vama da porazgovaram još od kada ste pobjegli - počeo je, ali Selestrija ga je zaustavila dotakavši mu ruku.

- Oče, molim vas. Tako me je sramota. Pogrešno sam shvatila, bila sam glupa.

- Bili ste zbunjeni, to je razumljivo. Hteo sam da vam kažem zato što nisam želeo da se stidite. Ali vi ste otišli...

- Vaših očiju sam se sećala danima kasnije.

- Mojih očiju?

- Da, gledali ste me s takvim saosećanjem, a opet, u njima sam videla odraz sopstvene ružnoće.

Odmahnuo je glavom. - Vi ste lepi.

- Možda spolja, ali iznutra sam bila ružna. Čak je i moj otac mislio da sam razmažena i puna prohteva. Mama za sebe smatra da se promenila zato što je, one noći kada je deda umro imala viziju.

- Stvarno?

- Ona je možda našla boga, ali je i dalje ista. Neki ljudi su previše stari za promenu, ili možda previše ukorenjeni u svoje nazore. Ja nisam, i Italija me je promenila. Koliko god da volim *Pendrift*, ovde se ne osećam vezano, kao da tu više ne pripadam.

- To je zato što se promenilo mnogo šta što vam je bilo blisko.

- Znam. Moj otac je bio tako prisutan, bez njega je sve pusto.

- Budite strpljivi.

Odmahnula je glavom i kosa joj je pala preko ramena u žutim uvojcima. - Ne, vraćam se u Apuliju.

Upitno je pogledao. - Vraćate se?

- Da. Upoznala sam jednog muškarca, oče.

- A, tako. - Borio se da ne pokaže razočaranje.

- Potrebna sam mu.

- A vi? Da li je i on vama potreban?

- Više nego što sam mislila.

- Onda morate da odete. Ali ima ljudi kojima ćete nedostajati.

Znalački mu se nasmešila. - Vama ću nedostajati, zar ne?

Stidljivo se osmehnuo. - Da. Ali biću srećan što znam kako ste vi srećni. Možda je previše očekivati od vas da ostanete tamo gde ste doživeli toliko nesreće.

- Ne, to nije tačno. Ovo mesto me je nateralo da odrastem. Sada ga volim više nego što sam ga ikada volela. Ali volim i Apuliju. Mislila sam da bih je mogla napustiti i negde početi iz početka, ali ne želim da bežim od mesta koje mi je pružilo drugu šasnu.

Nasmejala se, znajući da otac Dalgliš to nikako ne može da shvati. - Da nije bilo Apulije, bila bih potpuno ista majka, a zamislite samo kako bih onda bila strašna! Mama je ranije bila loša, a sada je našla Boga, pa je još gora. Samo čekajte, doći će ona uskoro da sredi crkveno cveće i poklone.

- Kada odlazite?

- Sutra ujutru.

- Onda imamo vremena za šetnju? - predložio je.

- Rado - odgovorila je ustajući.

- I ja. Bar ovog puta ne pada kiša - kazao je i krenuo obalom prema stazi koja je vodila ka vrhu grebena.

- Vidim da nosite isti par čarapa - nasmejala se i uzela ga podruku.

- Primetili ste.

- Uvek sam primećivala, oče.

Hejmiš je sedeo u *Saverijevom baru* i igrao skopu s Leopoldom, Manfredom i Vitalinom. Padala je kiša. Vazduh u lokalu bio je gust od dima i vlage. Muškarci Marelatea su se okupili za malim stolovima da piju kafu i žale se na svoje žene. Hejmiš se setio vremena kada je iznenada video Selestriju u razgovoru sa Salazarom. Sećao se besa koji je doživeo kada je ćerka Roberta Montagua upala u njegovo unutrašnje svetilište, zajedno s nesavladivom potrebom da je zaštiti od situacije kojoj tako očigledno nije dorasla. Prazno je gledao u svoju ruku s kartama i sećao se kako mu se vešto uvukla pod kožu od prvog trenutka kada ju je video kako prelazi prstima po vinovoj lozi na Natalijinom grobu. Njen čar sijao je jače od one dve sveće. Razoručao ga je. Stideo se svog ispada i, prvi put za tri godine, postao bolno svestan u šta se pretvorio. Kada je otkrio da je ćerka čoveka koji mu je zaveo ženu, nije bilo druge nego da je izbegava. Poznavao je sebe dovoljno dobro da zna kako će joj biti teško doleteti. Hteo je da je mrzi, ali se uprkos tome u nju zaljubio. Otvorila mu je srce i stavila med na rane svojim duhom i saosećanjem i on je iznenada ponovo bio pun nade. Ponovo je otkrio romantiku. Lepota je nikla iz tragedije kao cvet koji niče iz kamena. Mislio je da njen bezbrižni osmeh i svetloplave oči nisu sposobni za takvu nesebičnost. Pogrešno je procenio i nju i sebe. Sada se osećao kao drugi čovek. Ali da li će mu se ona vratiti?

- Šta ti je na pameti, Hejmiše? - pitao ga je Leopoldo grubo. - Večeras si odsutan iz igre.

- Ljubav - rekao je Vitalino posprdno. - Još jedno piće da utopiš tugu, prijatelju?

- Nema tu tuge - odgovorio je Hejmiš i vragolasto se nasmejao. -

Sve ću vas nadmudriti, videćete!

- Misliš da si srećnik? - zadirkirao ga je Manfredo. - Do sada si izgubio svaku partiju! - Uhvatio je očev pogled i slegnuo ramenima.

- Zar vi ne vidite da se obrijao? To samo žena može da uradi muškarcu. Tragedija, prava tragedija. - Vitalino se smejao odmahujući glavom. - Ne prati igru zato što misli na anđeosku ženu.

- Ako te može naterati da se obriješ, koliko još nisko može da te povuče? - zarežao je Leopoldo.

Hejmiš se smejao, zabacujući glavu kao olinjali lav, ali iznutra ga je mučila sumnja. - Ona ima moć da uradi šta god poželi - rekao je predajući se.

- Može čak i da nam te oduzme? - rizikovao je Vitalino. Na licu mu je treperio nesiguran osmeh. - To ipak neće učiniti?

- Nedostajao bih vam? - našalio se Hejmiš i lupio ga po leđima.

Svi su se smejali, ali Hejmiš se sećao svog obećanja Selestriji. Njegovo mesto bilo je u Marelateu.

Iz lokala je otišao s Vitalinom. Kiša je prestala, a mokra zemlja mirisala je na šećer i blistala. Oblaci su otplovili iznad mora pokazujući veliku crnu rupu na nebu posutu zvezdama, a tamo, sijajući usred sve te divote, stajao je mesec. Hejmiš je znao da će ga mesec uvek podsećati na Selestriju.

- Poludeću - poverio se prijatelju. - Marelate je prazan bez nje.

Vitalino se nasmešio. - Ti izgledaš prazno bez nje.

- Bojim se.

- Bojiš se?

- Da joj nisam dao dovoljno dobar razlog da se vrati.

- Zar ti nisi dovoljno dobar razlog?

- Trebalo je da joj kažem šta osećam.

- Zar nisi? Žene moraju da znaju. - Vitalino je smatrao sebe za stručnjaka u tome.

- Nisam dovoljno.

- Ženama treba malo poezije. Koliko dugo si tu, a još nisi shvatio kako se zavode Italijanke? Sve je u rečima i načinu na koji ih

izgovaraš. Zato su Italijani najbolji ljubavnici na svetu. Po tome smo slavni. Ti si previše škrt na rečima, u tome je problem. Možda je to zato što si Škot. Ali veruj mi, žene vole da im laskamo.

- Lupaš gluposti, Vitalino.

- Te gluposti pale. - Naduvao je grudi, ali i dalje je u odnosu na Hejmiša izgledao kao patuljak. - Dakle, ti misliš da će se vratiti u svoj svet i da će te zaboraviti?

- Da - odgovorio je Hejmiš promuklim glasom. - Tek kada te ostave, shvatiš koliko ti znače.

- Ne budi tako strog prema sebi. Ako te voli, vratiće se.

- Ona je veoma mlada. Mladi su nestalni.

- Ali vole sa strašću.

Hejmiš se nasmeja sećajući se kako su vodili ljubav na padini iznad stare tvrđave. - To je tačno. - Okrenuo se ka prijatelju i odmahnuo glavom izvinjavajući se. - Ne mogu da se uzdam u sebe. Našao sam nekog izuzetnog. Užasava me pomisao da je izgubim.

- Razumem. Zavidim ti. Tek što se zaljubim u jednu ženu, neko mi je ukrade. I onda je čitav život jurim po gradu! - Obojica se nasmejaše. Vitalino je primetio da Hejmiš hoda bez štapa. - Gde ti je onaj dirigentski štap?

- Ne treba mi - odgovorio je Hejmiš.

- Ja bih ga vratio da sam na tvom mestu. Žene su lude za ranjivim muškarcima.

- Ne mogu. Saverijeva žena je odletela na njemu!

Vitalio se prijateljski smeškao. - Možda si izgubio hrabrost, ali makar nisi izgubio smisao za humor!

Na dan sahrane Ričarda V. Bankrofta Drugog padala je kiša. Nebo su prekrili gusti sivi oblaci i lilo je bez prestanka. Kraj je izgledao sumorno. Stabla su odbacivala lišće i mokra zemlja beše prekrivena trulim lišćem. Ali na Pamelinom reveru dijamantske zvezde sijale su kao da je u njima duga.

Služba se održavala u hladnoj crkvi od kamena u obližnjem selu. Pamela je naručila cveće, ali crkva je i dalje izgledala pusto. Došli su svi s imanja, kao i mnogi ljudi iz mesta, koji čak nisu nikada ni upoznali ekscentričnog Amerikanca, vlasnika velikog zamka u koji je retko dolazio. Plemstvo iz komšiluka, s kojim je godinama pucao na jarebice i lovio jelene, izlazilo je iz svojih sjajnih automobila u crnini i sa crnim šeširima kako bi rekli poslednje zbogom čoveku čije je prisustvo, imponantno ali retko, ostavilo veliki trag u njihovom svetu. Hari je tešio svoju baku, koja je doletela iz Amerike. Pamela je u svojim molitvama uveravala oca da će mu prirediti veliki oproštaj u Njujorku, gde će ga se sećati na način primereniji nego na tom jednom mestu. Ali, njen je otac sada bio kod Boga i više nije mario za takve zemaljske sitnice.

Na Selestrijinu radost, došli su i Loti i Fransis. Pamela ih je srdačno pozdravila, rešena da bude dobra osoba, naročito u kući božjoj. Rođake su se zagrlile, shvatajući da sada imaju više zajedničkog nego ikada pre. Loti se pohvalila malim vereničkim prstenom koji je nosila pored zlatne burme.

– Venčali smo se pre dva dana u Kentu – rekla je. – Venčanje je bilo malo ali predivno. Mama i tata nisu došli, što je bio njihov izbor, ali Dejvid i Melisa jesu. Ah, Selestrija, tako sam srećna!

– Kako je Melisa?

– Ako se pitaš hoće li ona i Raferti poći mojim stopama, bojim se da je Melisa odustala.

– Ljubavi je kraj?

- Popustila je pod pritiskom.

- Tetka Penelopi?

Loti klimnu glavom. - Uvek se znalo da će ona uraditi pravu stvar.

- Ne mora da znači - zlobno se smeškala Selestrija. - Još uvek ima dovoljno vremena da učini pogrešnu stvar.

- Nedostajao mi je tvoj zajedljivi smisao za humor, Selestrija. Imam osećaj da smo se odavno razdvojile - rekla je Loti. Sedele su zajedno na klupi u crkvi i Loti je držala za ruku.

Kada su se vratile u zamak, pile su čaj i razmenile iskustva. Loti je bila srećna što je i Selestrija prekinula s tradicijom. - Bolje mi je kad znam da nisam jedini buntovnik u porodici - odvratila je.

- Nisu to od tebe očekivali - rekla je Selestrija. - Uvek si bila dobra devojčica. Od mene se očekivalo da napravim nešto nepromišljeno.

- Da se na primer udaš za nekog kraljevića ili vojvodu. Niko nije mislio da ćeš se zaljubiti u siromašnog umetnika kao što sam ja.

- Mama to još nije prebolela. Zapanjena je. Šta je to s našom porodicom?

- Ne radi se o *našoj* porodici, radi se o *tvom* ocu. Da on nije umro, ja nikada ne bih smogla dovoljno snage da pobegnem s Fransisom. Smrt ujka Montija naučila me da je život kratak i vredan i da čovek treba da iskoristi svaki dan. Srećna sam i zato što sam poslušala svoje srce, a ne tvoj savet. Edi Ričmond me nikada ne bi usrećio.

- Ni Ejdan Kuni ne bi mene bio usrećio - složila se Selestrija. - Napravila sam tamo neke probleme, ali nadam se da će mi jednog dana oprostiti.

Loti se nagnula prema njoj. - Reci mi, Selestrija, kakav je Hejmiš?

- Kao niko drugi - odgovorila je. - Dedi bi se svideo!

Pamela je sedela u očevoj biblioteci, u izlizanoj kožnoj fotelji u kojoj je sigurno sedeo posle večere da popuši cigaru pored kamina, i razmišljala o svom životu. Selestrijina odluka da se vrati u Italiju i

uda za muškarca koji je već imao brak iza sebe veoma ju je razočarala. Trebalo je da poslušaj majčin savet i uda se za Ejdana, ali to će kasnije shvatiti. Pamela je uvek znala šta je najbolje. Barem Hari nije odleteo iz gnezda. Bio je razuman dečak, tačno na vrhu lanca ishrane, baš kao i njegov otac.

Dok je tako razmišljala, primetila je malu gomilu pisama na pisaćem stolu. Ustala je i prišla da ih baci u vatru. Ali jedno pismo, adresirano na njenog oca Selestrijinim rukopisom, privuklo joj je pažnju. Uzela ga je i dugo gledala. Njena ćerka se nije potrudila da joj piše iz Italije. Bila je pomalo uvređena, okrenula ga je i gurnula nokat da ga otvori. Čim je to uradila, iznenada je shvatila da greši. Jer ona je, na kraju krajeva, pokušavala da bude dobra osoba. Pismo nije bilo adresirano na nju; nije je se ticalo. Ispustila je uzdah, grizla ju je radoznalost. *Kladim se da mu je ispričala sve o tom tipu Hariju Maklaudu*, ljutito je pomislila. Lupnula je pismom po dlanu, razmišljajući šta da uradi, rastrzana između loše osobe kakva je bila i dobre osobe kakva je čeznula da bude.

Podigla je pogled prema vatri koja je titrala u kaminu. – Bože – izustila je očajna. – Kako je proketo teško biti dobar. – Brzo je otišla do kamina, čeznući da proviri u bar prvih nekoliko redova. Selestrija ne bi nikada saznala, i uostalom, majka joj je. Ali Bog bi znao. Ponovo je uzdahnula i odmahнула glavom. – Nadam se da će mi ovo obezbediti raj – kazala je i pogledala u tavanicu. Zatvorila je oči, bacila pismo u vatru i gledala kako ga plamenovi gutaju. Osećajući se moralno, vratila se gostima. *Sada moram da proslavim odluku svoje ćerke da se uda za Maklauda*, rekla je u sebi. Zatim je, kao da se još nečeg setila, promrmljala: – Ipak, Bože, možda malo preteruješ!

Pamela se vratila u predvorje, gde je zatekla nekog džina od čoveka, pokislog, kako stoji dok se s njega kapljice slivaju na tepih. Kosa mu je bila duga, koža preplanula, a odeća ofucana. Na nogama je imao lagane letnje cipele, neprimerene za Škotsku i isprskane bojom. Bila je užasnuta i stala je na bezbednu razdaljinu u slučaju da je on neki skitnica koji je upao nepozvan.

- Ko ste vi? - htela je da zna. S gađenjem ga je gledala od glave do pete.

- Nije važno - zarežao je gledajući prema salonu, odakle je vazduh ispunjen dimom nosio tihe glasove.

- Ne možete tamo da uđete! - viknula je. - Pobogu! - Na te reči se okrenuo i zagledao se u nju začkiljivši. Lice mu je obasjala iskra prepoznavanja i vragolasto se nasmejao. Pamelu je nagli preobražaj zapanjio i osetila je kako joj obrazi crvene. U njegovom osmehu bilo je đavolskog šarma. Prekrstila se. - Ne bojte se - kazao je. - Došao sam po Selestriju.

- Moju ćerku? - zadihano je rekla. - Došli ste po Selestriju? - Pameli se zavrtelo u glavi. Došao je đavo lično da odnese njeno dete.

- Zovem se Hejmiš Maklaud.

Selestrija je još sedela na sofi s Loti kada je dovratak ispunila Hejmišova neuredna pojava. Stala je usred rečenice osetivši neku promenu u vazduhu. Loti je pogledala pored nje prema vratima i zinula u čudu. Oštro je uzdahnula. - Ko je to? - Selestrija je osetila kako joj je srce stalo i pre nego što se okrenula. Sa strahom da se uopšte nada, okrenula se. Videla ga je pre nego što je on video nju. Pogledom je pretraživao prostoriju, s dubokim borama na čelu. Srce joj je skočilo od radosti i samilosti: izgledao je tako neprikladno u svojoj čudnoj odeći, među ljudima sa sahrane koji su bili u svom najboljem izdanju. Ustala je. Konačno je video i izraz mu se smekšao i lice ozarilo širokim, заразним osmehom. Raširenih ruku ušao je među ljude, koji su se začuđeno razmakli da ga propuste.

- Došao si po mene - uzbuđeno je izgovorila i pustila da je zagrlji i podigne tako da su joj crne salonke visile u vazduhu. Podigla je veo prikačen za šešir i pritisla usne na njegove. Njegov miris je vratio sve ono što je dobro u Marelatau. Zatvorila je oči i osetila kako plima u njemu polako raste, vraćajući je staroj tvrđavi, malom zalivu i onom posebnom mestu pod zimzelenim drvetom.

- Došao si da me vodiš nazad - srećno je mrmljala.

- Ne, došao sam da budem s tobom.

Odmaknula se i gledala ga u neverici. – Ostaćeš tu zbog mene?

– Volim te, Selestrija. Samo želim da budem s tobom. Više mi nije važno kuda će me to odvesti. Jedino što želim jeste da te usrećim. Znaš, tvoja sreća je isprepletena s mojom.

Videla mu je u očima nešto sveže i novo, poput svetlucavog plavog neba posle oluje. – Mislila sam da si rekao da nikada nećeš napustiti Marelata?

– Na to me samo ti možeš naterati.

Pamela je stajala na vratima i gledala ih sa čuđenjem kao i ostali gosti. Prostoriju je prekrila tišina i ispunila svetlost, kao da je sunce konačno izašlo i probilo se kroz prozore. Ali napolju je i dalje padala kiša. Dakle to je onaj muškarac koji je njenoj ćerki ukrao srce. Uzdahnula je i gledala čudnu, zlatnu svetlost. Lično, ona ga ne bi izabrala, ali morala je da prizna, osećajući prisustvo nekog duha punog ljubavi, njen otac bi se složio.

– Hajdemo kući – izustila je Selestrija. Stopala su joj sada ponovo dodirivala zemlju.

– A gde bi to bilo? – pitao je Hejmiš uzimajući je za ruku. – Marelata – ležerno je odgovorila i posmatrala njegovu reakciju.

Bio je zapanjen. – Marelata?

– Da. Pripadamo tamo zajedno sa svim uspomenama, dobrim i lošim.

– Da li si sigurna? – Sreća na njegovom licu je ispunila radošću.

– Ne žrtvujem se, Hejmiše, želim da pripadam tamo. Našu decu želim da gajim na onoj šljunkovitoj plaži. Želim da im pokažem onu ogromnu mocarelu od meseca. Rekao si da je naša sreća isprepletena. Onda je Marelata mesto kojem pripadamo.

– Znači da ćeš se udati za mene u maloj crkvi pored samostana?

– Vejni mi može biti deveruša – odgovorila je vragolasto se nasmešivši. Stali su pred Pamelu, koja je još izgledala kao da je upravo srela đavola. – Zovem se Hejmiš Maklaud – ponovio je pružajući ruku. – Nismo se pošteno ni upoznali.

Pameli se Apulija svidela. Putovanje je bilo dugo, a i Gaetanovoj

lanči flaminiji ne bi bilo naodmet jedno dobro pranje. Ali vreme je bilo toplo, samostan čaroban iako rustičan, a venčanje nešto što ni ona ni Hari ne bi propustili ni za šta na svetu. Selestrija je izgledala predivno kao i Pamela na dan svog venčanja, premda njena haljina nije bila savršena jer je sašivena u tom mestu. Hejmiš je malo plašio, ali ju je i zasmeyavao, što joj se dugo godina nije događalo, a Selestrija je bila srećna, što je najvažnije. Iako je njena ćerka spasla *Pendrift*, nije potrošila sve svoje nasledstvo. Bilo je strašno romantično udati se za slikara, ali ako njegova predstojeća izložba u Veneciji ne donese ništa, moraće od nečega da žive. Iako im neće biti potrebno mnogo s obzirom na to kako skromno žive u Marelateu.

Na predlog ekscentrične gospođe Halifaks, otišla je da poseti Grad mrtvih. Mesto je mirisalo na borove i topljeni vosak i bilo je veoma mirno. Bila je srećna što oseća Boga u uskim redovima kamenih grobnica i iznenadila je toplina mesta. Naišla je na grobnicu koja je bila izdvojena od ostalih i popela se stepenicama da pogleda unutra. Videla je mali oltar i dve sveće, koje neko vreme nije niko palio. Iako lepo, bilo je nekako pusto i odisalo je vlagom. Okrenula se prema kamenom grobu s detaljem vinove loze i grozdova. Pomislila je na plodnost i besmrtnost.

Selestrija i Hejmiš sedeli su sami na klupi iznad stare tvrđave i gledali more koje se pružalo pred njima, kao što će raditi godinama. Ona je naslonila glavu na njegovo rame, a on je njenu šaku držao u svojoj i igrao se jednostavnim zlatnim prstenom koji je sada nosila kao simbol veze koja se nikada neće prekinuti. Nisu govorili. Reči su bile suvišne kada su im srca tako puna.

Na sve tamnijem nebu izašao je blistav mladi mesec; nije bilo važno što nije pun, biće još mnogo punih meseca nad Marelateom. Selestrija je zatvorila oči i pustila da je zagrlji, znajući da je konačno stigla kući. Dom je bio tamo gde je on.

Epilog

Otac Dalgliš je razmišljao o tome kako vreme leti. Prošlo je pet godina od kada je Selestrija otišla u Italiju. U Pendriftu se skoro ništa nije promenilo. Merlin je i dalje pričao loše viceve u *Snautu i Haundu* i Trevor im se još smejao. Džulija je počela da uređuje *Pendrift hol*, a Arči je za promenu imao neka dobra ulaganja pa je tako kupio još zemlje i nije morao da se zaduži. Vilfrid i Sem su bili na fakultetu, a kada leti dođe Hari, još uvek su postavljali zamke i ništa nisu uspevali da uhvate, iako su se hvalisali lepoticama koje su upoznawali na plažama Roka gomilom leševa. Elizabet i Baunsi su postali veoma bliski. Sada kada je postala skoro slepa sedeo bi s njom na travnjaku ispred kuće i pričao joj šta je naučio u školi. Često joj je čitao iz svojih udžbenika i nikada joj nije dosadilo.

Otac Dalgliš je često mislio na Selestriju. Na večerama u *Holu* uvek su joj nazdravljali. Ona ga je spasla i za to će joj biti večno zahvalni. O Montijevoj smrti nije se nikada pričalo, ne zbog sramote nego zato što su svi hteli da ga se sećaju na svoj način, tiho. S vremena na vreme, otac Dalgliš bi zatekao nekog iz porodice kako setno gleda u more i znao bi o čemu razmišlja. Ali nikada nije pitao. On je na Montija retko mislio, osim onom jednom prilikom u Meksiku.

Otac Dalgliš je otputovao u zabačeno selo Siuataneho u dobrotvornu misiju, kako bi širio reč božju. Drugi dan boravka pošao je da prošeta plažom.

Bio je sam i uživao je u samoći posle strogih dnevnih zadataka. Stajao je s rukama u džepovima i gledao more kada mu je pažnju privukao muškarac koji je sedeo na pesku. Mahao je prema dvoje tamnopute dece koja su se igrala kraj mora sa svojom mladom majkom, lepom meleskinjom u crvenoj pamučnoj haljini. Uzvratili su mu i nastavili da se igraju.

Otac Dalgliš priđe bliže. Nešto mu je kod tog čoveka bilo neobično poznato. Na glavi je imao nakrivljen panama šešir, a u ruci

je držao cigaretu koja se dimila, igrajući se njome među prstima. Pogledao je sveštenika. Činilo mu se da ga njegove oči gledaju čitavu večnost. Iznenada je podigao šešir. Ocu Dalglišu zastade dah jer je bio siguran da ga je prepoznao. Roberta Montagjua je video samo jednom, na proslavi Arčijevo pedesetog rođendana, ali taj čovek s tim svojim opuštenim držanjem sigurno je bio on. – Nemoguće – pomislio je u sebi, preneražen, pokušavajući da smisli šta da radi. Ali čovek je ustao s peska i sada je dugim koracima išao prema deci. Otac Dalgliš odmahnu glavom. Ne, to je nemoguće.

Večernje sunce je još uvek peklo. Sveštenik počeo da se znoji. Da ode do njega i obrati mu se? Ili je bolje ponašati se kao da ga nije prepoznao? Da li je sličnost između dvojice muškaraca možda grozna slučajnost?

Dok je tako razmišljao, muškarac je stao na trenutak i zagledao se u more, zamišljen. Zatim je čučnuo i prstom prolazio kroz vlažni pesak. Kratko je oklevao, a onda se okrenuo svešteniku, čkiljeći na suncu. Otac Dalgliš je začuđeno gledao kada se uspravio. Uzevši mlađe dete za ruku otišao je s plaže i počeo da se penje stazom, praćen ženom i drugim detetom. Nije se osvrnuo.

Otac Dalgliš je sa žaljenjem gledao kako odlazi. Zatim mu se pogled vratio prema mestu gde je nešto napisao u pesku. Nešto što je očigledno hteo da otac Dalgliš vidi.

Polako je došao do tog mesta, dok mu se u želucu uzburkalo od osećanja da je propustio priliku koja se nikada više neće ukazati.

I tada je video reči napisane u vlažnom pesku: *Oprostite mi*. Tek što je pročitao, nestašni talas udario je o plažu i sprao slova.

- [1](#) Blagoslovi nas, Gospode, nas i ove darove, koje primamo milošću tvojom. (Prim. prev.)
- [2](#) Istorijski roman s ljubavnom tematikom književnice Dafne di Morije. (Prim. prev.)
- [3](#) Engl.: kapetan broda. (Prim. prev.)
- [4](#) Kralj antičke Lidije u šestom veku pre Hrista; u grčkom i persijskom svetu njegovo ime je postalo sinonim za bogatog čoveka. (Prim. prev.)
- [5](#) Tradicionalna mađarska voćna rakija. (Prim. prev.)
- [6](#) It.: Dolazim u ime gospođe Ganče, iz samostana Santa Marija del Mare. (Prim. prev.)
- [7](#) It.: Ne govorim italijanski. (Prim. prev.)
- [8](#) It.: Ja, Nuco. (Prim. prev.)
- [9](#) It.: Psi gospođe Federike Ganče. (Prim. prev.)
- [10](#) It.: Samostan Santa Marija del Mare. (Prim. prev.)
- [11](#) It.: Dobro, gospođo. (Prim. prev.)
- [12](#) It.: Nema ne čemu, gospođo. (Prim. prev.)
- [13](#) It.: ništa. (Prim. prev.)
- [14](#) Šp.: mnogo, mnogo. (Prim. prev.)
- [15](#) It.: Da, gospođo, mnogo mleka. (Prim. prev.)
- [16](#) It.: kafu s mlekom. (Prim. prev.)
- [17](#) It.: Želite da jedite? (Prim. prev.)
- [18](#) It.: Gospođa Halifaks jede za stolom. (Prim. prev.)
- [19](#) It.: prasence. (Prim. prev.)
- [20](#) It.: dečaci. (Prim. prev.)
- [21](#) It.: Evo nas. (Prim. prev.)
- [22](#) It.: Dobar dan, gospođo, gospođica Montagju traži gospodina Salazara. (Prim. prev.)
- [23](#) It.: Samostan? Gospođa Ganča?... Idemo! (Prim. prev.)
- [24](#) Vilijam Vordsvort, *Sunovrati*. (Prim. prev.)
- [25](#) Fr.: U potrazi za izgubljenim vremenom. (Prim. prev.)

[26](#) Italijanska kartaška igra. (Prim. prev.)

[27](#) It.: Pred vratima je jedna gospođa koja hoće da vas vidi, kaže da je hitno. Došla je pravo iz Pariza. (Prim. prev.)

[28](#) It.: Kaže da će vas videti. Besna je. (Prim. prev.)

[29](#) It.: Ko ste vi? (Prim. prev.)

[30](#) Fr.: zamak. (Prim. prev.)

[31](#) Fr.: moj Bože! (Prim. prev.)

[32](#) Liker od limuna. (Prim. prev.)

[33](#) It.: Kakva šteta. (Prim. prev.)

[34](#) Tvrđava na ostrvcu If na kojem je bio smešten deo radnje *Grofa Monte Kristo*. (Prim. prev.)

[35](#) It.: Luidi, kafu s mlekom za gospođicu, molim. (Prim. prev.)

[36](#) It.: slušaj. (Prim. prev.)